

AZ ORSZÁGOS IPAREGYESÜLET
BÁRÓ KORNFELD ZSIGMOND-KÖNYVTÁRA
VII. KÖTET

IPARFEJLŐDÉS
ÉS A
CZÉHEK TÖRTÉNETE
MAGYARORSZÁGON

OKÍRATTÁRRAL

(1307—1848.)

CZÉHEK LAJSTROMA

A CZÉHIRODALOM ÉS IPARTÖRTÉNET KÖNYVÉSZETE

IRTA

DE SZÁDECZKY LAJOS

A M. TUD. AKADÉMIA R. TAGJA

II.

AZ ORSZÁGOS IPAREGYESÜLET KIADÁSA

BUDAPEST

RANSCHBURG GUSZTÁV KÖNYVKERESKEDÉSE

1913

MÁSODIK KÖTET: ANYAG-GYŰJTEMÉNY

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

TARTALOM.

Második kötet: Anyaggyűjtemény.

	<i>Lap</i>
<i>Második rész</i> : Okirattár a czéhek történetéhez 1307—1848. (Két hasonmással) 3	3
<i>Harmadik rész</i> : Magyarországi és erdélyi czéhek lajstroma 237 Magyarországi czéhek, a horvát-szlavonországiakkal együtt 242	237 242
Erdélyi czéhek 325	325
<i>Negyedik rész</i> : Ipartörténelmi és czéhirodalmi könyvészet (főtekintettel a czéhekre) 343	343
Önálló művek és cikkek 345	345
Adalékok a czéhek történetéhez 366	366
Czéhpecsétokról szóló közlemények 374	374

MÁSODIK RÉSZ

OKIRATTÁR

A CZÉHEK TÖRTÉNETÉHEZ

1307—1848

1.

Kassa város bírása, tanácsa és közönsége kiváltságlevele és szabályzata, melyet a kassai szücsök céhe számára kiadott.

Kassán 1307 júl. 12-én.

Wir Arnold Richter, die Gesworne Purger und dy gancze Gemeÿne der Stadt *Casscha* thwnkunt offentlich mit desem gewörtigen Brieffe allen den ÿs not ist, Daz wir unsern mitpurgern, die das korschenweg können und treiben wöllen, sulche sunderliche gnade gethon haben, daz Sÿe das korschenweg, ane Ire Gesellschaft, dÿ das nicht können ane falschheit treiben sullen unsern mitpurgern das korschenweg czu eÿnem nutze czu kleÿden und nicht czum gewÿn czuvorkewffen, Wenne ÿs Inn ader Irem Gesÿnde nottorft ist und Sÿ ÿs kewffen wellen von Irem gelde, dÿ vorgeantent korschner das machen und hereÿten sullen ane widersprechen umb eÿn czemlichs lon von den hermeleÿn fellchern eÿne halbe mark Silber, Von Mardren ader fehÿm eÿnen firdung, Von andern felen welcherleÿ ÿs zeÿ ader Pelcze und gestalt eÿnen halben firdung sullen sÿ fordern umb Iren lon. Alzo dach weere das, daz ÿndert eÿner unser mitpurger das Korschnerweg kewfte czu seÿnen nutze und czu kleÿden und durch gewÿn er das vorbas vorkewffte dÿ obgenanten kurschner seÿn im nicht schuldig vorbas keynerleÿ korschnerweg czumachen ader czubereÿten, Das dorzugeleget, daz dÿ korschner, dÿ do haben under sich dÿ Gerechtheit der Bruderschaft unde auch andere dÿ von Irer Bruderschaft entslagen seÿn keynen awszlendischen Gast von den daz Inn czugehöret in der Stadtmawre erlewben sullen czu

erbeÿten und auch nicht sullen ader torren, Vorbas wollen wir Were daz daz ÿndert eÿner unser mitpurger, dÿ do gebrawchen Ires nutczes und Ires hantwergs in ander Lewte Bruderschaft lichte nicht wöllen seÿn, dÿ sullen verbunden und schuldig seÿn czutuen dÿ selbigen Recht von dem vorkewffen ires hantwergs czu eÿnem gemeÿnem nutcze, dÿ das phlegen und schuldig seÿn von dem vorkewffen dÿ do dÿ gerechtikeit der Bruderschaft halden wil.

Weere das ÿndert eÿner sich vnserer zaczunge, ader vnsers gemechtis widersetzte ader viderspennig machte, zo zal der Richter der czu den geczeiten ist mitsamt seÿnen Purgern den ader dÿ sich widersetzten czubehalden eÿns gemeÿnen Rechten gewonheit mit seÿnem gewalt dorczu thwingen. Auch machen wir vorbas Weer ÿs daz ÿndert eÿn Gast von andern landen heer qweme alhÿ wellende czuwonen vnd wolde dÿ Bruderschaft mit den Korschnern haben, nicht das daz ÿs geschech von der schikunge der kurschner, Sunder von verleÿhunge vnsers Raths er dÿ gerechtikeit der Bruderschaft haben zal, Vorbas machen wir das und wellen das ernstlich ist vnd zeÿ berewmet, daz Geste dÿ das Korschenwerg hireÿn brengen Ader furn Inn vorboten ist vnd zeÿ strenge und ernstlich, Sÿ das werk, noch von stüke noch zu stüke, noch getheilet ader vngetheilet sullen ader thÿrn vorkewfen, Und wörde etliche falschheit in dem werke gefunden, eÿne fruntliche vormanunge vor das gethon ap (ob) das aber geschege mit falschheit, zo zal man vorbas das werk nicht mee (sic!) tÿrn vorkewfen. Vber alle, dÿ vorgeschribene zachen legen wir dorczu, daz keyn awszlendischer Gast keynen balg ader feel dy czu Irem Korschenwerg tÿchtieg (tüchtig) und beqweme seÿn vnder hundert den gewalt haben czukewfen ader vorkewfen. Wer der wehr der vnsern gesatzten dingen vnd alzo

gemachten mit kewfen ader vorkewfen sich widersetzet, der zal vorfallen zejn aller gütter, Sÿ seyn vorkawft ader gekawft, Und von dem nutzze der gütter mitsampt den dÿ do vorfallen möchten von deme das man geczewgen möchte in der Bruderschaft dovon zal ejn dritteil gefallen dem Richter vnd das andere drittetejl der Czeche und das dritte dritthel der Stadt dem Gemejñem nutzze. Wer das das ejnër in der Gesellschaft der Kurschner gegenwortlich heimlich oder offenbar deser vnserer bestetigunge, schikunge und ordenunge sich widdersetetzte oder widderspennig sich machte, der zall vorfallen sejn alzobald ejnër busse als Czehen (= zehn) mark Silber. Des czu ejnër ewigen bestetigunge und bekentnusz haben wir bestetiget desen Brief mit vnserm Ingesigil.

Der geben ist am nagsten tage vor Margarethe der heiligen Jungfrawen Anno Domini millessimo Trecentesimo Septimo.

(Kassa város levéltárában az 1448 szept. 18. eredeti átiratban, hártján. Lásd alább a 3. sz. a.)

2.

Az erdélyi szászok hét széke czéhszabályzata, melyet a Nagy Lajos király által újra helyreállított és engedélyezett kézműves czéhek számára, a mesteremberek beleegyezésével és Goblinus erdélyi püspök és a landskoroni vár várnagya rendeletére és útasítására a király parancsára megállapítottak és a kebelében lévő minden egyes iparúzó czéh számára kiadtak. Nagyszebenben, 1376 nov. 9-én.¹

Mi az erdélyi hét szék elöljárói, birái, tanácsosai, polgárai és lakosai valamennyien, tudomására hozzuk

¹ A latin eredetinek (mely ki van adva a Zimmermann-Werner által szerkesztett «Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen» II. k. 449. l.) magyar fordítása.

jelen levelünkkel úgy a mostan élőknek, mint az összes jövődöbelieknek, a kiket illet, hogy kézműveseink újonnan visszaállított és engedélyezett valamennyi czéhe, a mi természetes és legfelségesebb urunk *Lajos* Magyarország, Lengyelország, Dalmácia stb. fejedelem urának legkegyelmesebb engedelmével, érett megfontolás után s előzetes tanácskozások alapján, valamennyi kézművesünk akaratával és beleegyezésével, különösen pedig *Goblinus* erdélyi püspök úrnak, Krisztusban a mi tisztelendő atyánknak, továbbá a nemes férfiúnak, *Scharpenek* János úrnak, a Lanzcron nevezetű vár ispánjának különös rendeletére és útasításai alapján, a közjónak jobban megfelelő királyi rendelet szerint mindenkinek közjávára, méltányosságára és hasznára törekedvén, kézműveseink sok régi és rossz szabályait eltörölvén, az alatt irt határozatokat és végzéseket rendeltük a *Szebenben*, *Segesváron*, *Szászsebesen* és *Szászvároson* lévő és leendő egyes kézműves czéhek számára.

Nevezetesen, hogy az úr születése ünnepének nyolczadán belül minden czéhben évenként két czéhmester választassék, kik esküvel fogadják, hogy a város és a tartomány közérdekét az ő mesterségökben szem előtt tartják; hogy czéhökben semmiféle tiltott jogtalanságot, tudva, sem barátságból, sem kedvezésből, sem adományért meg nem engednek, sem megtorlatlanul nem hagynak és hogy gyűlölségből egyetlen ártatlant sem bántalmaznak. Ugyanezen czéhmesterek az ő székük a polgárságának és lakosainak negyedévenként tartandó gyűlésein jelen lesznek, hogy ha ott a közjóban vagy a kézművesek dolgában valami fogyatkozás mutatkoznék, azok ugyanott előterjesztvén, kijavíttassanak és pótolttassanak.

Továbbá, hogy bármely kézműves a maga mesterségét bármi helyes módon akarná gyakorolni, a munkájához és mesterségéhez tartozó kellékeket és szükségleteket, a mennyit akar és képes, a maga számára egyedül, más,

vagy mások társasága nélkül vásárolhat, a saját művéből a mennyit akar és módjában áll készíthet, vásárba vihet és árusíthat, úgy házánál, mint a piacon; valamint inast és segédet saját munkájához, a mennyit csak akar, szabadon tarthat.

Továbbá egy kézműves se zálogolhasson meg adóságáért, melylyel neki tartoznak, senkit semmi módon, sem pedig más kézművest az olyanak dolgozni ne akadályozzon, hanem követelését bírói eljárás útján követelje s keresse.

Továbbá két vagy több mesterséget egy kézműves se gyakoroljon, hanem ha közülök valamelyik több mesterséghez is ért, azok közül azt, melyet gyakorolni akar, válassza ki, a többi mesterséget húsz márka finom ezüst büntetés az alább írt módon való megfizetésének terhe alatt örökre elhagyja.

Továbbá, ha bárki, bármely jövevény kézművest valami bűnnel vagy bectelenséggel vádolna, ez által őt a czéhbe felvételen megakadályozni akarná, a vádló azt a bűnt vagy bectelenséget a vádlott ellen tartozik bebizonyítani saját fáradságával és költségén; mit ha bebizonyítani nem tudna, akkor az ugyanazon bűnre vagy gyalázatra kiszabott büntetést szenvedje. Egy jövevény kézműves sem kényszerítendő arra, hogy becsületének és jó hírvének kimutatása végett hazájába menjen vissza, hanem bármely kézműves, úgy jövevény, mint benszülött ha a mi körünkben nincs megbélyegezve, saját mesterségének czéhébe felvétetni tartozik, felvevén tőle az alább írt díjakat, úgy azonban, hogy minden szegény kézművesnek a czéhbe való lépés alkalmával tagdíja kiegyenlítésére kellő időhaladék tüzessék ki.

Továbbá a czéhekben a kihágások után minden beszedett és beszedendő birságok gyertyára és a szegények temetésére fordíttassék Isten dicsőségére.

Továbbá minden czéhbe tartozó kézművesnek fiai,

leányai s özvegye teljes ingyen czéhjoggal bírjanak; azok a férfiak pedig, kik a czéhen kívül állanak, de czéhbeli özvegyekkel házasodnak össze, a czéh kötelékébe féldíjjal lépnek. Azok az ifjak pedig, a kik a fentemlített négy város valamelyikében tanulják a kézműves mesterséget, a czéhbe féldíjjal léphessenek, kivéve azon kevés özvegyet, leányt és olyan mesterséget tanuló fiút, kikről itt alább más intézkedés történik.

Azonkívül a *mészárosok* a czéhtagságot tíz szebeni forint, két font viasz, két veder bor és egy lakoma fejében tartoznak megadni. — A mészárosok a városnak és az abba bejövőknek tiszta és friss húst mindig bőven tartoznak készletben tartani, és valahányszor valamely mészáros lopott marhát vásárolna, mindannyiszor egy forint bírsággal bünhődjék és a húsárulástól négy hétre való felfüggesztéssel. A melyik mészáros a mészárszékben férfit vagy nőt sértegetne, azt egy ortoval, a temetésen részt nem vevő pedig mulasztását három garassal tartozik megváltani. A czéhmesterek ha a mészárosok székében akármiféle romlott és tisztátalan húst találnának, a kutyáknak dobják oda táplálékul.

Továbbá a *pékek* czéhe tagsági díja hat frt, két font viasz, két veder bor és egy lakoma. A pékek pedig, a városbelieket és a jövő-menőket mindenkor elegendő fehér kenyérrel tartoznak kiszolgálni. Valahányszor pedig hiány lesz a fehér kenyérben, ugyanannyiszor minden péktől, a ki az ilyen hiányban vétkes, egy forint bírság hajtassék be. — Ha valamely pék nem fehér kenyeret sütne, egy frt bírsággal s a sütésnek nyolcz napra való felfüggesztésével bünhődjék.

Továbbá a *tímárok* czéhének tagságáért nyolcz frt, négy font viasz, négy veder bor s lakoma. Bőrt a háznál és bőrt szarv nélkül egy tímár se merjen venni, lopott marhák bőre vételének kikerülése végett. Huszonöt marhabőrnél kevesebbet egy kereskedő se merjen venni, úgy

idegen, mint városi, sem pedig bármely tímár vásári napon az első mise elvégzése előtt bőrt ne vegyen. — A tímár ezenfelül ha valaklt gyalázattal illet, fizessen egy ortot; és az elégtelenül s nem jól kidolgozott bőr, ha vásárba vittek, a tímárok czéhmesterei által egészen elkoboztassék.

A *fehérszűcsök* (irhagyártók) czéhében hat frt, két font viasz, két veder bor s egy lakoma a felvételi díj; az ő leányaikat s özvegyeiket nőül vevő férfiak pedig két font viaszt, két veder bort s lakomát adjanak a czéhnek. A ki pedig ezen czéhből valakit gyalázattal illet, vagy a temetési szertartáson részt nem vesz, váltságdíjúl egy font viaszt ad.

Továbbá a *vargák* czéhébe való felvétel hat frtért, két font viaszért, két veder borért s lakomáért történjék.

Továbbá a *kovácsok* czéhtagsága hasonlóképpen hat frtért, két font viaszért, két veder borért s lakomáért váltassék. Valakinek a lovát egy kovács se tarthassa vissza zálogba, csak abban az esetben, ha a vasaltatás díját nem fizették ki. Hogyha a kovács a patkószeg beverésénél a lovat megsérti, a megnyilazott lovat tartozék ugyan gyógyítani, a takarmányt azonban a ló tulajdonosa fizesse. Ha a kovács mást rágalmaz, minden jelenlévő mesternek tizenegy dénárt fizet, a temetési szertartásról távol maradó pedig tizenegy dénárt fizet. Ezenfelül a *tűkészítők*, *üstművesek*, *kocsigyártók*, *öv-készítők*, *kardművesek és lakatosok* a kovácsokkal egy czéhbe tartozzanak.

A *szűcsök* czéhének négy frt, két font viaszt, két veder bor és lakoma a váltsága, a mesterséget tanuló ifjú pedig a czéhnek egy frtot, két font viaszt, két veder bort s egy lakomát ad. Mókusbőrt 100, báránybőrt 50, róka- és nyestbőrt 25 darabon alól egy kereskedő se merjen venni. A szűcsök idegen prémből semmiféle

munkát ne készítsenek, ha csak a bőrök tulajdonosa azt a munkát nem a maga vagy a családja számára kívánja készíttetni. Régivel hamisított új munkát a szücsök czéh mestere kobozza el a Szt. Mihály őrangyal oltára javára. Egy szücs se merjen prémek vásárlására pénzösszeget elfogadni idegen kereskedőktől és idegen kereskedőnek bármily prémeket a hét szék határain belül el ne adjon. Ha a szücs más mestert gyalázó szóval illet, minden jelenlevő mesternek hat dénárt fog adni birságul. Az a szücs pedig, akiről kiderül, hogy a bőrökkel «speculál», évenként a Szt. Mihály őrangyal oltárára két frtot fog adni.

Továbbá a *keztűsők* czéhének két frt, két font viasz, két veder bor és egy lakoma a tagsága. Közülök eladásra fehér bőrt senki se készítsen, sem pedig többet, mint a mit a saját munkája megkíván s igényel.

Továbbá a *késművesek* czéhének négy forint, két font viasz, két veder bor s egy lakoma a tagdíja.

Továbbá a *ruhajavítók*, kiket *foltozó szabóknak* neveznek, és a *kalaposok* czéhének három frt, két font viasz, két veder bor és egy lakoma a tagsága.

Továbbá a *kötélgyártók* egy frt, négy font viasz, két veder bor és egy lakoma árán váltsák meg czéhöket és jelesül ha valaki abból a czéhből özvegyet vesz el, egy frtot, két font viaszt, két veder bort és egy lakomát és az az ifjú, a ki az ő kézművességöket tanulja, négy font viaszt, két veder bort tartozzék adni czéhöknek.

Továbbá a *gyapjúszővők* (t. i. a szűrposztó készítőik vagy ú. n. csapómesterek) a czéhtagságot négy frtéért, két font viaszért, két veder borért s lakomáért nyerjék el. A melyik hamis gyapjúszőttest készít, valamennyi ingó javának elvételével birságoltassék meg. A ki pedig a rendes hosszúságot és szélességet el nem érő szűrposztót rendes vég gyanánt adna el, az olyan azt teljesen veszítse el.

Továbbá a *takácsok*, *bodnárok*, *szabók* és *nyergesek* czéhöknek két frttal, két font viasszal, két veder borral és lakomával tartoznak a fölvételért és különösképen az az ifjú, a ki a takácsmesterséget tanulja, a *takácsok* czéhének csak két font viaszt. és két veder bort fog adni. A *kádárok* a hordóra húzott abroncsért csak három dénárt számitsanak. A fazekasok czéhébe beálló mester pedig, az elébb említett díjakon kívül, egy a mi-szésésnél használható gyertyatartót tartozik adni a szent kereszthez.

Ezen felül minden előbb elmondottak megerősítése végett rendeljük, hogy ha valamelyik czéh valaha a fentírottakkal ellenkező, vagy azok bármelyikét megváltoztató új szabályokat alkotna; vagy pedig a czéh részére valakitől többet venne el, mint a hogy fent írva áll; vagy ha attól, aki tagja akar lenni a czéhnek, az illető czéh-tagságot jogtalanul megtagadja; az ilyen czéh birság fejében 20 szebeni súlyú finom ezüst márka birsággal fog lakolni, melyek közül 10 a mi király urunkat, a fentemlített Lanzcron várához, a másik tíz pedig a mi provinciánk egyetemét illeti.

A miért is bármely czéh, ha abba a czéhbe belépni jelentkezőt nyolcz napig hátráltatva, miután a község birái által megintetett, hogy azt a czéhbe fogadja be és a czéhet a legközelebbi újabb nyolcz napon keresztül tőle törvényes ok nélkül megtagadja, tudja meg, hogy húsz ezüst márka birságot von magára ezen tettével.

Mindezeknek örök érvényessége és ereje czéljából jelen levelünket a mi provinciális pecsétünk ráfüggesztésével megerősíteni rendeltük.

Kelt Szebenben, a szt. Márton püspök hitvalló ünnepe előtti legközelebbi vasárnapon az úrnak 1376-ik esztendejében.

3.

Kassa városa tanácsának oklevele, melyben átírja és megerősíti a szőcsök 1307-iki kiváltságlevelét, új szabályokkal is pótolván azt. Kassa, 1448 szept. 18-án.

Wir Augustin Grenitczter in desen geczeiten Richter, Johannes Hebenstreit, Thadeus Schinnagel, Lasla Kromer, Jacob Franck, Bartholomeus Banck, Andris Stengel, Hannus Harnisch, Cristan Rûppitczter, Stephan Kromer, Bartholomeus Hwn, Herman Goltsmyd und Caspar Schillinger Rothmanne der Stadt Casschaw, Bekennen und thunkunt offentlig mit desem Brieff und entphelen czugedenken in czukonftigen czeiten allen dÿe ÿs anlanget und nottôrftig worde seÿn, Wÿe vor uns in sitczendem wolkomenen Rothe gestanden seÿn dÿ Erbern disz Jare Virmeÿster der Czeche der kurschner vorbrengende eyne wissenschaft etlicher Brieffe und Begnadigunge, domit Sÿ durch unsere vorfarn zeligen gefreÿet und begnadet worden seÿn, und haben uns angelanget und demwticliichen gebeten Inn dÿ selbigen Brieff mitsampt etlichen andern undengeschriben Stücken und Artikeln, dÿ sich noch der czeit in vorwandelunge der nottorft derfolgen domit andere notczbarkeit in den als wol als in andern Czechen tegelichen ensteen czuuoornemen und czubestetigen Dÿ selbigen Brief obgemelt von worte czu worte alzo lauten und ÿnehalden:

Wir Arnold Richter die Gesworne Purger und dy ganzce Gemeÿne der Stadt Casscha stb. (*Lásd az 1307-iki 1. sz. oklevelet a 237. lapon, mely itt át van írva.*)

Aber dese artikel durch Sÿ von newes als oben berurt ist gebeten ÿnehalden dese worte: Weer fremdes Korscheuwerk czu der Stadt brenget, der zal ÿs mit dem hawfen vorkewfen, Sunder ap eyn Inwoner der Stadt Im ader seÿnem weÿbe bedorfte eÿne kursche czu seÿner

nottorft. des zal er freÿ seÿn czukewfen. Und weer das ſiberteten wirt, der ist voruallen der selbigen gütter mittenander der Stadt czweÿ theile vnd der Czech das dritte theil. Auch zal keÿn Gast keÿn wiltwerk kewfen under eÿnem hundert, ÿs zeÿ, welcherleÿ ÿs seÿ. Auch zal keÿn Inwoner freÿ seÿn czukewfen weder mardar noch föchxe under Sechs balgen fort czuuerkewfen, Sunder alzo vil als Im nottorft ist czu zeÿnem leybe. Auch zal keÿn Inwoner nicht kewfen vnder eÿnem halben hundert. ÿs seÿ Eichhörnÿns. hesyns ader lemmerins etc. Auch ween man heÿmelich derfert in der Czeche, der do von Gesten awff wiltweg nÿmt, gelt ader gewant, Auch welcherleÿ kawfmanschatcz ader handel ÿs zeÿ ader wer were ader czutrüge heÿmelich ader offenbar, der zal vorfallen seÿn eyne mark vnd ale gekawfte gütter. Auch von dem stuckweg, ÿs zeÿ welckerleÿ ÿs zeÿ, zo zal keÿn kurschner ÿnnehmen, ÿs zeÿ dann vor den Virmeistern. Auch wenn das selbige stuckweg gemacht wirt, zo zal man ÿs nicht awsgeben czuvormeyden vordechnusz vnd czu eÿnem genüg gescheen; wer das machen lest und das selbige kurschenweg ader stückweg, Wenne ÿs gemacht wirt in der Stadt mit keÿnem stücken nicht czuvorkewfen noch czulenczeln, Sunder mittenander vnd gancz mit deme hawfen czuvorkewffen. Aber noch eÿnes mit ggegeben, daz nÿmands beÿ awszen, noch innewendig Irer Czeche newe pelcze ader kurschen, auch dÿ etliche tage getragen weern, Inen czu schaden awf dÿ Thendeth tragen ader veÿl haben lossen sulle. Weer des oberkomen wörde, das mag dÿ Czeche nehmen in mosz, als oben geschriben steet. Dornoch auch zo geben wir Inn czu vnd derlewben noch Irer begerunge, weer do vörbas dÿ Czeche gewinnen welde, daz er bringe gewissenschafft, von wann er zeÿ vnd gebörn, sich erberlich gehalten vnd zeyne ler Jare folkomelich awszgelart habe. So denne

solche vnser vofarn czugebunge löbelichen gescheen derfunden ist vnd auch itczund noch den lewfen der czeit sulche gebeetene Artikel vnd stücke notczbarlichen derkennen czu czugeben, So haben wir Inn dy selbigen czugelossen, vornewet vnd bestetiget czulossen vornewen und bestetigen vor uns vnd vnser nochkomende orkündiclich mit desern Brieff, Der geben ist in der Quatemper nagst vor Michaelis In dem Jare vnser herrn Thawsend Virhundert vnd Achtvndvirzigisten.

(Eredetije hártján Kassa város levéltárában, a városnak veres-fehér selyemfonalon függő zöld peczétjével; a pecsét körirata: «✠ S. Minus. Civium. Civitatis. De. Cassa.» Kiadva nyomtatásban a Tört. Tár 1889. évf. 182. 1.)

4.

A kolozsvári bodnárceh szabályai a város tanácsa által átvirt és megerősített formában, némi hozzátétellel és kikötésekkel. Kolozsvárt, 1457 márcz. 4.

Abschrift eynes ehrosamen Rats Brieffs, der koniglichen stad Claüszembürg, gegeben den ehrosamen Meystern der Bidner (!) Zech. Im iar. 1. 4. 5 7.¹

¹ A kádárczeh iratai között lévő egykorú másolati példányon 1457. keltezés áll. De ugyanott megvan ennek latin eredetije 1507-iki ugyanazon napi keltezéssel és hasonló szöveggel. Braun Zsigmond bíró, más oklevelek tanúsága szerint is, akkor élvén: 1507-ben kellett a megerősítésnek kelnie. (A mint azt Jakab Elek kimutatta Kolozsvár története I. k. 585. 1. és az Oklevéltár I. k. 312—214. 1.) A német példány címlapja évszámában vakarás nyoma is látszik. Abból azonban, hogy az oklevél végén 1457 betűkkel is ki van írva: azt lehet következtetni, hogy a czéh-szabályok eredetileg tényleg 1457-ből valók s csak a városi tanács megerősítése való 1507-ből.

Az oklevelet az eredeti írásmód szerint adjuk, megtartván a pontozást is.

Wir Sigmúnd Braún Richter, und alle geschworen Rathern der stad Claúszembúrg, Wir thún zú wissen yederman, gegenwertigen und zúkúnfftigen dúrch diszen unszern brieff, Wie das für uns kommen szejn disze fürsichtige Manne, Velten Hamer, Piter Lipelt, Piter Bidner und Endres Bernert, die ehrliche meýster, und eltesten der bidner Zech, mit szampt andern Meýstern des szelbigen handwerks, unszern mitbúrgern, Und haben uns gelangt und fúrgelacht ettliche register uber jre szatzúngen und ordnúngen der szelbigen jrer Zech: Und szie han mit billigen anhalten gebeten, das wir die szelbige jre szatzúngen und ordnúngen, von wort zú wort, in eyn form und gestalt eynes freýbrieffs wolten bringen und verfassen lassen: Aúff das szie nach dem exempel anderer kónigklicher stett, nach lóbblicher statordnung szich auch kónden erhalten. Welche fúrgemalte register und artikel, szo uns gelangt worden szejn, also und mit diszen wortten laúten:

Zúm ersten. Das wer da in die Bidner (!) Zech und brúderschafft eýntretten wil, Das der szelbige dúglich, ehrlich und genúgszam szejn szol, und szol von beyden eltern ehrlich und lóbblich geborn szejn. Und er szol szejne lehriar von anfang bis zúm end gantz ausgedient und erfüllt haben.

Zúm andern. Es szol eyn iglich iúnger geschell, der dis handwerk lernen und erlangen wil, in die cech geben zween gúlden, acht pfúnd wachs, und eyn eýmer weýn. Und er szol szejnem lehrmeýster dreý gantze iar, mit aller gehorsamkeýt dienen.

Zúm Dritten. Es szol das handwerck keyn bidner in diszer stad arbeýten und úben, alleýne denn er habe szich zú vor mit der Zechen verglichen. Wenn aber szolcher szich in die Zech eýngrússen wol, szo szol er zú erlegen schúldig szejn Dreý gúlden, Acht pfund wachs, Eynmal, und zween eýmer weýn.

Zúm Viertten. Es szol aúch keyn meýster des fürgemalten handwercks, mehr als eýnen lehrknecht und eýnen lohnknecht, den andern meýstern zúm nachtheýl und schaden, dörffen halten. Alhieher aúch zúgesatzt, Das keyn meýster zu herbest zeýt jrchen frembden, szo zúm handwerck etwas können, kúffen zú binden hereýn bringen szol, und dörffe.

Zúm jünfften. Das die Zechmeýster die andere meýster des genanten handwercks, nach ausweýsúng jrer feel, straffen szollen: Und das szie die schlechten szachen; wrtheýlen und niderlegen, ausgenommen die szachen, welche den Richter und den Rath diszer stad angehören. Und szie szollen jre szatzúngen betreffend, zwisschen jnen szelber szollen macht und gewalt haben, dasz szie den, szo wider der Zech szatzúng und ordnúng handeln, zúr straff das handwerck szollen legen, szo lang, bis szie szich mit der Zech wider vergleychen.

Zúm szechsten. Eýn iglicher diszes handwercks mitgenos, der da eýnes Meýsters dochter, oder eýne verlasene widwe zúr ehe nimpt: Dazú aúch alle Meýster szöne, szo diszes handwercks szeýn, szollen von den fürbestimpten rechten gantz und gar freý szeýn, und gehalten werden, alleýne das meýstermahl ausgenommen.

Zúm Sibendten. Das die Meýster diszer Zech, mit den frembden freý szollen szeýn, wie szie mit jnen des bindlons halben eýns werden können.

Zúm achten. Das wenn man die newgebúnden kúeffen im herbst beschwelt, und man irchen gebrúch und abgang dran spúret, das man als denn szolchs bey zeýt zúbessern dem Meýster anzeýgen szol, ehe man den most eýnfüllet.

Darúmb Wir fürgemalten Richter, und geschworen Rathern, haben acht geben aúff dis anlangen, wie es gemalten Meýster der Bidner Zech gúetwilligklich geneygt, Und haben die recht und bequém szeý, und

haben uns zúr bitt der fúrgeschriben artikel, wie szie noch ordnung erkleret, mit szampt all jren szatzúngen zúegelassen, bewilliget und bekrefftiget: Wie wir szie denn aúch itzt bewilligen und bestetigen: Doch diszes also verendet, welches wir auch nicht anders haben wollen. Das eyn iglich bidner sziben alte kuffen, mit allem fleýs aúch an allen beyden bódemen, Umb eýnen gúlden binden szol. So man aber new stúck, oder am bodem, oder an der szejten eýnszetzen szol: szo szol er von szechs stúcken, das szibent theyl eýnes gúldens verdient haben.

Uber dis lassen wir jnen, das szie mit der arbeýt fleýssig szejn szollen: So aber dúrch unfleýs yemand jrchen kúff rinnen würde: szo szol der meýster, der die kúff gebúnden hat, verpflichtet szejn, wen er gerúffen wird, das er behend hingehen szol, und den abgang bessern. Nemlich vom herbest fort, bis aúff Martini. Anders, geschihet jrchen schaden, szo szol der meýster den szelbigen zú bezalen schúldig szejn.

Diszen dingen allen meynigklich zú glaúben und bestedigúng, haben wir diszen unszeren brieff den fúrgemalten Meýstern der bidner zech zúegestellet, und unszer grosz und krefftig stadszigel dran gehalten: Geschen zú Claúszenbúrg, am freýtag in der ersten Fastwochen, Im Jar, Thaúszent, vierhúndert, únd sziben und fúnffzig.

(A XVI. sz. elejéről való másolata 4-edrétű könyvalakban, incunabulumból származó, beírt pergamenlap táblával, az Erdélyi Múzeum levéltárában.)

5.

Mátyás király nyílt rendelete, melyben a besztercei tanács kérésére és panaszára, hogy a moldovai kereskedők a városi szabók kiváltsága ellenére ruhaneműeket hoznak a vásárokra, eltiltja az idegen kereskedőket és árúik elkobzását rendeli el. Kelt Budán, 1489 júl. 22.

Mathias Dei gratia Hungariæ Bohemiæque, rex nec non augustus Austriæ etc. Fidelibus nostris magnifico comiti Stephano de Bathor iudici curiæ nostræ et waiwodæ partium regni nostri Transsylvanarum etc. suisque vicewaivodis et item iudicibus et iuratis, caeterisque officialibus oppidorum in vicinatu civitatis nostræ Bistrieciensis adiacentium salutem et gratiam.

Expositum est Nobis pro parte et in personis fidelium nostrorum prudentium et circumsectorum iudicis et iuratorum civium dictæ civitalis nostræ Bistrieciensis, qualiter plerique fore mercatores de Moldawia, qui contra libertates et prærogativas sartorum eiusdem civitatis nostræ ioppas et alia vestimenta ad diversa loca mundinarum importarent et venderent ac eosdem sartores per hoc graviter damnificarent et impedirent. Supplicatum igitur nobis exstitit, ut eisdem superinde de remedio providere dignaremur, et quia nos libertatibus et prærogativis dictæ civitatis nostræ, sed et præfatorum sartorum in eadem commorantium per nemimen contravenire, aut eosdem in eisdem ullo pacto perturbari volumus, Fidelitati igitur Vestræ harum serie firmissime committimus et mandamus, quatenus acceptis præsentibus, ubique in locis illis, ubi videlicet necessarium esse videbitur, imprimis publicare et proclamari faciatis, ioppas et vestimenta præfati mercatores Moldawienses importare non audeant. Quod si cessaverint, bene quidem, sin autem vos postea ipsa vestimenta, ubicunque reperieritis, libere

aufferre et aufferri facere modis omnibus debeatis et teneamini, auctoritale nostra praesentibus vobis in hac parte attributa mediantibus. Aliud non facturi, praesentibus perfectis exhibenti restituti.

Datum Budae in festo Beatæ Mariæ Magdalenaë, anno Domini Millesimo quadringentesimo octoagesimo nono.

Hátán: In causa sartorum Colosvariensium cum domino Forgach, decretum art. 1—2. Anno 1569.

(Eredetije három ívből összeragasztott hosszú levélen, papirosba nyomott pecséttel.)

Jegyzet. Hasonló eltiltó rendelete van ugyanazon átiratban János királynak, Budán 1527 április 20-áról, az idegen és belföldi szabók ellen. Továbbá II. János királynak, Gyulafehérvárt 1567 szeptember 27-ikéről, a szathmári és németi szabók ellen. Ugyancsak II. János királynak «Zekeltamatt» (t. i. Udvarhely) várában 1568 február 3-ikáról a segesvári bírák és szabó czéhmesterek kérésére az idegen szabók és külföldi kereskedők ellen, melyekben ezeknek Erdélyben való kereskedését eltiltatják.

Mindezeket a Mátyás király fennebbi tiltó rendeletével együtt átírja és újra kiadja II. János (Zsigmond) király Tordán 1569-ben, országgyűlés alkalmával a Forgách Ferencz tanácsos mint felperes és a kolozsvári szabók mint alperesek között folyt perben, hivatkozással az 1562. II. törvénycikkre, mely szerint vásárok idején az idegen kereskedőknek szabad ruhát árulni.

6.

A szebeni tanács harmadfokú ítélete oklevele, melyben Keresztszegi Nyírő Györgynek a kolozsvári szabók czéhébe való felvétele körül támadt bonyodalmakban ítéletet mond.¹

Szeben, 1493, márcz. 4.

Nos Johannes Agathe magister civium, iudices et iurati consules civitatis Cibiniensis memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus incumbit, universis, quod cum nos tempore et loco subscriptis in consistorio civitatis nostrae pro rebus publicis determinandis pariter consedissemus, comparuerunt coram nobis providi viri Georgius Nyro et Christophorus Sartor concives Colossvarienses, qui exhibuerant nobis certas litteras sententiales et appellationales prudentium et circumspectorum virorum iudicis et iuratorum civium civitatis eiusdem per formam legitimae apellationis ad nos delatas, quarum litterarum tenor de verbo ad verbum est talis :

Iudex et iurati cives civitatis Colossvariensis prudentibus et circumspectis magistro civium, iudicibus et iura-

¹ Keresztszegi Nyírő György kolozsvári szabómester ugyanis beperelte a bíró előtt Nyírő György kolozsvári polgárt azért, a miért ez őt többféle bectelenséggel vádolta s meg akarta akadályozni, hogy a czéhbe vegyék. A vádlott bizonyítani ajánlkozván vádjait, kérte a vádló letartóztatását. A bíró a szabóczéh négy czéhmasterének jótállása mellett szabadon bocsátotta azzal, hogy a kitűzött tárgyalásra előállítják. A vádlott a következő tárgyaláson behozta vádjait. De a vádló nem jelent meg. A bíró a czéhbe fölvételért elítélte a négy czéhmastert egyenként 10 márkára és a perköltség megfizetésére.

A per a tanács elé felebbztetvén, ez a négy czéhmaster felmentette a bírság alól, de a perköltségben elmarasztalta.

Felebbztetvén a szebeni tanácshoz : ez a czéhmastereket mindkét fizetés alól felmentette, mert nem ők pereltek, hanem Nyírő György szabó kereste a vádak ellen a maga becsületét.

tis consulibus civitatis Cibiniensis dominis et amicis nostris plurime colendis salutem et amicitiam.

Prudentes et circumspecti domini nobis plurime honorandi. Noveritis, quod tempore iudicatus prudentis Benedicti Theremj comparuerunt in sede nostra iudiciaria sagaces viri Georgius Nyro de Kerestzek, ut actor principalis ab una, et Georgius Nyro concivis noster ut in causam attractus, parte ab altera, qui quidem Georgius Nyro de Kerestzek contra praefatum Georgium Nyro concivem nostrum proposuit isto modo, quod dixisset in praesentia omnium magistrorum artis sartoriae et in Ceha: tu es unus de patibulo secatus et insignum veritatis adhuc cicatrix in tuo collo apparet tibi. Et si tu negares hoc, volo probare cum illis magistris sartoribus, coram quibus tu haec verba dixisti, me quoque et omnem genologiam (!) meam praesentem et futuram mortificasti et occidisti.

Attractus in causam videlicet Georgius Nyro concivis noster ex adverso sic respondit: Verum, quidem ego publice, in tota Ceha artis sartoriae prohibui, ne te ad consortium eorum acceptarent, quia es homo infamis, sed hoc non dixi, quod esses de patibulo secatus, sed dixi tibi *veru* (!) ligneum¹ praeparatum fuisse, in quo te trahere debebant in Czegled et tandem per instantes praeces proborum virorum ibidem supplicium mortis evasisti. Similiter hoc fateor me dixisse, quod tu per falsas tuas litteras duabus civitatibus discordias et dissensiones procurasti, quas litteras hincindedetulistis, quod volo probare. Demum unam tunicam etiam per alias falsas litteras tuas ab uno homine excepisti, ubi tibi non parum exinde evenisset periculum. Ceterum decem florenos iterum per alias falsas litteras tuas a quodam homine in Rivulodominarum tua cum superstitiositate excepisti.

¹ Verőfa, = karó.

Haec igitur omnia, quae dixi probare volo; propterea, domine Iudex, volo, ut hunc hominem michi (!) vestris in vinculis detinere velitis quousque testimonia super haec verba, quae dixi adducere possum.

Audiente iudice responsionem dicti Georgy Nyro concivis nostri, mox alterum Georgium Nyro de Kerestzek vinculis detinere fecit, tandem per fideiussoriam cautionem quatuor magistri cehae artis sartoriae de vinculis Georgium Nyro de Kerestzek excipiendo stipulatis manibus pariter iudici promittendo ipsum Georgium tempore iudicii praesentare et usque ad finem illius causae motae perseverare. Audiente igitur iudice iterum propositiones et responsiones ambarum partium, statuit illis terminum probationis.

Termino itaque adveniente Georgius Nyro de Kerestzek sub fideiussoria cautione de vinculis exceptus se a facie iudicii absentavit, mittens nichilominus certas litteras testimoniales ipsis quatuor magistris cehae artis sartoriae. Quas dum in iudicio praesentassent, iudex interpretationem earundem intelligens, pro sufficienti testimonio non accepit, sed refutavit et cassatas reliquit. Alter vero Georgius Nyro concivis noster attractus in causam adduxit et praesentavit certa litteralia documenta dominorum iudicum et iuratorum consulum puta de Waradino et Cibinio, de Rivulodominarum et Thorda, ipsorum sigillis consignata, quarum enim litterarum interpretationem et tenorem iudex per omnia sane intelligens sua sententia diffiniitiva mediante talem protulit sententiam: Ex quo Georgius Nyro concivis noster in ceha artis sartoriae praesentibus omnibus magistris inhibuit, ut non acceptarent alterum Georgium Nyro de Kerestzek in ceham, quia esset homo infamis, quod et etiam litteralibus documentis in sede nostra iudicatoria comprobavit, porro, quia et ille Georgius de Kerestzek se a facie iudicii sub fideiussorio (!) cautione absentavit et insuper

dicti quatuor magistri cehae eundem Georgium Nyro de Kerestzek non curante ipsius Georgii Nyro concivis nostri inhibitione praeconcepta eorum voluntate ultro et potestate eorum mediante in ceham artis sartoriae receperunt, iudex, decrevit, quod quilibet ex quatuor magistris cehae seorsum iudice et iuratis civibus in decem marcis sit convictus. Item etiam, quia Georgius Nyro de Kerestzek a dicto Georgio nostro concive haec verba contumeliosa nollens surdis auribus pertransire, neque pati et eundem iudicio convenit, seipsum autem absentavit medio tempore a facie iudicii et quatuor magistri cehae vires praefati Georgii de Kerestzek adversus Georgium Nyro concivem nostrum gerentes, iudex adinvenit iudicandum, quod ipsi quatuor magistri cehae artis sartoriae memorato Georgio Nyro concive (!) nostro expensas exsolvere deberent, ita tamen, quod incattus iuramentum deponat et sic recipiat.

Isti quatuor magistri cehae artis sartoriae in sententia iudicis nostri loco Georgii Nyro de Kerestzek non contenti, causam illam ad iuratos cives appellandam provocarunt. Nos vero iurati cives audientes propositiones, allegationes et responsiones et litteralia documenta ambarum partium, primo Deum et eius iustitiam prae oculis nostris habentes, ex quo Georgius Nyro de Kerestzek alterum Georgium Nyro concivem nostrum iudicio convenit, pro illis verbis contumeliosis sibi, ut praefertur, illatis et dictus Georgius Nyro concivis noster per opportunitatem litterarum expeditionalium et probabilium illorum verborum prolatorum probandus hincinde ad civitates praedictas transiens defendere se debebat, sicuti et in litteris expeditionalibus suis continetur, dicimus et declaramus, quod quatuor magistri cehae artis sartoriae praedicti de solutione decem marcarum siut quitti (!) et absoluti, sed de expensis, quas Georgius Nyro concivis noster exposuit super lites hinc-

inde transiēdo decernimus, quod idem Georgius *in cattus* iuramentum deponat et tandem quatuor magistri cehae praefatae expensas illi solvere tenentur.

Hac nostra sententia diffinitiva mediante actor principalis et attracti in causam et ambae partes in sententia nostra non contenti causas suas cum omnibus earum seriebus pro inquisitione clariori provocaverunt ad vestras prudentias et dominationes. Commisimus et nos eisdem, ut eorum litteralia documenta in specie vestris prudentiis praesentare teneantur. Quoniam rogamus easdem vestras prudentias et amicitias, quatenus dictas causas iustitiae intuitu diffinire et sententionare velitis et demum vestris in litteris nobis referare dignemini. Datum feria VI. videlicet ipso die Kathedra Petri apostoli, anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo tertio.

Unde nos visis ac sane intellectis huiusmodi litteris prudentorum et circumsectorum virorum iudicis et iuratorum civium civitatis Colossuariensis praetactae, Deum eius etiam iustitiam prae oculis statuentes, iudicialiter decrevimus, quod ex quo dictus *Georgius Nyro* concivis Colossuariensis pro sui cautela ex parte illorum verborum criminalium contra alterum Georgium prolatorum litis movit, factumque ipsius et non alterius quaesivit et agitavit, ut per hoc honorem suam (!) proprium praeservare posset: ideo nos dictos magistros tam a solutione illarum decem marcarum, quam earum expensarum omnino reddidimus et pronuntiavimus, imo reddimus et pronunciamus perpetue absolutos hac nostra diffinitiva sententia mediante. In cuius rei evidentiam praesentes litteras nostras patentes sigillo civitatis nostrae maiori et authentico subappresso consignatas praedicto magistro Christophoro Sartori et aliis magistris hanc causam tangentibus ad cautelam duximus concedendas. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis.

Datum Cibinii, feria secunda proxima post dominicam Reminiscere, anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo tertio.

(P. H.)

Hátán: Keresztszegi Nyirő György és még más Nyirő György között való diffamatióról való sententia levél, mely oztán Szebenben vitetődött volt appellatióba.

(Szeben város pecsétjével ellátott eredetije a kolozsvári szabócéh iratai közt, az Erdélyi Muzeum levéltárában.)

7.

Egy száz szabóinas előterjeszti a kolozsvári szabóczéh elé születési bizonyítványát. A XVI. század elejéről.

Unsern Gruss und alle Wollfart winschen wir euch vorsichtige weise Hern, der erbarer Schneÿder Tzech.

Weil den billich und ein rechte Ordnung in allen Tzechen ist, dass ein jeder, wehr sich auf ein Handwerk begeben und Lehjar dienen will, der muss erstlich seiner rechter und erlicher Geburt Zeugnes geben. So gab ich mich dess auch verwilliget, noch allen stättlichen und erlichen Rechten meinen Geburt Pereÿff, vor eure vorsichtige weise Hern zubringen und erzeÿgen.

Ich Bernert Euscher ein erbarer Greb des Schippendorff, ich Simon Schuler, Bennick Boum, und Gerg Hehn, bekennen öffentlich bei unser gutter Gewisset, vor dem gantzen Rath dieser Gemein Schippendorf, dass dieser Knecht Hannes Haÿ, Achatii Haÿ und Agnethe Son, in Christo verscheÿden, eines erbarenn und redlichen Geschlecht und Geburt ist, von Vater und Mutter. Darum so bitten wir euch vorsichtige weise Hern, der gantzer erbarer Tzeug, dass ihr an diesem vorgemalten Knecht Hannes, an seinem erchen (!) und redlichen Geburt gar nichts tzweÿfeln wollt, sonder gewissen Glauben geben.

Tzu einer grosserer Versicherung und mehres Glaubens geben mir (!) unsere Siegell hie unden gedruckt.

(P. h.) (P. h.) (P. h.) (P. h.)

(Eredetije, 4 papírosba nyomott viaszpecséttel, az Erdélyi Muzeum levéltárában. XVI-ik sz. elejére valló írással.)

8.

A kolozsvári szabólegények és inasok szabályzata. 1502.

Item Alhÿ dÿ gesellen tzu Clausenpurgk dÿ haben vor genomen eyn pruederschafft goth tzu lob und tzu ere und tzu trost allen gelaubigen zelen und ÿn den eren der hochgelofter Juncfrau Marian und uns armen gesellenn tzu eyner pesrungk unsers leben.

Item, An aller quatertemp ayn messe tzu trost allen elenden zelen und eyn yeder gesel der zal tzu opher gyen und ayn yeder knab der do arbet umb eyne lon und welcher gesel der das nicht thuen wolt oder wider spricht, der sol geben tzu puess ayn halb phunth wax und eynn knab ayn fierdungk myt dem willen der mester (!) und auch aller gesellen. Dorum ayn yeder gesel, der do hye arbet tzu clausenpurgk vor aynem gesellen, der sol sich alle XIII tag dar tzu bereytn und khomen yn dy herbrigg und auff tzu legen ayne phennyng und ayn knab ayn helblyngk und welcher gezel oder knab nicht quem tzu der pixenn wen dÿ stundt XI schlegt, der zol gebenn ayn halb phunth wax, ayn knab eyn fierdung tzu puess. Und welcher der nicht konnen mecht durch not wegen: und der tzu schaffen heth der zol schiken den phennyngk yn dy herbrig.

Item welcher gezel unvernunftig dyng treyben wolt ader treyb vor dem vater ader vor der mueter myt Worten ader mit wercken der sol gepuest werden mit eynem halben phunth wax ayn knab mit aynem fierdungk und auch welcher gesellenn erwelten 2 tzu alt knechten den sellen

sy gehorsam zeyn und welchs darüber nicht gehorsam wolt seyn: ayn gesel ayn halb phunth wax ay knab eyn fierdung tzu puess. Und auch dass keyner an der heyiligen tzwelf botentag noch an unser liebenn frauen tagen zol gien mit untzimligen weybern und welcher dass iber tred ayn halb phunth wax und ayn knab eyn fierdung tzu puess.

Item welcher gesel eyn fremd weyb wurde ere von der gesellen orten, der zol geben ayn halb phunth wax und ayn knab ayn fierdung und auch welcher gesel der do ubrich weyn tzu ym nem, dass her den nich behalten mecht, der zol geben ayn halb phunth wax, ayn knab ayn fierdung. Und welcher gesel von eyne yndert wurd von des wegen ader von ander wegen tzucht wegen sehen ader horen und wurt das nicht den alten gesellen sagen, und das man das gewar wurth, zo zol der gepuest werden mit eynem halben phunth wax und eyn knab eyn fierdung. Und wen eyn gesel wurt spilen teurer wen umb ayner heller, der zol geben eyn halb phunth wax und eyn knab nichts. Und wer eyner den andern hyesz liegen yn eynem crusten der zol gestrafft werden mit eynem halben phunth wax.

Item keyner zal keyn gewer nicht tragen yn dy pruederschafft pey eynem halben phunth wax und wer eyner den andern schlueg mit der hanth ader mit anderen gewer, der zal gestrofft werden mit eynem grossen.

Item ob eyn gesel sturb auss der pruederschafft oder ayn knab der im eyne lon arbet, den zollen dy gesellen bestaten von der pixen und wer her (!) eyn fremder: zo sollen dy alten gesellen nemen seinen gewanth und sollen das verkauffen mit der ander gesellen wissen und das zelbich gelt zollen sy halten yn in der pixen. Und ab her freynth hyeth dy dornoch fragten, zo sollen sy yn das nicht vorhalten, und zollen dar von halten zo vil, als man yn von bestat hoth. Und mit wem dÿ alten gesellen schaf-

fen yn tzu der kyrchen tragen aber tzu dem grab und welcher das wider reden wurd, der zol geben eyn halb phunth wax.

Item und auch an gotsleychnams tag was sy mit yn schaffen dÿ alten gesellenn das sie also thuen sillen (!) und kertzen tragen mit der mester (!) willen und wer yn daran ungehorsam wolt seyn, der zol geben eyn halb phunth wax und eyn knab eyn fierdung und dy puess dy wir ey nemen dar umb zol man wax kauffen und das brien goth tzu lob und zeyner heyligen mutter marian und allen gotes heyligen tzu eren.

Item ob zo gar ayn armer her quem, der do nychts heth und hye starb, zo sollen yn dy gesellen bestaten auss der pixen. Und ab ayn guetter gesel ckranck wurd und nicht tzerung hyeth, auff XIII tag zol man ym geben ayn ort phenning auss der pixen. Is das man seg das es an ym behalten ist: zo sol man ym leyen auff eynem halben gulden und wen her gesunth wurd, zo zol her das betzalen in fier wochen.

Item dy erlichen mester (!) dy haben eyntrechtlich beschlossenn und vorhenckt den gesellen allen Alle jar tzu aller quatemp tzu gyen in das padt am donerstag zo der seger 2 schlegt.

Item an gothsleychnamstag sollen sy vorpunden seyn sich yn der farkirchen tzu sameln vor aller heyligen alter mit den mesteren (!) als den gewonet ÿst, wer das nicht thueth, der ist eyn phunth wax vorfallen Eyn knab eyn halbes.

Item zo sy alt knecht erwelen, zo sollen sy 2 unter yn, eynen deutschen und eynen unger erwelen und alle andere gesellen sollen yn gehorsam seyn sunst sillen (!) dy mester (!) zelber tzu schauen.

Item dy mester (!) haben auch vorgenommen tzwen auss yr mittel unter den mesteren (!) tzu erwelen dy alle quatemp tzu den gesellen geruffen werden und von yn

aussrechen nemen und auch wen dy gesellen sunst etwas notig geschafft haben, unter yn das sy tzu sillen (!) seen und sy vorychten.

Item ob ayner tzwischen den gesellen von etlign sachn ayn auffstand wolt machen an der mester(!) willen, dem zol der dyenst vorpotten seyn, also weyt als das lanth yst.

Item eyn yetlicher gesel und knab zol yn hosen und yn Jopen geen.

Item eyn yeder neukomener gesel zal tzu dem vater haben herbrig und tzeren, wer das nicht thuet, der zal nicht gefudert werden mit der arbet.

Item eyn yetlicher herkomener gesel oder knab zol das erst wochen lon yn dy pruederschafft gebenn und dem lon knabenn halben lon als dem gesellenn. Dorumme weysen herren wir willen an legen das gelt allen gelaubigen zelen dy vor scheyden auss der pruederschafft der schneyderknecht und das unser pix nicht werdt geschwecht sunder gesterckt und dy puess wyllen wir schlecht haben und ab unss ayner dy puess nicht geben und wolt solche unpillich dyngk treyben yn ubermueth und wolt umb dy puess vorhalten und nycht gehorsam seyn. In dem das myr an haben gehobenn zo willen wir euch das wyssen lassen, und puest yn darnach nach euren recht. Und vorychtige mester (!) da haben sy euch tzu vorston¹ geben iren syn und ir meynung gantz und gar und wir hoffen ir wert ums das nicht ab legen und uns das werenn, dorumme pyttenn wyr euch als weyse herrenn das yr uns ayn antwurth dar uber wolt gebenn. J. H. 1502.

Und welcher gewanth wurd tragen mit farben ader hosenn, als eyn feyffer, zo manchen tag, als das her das thet zo manch funth wax und dy puess werden dy mester (!) von ym nemen.

Item dy vorsichtigen und weysen herren dy mester (!)

¹ T. i. verstehen.

dy schneyder tzech haben eyntrechtig angeseen der gesellen ped und haben iren willen dartzu gegeben tzu vor der weyss her Sabo boldizar und zabo Janosch und Mathias tziegler und dy fier tzech mester (!) Thomas wajda und Sabo gergel Achatius Schuler und Sabo laslo. In dem Jar als man schreybet 1502.

Hátán: Der schneider gesellen brieffe.

Az Legények Társaságában való articulusok.

(Eredetije, vastag bőrön, pecsét nélkül, az Erdélyi Múzeum levéltárában.)

9.

A kolozsvári szabóczéh szabályai a városi tanács átíratában és megerősítésével Kolozsvárt 1521 decz 9.¹

Quoniam ea, quae in humanis fiunt negotiis ac iuris ordine iustoque titulo sunt donata, tam æquitas iuris, quam ordo rationis expostulat, ut ad perpetuitatis ratitudinem litterali deducantur munimento propter commodum et utilitatem quorumlibet hominum rationi quietioris et pacifici status universitatis ipsorum, ut eorum commodis magis ac uberiosius augeatur et salutiferum recipiat incrementum: ideo nos Andreas Bolkasar iudex, Matheus Chane, Laurentius Bek, Joannes Stromer, Blasius Aurifaber, Albertus Bokor, Martinus Krýsen, Martinus Vajda, Thomas Viceii, Fabianus Literatus, Salathiel Magnus, Stephanus Aurifex et Michael Gemmifisor, dicti iurati cives civitatis Colosvariensis ad universorum notitiam, tam præsentium, quam futurorum harum serie volumus pervenire: Quod nobis in nostri senatus consistorio pariter invicem consedentibus comperuerunt providi ac circumspecti Stephanus Feýrdi Nicolaus Nyrew, Philippus Hoz, Laurentius

¹ Megjegyzendő, hogy a szabók első czéhlevele 1475-ből va ó (Ld. Jakab E. Kolozsvár története. Oklevéltár I. k. 250. l.). Ez részletesebb.

Zoz et Gregorius Lengyel, dicti laudabilis artis mechanicæ sartores magistri concives nostri ipsorum necnon cæterorum præfatæ artis magistrorum in dicta civitate nostra commorantium nominibus et in personis humiliter supplicantes, uti ob reverentiam Omnium Sanctorum, quorum altare in nostra ecclesia parochiali fundatum per eos invicem honorificæ et fraternæ excellenti cum devotione debita atque reverentia conservatur, tum etiam, quod turris quædam acialis a parte meridionali versus plagam orientalem ad murumque civitatis nostræ erecta atque constructa¹ cum armis pixidibus aliisque defenculis et protectionalibus instrumentis, quibus ab eisdem specificati altaris ac laudabilis artis sartoriæ fratribus et magistris accurata eorum sollicitudine melioratur, ipsis secundum eructationem et sonantiam certarum literarum quædam statuta decreta et ordinationes pro commodo et utilitate prædictorum altaris turris ac cechæ seu fraternitatis eorum articulatim literaliter in eisdem consignatis, quibus et ipsi ad instar aliarum fraternitatum ob honorem huius civitatis nostræ ipsorumque utilitate parili voluntate unanimiter uti prius iuxta laudabilem illius artis consuetudinem, ita et nunc perpetuis futuris temporibus conservare deliberassent, in formam privilegii per sollicitudinem officii nostri solerter ad debitum produceremus et redigi faceremus effectum. *Unde* nos iudex iuratique consules præscripti attendentes petitionem huiusmodi fore iustam et rationi consonam ex certa nostra scientia, supplicationibus annotatorum magistrorum sartorum favorabiliter inclinati præmemoratas ordinationes decreta et statuta cum singulis eorum articulis et clausulis in nostri privilegii formam recepimus, hanc verborum continentes formam :

¹ Ez a máig is fennálló, most úgynevezett Bethen-bástya torony, a mely régebben szabóbástya nevet viselt, a Tordai-út és a Petőfi-utcza sarkán.

Item quicumque famulorum se ad cecham præfati artificii commendare et ingremiare voluerit, talis ad probandum suum magisterium coram quattuor electis cechæ magistris iuxta eorum laudabilem consuetudinem huius articuli materiam, quam eidem dicti magistri præposuerint, per certas figuras aut characteres opere suo manuali perficere et præsignare debet, quod ipsi materiare appellant: Et si in præsignatione huiusmodi materiæ insufficiens fuerit, terminus ulterior sibi deputari debet, donec artem illam meliori addiscere aut voluntati magistrorum satisfacere queat.

Item quicumque ante huiusmodi materiæ præsignationem magisterio suo nondum probato matrimonium contraxerit, iuxta illius artificii consuetudinem in sexaginta libras ceræ puniatur.

Item nullus novus magister, nisi prius matrimonio ligatus et in libro huius civitatis ut alter concivium intitulatus fuerit, magistrare aut illam artem exercere audeat.

Item nullus ad hanc artem sartoriam aut fraternitatem, nisi idoneus et honestus, necnon de legitimo thoro ex utrisque parentibus absque ulla labis macula propagatus acceptetur. Insuper litteras honestæ suæ parentelæ, si alienus fuerit et consimiliter de completionem huius articuli doctrinæ habeat testimoniales.

Item quilibet novus magister in materia et magisterii articulis iam tentatus, ut prædicitur et probatus, qui magister unus eorum esse et cecham habere voluerit, talis medio honestorum virorum forensium cecham petere sequem magistris recommendare debet, insuper florenos sex et decem libras ceræ deponere ac magistris tempore suo unum prandium et florenum unum in subsidium domus eorum tribuere debet teneatur.

Item quandocunque præmissæ artis magistri congregationem habuerint et cum tantum duo ex electis cechæ magistris, præsentem fuerint iuxta eorum consuetudinem

parvam eorum candelam incendere debent, quicumque hac extincta tardaverit, denarium unum, si autem omnino ipsam congregationem absque legitima excusatione neglexerit, unam libram ceræ pro pœna dare teneatur.

Item quicumque magistrorum ad partes alienas absque magistrorum favore discesserit, tandem post annum aut ultra reversus, talis de novo se magistris, uti novus magister recommendet.

Item nullus extra cecham existens, vel sartor, vel rator, labores tam de panno quam griseo exercere audeat, sed talis in quantum sufficiens fuerit, auxilio dominorum iudicis et iuratorum pro tempore existentium ad recommendationem sæpe factorum magistrorum et ad cecham eorum compellatur, aut ab exercendis huiusmodi laboribus omnino inhibeat. Si autem quippiam præsumptuose laborare compertus fuerit huiusmodi vestibus ab eodem receptis ad consulatum deferatur.

Item nullus magistrorum pannum putridum aut vilem laborare audeat. Si autem talis repertus fuerit extunc magistri cechæ vestem ex huiusmodi panno factam ad meliorationem turre recipiant.

Item nullus magistrorum vestes aliquas ex duplici panno ad forum laborare debet sub pœna quinque librarum ceræ.

Item nullus magistrorum festivis diebus vestes aliquas in signum ad fores aut fenestras suae domus exponat sub pœna quattuor librarum ceræ.

Item quicumque magistrorum labores alterius magistri in foro vilipenderit aut emptores de alio magistro alliciendo ad se vocaverit, in decem libras ceræ puniatur.

Item si quispiam magistrorum vestes venales ad forum vendendi causa exportaverit, inter quas aliqua vestis de vili panno, aut labore defectuosa inveniretur, talis ab eodem per magistrorum cechæ ad meliorationem turre recipiatur.

Item si magister aliquis vestes de quocunque genere pannorum factas ab alienis magistris emeret, in amissionem illarum vestium puniatur.

Item nullus hominum ex alienis partibus, vestes tam ex panno, quam griseo factas aut lucri causa emptas, huc ad civitatem portare et vendere audeat, quæ si repertæ fuerint, per magistros cechæ ad consistorium deferantur.

Item si quispiam magistrorum alterum verbis aut factis illicitis vituperiis et dehonestationibus affecerit in medio floreno condemnetur.

Item quicumque artem hanc sartoriam addiscere voluerit, quattuor integris annis servire debet. Si autem ratoriam tribus annis tantum. Ita tamen quod horum quilibet per duas septimanas apud unum magistrum debet tentare, quod si in illo artificio perseverare voluerit et continuare, duos florenos ad cecham deponere debebit. Si autem aliquis magistrorum talem iuvenem ultra quindecim dies tenuerit, in uno floreno puniatur.

Item nullus magistrorum famulum aliquem contra quempiam magistrorum verbis aut factis vel contra cecham facientem teneat, donec favore magistrorum rehabere curaverit.

Item si aliquis famulorum hoc artificium loco tali, ubi nullam haberent cecham, didicerit talis de novo hic in civitate nostra pro arte iuxta eorum consuetudinem servire debet.

Item si quis magistrorum famulum alicuius magistri voluntatem suam præter ad se alliciendo vocaverit, quot diebus eundem apud talis famulus fuerit, de qualibet videlicet die, tot libras ceræ solvat.

Item si magister aliquis de hac luce decederet, extunc uxor eius relicta per annum tantum hoc artificium exercere et laborare facere possit et nun ultra.

Item nullus famulorum ante festa videlicet Nativitatis Christi Resurrectionis et Pentecostes infra quattuor

ebdomadas dominum et magistrum suum relinquere debet; neque magister alius talem famulum tenere audeat, donec favorem magistrorum reobtinebit.

Item quicumque in die Sacratissimi Corporis Christi processionem neglexerit, absque legitima causa, in quattuor libras ceræ puniatur.

Item quicumque eodem die Corporis Christi ante processionem vestes vendere præsumpserit, æqualem ut præmissam habebit pœnam.

Item sartor unus cum rasore eandem domum minime inhabitare valeant sub pœna unius floreni.

Item quicumque capitale funus neglexit, in una libra ceræ offertorium, aut in duobus denariis puniatur.

Item quicumque ad aliud funus non capitale se absentaverit, mediam libram ceræ dare teneatur.

Item si aliquis ex iunioribus magistris in magnis festis circa altare officia divina, puta vesperas, matutinas et summam missam neglexerit, in quinque libras ceræ condemnnetur.

Item quilibet magistri filius arte illa imbutus, mediam habet cecham et si talis alterius magistri filiam, aut relictam in uxorem duxerit, integram habet cecham, et nil, ultra nisis magistris uno prandio tenetur ac floreno uno ad domum deputato.

Item nullus illius artificii magister, famulus aut alienus extra cecham existens, vestes novas, manicas, aut quoscunque labores alios illud artificium spectantes intendeta vendere audeat. Si autem tales res inventæ fuerint, ad consulatum deferantur.

Item famuli illius artificii, undecunque venerint, prius patrem pro inquirendis laboribus visitare debent et nullo pacto alias, nisi apud quem pater viserit, servire audeant; qui autem contra fecerit, a servitio et labore, donec se magistris conformet, inhibeatur.

Item nullus magistrorum de panno vel griseo non

madidatis vestes laborare audeat. Si autem tales inventæ fuerint vestes, per magistros ad turrim recipiantur.

Item insuper annuimus ipsis magistris sartoribus, ut quicquid eorum quattuor magistri simul cum cæteris illius artificii magistris pro utilitate illius cechæ, necnon altaris et turris eorum sustentatione facere decreverint, salvis tamen iuribus nostris et sine damno et præiudicio communis boni liberam decernendi et faciendi habeant, facultatem.

Justis igitur et dicitis petitionibus dictorum magistrorum sartorum benigne et favorabiliter inclinati præscriptas ordinationes cum articulis modo præmisso expressis et insertis, quo ad omnes earum continentias animo plene deliberato ac unanimi voluntate acceptavimus, imo acceptamus, approbamus et ratificamus annotatio magistris fratribus Omnium Sanctorum in hac civitate nostra comorantibus, perpetuis futuris temporibus observandas. Nulli ergo magistrorum prædictæ artis licet hanc paginam nostræ admissionis et concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumserit, ex tunc sæpe fati sartores magistri contrafacientes iuxta vim, formam et continentiam huius decreti pœna debita et consueta punire omnimodam habeant facultatem, autoritate nostra præsentibus ipsis attributa mediante.

In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam præsententes litteras privilegiales pendentis et authentici sigilli nostri numimine roboratas annotatis magistris sartoribus eorumque successoribus et posteritatibus universis duximus concedendas.

Datum in præacta civitate nostra Colosvar, die lunæ proxima post festum Conceptionis Gloriosissimi Virginis Mariæ. Anno a Christi nativitate Millesimo quingentesimo vigesimo primo.

(Eredetije az Erdélyi Muzzeum levéltárában, hártján, sárga-kék selyemzsinóron függő viaszpecséttel, benne spanyol viaszba nyomva a város három-bástyás várkaput ábrázoló czimere, eme körirattal: S. consulum civitatis Colosvar.)

10.

*Báthori István nádor és királyi helytartó rendelete Kolozsvár város tanácsához, melyben a szabómesterek kérésére eltiltatja az özvegyeket attól, hogy a czéhszabályok ellenére férjük halála után egy évnél tovább a mesterséget folytassák.
Budán, 1522 jún. 12.*

Stephanus de Bathor regni Hungariæ palatinus et iudex Comanorum ac comes Themesiensis serenissimique principis et domini domini Ludovici Hungariæ et Bohemiæ etc. regis, domini nostri gratiosissimi in absentia suæ Maiestatis locumtenens, prudentibus et circumspic-tis iudici et iuratis cæterisque civibus civitatis Colos-wariensis salutem tum favorem.

Exponitur nobis in persona universitatis omnium magistrorum sartorum istius civitatis, quod licet ipsi tali privilegio universitati suæ cechæ ipsorum a regibus Hun-gariæ concessio gauderent, ut relicta alicuius sartoris de universitate eorum defuncti non ultra spatium unius anni in medio ipsorum laborare famulosque ad id idoneos sar-tores tenere posset, quodquidem nos in specie vidimus, tamen hoc curato minime honesta domina Cristinna relicta providi condam Michaelis Erhardi et quædam aliæ: diversis subter-fugiis adinventis huiusmodi privilegio eorum et libertati ipso-rum exponentium; derogare et contravenire niterentur; quia autem in hac absentia prædicti domini nostri regis nostri sit officii unumquemque in sua libertate sonservare, hor-tamur vos et requirimus nihilominusque actoritate præfatæ Regiæ Maiestatis (qua nunc fungimur) vobis committimus et mandamus, quatinus acceptis præsentibus a modo deinceps præfatam universitatem sartorum istius oppidi iuxta privilegia eorum et consuetudinem iuste præscriptam in ipsorum libertatibus tenere et conservare, præfatæque relictæ ac aliis, siquæ fuerint, non obstantibus quibuscunque lite-

ris aut nostris aut regiis præceptoris, privilegia antiqua ipsorum exponentium infringentibus datis vel dandis committere debeat ut ipsæ a prostitutione operis huiusmodi post revolutionem annualem cessare teneantur, iuxtaque privilegia eorum eosdem exponentes pacifice et quiete ut præmissum est conservare teneamini. Secus nullo modo facturi. Præsentibus perlectis exhibenti restituti.

Datum Budæ feria quinta proxima post festum Pentecostes. Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo secundo.

(P. h.) Ex propria commissione domini
palatini locum tenentis Regiæ
Maiestatis.

Hátán későbbi irással: Az özvegy asszonyoknak eszten-deig való műveltetésekről és legénytartásokról való privilegiumok.

(Eredetije, patens alakban, piros viaszba nyomott czimeres pecséttel, papíron, az Erdélyi Muzeum levéltárában.)

11.

A kolozsvári ötvöslegények czéhszabályzata: az 1532-iki német eredetiből magyarra fordítva 1730 máj. 1-én, későbbi betoldásokkal és a büntetéspénzek dénárról krajczárra átváltoztatásával. 1532—1730 máj. 1.¹

Istennek Sz. Malasztját előre.

Mi négyen céhmesterek, úgymint Rudolff János, Fridrich János, Lippelt Péter, Holczapfel Fábán.

¹ Megjegyzendő, hogy a kolozsvári kádár (Binder) czéh ugyanazon 1532 évben adja ki a kádárlegényeknek ugyanezt a szabályzatot németül, kevés eltéréssel. Ilyen a 22. pont, mely szerint, a mely német származású legény a gyűlésen, mikor a láda az asztalon van, magyarul beszél, fizet birságul 6 dénárt.

Adjuk tudtára minden Társaságbeli confraterinknek, mind mostaniaknak, mind pedig a jövődöbelieknek e levelünknek rendiben, miként, és mimódon jelenének meg mi előttünk, az ide alább megnevezett becsületes Czéhünk-béli becsületes legények; úgymint Girthler Márton, Vits Berthalan, Kaiser Pál, Broser Péter.

Kivánván, hogy egy Confráternitást, avagy Társaságot állítanának fel, és hogy egy atyamestert is tennénk, a melyhez akármely céhünk-béli legény, akár idegen, akár földünk-béli, ezen nemes városunkba jövéen, elszállása és segedelme lehessen s légyen mindaddig, a míg azon becsületes legénynek gazdát rendelünk.

Item azt is kívánák a fenn megirt legények, hogy úgy kormányozzuk a becsületes Czéhünkben lévő személyeket, hogy mint Társaság egyességben élhessenek, és szántszándékkal egyik a másikat haragra ne ingerelje.

Eztet is megengedék jó uraink és czéhlestereink nekünk Társaságot szerzőknek, hogy minden fertály esztendőnek elfolyása után, ha a Társaságnak nem tetszenének a becsületes Dékányok, másokat választhassanak.

Következnek az Articulusok.

1mo A mely személy bé akar szegődni, ha a terminuson túl halasztja szegődését, légyen büntetése den. 5.¹ — 10.

2do A ki apját, s anyját meg nem becsüli, büntetése den. 4. — 30 kr.

3^{io} A ki a négy Céhlesterek előtt le nem vészi süvegét, den. 4. — 10.

4to Úgy a ki a közép Céhlestester előtt le nem vészi süvegét, légyen büntetése den. 2. — 6.

5to Hogyha a Társaságbéliek egymást szidják s gyalázzák, légyen büntetések den. 8. — 50.

6to Hogyha valaki ezen Társasággal nem volna con-

¹ Az eredeti büntetéspénzeket későbbi kézírás kihúzta és avította dénárról krajczárra. A második számjegy *ezt* jelenti.

tentus, hogyha éppen mesterembernek fia volna is, aki a mesterséget űzi, így a Társaság patientiával légyen, a becsületes Czéhnek egyben gyűléséig, és akkor a dolgot adják elé.

7mo Hogyha valaki a legények közül, nem akarná szavat fogadni illendő dolgokban a Dékányoknak, büntettesék meg, den. 4. — 30 kr.

8to Hogyha valaki a Társaság közül megbetegszik, akár a gazdájánál, akár az Atyamesternél, úgy a Társaságbeli két személyt rendeljenek, nappal vagy éjtzaka, a mint a szükség hozza a betegnek gondviselésére, a kik között ha valaki találkozik, a ki ezen parancsolatnak nem engedne, légyen büntetése den. 25. — 25 kr.

9no Ha valaki lefekszik és a süvegét le nem teszi, poena den. 4.

10mo Midőn a legények felkelnek, s valaki közülök fel nem kél, den. 4. — 10.

11mo Hogyha valamelyik Dékány felkelne, és a többit turbálná, den. 4. — 1 m. f.

12no Ha valaki megissza magát, s az ital miatt eszít elveszti, den. 18. — 30.

13^{tio} Hogyha a Dékányok a legényekkel játszódnak pénzben, den. 25. — 35.

14to Hasonlóképen ha a Társaságbéli legények pénzben játszódnak, den. 16. — 20.

15to Hogyha valaki szántszándékkal vasárnap az isteni szolgálatot elmulasztja, büntetődjék den. 4. — 8.

16to Amely legény éjtzaka a gazdája házában nem hál, hanem másutt, büntetődjék denariis 25. — 40.

17mo Hogyha valamelyik surcz nélkül dolgozik, büntetése den. 4. — 10.

18vo Hogyha valaki a surczot előviszi, és a kolcsot elviszi, büntetődjék den. 2. — 6.

19no Hogyha valamelyik Dékány hazúl elmegyén, s étczaka odahál, így azon Dékány adja a Társaságban

másnak a kolcsot, és tisztségét bizza másra, maga személye helyett, a ki aztot nem cselekszi, den 25. — 25

20mo Hogyha valamelyik a Társaság közül, az uczán futna, haigálna, s illetlenül viseli magát, büntetése den. 2. — 12.

Ha valaki haragból kést ránt egy más társaságbéli társára, büntetődjék den. 50-ven. — 2 m. f.

21mo Hogyha valaki csak a harmadik szomszédban is mente nélkül menyen (!) büntetése legyen den. 2-tő.¹

22do Aki a Társaságból a szót kiviszi, büntetődjék den. 99. -- 50 kr.

23^{io} Hogyha valaki a Társaság közül a bort az asztalon előnti, légyen poenaja den. 2-tő. — 6.

Későbbi betoldások más kézírással a 20. pont után és a 21. helyébe: A ki az órát elmulatja, legyen büntetése denar 16. — 8 kr.

Hogyha valamely legény a háztól kimenyen (!) mezítelen lábbal, hajdon fővel, nyakra való nélkül, vagy más egyéb szükséges köntös nélkül, tehát poena 30 kr.

Mikor a legén a műhelybe dolgozik és más majszter megyen a műhelybe, akkor tartozik a legén a sapkáját vagy kalapját levenni és becsületesen köszönni és a míg a majszter nem mondja, nem szabad a kalapot vagy sapkát feltenni, poena 30.

Mikor a gazda a műhelybe van, akkor a legén ne dudorásszon, se ne füttyörésszen, sub poena 30 kr.

Regulájok avagy rendtartások a Leülőknek.²

Mivel hogy a becsületes Czéh jónak ítélte lenni, a legényeknek szűk volta miatt, így a *Leülők* (a kik esztendő-ről esztendőre mint egy bizonyásznak a társaságban az egész

¹ Később kihúzva és a toldalékban mással pótolva.

² Ez a «Beisitzer» fordítása. Értik alatta azt a két mestert, a kiti a legények társaságában való felügyeletre és számadás ellenőrzésére a mesterek magok közül választottak.

becsületos Czéhtül választatnak) tartozzanak minden fertály esztendőben a legényeknél megjelenni, hogy midőn valami panaszok léssen, azon panaszt jó lelkek ismérési szerént, minden személy válogatás nélkül illendőképben eligazítsák, és más dolgokban is, akik az ifjúságtól történnek, mivel az ifjúság mindenre hajlandó, azokat kegyesen oktasák, igazgassák, examinálják, hogy a társaságban az unio megtartassék. Ezen levél megerősítésére, s nagyobb hite- lére mi Czéhmasterok tettük fel szokott pecsétünket. Anno 1532.

Mely 1532 esztendőben írt levelet, mostani becsületos Czéhmasterok engedelmeiből, úgymint első czéhmaster Kádár Sámuel, 2dik Timár István, 3dik Kádár Márton, 4dik Blos János uraink engedelmeiből, mi ifjú legények úgymint Első Dékány Hajdó Joseph, 2dik Fekete Mátyás s Fekete Sámuel, németből magyarra fordítottunk Kolosvárott die 1-ma Mai 1730-ban, a mely articulusoknak megtartására segéljen hennünket az Atya Fiu szent Lélek Isten Amen.

Utána más kézírással : Következendőképen tartozik minden becsületos mesterlegény az articullus csináltásban (!) den. 12. az ki bejű.

(Eredetiye nagy ív [papírosan az] Erdélyi Muzeum levéltárában. A kádárlegények számára ugyanaz 1532-ből pergamenen, németül ugyanott.) A pontok jórészt megegyeznek az ötvöslegények ugyanazon évbéli szabályzatával. Igy pl. a

«21. p. So einer ohn das Mentel ferner als zum dritten Nachbawr gehen wird, soll geben zustraff den. 2.

22. So ein mitbruder, welcher Teutscher Nation ist, wenn Zugang gehalten, und die Lade der Brüder auffm Tisch stehet, Ungerisch reden wird und nicht Teutsch, soll geben den. 6.»

12.

Izabella királyné nyílt rendelete a kolozsvári szabók és más kereskedők részére, hogy bárhol szabadon kereskedhetnek s csak a kolozsvári tanács előtt perelhetők. Gyulafehérvárt, 1551 márcz. 27.

Ysabella Dei gratia regina Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc. Fidelibus nostris spectabilibus ac magnificis, egregiis et nobilibus, comitibus, vicecomitibus, iudicibus nobilium, castellanis, provisoribus et officialibus omnium castrorum, item prudentibus et circumspectis iudicibus regiis, magistris civium, villicis et ceteris civibus, universarum civitatum oppidorum, possessionum et villarum, tam intra quam etiam extra regnum Transsylvaniæ existentium, praesentium notitiam habituris salutem et gratiam.

Cum iusti pro iniustis et innoxii pro reorum excessibus nullatenus debeant impediri, fidelitati igitur vestrae harum serie mandamus firmiter, quatenus dum et quodcumque sartores totius cathalogi, aliique mercatores in Coloswar commorantes ad dominia seu terras locaque officiolatum vestrorum, cum rebus et mercenariis suis, victum sibi querentes pervenerint, ad quorumcunque instantiam iudicari, vel vestro astare iudicatu rogare et compellere, resque et bona eorundem arestare, seu prohiberi facere nequaquam praesumatis, nec sitis ausi modo aliquali.

Si qui enim quicquam actionis vel questionis contra ipsos vel eorum alterum, habere praetendunt, id coram iudice et iuratis civibus civitatis nostrae Coloswar legitime persequantur. Ex parte quorum iidem, omnibus contra eos querulantibus, meri iuris et iustitiae ac debitae satisfactionis complementum administrabunt, prout dictaverit ordo iuris, casu vero, quo inter haec iidem sartores ex nundinis redeuntes detenti et arestati fuissent, volumus et firmiter mandamus, ut statim libere et pacifice dimit-

tere debeatis. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restituti.

Datum Albae Juliae, feria sexta proxima post festum diem Beati Pauli primi heremitaе. Anno Domini Millesimo quingentesimo quinquagesimo primo.

Ysabella mp.

(P. h.)

Hátán későbbi irással: Hogy az Coloswari szabókat sohon meg ne arestálhassák.

(Eredetije az Erdélyi Nemzeti Muzeum levéltárában, papiron, patens-alakban, viaszba nyomott papírpecséttel.)

13.

*A kolozsvári szabólegények számára kiadott szabályzat.
Kolozsvárt, 1554. aug. 18.*

Wir Andreas Mood, Richter, Caspar Kappa, Matheus Lonner, Lazarus Adam, der Zeith Zeechvatter, Anthonius Kappa, Hieronymus Lündwaÿ, Gregorius Kakas, der Zeith Zech Meister; Auch alle andre eltisten und Jüngsten der ganczen Zeech der schneid(er) Zeech der Statt Clausemburg: Geben hie mith zu gedechtnuss, dass die in unsern Zeitten durch die lauter Barmherczikeith Gottes peim heÿlsam Wort gottes, und Evangeli in das erkanthnuss der Warheith komen sein: manicherlay sachen in den Zeechen, peÿ den kyrchen ordnungen und andren Zeechen handlungen auch Statuten, Welchen den Mais-tern, nemlich den Jüngsten, und auch den gesellen zu einem beschuernuss gewesen, billich abgelegt haben. Mir auch von der ganczen Zeech durch recht erkantnuss unser gewissen desgleichen zu ringern alle beschwernuss und zu dempffen allen muthwillen Unser kÿnder der scheider Knecht. Derenhalben mir auch gedacht haben Inen ein vorschreibung zu thuen, wie sie sich unter einander erbarlich halten sollen in dem Zymlichen ge-

horsam, got zu lob und ere und zum besseren ires lebens. In allen Statuten Artiklen, peen und straffen, so sie unter inen haben sollen, Und kein Neu anstiftt auss aignem muthwillen machen pey der straff, wie er nach geschrieben volgt:

Zum ersten: Sollen die schneider Knecht ein aÿgne herbrich haben, auff das ein jeder gesell oder Jung. so hieher gewandert kompt, do selb hin einzihe, auch al do sich auffhalte, pis er zu einem diensth kompt und der selbich Vatter sol ym ein mall geben umb den. 3 und ab der selbich gesel nich zerung hatt, sol ym der Vatter an der gesellen wissen nicht merr geben, dan czway mall auff die gesellen und wen er zum diensth kompt, sol er den Vatter zalen.

Zum andren: Sollen die Gesellen ein Zeech-pÿx haben, dar zu sollen verordnet und gesaczt sein czwen Maister und czwen gesellen, welche solche pÿx sollen versorgen und dass, so drein gefelt, einzunemen und ausszugeben. Und die czween Maister, welche von der ganzen Zeech dar zu verordnet sein alle Quatterbern rechenschafft zu nemen von den czween alt knechten die verordnet sein von Bruderschafft. Und czwischen der Quatterber nicht alt knecht zu erwelen bis die quatterber erlaufft.

Zum Dridten: Wen ein gesell oder Junge hie her kÿmpt, der sol geben yñ die pÿx sein ersth halb wochenlonn, wan er zum diensth kÿmpt Und ein jeglicher gesel, dem man lonn gibt, sol alweg über 3 wochen einen denar in Lade geben, czwischen XI und XII an allen verzug. Aber so einer sich widersetzt und solch gelt nicht geben wurd, der sol über XIII tag gepÿsseth werden vor der Lade von den gesellen per den. 4. Wo aber einer In seÿnes Maisters diensthen aber in aigner mercklicher notturfft zu thuen hatt, sol er dennoch pey einem andren gesellen denn pfennig pey der straff und peen unver-

zuglich schicken. Wen aber ein Maister den gesellen so ferne schicket, das er auff disen tag wen der pfennig ein zulegen ist nicht kegenvertig sein kan, und den nicht erlangen möge, sol neben genügzam und billigen bewerungen nicht gestrafft werden sunder seynen pfennig einlegen. Neben dem, der Fremden gesellen und Jungen halben sollen sie dennoch alle XIII tag peÿ einander zusammen komen.

Zum viertten. Die Jungen, so die leer zucht erfüllet haben, sollen in die püxen einem heller geben.

Zum fünfften. Welcher gesell aber¹ jung der ÿm das mall peÿm Vatter schafft und kompt nicht darzu aber² wil nicht dar zu komen, sol er dennach das mall helffen zalen.

Zum sexten. Wen ein gesell kranck wird und auch also schwach, das sich nicht gewaltigen kundt sollen alle nacht czwen gesellen peÿ ien wacht halten und sein warthen, desgleichen auch am tag. Wo es die noth erfordert, nach billiger ordnung alle notdurfft raichen auch wen ien in der kranckheith zerung abgieng aus der püxen ein 25. oder 50 den. dar strecken und laÿen, dem nach, so der kranck gesell gesundt wirdt, sol er solch gelt in 6. wochen erlegen. Wen das nicht gescheen kan, mag er einen lengern tag von den Altknechten erpitten. Stirbt er, sollen in die gesellen von sÿnen guettern nach Statt gerechtikeith, bestatten ist aber peÿ iem nicht so vill, sollen dennoch die gesellen in aus der Laden lassen begraben.

Zum sibendten: Wo ein gesell kumpt gewandert und wil arbeiten, der sol peÿ keÿnem Maister herbrig suechen, oder halten, allein zu der gesellen Vatter, da selb herbrigen und umb Arbeit Warthen von dem Vatter und solch gesell sol keÿnem Maister gesezt werden,

¹ ² E helyett: ader=oder!

allein wo hÿn der Vater in verordneth zu einem Maister. Nemlich welcher auch das ersth umb einen gesellen hatt geredt. Aber wo der gesell unwillig wurd und solchem Maister nicht arbeiten wolt, sol er den Maister 8 tag zuvor warnen nach handwerks gewonheit. Ein Jung aber sol seine Maister warnen 14 tag zu vor.

Zum achten: Wen ein gesell wil wandren und darneben einem andren Maister seinen knecht beredeth und auff pringt, wen der selbig gleich nicht an einem tag und ÿn einer stunden myth ÿm aufzeutht, wirth aber darnach klar und bewerlich, solcher sollt in keyner Statt gefüder(!) werden, also lang pis er der Maister willen begreiff.

Zum Neundten: Welch gesell seÿnem Maister nicht einen Wissen thuet wen er wil Wandren nach handwerckes gewonheit: Aber seÿnem Maister zu trucz ÿn der Wochen auff stehet, und an merklich notturfft dar von wandert, sollen Iem die Maister nach schreiben, auff das er seinen Maister, von welchem er auff ist gestanden, den schaden, so draus komen, ist erstattet, und seÿnem Maister seÿnen willen begreiff, nach handwerks gewonheit. Wo aber er merklich notturfft und ursach vorstreckt und geben kan das er nicht hatt mögen pleiben, der sol zu dem Zeechmeister gan, und iem die ursach ansagen mith ganczer Warheit.

Zum Zehendten: Wo einer ÿn der Bruderschaft wer, und mit todt abgieng, sollen die tzwen Maister und die gesellen mit wissen und willen der herren die selbige schult von seÿnen guettern bezalt nemen.

Zum Eilfften: Welcher gesell einem Maister nydersiczt und macht ÿm einen Feyrtag In der Wochen, an seÿnes herrn wissen und willen, der sol von den alt knechten billich bestrafft werden mith wissen der Herren der Zeechmeistern.

Zum tzweilfften: Sol auch keyner spÿlen, weder peÿ

dem Vatter nach peÿ dem Weÿn nach auff dem Krenczlein weder peÿ seÿnem Maister nach in jemandcz haus, das ist er sol gantz über kein spÿll thuen weder in karthen, Wurfflen nach sunsth keÿn spÿl thun umb gelt. Aber welcher spylen wurd̄t und das man Innen wirdt, der sol gestrafft werden von der Bruederschafft umb 50 den. an alle gnade. Und wo ein gesell wusth, das ein ander gesell gespylt hiet und zaigeth solchs den alt knechten nicht an, der sol gleicher weÿs gestrafft werden, wie oben gemelt.

Zum Dreiczehenden: Welcher gesell seÿnem Maister oder Meisterin seÿn haus befleckt, unereth in welcher gestalt sich das begeben möcht oder gemeÿne Weÿber dar ein fÿreth, der sol gemeÿn von den andren gesellen veracht und verschmehet sein hie und anderswo und wohÿn er kömpt also lang pis er seÿnes Maister und seyner Maisterin willen begreiff̄t nach Ratt fromer leuth und sol dar zu gepÿsseth werden In die pÿx was gueth herren erkennen mögen, wie gros seÿn frewel ist. Und welcher geseel ein gemaÿnes Weÿb eren wÿrdt auss der gesellen Örthen, der sol getrafft werden, wie billig ist.

Zum Fierczehenden: Welcher gesell sich unvernünftig übertrinkt, dass er den Weÿn verliert, der sol In die Pÿx verfallen Sein den. 10, wo aber ÿn solchem ein Jung übertritt, der sol getrafft werden nach den er verschult hat und nach der gesellen gewonheith.

Zum Fÿnffzehenden: Welcher gesel sich nicht wil enthalten am feÿrtag und peÿ seÿnes Maisters haus nicht pleÿben kan und wil auff das Krenczlÿn gan, der sol peÿ Unser gesellen auff das Krenczlin gan. Gehet er über peÿ andren auff ein fremb Krenczlÿn, und thuet s unseren gesellen zu spott und zu trocz, so sol er unsern gesellen das Krenczlÿn schuld̄ig sein zu geben. Und welcher wider seÿnes herren willen aus seinem wirth laÿen

ein nacht und der Maister solche klagen wurde, den werden die Maister straffen nach seÿnem frewel.

Zum Sexzehndten: Welcher gesel peÿ dem Vatter oder auff dem Krenzlin oder anderswo unzucht treibt mit Worten oder mit Wercken und einer den andren schÿlt einen Huren Son, oder einen Schalk oder unvernÿpftig ein Messer zuckt, der sol verfallen sein zur pues den. 32.

Zum Siebenczehndten: Welch gesell den andren lügenstrafft ist verfallen den. 10.

Zum Achzehndten: Wen die gesellen mit willen der tzwen beÿsitzer die tzven Alt knecht erwelen so sollen die gesellen Inen gehorsam seÿn wurde, aber welcher ungehorsam sein wurde der soll gepüest werden umb den. 20. Ein knab desgleichen nach der gesellen gewonheit. Demnach auch wen ein knab sich wider einem gesellen widerseczt, aber Im freulich zuredet der sol gestrafft werden nach der gesellen gewonheit.

Zum Neundzerten: Welcher gesell seÿnem Maister ader Maisterin ader einem Wirtd ader sunst einem gesellen etwan hÿntrichs handelt, das sich nicht zimpt, Ader auff der gassen. peÿ aber nacht, aber tag Jemandem beleÿdiget ader sunst mercklich unzucht treÿbt und solches offembar wislich wird, dass er auch solcher pöser handlungen halben von hÿnnen musth entweichen, dem sollen die selbigen gesellen darumb nachschreiben mit der Maister wissen und willen. Also dass der selbig von allen gesellen alhie und auch anderswo, da er hyn kömpt, sol verschmehet seÿn und sol nichts von ÿm gehalten werden. Sol auch keÿn gesel peÿ solchen arbeiten und dÿenen, ÿn keÿner weis als wan pis solcher sich mit demütigen gehorsam sich ÿn der gesellen flicht und willen stelle und welchen er ir gut entragen hat auch nach gleichem und billigem, durch fromer erbarer leut ein pringen ader ein benuegen sol. Wenn solchs alles

volkömlich geschehen ist, sol er den nach in die pux verfallen sein den. 24, darum dass er mit solchen sachen alle gesellen geschmehet und geuneret hat.

Zum Tzwenczigisten: Welcher gesell ein Pues oder ein Krenzlin entrug und von hynnen wegzüg das wider die gesellen ist, dass sollen die Altknecht denn Zeechmaistern ansagen; so werden die Maister wege halten, dass er nicht gefüderet sol werden also lang pis er der gesellen willen begreiff.

Zum Ainundzwenzigisten: Die gesellen und auch die Altknecht sollen in der Wochen kein schlüssel umbschicken die gesellen zu besamln es seÿ was Ursach es wol ausgenommen am Feÿrtag. Wo es aber mercklich ursach wer, sollen sie es dem Zeechvatter ansagen und also mit seÿnem wissen und willen die gesellen besamln. Welcher aber dis übertridt, ist den Maistern verfallen flor 1.

Zum Tzwaÿundzwenzigisten: Wo ein gesel beschwerdt wurd von seÿnem Maister des Tranckgelts halben, das der Maister solchs anders wohÿn wolt beschaiden, sol der selbig gesell solches den Altknechten anzaigen und die Altknecht sollen nach vögllich das dem Zeechmaister anzaigen, auff das dem gesellen, das sein nicht entzogen werdt.

Zum Dreyundzwenzigisten: All egesellen sollen auch Allezeit Iren Maistern ÿn allen zÿmlichen und Ordentlichen sachen, welche die Statt und das Handwerck berürt, zu allen zeiten, wie es die notturfft erfordert getreu und gehorsam sein beÿ verlÿrung des Handwerks.

Zum Fierundzwenzigisten: Wen die Ersamen gesellen mit willen der ersamen tzway Maister der Beÿsitzer erwelte tzven Altknecht zu allen Quattembern sol der prieff gelesen werden der neukomend gesellen und den Jungen halben so erst ausgelert haben, das sÿ auch wissen umb die Artikel Statuten und löbliche Ordnun-

gen dises erligen handwercks und diser Bruederschaft den wo der Jugend kein ordnung und Regel vorgestellet ist, da kan kein erbarliches leben volgen. Der allemechtig ewig Gott hatt alles im gewicht, mass, zeith und zyl zu einem Wesen gestellen, den wo kein Ordnung ist, die ist ein Ewig Irthumb. Diser prieff wirth krefftig gehalten. Von dem Ersamen Weysen Ratt unser königlicher Statt Clausenburg und mit dem Statt Sigel bewareth und bestettiget. Geben Augusti XVIII Im Jar 1554.

Chr. Paung.

geschriben und corrigirt.

(P. h.)

Hátán :

Az zabó legények rendelkezéséről való privilegium levél.

(Eredetije terjedelmes hártýára írva, alant papíros-szeleten át a város pecsétje rányomva, az Erdélyi Muzeum levéltárában.)

14.

A kolozsvári tanács által a kolozsvári ötvösök számára kiadott czéhszabályzat, mely a réginek módosításával új pontokat állapít meg. Kolozsvárt, 1561. május 23-án.¹

Mý barat istuan few biro Kalmar lazlo kýralý býro fram istuan Fodor iftuan filftich Lörincz Waczý peter Segefuari damakos Aztalos peter Eppel peter Porkolab Mihaly Eýb g'org' Toot ferencz Raw Imreh Colosuari

¹ Az egész szabályzatot sajátos régi magyar írásmódja kedvéért az eredeti helyesírással betűhíven adjuk. Megjegyeztvén, hogy Jakab Elek Kolozsvár történetében (Okltr. II. 268. l.) kiadta egy 1627. leírt példányból, több eltéréssel, illetőleg hibával. Hibás már az a feltevés is, hogy 1627-iki fordításnak tartja, pedig az a *Szegedy György* városi notarius, a ki fordította, 1561. táján élt. Maga Jakab Elek ír róla u. a. kötet 65. l. és közli az ugyan-csak ő általa fordított és nevével aláírt 1561-iki szabó czéhlevelet és az ötvös czéhlevél latin példányát 1561-ből, melyet Szegedi György írt le és írt alá (II. k. 75. l.)

efkwt polgarak mýnden hiweknek az Chriftus Jefufban mastaniaknak es iouendõknek az kýk ez iraft lattýak oluaffak es hallýak közõnetwnket az mýndeneknek wduozitoieben. Az emberi okoffagnak elmelkedefnek ferenfege meg mertekeluen magaban azt hog az emberek el mwlandok dichiretesen ezt lelte raýta hog az mellý dolgok wdok zerent zerzettetnek õnmagokkal az el mwlando emberekkel eozue el ne wezzenek fõth inkab leueleknek otalmaba es erõffegeben zerezteffenek. Annak okaert mýes esz leuel Rendi zerent mind mastaniaknak mýnd iouendeknek tudasara akariwk iwtatný. Hog' az wrnak ide ala meg irot eztendeieben eg'megzokot es bizonios napon az mý thanach hazunkban egez thanachul wlnenk. Ez bolcz es tizteletes ferfiak õtwõs gergely fylftics peter es dichi¹ õtwõfi mýwon walo melftereknek ceh mesteri, nemellý tob² ug'on azonfele idef-melfterekkel ozue kýk ez warõfba laknak uala iouenek mý elõnkben Es mýnd az egesz tob õtwesmelfterek kepebe illýen ielentest tõnek mýnekwnk hog wk regi wdõktolen fogua neminemw leulek zerent mellýeket õ nekik az mý megholt eleink polgarink ki attanak uuolt magoknak valo cehet tartottanak uuolna Mellý leuelekben mýuel hog' ualaminemw articulofook iftentelen Baluaniozasra ualok uolnanak az oltarhoz kit regenten ok az itualo zent mihalý new eghazban tartottanak es annak tizteletihez illendõk mellýeket immar ewk az euangeliomnak igaffaga ký az Chriftufe meg ielenefe wtan lethõttek es el hattanak uuolna. Hog ennek utanna wkõztok effele leuelnek Enný rezebe ualo meg zegefehez kepeft walaminemw zwuek meltalan fel fwalkodasa es abol ektelen uerfenges Beketelenfeg, kik es mellý dolgok az cehbeli nemes igepeffegnek romlafara ualok, ne tamadhatna Es hog' az kozõnseges ioknak

¹ Jakabnál: dicséretes.

² Jakab Eleknél: főb.

wegezeferol mýkor torekednek hog az iffuusagnak keuel
 zolalkozafok az ides es megýert emberek ellen erõt ne
 venne es az io erkolch ektelen es rut negedfégre ne hai-
 lana. Ez okon az mesterek az   ceheknek megwítafara
 egienl  akaratb l   k zt k wegeztek uolna neminemw
 articulofokat k ket  k es az   vtannok val  mesterek is
 az ceiben meg  tartattanak Es kerenek mwnket arra
 hog  mi azokat megerten i k meg  hannok wetn k mer-
 teklen k, es az m  tiztwnk zerent iol rendelnok az ew
 ceheknek megtartafara es Bekefegees megmaradafara az
 m  polgari meltofagunk zerent meg er ffitenok. M  pe-
 niglen meggondoluan azt hog' az tiztbely nepeknek kik
 valamely k ffeg el t wadnak hwfegekre f keppen ez bizat-
 tatoth az walaztasban hog  az kewffeg' kewzet az tizteffe-
 ges zokafokat meg tartfak haznos rend tartafokat zerez-
 zenek Es az iozagoknak epitefere zorgalmatosok leg'enek
 Az tarfagokban(!) az igaffagot az emberi es Isteni t r-
 uen eknek meg' tartoiat otalmazzak annak g'akorlafaba
 naponkent az tarfafagot az kikkol warosok alnak epitfek.
 Hogy ides few nepek leg'enek k k az melletlek ualo
 iffiakat okoffagokkal es io thanachokkal fegitsek Es a
 iozagos erkwlchel eg'mashoz hafonlok leuen m keppen az
 kwlomkwomb fele tagokbol egyben zerzet teft vizza vo-
 nas part wtes haborgas m ndenfele iftentelenseg  az
 kiuel tarfagnak(!) k teleffege meg  fertetnek, tauol leuen
 zeretettel elnenek, hog  e felek kozot meg azokba is az
 k k erotlen   zabafuak uolnanak legen az io okoffagnak
 ualami lattattya. Az mertekletlen dolog eltauoztaff k.
 Ez okokbol azert m  az meg mondot mestereknek kere-
 feket igazaknak it lwen lenni az   wegefeket(!)az m  pri-
 uilegiomunkba vew k mell ek ige zerent ualo moggiaual
 imigen kouetkezik.

I.

Hog' az 9 cehekbe ket few Cehmester le'gen eggik zaz es az mafik ma'gar legen ezeket megeskeffek. Ezek mýnden holnappban mýnden mester miet meg'laffak es igazan meg' proballýak, hogy fenki semminemw miet tizenneg' lottofnal alab ualo ezwtfbol ne merezellýen mielni. Mert ualaký az probalalban vg talaltatik hogý kwlomben mielne, Az elfõ wetkeiert ket lot ezwtfel bwn-tetteffek megý. Az mafodikert negg'el, az harmadikert egy gira ezwtfel. Neg'edzer hog' ha effele Bwntetteffel nem gondoluan vakmerõen el menne benne hog' alabualo ezewftbol mýelne mesterfegnek elweztewel bwn-tetteffek kwlomben penigý be ne weteffek hanem uionnan valo megý fizetewel az mestersegnek.

II.

Valamel ewtües legen akar hun tanolt legenis az itüaloktol meg üalúa az ký az Cehbe be akar állani kew-teles legen az mesterek kozzwl üalamellýet egý egez eztendeig heti berert zolgálni hog addig meg efmerteffek mýnd erkolcseben s mýnd maga wifefefebé hog' ha illendõ lezene az cehbe aüag' nem. Annacütanna penig hog az eg' eztendõt ký lakia, az cehet kewetni akaria, az Ceh-mestertol az mester Remeknek meg Chinalasara napot kerien. Tartozzek eüelis hog'az 9 atlianak annianak es szwletewenek tiszteweges üuoltarol Es az 9 aprod ezten-denek igazan es hwuen való ký toltoferol lewewet hozzon az mestereket bizonioffa teg'e Aüag ha leüewet nem hoz-hat egieb be uehetõ bizonfaggal bizonicczfa megý. Azok-nak penigy kiknek atliok annýok hazaiok pogan kez alat wadnak Erre az dologra annira ne kezeriteffenek. Az fel-liwl meg mondot napot penig ket iambor kõz mesterek által koueffek. Ez illeyent pedig mýnd azfele leüelnek

meghozafara á üag' bizonytafra az ceh mesterek akkor intchek mýkor napot ker. Senkit kwlomben az cehben ne veg'enek. Az mellý nap penig azt ki kerí annak vtanna koüetkezendo cehnek be gwletere mellý elozor lezen az Remeket meg'kezitche, az mestereknek akkora bemutaffa. A mester Remek penig az mit eleiben agg'ianak effele lezen. Eg' knoros kupa, Eg' helymes¹ petfet eg' aran gwrrw kiben zinesh kw leg'en. Ezt penig eg'ebwt meg ne Chinalhaffa hanem csak az ceh mester hazanal. Akkor penig mýkor be mwtattia mind az egez mestereknek, tartozik mýnden effele egi wachorachkawal. Ha valaki penig' effele mester remeknek meg chinalafa elot meg' Hazafwlna, az Ceh zwksegere neg' forintot tartozzek fizetni.

III.

Mýnden mesternek saiat es twlaidon Belege leg'en es azt ki ki mýnd az o miere felwffe eg' lot ezwt bwn-tetes alat, az ew helyeget. arra az mel fel giranal tewb lezen.

III.

Mýnden az ký mesterre akar lenni týzteffeges at'atol anatol ualó legien hire newe es tizteffege weztet ne legen Annak felette az Cehbe tartozzek hat florintot fizetni es az mestereknek kőzonséggel eg' tizteffeges ebedet adni. Senkit penig az Cehbe ne veg'enek ha nem ha elozor onmagat tizteffeges hazaffagra kotelezi.

V.

Ha valamely mester mas warofrol ide igne az cehbe be akarna allany az is tartozzek az mester Remeket meg

¹ T. i. czímeres.

chinalny. Az mefterfeget penig' az felwl meg irt fizeteffel es mynden mogg'aua! fel waltani. Annak felette az o tizteffeges mafunat valo elualafarol es tizteffeges allapattiarol levelet hozny.

VI.

Mýdon az zwkfe gy mwtattya az mefterek zombat nap g'wllýenek eg'be Mýnden mefter tartozzek ot ielen lennj. Ha penig ualamellyknek ollý zwkfege tortennek ky mia ot nem lehetne, es az illýen fe merezlyen el maradni kwlomben hanem az ceh meftereknek hirre agg'a. Az ceh meftereknek azokat az kyk io okkal el keredefznek zabad-sagok leg'en el bochatani. Az ky penig uakmerofegbol ot nem lenne ket lot ezwt az maradfaga.

VII.

Egy idegennekis ne legien it az warofon mwý china-laffal eletit kerefni, es semmi wdoben az kozonfe ges fokadalmok ideietol meg walwa it myet ne leg'en Zabad arulni. És az ceh meftereknek tellyes hatalmok leg'en rea hogý effelet myndent az ky cehet nem tart az myrol el tiltchon. Mýkor sokadalom vag'onis zabab leg'en az idegnemberek myet is meg'probalni myndenet. Ha penig az probalafban valami hamis mwý talalthatik az wdebeli bironak hatalmaual el weteffek ket reze az thanachnak az Býroual, harmada penig az ceh zwkfe gere adattaffek.

VIII.

Itennek el wegezet akarattyabol ha walamely mefternek tortenik ez wilagbol ky mwllta És az felefege az myet myeltetni akaria. Egy egez eztendeig es három napig mweltetheffe. Zabadis leg'en addig, de toab ne. tudos legent tartani, de vgy rezebe et az mwýre tarfwl ne

tharcha hanem illendew heti berre, Azt is ugÿ penig hogyha addig az   megholt wranak newet wÿfelÿ es megÿ tartÿa.

IX.

Senkÿ eg' mefteris hamis aranÿat:  s sarga rezet meg' ne merezlÿen aranÿaznÿ. Es senki el metelt aran forintot, tordeltet Se femmÿnemw lopot ezwtet es aranÿat ne merell'en vennÿ hamis contrafact kouet fe merezlÿen be foglalni. Sot inkab mÿnden miet az mellÿhez valami ketseg uuolna zabad leg'en mÿnd addig meg' tartani Mig nem vegere mennek hogÿ igaz marha. Ha penig a' fele mwinek vag' marhanak io zauatofat nem adhattÿak, azok az kÿk arulnak, el weheffek, ket reze az Biroe, thanache, harmada penig az ceh zwkfegere walo leg'en. Ha penig' valamely mefter hamis penzt meg' aranasz es sarga rezet a uag' hamis miet Metelek aranforintot venne hamis kovet foglalna Be, az cehnek eg'gira ezwtton maraddion.

X.

Valamely mefter legent az mwÿre tarfwl fogadna fel es annak felet harmadat wag' neg'ed rezet adna. Az warafnak es az cehnek zokafa ellen eg' gira ezwtten maradion, ket reze az biroe, az thanache, harmada az cehe leg'en.

XI.

Egÿ mefternek fe legenÿ zabad eccerfmÿnt ket aprodnal tobbet tartani azonkeppen legentis. Minden aprod penig az kÿ arra az mwÿre akar allani az o vranal kefergetefnek okaert hat hetig' lakiek. Annak vtanna az ket Cehmefter elot es a tobbi elottis az vrahoz be zertzodiek Az cehbe tartozzek ket forintot fizetni  s az   vranak az hwfegnek bizonÿofb woltaert kezest weffen. Ha

nem mefter fia negy egez eztendeig tartozik zolgalni Aprodul. Az elo ket eztendeiben sarwtol el walua¹ myndennel onmaga Rwhazza magat. Az utofo ket eztendoben az ura rwhazza. Ha penig effele mas valamely az o vrat maga fel fwalkodafabol wakmerofegebol wde elot el hadna es egy holnapig haza nem menne hozzaia, Annak utanna fel ne veg'ek hanem ha wionnan zerzodik. es az ket forintot le tezy Akar mellý ewreg legenis penig, neg' eztendot kel zolgalni, hog' azt ky tolti tartozik az o ura neký eg' forintarra Rwhawal.

XII.

Walamely zolga, az az inas uag' legen orfagba talaltatik ha nag orfag lezen az Biro itiletire haggiak. ha kichin hat az biro elol az Ceh eleibe kerýek.

XIII.

Ha az mefterek kozot a wag' legenýek kozot vag' mafok kozot valami haborwlag wezedelmes ezwezes tamad zabadfagok leg'enek az meftereknek azt az Cehbe le tenni ha pennig effele verfenýefek meg' nem Bekelhetwen, egy elozor biro eleiben iutnanak, Onnat ifmek bekefeget kiuannanak, ifmet az ceh eleibe ioheffenek meg' Bekelný.

XIII.

Az mellý legen vrat el akarýa hadni ket hettel eleb tartozzek vranak akarattýat meg' ielentheni Az vtannis Bwchw hetet ket hetet zolgalni hog' az miet az mellýet fel fogattanak uuolt el wegezsek. Senki penig eg' mefteris effele legent ky ez warofba eg' Mestertol mas mef-

¹ T. i. sarú kivételével.

terhez akar zolgalni menni meg' ne mereflÿen addigÿ fogadni a mig' megÿ nem erti az wratol mÿ okon es mÿ modon ualt el.

XV.

Ha walamely legeny ez warafra iÿne Miuelni es it az varafon mÿet nem talalna kiert ollÿ herre kÿ mennÿ a hun femmÿ ceh nÿnchen ollÿan helÿen ket hetnel toab ne leg'en zabad mÿelni. ha penig kwlomben Chelekednek, Annak vtanna ifmeg ide az warafra iÿne, Senki efelenek addig miet ne aggion, ket lot ezwfÿt birlag' alat, hanem az Cch meftereknek hirre teg'e es az ollÿan legen az meftereknek keduet lellÿe.

XVI.

Ha valamelyÿ legen az 9 vrat haragiaba el akarna es el hadna oknelkw es az ura bozzufagara az megmondot bwchw ket hetet setalaffal tolteneie el es az utan maÿ mefterhez akarna mennÿ femmikepen miet neki ne aggianak mig nem az 9 urauaÿ meftereuel meg alkozik mert valakÿ effele legennek mÿet adna ket lot ezwfÿton marad.

XVII.

Eg mefter fe merefzlÿen az legennÿel tarful miuelni, Se arannÿal se ezwfÿtel eggiwt kerefkedni ualamikeppen Es eg' mefteris az 9 miheliebe az legennek ne haggion az 9mmaga zwkfegere többet chinalni hanem eg' ruhara ualo gombot egÿ felfew ruhara ualo horgot. Ennek is penig az efwfÿtit az legenÿ az mefteretol ueg'e. Senki toabba ne mereflÿen zolgaiának darab ezwfÿtel uag' arannÿal fizetni, Mert ha ualakÿ abba talaltatik hog' az w zolgaiawal wag valamelyÿ legennÿel ezenmodon mielne es kerefkednek egÿ gira ezwfÿtel. Ha penig' arannÿal wag ezwfÿtel fizetne ket lot ezwfÿtel bwntetteffek.

XVIII.

Egý legennek fe legen zabad it az warofon ezwlft miwel uag' darab ezwlftel kerefkedni es maganak nyluan a vag' titkon mjelni mert ha ualakit vagy Inaft vagy legent ebbe kaphatnak az miet attol el vezik es az ceh ladaiba tezik. Es miet fem adnak annak mynd addigy mig nem az mesterekkel dolgát el igazittya. Toabba ualamellyk ualakit mesterek kozzwl uag' meltatlan bezedeucl vag chelekedetiuel meg bantand annak egý mester se aggion mwiet mig nem az mestereket az kiket meg bantot meg engezthely. Azonkeppen bwntetteffek azis az ky vag' Inas vag' legeny az vra formaiat meg' formallya az ura engedelme és hirenelkwl.

XIX.

Senky fe mester fe legený az feletteb ualo rezeg'legbe a vagy az hafartban be ne merwlljon az cehnek kiffefegere mert az kyt effele wetekbe talalnak Else wetekert eg' lottal, mafikert kettoucl, harmadikert hwzonn egg' lot ezwlftel bwntetteffek. Ha mynd erre is megý nem zwnnek, ha mester lezen, az Cehbol ky vetteffek, Ha penig leg'en a uag' inas, elozer etwen penzel mafodzor egý forintal, harmadzer kettowcl bwntetteffek. Neg'edzer az mynek feltiltafaucl bwntetteffek.

XX.

Senki egý mester is tob mjel fel ne fogadgion hanem chak az menyit alkalmas wdeigy ket legennyel es ket inaffal iol meg Chinalhat es elwegezhet. Es senky egý mesteris a kinek ket beres legenye uag'on ualamely mestert mihelébe heti berre ne merezlyen tarthani. Az ky penig' azonmodon mestert akar oda fogadni az mester

helyet az legent el Bochaffa tolle. Az kÿ ezen kwl chelekedik elözer neg' lot ezwtel mafodszor hwzonneg' nehezekkel. Harmadzor egy gira ezwtel bwntetteffek megÿ. Neg'edzer ha meg' nem zwnik engedetlensegnek bwnewel.

XXI.

Walamelÿ mester mas mesternek myet hizelkedeueel wag' aiandekozafawal maganak zerzi a uag' elhiteti fel gira efwften maraddion. Zynte azonkeppen az is az ki az maf ember az az mester miwet megolcharollÿa. Az kÿ penigÿ ualamelÿ mesterhez eladni ezwtöt vinne, A mafik mester azt attol elhitegetne. Elewzer ha mÿeli, marad ket lot ezwfthon. Mafodzor ket annÿn, Es annak vtanna az mint ide fel meg uagion irua.

XXII.

Ha ualamelÿ mester valaminemw ezwtet megolvazt es azt o tolle plikben el akaria vinni, az kie, az mester megproballÿ. Ha az proban igazat tart az ew ielet, az ki meg friffeli, Reá wffe ha penig' az probat meg nem allÿa, tehat se ielet ne wffe rea, se meg'ne feieritche hanem vgian olyan modon aggia kÿ az mint meg' otti.⁴

XXIII.

Valamelÿ mester walamely legennek mÿet arulna, akar it akar mafwt chinaltak leg'en, fel gira ezwfthon marad.

XXIII.

Az kÿ ualaminemw ezwt miet wag' arany mwiet megÿ akarna böchwltetni eg'eb köz mester megne bochwleffe hanem Chak az ket eskwt ceh mester. mert ha vala-

melj köz mefter ebbe atdya magat ket lot ezwlton marad. Az ceh meftereknek penig az bochwbel mwnkaiokert ket ket penzek iarion az mynt az uaros ewel közönfegees keppen zokot elny mynden forintbol.

XXV.

Hogy ha ualamelly mefter maf mefternek legenyet auag' Aprodiat el hiteti egy gira ezwlton marad. Ha penig mas ember inaffat ki wrat elhatta uolna hazanal tarttja, ket lat ezwlton marad, ha mas mefter akarattja ellen es bozzuiara mielj.

XXVI.

Mysel hog' mynd az tizteffeges okoffag mynd penig, es fewkeppen az iftenhez es atiankfiahoz ualo zeretet azt mutattja hog' az hallottaknak wtofo es wegfew zolgalattjokba es ielen leg'wnk hog' az my eg mashoz ualo zeretetwnknek geriedeteffege megj mwtattassek. Es az orok eletre ualo wtofo feltamadaswnk kerestjeni modra tizteffek, Annak okaert illyk hogy az mefterek feienkent az halottaknak temetfre ualo kefereseben ielen leg'enek. Az sir afas paeniglen az iffiw mefterek gong'a legen, es o tiztek auag onmagok meg' affak a vagj penzert afattiak. Miel hogj penig ebbe es eg'ieb zolgalatokbanis kiuel az iffiw mefterek az Cehnek tartoznak valami fogatkozias ne thortennjek, Az iffiw meftereknek myndenha egy elottok iaro legen az ky oket az syr aaffara es eg'ieb zoloalatrais rea yntche. Az tettet penig Ewnmagok tartozanak az iffiw mefterek az sirhoz vinnj es ebbol senki magat meg ne mentese. Ez rend tartas ellen ha ualamell' iffiw a uag' ides mesteris eg'arant ha chelekedik a menyzer myeli anny nehezek ezwlton marad. Az eg'eb zolgalatt'abais, az Cehnek ha walamelly iffiw mester az elottok iaro ellen ky kolchos mefternek hiuattatik ha en-

gedetlen lezen ugian azon egý egý nehezek ezwt az Bwntetefe.

XXVII.

Miert hogý ezt nem chak ieles embereknek peldai-
ból es mondafaiból lattiwk tizteffegesnek es haznofnak
lenni hanem meg' az iftennek paroncholattýais mwttattýa
hog' mýnden tarfafagba Mertekletes es io rendtartaffal
valo elet orizteffeg' meg', Az ides vin embereknek az o
allapattiok es ideiek zerent illendo tizteffegek meg adaf-
fek. Illendo dolog az okaert hog' ebben az Cehben is az
eleb valo es idel¹ vin mesterek mýnd zolafba mýnd eg'eb
dologba fewkepen Bochwltessenek. Es az o zouakat az
kofzonseges ce dolgaba mýkor zollyak egý mester is
kiuáltkeppen az iffiw mesterek kozzwl ektelen es alkol-
matlan neg'edes zokkal meg ne Bancha es az cehbe ekte-
lenwl ne gestalyon. Minden ember az o helien wllýon az
kýt neki Rendelnek. Es ha ualami zoua lezen wlohelie-
ból tartozzek tizteffeggel lewen mýndenekhez elo mon-
dani. Ha penigý egý mafra ualo panaz tewrtenik ket mes-
ter kozot azok ffel allyanak és eggik az mafiknak tiz-
teffeggel zoluan, az cehnek vg'panazolkoddianak. Hog'ha
penig valaký ot alkoholmatlanwl chachokna Es az ceh mes-
ter megzolitwan halgatni nem akarna a menýzer mielý
annýzor eg' eg' nehezek ezwtton maraddion. Azonkeppen
az illýenis az ký helieból fel zokollyk.

XXVIII.

Ha valamellý az mesterek kozzwl hozzw ýdeýg ualo
betegfeg mia a vag' ualamimodon meg' nýomorodnek es
az mesterek annak valami segitfeggel akarnanak lenný azt
az egez Cehnek kozonseges íuedelmeból mýellýek.

¹ T. i. idős.

XXVIII.

Mýndniaian az mefterek mýnd ides mýnd iffiw mýnd Cehbe mýnd Cehen kwuul es mýnd lakodalomba mýnd lakodalmon kwwl egý maft tizteffeggel tartchak. Es az ket elkwt ceh mefternek engedelmehek legenek. Wýzzontak az ceh mefterekis ez meg irt Rendeleffeknek igaffagat mindeneknek eg'arant zolgaltaffak Mert mýnden meftert az ki uagý tizteletlenfegbe wag' engedetlenfegbe talaltatik, Az elfo wetekert eg' lot ezwfel bwntettetik megý, Az mafikert kettouel, Az harmadikert fel girawal. Ha mýnd ezekkel is nem gondolua vakmerofegbøl meg' nem terne miet feltilchak, zolgaiat inaffat el wegék. Az ceh mefterekis penig hog'ha gondwifeletlenfegbe talaltatnak duplual az az ket annýn maraddianak.

XXX.

Mýel hog' az mý megholt eleinknek Birainknak es Polgar tarfainknak is Rendelefebøl Az ewtues Cehnek minden hadi zerzamokkal Egý tornýot kel tartaniok. Mellý az owarba ez waros kew falan az del feløl walo zegelethen vagyon Epiteuwen Annak okaert Mikoronton az zwkfeg' mwtattýa haborwfagnak ideien Az mefterek, annak megotalmazafara tartozzanak wig'azni, Es bizonios rendezent a kørwl ielen lenný semmý maga mentfeg Senkinnek abba ne haznalhatuan hanem ha betegfeg. De meg' az is az ký Betegfeg' mia zemelye zerent oot nem lehetne helyeben wg'an azon mefterek kőzzwl, tartozzek maft allatni.

XXXI.

Valamelý mefter ezekbe az dolgokba birlagon maradna, valamelý Cehnapon lezen, vgian azon nap, Az mafik Ceh naponnis intchek az Birlfagnak megý fizetefere. Ha meg' nem aggia, miet fel tiltfak, zolgait el weg'ek.

Azokaert az meg' mondot Etwes Mestereknek kerel-
 mere igazokra es torüenzerent valokra haiolwan mÿ io
 akarattal. Az w fellÿwl megirt rendelefeket es articulofok-
 kat Joua hattwk dichirtwk meg eroffitettwk. Az meg mon-
 dot mestereknek az o vtanok valoknak is hog' mÿnd mof-
 tan s mÿnd Jouendõ wdekbe meg tartchak. Ezt hozza
 tewen hog' ha ok egez cehwl ez meg mondot it wegez-
 zeknek(!) vag rezzerent wagÿ mÿndenestwl ellene Jarna-
 nak, Auag valamit ellene vegeznenek, Az Bironak es ta-
 nachnak kÿk ez warafon akkoron es wdokzerent leznek
 tiz gira ezwlton maraddianak. Ennek az dolognak Emle-
 kezethire es orokke ualo eroffegere az meg'mondot otwos
 mestereknek es maradekoknak is Ez ielen walo leuelet
 Az mÿ warofunknak nagiobbik Peczetinek rea fwggezte-
 fewel meg eroffittettel. Melÿ leuel kolt az mÿ tanacha-
 zunkból Pwnkeft napelot walo penteken. Az Wrnak Ezer
 otzaz hatuan egÿ eztendeieieben.

*Az minemew dolgok ez kpnwechkeben vadnak arrol
 valo tabla.*

Az ceh Mesterek felol. az mwy han lottos legÿen.

Es annak Bwntetefe felol	Articul. 1.
Az egÿben giwledek felol	Articul. 6.
Az Cehbe ualo Be zertzodefrol	Arlicul. 2.
Az mester Remek felol	ottan
Az zwletes leuel felol	Articul. 2.
Az belÿeg felol	Articul. 3.
Az Ebed felol es az hat forint felol (<i>más kézírással</i> :)	
es az zemelnek tizta voltarol	Articul. 4.
Az Mas uaraffbol ide iot mester felol	Artic. 5.
Az idegen mwiel ualo kerefkedes felol	Artic. 7.
Az ozueg' azzoniok mielefe felol	Articul. 8.
Az aranÿazas felol, Lopas felol. Annak Bwntetefe felol	Articul. 9.
Az legen'ekkel ualo tarsolkodas felol	Artic. 10.
Az aprodok tartafanak be zegodefeknek, Ruhaza- soknak Modyarok Es hanÿ aprodot beres le- gent tartchon Egÿ Mester arrol	Art. 11.

Az aprodok es legenÿek, ha orfagot mÿelnek	Art. 12.
Az mesterek auagÿ leg'enÿek ezwerefebe ualo meg Bekeltetesrol	Art. 13.
Az legenÿeknek wroktul ualo meg ualafanak mog- g'arol Az Bwchu hetrol	Art. 14.
Az hol Ceh Nynchen Meddig es mÿ okbol leg'en az legennek oth zabadon mielni.	Art. 15.
Az mellÿ legenÿ ura bozzufagara az Buchw hetet el henÿelne, Es az kÿ azt megfogadna az Bir- fagarol	Art. 16.
A lzegennyel ualo tarfolkodafrol, Es onmaganak az legÿen menÿet Mielheffen kerefkedheffek e a uag'ne	Art. 17. 18
Az legenÿek az mestereket Mÿkor meg'Banthÿak. Es az leformalasrol	Art. 18.
Az Rezegeffegnek hafartoffagnak Bÿrfagirol	Art. 19.
Egy mester menÿ mÿet fogadhaffon, mÿnemw mo- don fogadhaffa meg' az Mestert	Art. 20.
Az mweknek megh olcharlafarol. Es egÿ Mastol ualo el hÿtegeteferewl	Art. 21.
Az ezwltnek meg oluaztafarol plikben ualo kÿ ada- farol	Art. 22.
Az kÿ legenÿ mÿet arullÿa annak Birlfagarol	Art. 23.
Az mÿnek meg bochwlleferol	Art. 24.
Egy mas aproddÿa legenÿe el hÿteteferewl	Art. 25.
Az halottanak el temeteferol Sÿr afafrol az iffÿw mefterek tiztirewl Rend tartasokrol	Art. 26.
A egez mestereknek rendekrol magok tartafarol wlesekrol panaztewefek moggiarol	Art. 27.
Az nyomorultak megfegite(fe)reol	Artic. 28.
Az Ceh mefterek gondvifeletlenfegeknek birlfagarol	Artic. 29.
Az Eotueos mefterek thornyarul, abba valo zolga- latrol	Artic. 30.
Az birlfagnak megfizetefereol, megh vetelereol	Artic. 31.

*

*A szöveg és mutatótábla között hagyott lapok egyi-
kén a következő bejegyzés áll az idegenek temetéséről:
Anno 1565, die Fabianÿ et Sebastiani.*

Decreta universorum magistrum Aurifabrorum Claudiopolitanensium de sepultura alienorum defunctorum, qui futuri extra cetum Aurifabrorum.

Si fuerit aliquis mortuus ex alienis in civitate nostra, praeceptiturque a Rege(!) Majestate, ut sepeliatur, aut a Iudice ejus temporis, aut a senatu, sepelliat pro tribus florenis, sic et eodem ordine et conditione, ut cavernam debent fodere Juenes(!) Magistri, aut fodere faciant. Ex his autem tribus florenis detur Magistris Juenilibus(!) fl. 1. Corpus autem mortui debent autem portare ad sepulcrum Magistri Juenes(!)

Si autem acciderit aliquis alienus mori in domo alicujus Magistri, nullamque habens substantiam, quo se sepelliri queant, debent universi Magistri in sepultura adesse et debeant sepellire juxta rescriptum ordinem sine ullo pretio.

Si autem fuerit aliquis Nobilis aut claro genere in domo alicujus Magistri contigerit mori, qui solvere potuerit, fl. 3 sepeliatur et debent singuli adesse in sepultura.

A következő levélen :

1588.

Die 2 Novembris Ó kegyelmek végezték egész Czéhül, voxot adván mind fejenként rejá, hogy ez maÿ naptól fogván senkinek egy legénnek is mesterremekét be ne vegyék, valakinek az mesterremek fölmutatásakor nemzettség-levele és tanuló-levele jelen nem leszen.

Franciscus Keomives m. p.

A következő levélen :

1613 die 6. Julii, Egész czéhül mind idés uraim is jelen levén végeztének egyenlő akarattal örökké meg állandóul hogy megtartassék.

Látván az ötvös mestereknek nagy fogyatkozását egész czéhül az ezüstnek nem léte miatt, de kiválképpen, hogy másünnnet eljönnek idegenek és az ezüstöt Privilegiomunk ellen felszedik és ez városról elhordják, De kiválképpen az ötvös czéhbeli atyánkfiai is ez ijynnek privilegiumunk tartása ellen ezüstöt attanak : hogy ennek utánna senki ezt meg ne mérselje cselekedni, de ha valaki közülünk így ezüstöt eladna: első vétkeiért egy gira ezüsttel büntetessék; másodsor két girával, harmadszor három girával, negyedszer ha még ismeg

nem szünnék ez büntetésekkel, tehát valamennyi ezüstöt eladna, annak az árának elvételével büntetődjék. Erre ő kegyelmek fejenkint voxot adván, confirmáltak és megírátták.

Gregorius Bonczidai m. p.

(Eredetije az Erdélyi Muzeum levéltárában 18 negyedrért alakú papír levélen, a fennebb közölt későbbi betoldásokkal.)

Ugyanennek a czéhszabálynak egy másik példánya megvan pergamen lapokon 1627-ből ezzel a czímmel:

Az tiszteletes colosvári ötvös mesterek céhiről való levél, melyet ugyanazon jámbor ötvös mesterek kirelmáire magyar nyelvre fordított Szegedi Geörg, akkor (t. i. 1561-ben) colosvári notarius.

A czímlap belső oldalán arannyal szegélyezett négy-szögben ez a bejegyzés:

Descriptum per manus Stephani Pálfi Enyedi. Ser. Dni Gabrielis Betthlen, dei gratia Sacri Rom. Imp. et Tranniae Principis, Cancellar. Maior. Scribae et Jurati Notarii. Anno Domini Millesimo sexcentesimo vigesimo Septimo die vigesima Mensis Decembris. Prudent. et cir. Michäele Eppel et Steph. Seres Cehae Magr.

★

Ezen a példányon a fennebbi 1613. jul. 6. bejegyzésen kívül még ezek a feljegyzések olvashatók:

Ex Enchiridio Decretorum Regni Hungariae et Transsilvaniae descriptum.

Aurifabrurum fraus (si quae est) tollenda. Solent enim secundum marcam argenti convenire cum interim pondus auri percepti intersileant. In posterum igitur sicuti argentum, sic etiam aurum ponderatur, sique restituatur. A. 1588. 8 die Mensis Decembris Medgyesini, in generalibus comitiis conclusum.

★

Az apadás miatt nem lehet meg az aranymível is együtt az köveket is mérni, hogy in integrum restituantassék, az beadott materia, melyet az tűz ut liquidam materiam eleméztet. Ez penig megessik minden materiában, melyet olvasztani szoktak. Még az víz is befő, míg az kaposztás hus benne igazán megfő, és ugyan leve leszen: sic aurum et argentum, dum fusini aptum ab igni redditur, paulatim consumitur ab igne. 1614. 2 sept.

★

15.

A váradí ötvösök válasza a kolozsvári ötvösöknek hozzájuk intézett kérdéseikre czéhügyekben. Várad. 1563. decz. 2.

Bölcs és tisztelendő és czéhmester urainknak, vén és ifjú kezenséges czéhben leve ötves urainknak, keszenetünknek utánna barátságos szolgálatunkat ajánljuk Kegyelmeteknek, ezt mű Kegyelmetekkel tisztességes barátsággal vesszük, hogy Kegyelmetek ebben ez dologban minket el nem felejtett, és az Kegyelmetek intését jó néven is vesszük, igazluk(!) és jovaljuk, hogy Kegyelmetek minket az több uraink kezzől el nem felejtett, jóvá hagyjuk; de a hol Kegyelmetek azt írja, hogy az minemő legények hñpeller helen mýelnének, Kegyelmetek azt mondja, hogy nyolcz forentot vegyenek rajta: ez minenkünk úgy tetszik, hogy mikoron fél esztendőt laknék és annak utánna be akarna menni, hahát 8, nyolcz forént legyen az büntetése, annak utánna ismét ha ki menne az hñmpeller herre(!) mýlni, tahát kétannye legyen az büntetése, harmatszoz oztán az után is ha ki menne hñmpellerkedni, az mestereknek nyilvánvaló való bosszúságára járna, soha semmiképpen be nýnkel(!)¹ fogadni, hanem ujonnan szegedjék be apródul, mert vannak sok legények, kik hñmpeller helen laknak, mert az ilenek külemben meg nem szűnnek, mert olyan helen kýenyeben (!) veszi az hasznot. Továbbá Kegyel(!) az apródok felől ezt írjuk, hogyha valamel apród, ki czéhhelen lakik, az urától elszeknék, másutt lakneyek(!) fél esztendeig, addig az ő urához meg nem jüne, tahát azon szegűtségre be ne vétessék, hanem ujonnan szegűdjék be az ő urához. Az hol Kegyel(!) azt írja, hogy valamely apród czéh nélkül való ötvesnél tanulna, nekünk ez úgy tetszik, hogy ezféle inas fizetéssel be ne vétessék,

¹ T. i. nem kell!

hanem czéhbeli jámbor mesterhez újonnan beszegedjék és jámborúl kiteltse esztendejét. Kegyel(!) minekünk az himpellér mester felől semmit nem írt, hogy miképpen vétessen be. Azért im mý Kegyel(!) írunk, ha jóváhagyja Kegyel(!): ezféle himpellérmester, ki országbeli ötvesmestereknek nyilván való bosszuságára legényeket elhíteti, nekünk úgy tetszik, hogy külemben be ne vétessék, hanem adjon négy gira ezüstet, és az czéhnek minden igazságát megadja; effélékről szólunk csak, kik czéh helen tanultak és kimennek apró városokra himpellérkedni az czéhbeli mestereknek bosszuságokra. Továbbá ilyen kérdést kérdünk Kegyel(!), hogy nem messze itt mű kernyülünk(!) vannak oly városok, kiknek czéhek vagyon, kibem mesterremeket is csinálnak azok az mesterek ott az kernyülek(!) való falukban, vannak ötvesek, kiket pénzért bevesznek kezekben, ugyan mesterremek nekyl, azért azok az falubeli és városi czéhbeli mesterek ugyan legént tartnak, inast szabadítanak, az . . . vagyon más város is, kibe czéh vagyon, de mesterremeket nem csinálnak, hanem tesznek csak valami fizetést egymás kezett az ő czéhekben, immár ez kernyül is vannak apró városok és falvak, kikben mesterek vannak, azokat is pénzért beveszik kezikben, az olyan mestereket ezek is legént és inast tartnak, legént is szabadítanak: azért illik-e ezeknek legénjeket megtartani a vagy nem, mert ezeknek egyik sem csinálta meg az mesterremeket, azért lehet-e ez, hogy pénzért egymást bevegység, mesterremek nélkül, ebből ti Kegyel(!) jó választ várunk, mentől hamarább lehet. Isten tartsa meg tü Kegyel(!) minden javával.

Ez levél iratot Varadon szent András napja után való cseterteken, anno Domini 1563.

(P. h.)

Gywlay Ewtvés Ferencz
Athynay Ewtvés Márton

az több mesterekkel egyetemben egész chével.

(Eredetije összeragasztott kettős papírlapon, papírba nyomott viaszpecséttel, mely czímerpajzsban két szekercze között templomi kelyhet ábrázol, a pecséte körül ezzel a felirattal: Sigillum Aurifabrorum Varadien, az Erdélyi Muzeum levéltárában.)

16.

II. János (Zsigmond) király nyílt rendelete, melyben a kolosvári szabó czéhmesterek kérésére megtiltja a szathmári és németi szabóknak (a kiknek egy év folyamára megengedte árúikkal a szabad kereskedést a kerített városokon kívül minden helyen és vásáron, de az év leforgásán túl is szabadon kereskedtek Erdélyben), hogy ezután árúikkal szabadon járjanak és kereskedjenek, elkobzás terhe alatt. Gyulafehérvárt, 1567. szept. 27.

Joannes Secundus Dei gratia electus rex Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc. Fidelibus nostris universis singulis dominis baronibus, spectabilibus, magnificis, egregiis, nobilibus, comitibus, capitaneis, praefectis, castellanis, provisoribus, officialibus arcium, eorumque vices gerentibus ac prudentibus circumspectis magistris civium iudicibus nostris regiis et iuratis civibus quarumcunque civitatum, oppidorum, villarum, possessionum, cunctis etiam aliis in regno nostro Transsylvaniae, quocunque officio ac praefectura ubilibet fungentibus et constitutis, modernis et futuris, praesentium notitiam habituris, salutem et gratiam.

Fideles nostri prudentes circumspecti Ladislaus Blasÿ, Gallus Man et Michael Wogner, magistri cechae sartorum civitatis nostrae Colosvariensis, in suis ac reliquorum sartorum in ipsa civitate nostra residentium nominibus et personis exposuerunt nobis humillime: Quod Nos anno superiori rationem habentes ingentium damnorum, quae superioribus temporibus inhabitatores oppidorum Zathmar et Nemethi per varia disturbia accepisse dicebantur,

universis magistris sartoribus illorum oppidorum, quo vitam eorum et familiae commodius sustentare valerent, clementer annuentes et concedentes duxissemus, ut ipsi et quilibet eorum infra decursum unius integri anni, artificium et operas eorum libera exercere et eas ubique in omnibus oppidis, villis ac possessionibus (exemptis civitatibus muratis, in quibus collegia certis legibus et consuetudinibus circumscripta sunt) ac etiam liberis nundinis et foris hebdomadalibus, instar reliquorum sartorum cecham seu confraternitatem observantium, liberam vendendi haberent potestatis facultatem. Qui quidem cursus annuus, licet iam exactus sit, tamen praefati advenae sartores, et hoc respectu ceteri quoque forenses et externi negotiatores contra veterem ipsorum exponentium ac reliquarum confraternitatum sartorum civitatum nostrarum Transsylvaniensium libertatem et consuetudinem, eodem indulto et annuentia nostra uti, operas exercere, ac vestes sarctas et paratas ex partibus alienis in Transsylvaniam inducere et venditioni exponere non vererentur, in manifestum praeiudicium et maximum damnum, tam exponentium quam reliquarum confraternitatum civitatum nostrarum, unde supplicarunt nobis praefati exponentes in suis ac reliquarum cecharum civitatum nostrarum Transsylvanarum nominibus et personis humillime, ut nos eosdem in eorum antiquis libertatibus, legibus et consuetudinibus, per nos iam confirmatis, clementer retineri et conservari facere dignaremur. Nolentes igitur eosdem ex debito regiminis nostri officio, in antiquis eorum praerogativis, per serenissimos Hungariae reges ipsis concessis et per Nos gratiose confirmatis, turbari vel molestari, supplicatione eorum regia benignitate exaudita et clementer admissa, Fidelitatibus Vestris harum serie committimus et mandamus firmissime, quatinus visis praesentibus et praemissis sic se habentibus, universis sartoribus forensibus et advenis exercitium operarum sua-

rum interdicere et passim in singulis civitatibus, oppidis, villis et possessionibus palam promulgari et proclamari facere debeatis, ne quispiam extra cecham, seu confraternitatem eorum, artificium seu operas suas exercere vel extranea vestimenta in praeiudicium ipsorum inducere, venditionique exponere sub amissione eorundem audeant. Si qui autem contumacia ducti, id temere attentare, et huic mandato nostro sese opponere non vererentur, rebellesque fore comperirentur, atque ob id iacturam rerum et vestium facerent, non aliis, sed sibi ipsis et eorum temeritati imputare debebunt. Secus igitur nulla ratione facere praesumatis, praesentibus perlectis exhibenti restitutus.

Datae in civitate nostra Alba Julia sabbato proximo ante festum Beati Michaelis archangeli, anno Domini Millesimo quingentesimo sexagesimo septimo.

Joannes Electus Rex m. p.

Michael Chyaki
cancellarius m. p.

(P. h.)

Hátán későbbi irással: Az Szakmári és Szakmárnémethi szabók ellen való privilegium, hogy nem szabad behozni az ő műveket Erdélyben sokadalmokban árulni nekik, melyet János király adott.

(Eredetije hártyán, viaszba nyomott papír-pecséttel az Erdélyi Muzeum levéltárában.)

17.

Báthory István erdélyi vajda oklevele arról, hogy a kolozsvári szabómesterek saját maguk, mint a többi erdélyi városokban lévő szabócéhek nevében protestáltak az ellen, hogy kül- és belföldi szabók, jelesen pedig a Kolozsmonostoron lakók kész ruhákat áruljanak a vásárokon. Kelt Kolozsvárt 1571 decz. 6.

Nos Stephanus Báthory de Somlyó waivoda Transsilvanus ac Siculorum comes etc. Memoriae commendamus

per praesentes, quod circumspecti Martinus Zabó et Michael Zylas inhabitatores huius civitatis Colosvar suis propriis ac universorum reliquorum magistrorum sarctorum tam in hac Colosvar, quam etiam aliis civitatibus et oppidis ubivis in hoc regno Transsylvaniae confraternitatem seu cecham tenentium nominibus et in personis nostram venientes in praesentiam per modum protestationis et inhibitionis Nobis significare curavit in hunc modum. Qualiter essent plerique extranei seu forenses sarctores in diversis locis, signanter vero in oppido Colosmonostra degentes, qui contra antiquam consuetudinem et libertates ipsorum sarctorum in confraternitatibus existentium, vestes sarctas in nundinis et foris circumferre et venum exponere consuevissent, in praeiudicium et derogamen libertatis ipsorum protestantium manifestum. Qua quidem protestatione modo praemisso coram nobis facta, praefati Martinus Zabo et Michael Zylas, nominibus et in personis quorum supra praedictos universos sarctores extraneos et forenses ubilibet existentes et degentes a circumlacione et divenditione vestium sarctarum ubilibet fienda, inhibuerunt contradicendo et contradixerunt inhibendo coram nobis publice et manifeste harum nostrarum vigore et testimonio litterarum.

Datae in praedicta civitate Colosvar feria quinta in festo Beati Nicolai episcopi, anno Domini Millesimo quingentesimo septuagesimo primo.

P. h.

Lecta.

Hátán : Protestatoria Sarctorum.

(*Eredetije* papirosba nyomott gyűrűpecséttel az Erdélyi Múzeum levéltárában.)

18.

A segesvári szabóczéh a negyszebeni szabóczéhnek, melyben bejelentik, hogy ezután ők is fognak árulni «kétszeres ruhákat» a vásárokon, mert csak úgy tudnak versenyezni a brassaiakkal és az erdélyi («magyarországi») szabókkal a vásárokon. Segesvárt 1574 márcz. 6.

Laus Deo.

Unnszren Grues unnd guettwilligen Dienst sampt Windtschung alles Heiles unnd Glugkhs vorann etc.

Czuefor, ersame und weise Herrnn die Czechmeister sampt den Mittgenosszen euchrer erliger Czech der Schneider wens E. W. allen sampt wol gienge, wer uns allenthalben ein grossze Fraid von E. W. zuehören. Wiest uns auch nach dem Willen Gottes in czjmliger Gesundt Gott Lob.

Ersamen und weise Herrnn die Czechmeister sampt den andren wolwejsen Herrn eurer Mietsling! Es komme E. W. czue Gedechtnis, wie das mier aus unszrer Statt und Czeche fuer Jaren hetten fuergenommen, wiewol niht one grossze Ursach: Nemlich *czwiefache Kleidung* zuefieren. Und dieses die Ursach hatt E. W. biszher oft gennegsam vernomen und gehört. Nemlich erstlich von der *Croner* wegen, welche denn E. W. nichts schedlich nach beschwerlich sein, als uns, wen E. W. weis woll, das sie fuerderligen auff die Järmergk komen, die mier misszen bawen. Am andren Teile so ist dieses unns auch seerh beschwerlich unnd zuewieder, das E. W. nemlich wan die Croner auff einer Seytten, Ir aber her wieder auff der ander Seytten eure grosser Pündel czwiefache Kleidung in Gestalt, als weren sie gar verdingt und versprochen, offentlig verkhaufft. Dieses mir nue guett wissen, wen es ist oft geschehen unnd erfunden. Zuem drytten komen die *Magyar Orszagj*, als vom Monostor,

Enyedt(!)¹ und aus allen Mergken, machen die Kleidung nach allem Vleis, wie sie der Man begert. Diese obgemelten die komen auff alle Järmergkh, stan nicht nach dem Los, als ein unszrichter, sondern nach irem Gefallen vor an die Spieetze, seind auch biszher gleich in unser Statt czue gewönliger Czejtt der Järmerg komen, sie auff einer Seÿtten, die Croner auff der ander Seÿtten, mier siend nicht freÿ gewest, sonder gebunden, die aber freÿ und trotz auch wer in solches wold werenn. Dieses, Liebenn Herrnn, ist unns serh schedlih unnd czuewieder, das mier nemlih miesszen mitt unszren Augen czueschen, wie man uns nemlih das Brod vor dem Maul hinweg schneidett. Habenns E. W. oft fuergetragenn, E. W. hatt uns auch biszher nur so lang auffgehalten mitt diesem Verheis und Vertröstung, irh wöllet diesem allem vorkomen und es den Croneren weren und auch andren. Wie mier aber sgehen, das irh bisher so lang uns dieses verheisszen hatt, aber nie kein Dieng darczue hatt wellen anfahen, sondern irh viel unter E. W. solches auch thuenn, wie obgemelt] unser Verderben, sich aber ÿemer unnd fort auszstregkt also nemlich, das irh viel in kurzer zeitt die dann for Gewand, Kleidung haben gefuert, vermigen nur kaum gro(!) Arbett zue machen so seint sie verarmet.

Darum soll E. W. samptlich wissen, das mier dieses eintrechtigklich beÿ uns habenn beschlossenn, das wier uns fuerder nicht wellen also lassen aufhalten, sonder die weil mier das Schneiderhandtwergkh auch haben gelernet, sowol als andre, ein yeden unser hienfurt sie machen wierd so best erh vermog. Wen die Leutt seind nur so gelert, das sie nach guetter Arbett fragen, darumb missen mier uns auch dem gemejnen Volgkh und der Zeitt nachrichten. Dieses, weise Herrnn, haben mier

¹ A. m. Enyed.

unsre Nott wegen E. W. so einfeltigklich und güttigklich wellen fuertregen durch dieses kuerzes Schreibenn, damit sih E. W. hernach nicht beschwer aber Megett(!) sagen¹ mir hättens one E. W. Wisszen getonn.

Hiemitt befelen mier E. W. unszrem lieben Gott, in sejenen gnedigen Schuettez und Schirm.

Datum Schespurgh, die 6. Martij Anno 1574.

Ich Leonherd Ernst, altester Czeugmeister. Steffan Khauffmann, mein Mittprueder. Der Czech aber Pruederschaft der Scheszpurger Schneider, E. W. alle Sejtt guettginner.

(A szebeniek másolatában, ld. alább a köv. oklevelet.)

19.

A szebeni szabóczéh levele, melyben megküldik a kolozsvári szabóczéhnek másolatban a segesvári szabóczéh ama levelét, melyben a szebeniektől való elszakadását és a kétszeres ruháknak ezután a vásáron is való árulását jelenti be. Egyben kéri a szebeniek a kolozsváriak tanácsát is.

Szeben 1574 márczius 20.

Forszichtig, ersam, weis Herrnn, unnsren Grues unnd stette Freindschafft say Eurh. Weisheÿtt zue yederzejtt vonn uns zueforann etc. Ersame, fuersihtig, weise Herrnn, E. W. alle sampt wol gehen unns zue yederzeytt von E. W. ein Fraid ist zueherenn, wist unns auch nach denn Gnaden Gottes in czÿmliger Gesundheÿtt, Gott habe Lob etc.

Ersann, vorszichtig, weise Herrnn vonn der gantzer erhliger Czech! Es ist unns ein gedenngh der alten Freundschaft unnd Verrejnung, so czwieschenn unnsren

¹ «Hát megett» mondják?!

Vorelterenn gewesen ist, unnd auch nach czwieschenn unns bis auff diesen Tage, welches mir auch ums(!) hienfort willen beflisszigenn, das solchein Freindtschafft czwischenn unns mag erhaltenn werdenn.

Ersam, vorszihtig, weise Herrnn! Nachdem E. W. wol weis das mier bis auff diese yetzigte Zeÿtt von wegen der mietarbett¹ imerczue eins gewesen sein unnd erhaltenn habenn, von wegen unnsrer alter Gerechtigkeitt, so mier den dariber habenn, das kejner czwischen unnsrer Mitlieng keine *czweifache Arbett* frey an die Stang auff den Margth ist czue machenn oder feill czue habenn, czue verkhauffen. Ursach diese, damit sih der Arm neben dem Reichenn mege kennen erhaltenn unnd auch der *Lonn-Schneider*² neben dem *Margkhschneider*³ leben kann. Solche Ursachen angesehenn unser Vorelterenn und mier auh bis auff diese Czejtt sampt E. W. nicht vor genuegsam kennen erkennen, das solches geendert solt werden, wo solcher aber nachgegeben solt werdenn, kan E. W. alle sampt wol daraus schlisszenn, was daraus volgenn werd. Nix andersch den ain grosz Verderben vieler armer Prieder, so czwischen uns siend und czwischen E. W. alle sampt. Weill aber ersame, vorszihtig, weis Herrnn Unszre Mittprieder, die *Schespurger* niht allein ÿeczunder, sonnder auch czuefor etligmall, so E.W. woll wejs, aus solcher unnszrer Bündtnis, so sie denn mitt unns gehabt habenn alle sampt austretten wellenn unnd die czwiefache Kleydung an die Stangen oder auff denn Margkh wellenn machen, welches innen bis auff diesen Tage nicht czuegelassen ist worden sampt Bewilligung E. W. alle sampt. Nachdenn sye uns yetzt wiederumb geschrieben haben auff ein Naÿes unnd solches

¹ Bérnunka, «szegődött mű»; megrendelésre készült ruha.

² «Váltómíves» szabó.

³ «Vásármíves» szabó.

wiederumb begerenn und endlich beÿ innen beschlossen, das sÿe die czwiefachen Kleÿdung machen wellen, derhalben so überschigkenn mier E. W. eine Auszschriefft ires Brieffs so sie an unns geten haben, in welchem schreibenn E. W. alle ire Mejnung und begeren Verstehen.

Derhalbenn habenn mier E. W. alle sampt als unnszren Bundtsverwannten unnd Freinden solches wellen zue schreiben, damitt E. W. alle sampt welle ejne Warnung hierinen haben, denn es E. W. eben so wol antrieffe als unns. So biettenn mier E. W., das E. W. ejre Mejnung und Guettdingkenn hierauff uns auff das behendest, so irh kindt zue Antwort uns geben wellett, denn endtlich mier wellenn nichts vergeben one E. W. Vorwilligung unnd Vorwissenn von der alter Gerechtigkejt, so mier von unnszern Vorelterrenn erlangett haben.

Es sÿaÿ den, das die Öberkejt oder der Landfierst hierin solches tett, so kennen mier nicht dawider. Denn E. W. welle die Sach vleisszig betrachtenn, was vielen armen Gesellen es zuem Schaden werd gerreichenn, denn mier niht das unnszrigt hierin szuechen, sonder vieler armen wie E. W. denn spieren kann. Denn von E. W. wellen mer(!) niht abstehen.

Hiemit thue mier E. W. alle sampt dem lieben Gott in sein Schuetz und Schirm befelen.

Datum aus der Hermenstadt denn 20. Martii 1574.

Hannes Homlescher, Blas. Wejs
elteste Zechmeister sampt der
ganczer Czeh E.W. guettwillige
Freind alle Zeitt.

Külczime : Denn ersamen und forszichtigenn, woll wejsenn Herrnn Czechmeister sampt der ganczer Schneiderczeh czue Clausemburgkh, unnsrenn günstigen Herrnn unnd Priedern zue Henndenn.

(Eredetije, melyen csak a pecsét nyoma látszik, az Erdélyi Nemzeti Muzzeum levéltárában.)

20.

A kolozsvári szabócéh állásfoglalása és utasítása kiküldötteinek arra a gyűlésre, melyet ezek a többi erdélyi szabókkal tartottak az idegen és czéhen kívüli szabók ellen irányuló mozgalomban, arra intvén a szövetszert szabócéhéket, hogy a fejedelemtől kiváltságlevelet kérjenek arra, a mi eddig közös megállapodás volt az erdélyi szabócéhek között, hogy t. i. «kétszeres ruhákat» (t. i. bélelt ruhákat) vásárokon nem árulnak, mert az a «váltómíves» városi szabóknak volt eddig fenntartva s a vásári szabók olyat nem csinálhattak; továbbá, hogy a brassaiak az Olton innen ne hozzassák vásárokra az ő szabómíveiket. 1574 nov.

Instuctio magistrorum per sarctores confraternitatis Coloswariensis ad congregationem reliquorum magistrorum sarctorum aliarum civitatum Transsylvaniensium ad festum Catharinae virginis¹ proxime venturum indictam expeditorum.

Céhül az kolozsvári mesterek meghánták vetették, hogy ha ezt a dolgot az idegen és céhen kül való emberek ellen országül szabók kik volnának csak simplex preceptorával akarják elévinni, amint ekkedig rajta igyekeztek, nem leszen állandó és erős, mert ha szinte az ő könyör-gésekre az praeceptoriat megaggya is az fejedelem, de conditio nélkül nem adja, minthogy azelőtt külömben nem atták, hanem úgy, hogy ha ez az szabadság, az prerogativa, az városbeli és céhtartó szabóknak régi fejedelmektül megengettetett volna, arról penig sohol egy csepp privilegiumok sincs az kolozsváriaknak, hanem csak praeceptoriatjuk: azért az kívánságnak az praeceptoriat mellett fundamentuma(!) nem lehet és kárba leszen mind az munka, mind az költség és több nehézséget fognak véle lenni, hogy nem hasznót. De ha privilegium

¹ Nov. 25.

volna valamely városbelieknél ez szabadságról kiváltképpen, avagy ha valami per-folta levelek volna arról, a mint űzentek ő kglmek *az több városbeli uraim*, hogy kétszer is nyerték meg *az brassai uraim ellen azt, hogy kétszeres ruhát ne csinálnának és az Oth(!) vizén innét ne hoznák* és egyéb idegenek ellen is akár privilegium volna s akár sententia levél, szabadon könyöröghetnének mellette és az fejedelem is ugyan köteles volna az megtartására. De különben nem tetszik hogy fáraggyanak és kölcsenek emellett ő kglmeik, hanem kiki mind az ő városába éljen céhi szabadságával, de hogy kül valakit közönséges sokadalomba privilégim (!) nélkül megkárosítsanak, nincs, nem is lehet jó móggya.

Im ez ő kglmeknek inkább tetszenék az itt-való szabóknak, hogy az egész országbeli szabók egyenlő akaratból választanának bizonyos személyeket fejedelmünkhöz, suplicatio által adnák eleibe az fejedelemnek, hogy őnekiek, az kik céhbe vadnak, az ő nagysága városi oltalmára háboruságnak idején kiváltképpen való terhet kell viselniük, porral, golyóbisokkal, hadakozó szerszámokkal tornyokat kell tartaniok, annak felette mýekke, az fejedelemnek is hadakozások idején sátorok építésébe; mibe szolgálniok kell, azért ezen kül az közönséges adóba is fizetniük kell, mind soldosnak, mindennek városokról, mikor fejedelmünk népet kíván, mely dologba az idegenek, céhen kül valóknak mégcsak hírek is nincsen. Ez okokon penig nem lehet, hogy az idegenek, céhen kül valóak is szinte olyan szabadsággal éllyenek, mint ezek azokáért miképpen hogy mindeddig az régi eleinktől maradt szokásból bejött törvények és szabadságok ez volt az céhbeli szabóknak, hogy meg az Oth(!) vizén is innét az brassaiaknak ruhát hozni, árulni szabad ne lótt volna, sokkal inkább penig céhen kül való mestereknek, idegeneknek miet árulni nem szabad lótt volna : abba ez szokásból megerősödött és fejedelmektől megtartatott törvénybe ő nagysága is fejedelmünk erősitené meg, adna necsak

valami simplex praeceptoriat, hanem ugyan privilégiumot is rólla.

Az kétszeres ruhák csinálása felől pedig az igyenességet, módot adjatok az fejedelem eleibe, hogy kötött dolog és mind az két-féle mien való szabók közt, tudni-illik kik *váltó-miesek* és *vásári-miesek* között régtől fogva observáltatott, hogy *kétszeres ruhát sokadalomba ne áróljanak (!)* az ruhák elvesztése alatt. Ennek pedig oka az volt, hogy efféle kétszeres ruhákat és egyéb főruhákat az váltó-mieseknek vigyenek és azok csinálják, miérthogy azok anélkül miekbe megfogyatkoznának, életekbe is. Erre ő nagysága adna concessust (!). Ez fundamentomokon ha mit épittetek ez állandó leszen és emellett az kolozsvári uraim is kglmetekkel, az több városbeli uraimmal együk¹ készek munkálodni, költeni, fáradni. Miért hogy pedig az simplex praeceptoría mellett efféle ruhák elvételébe azelőtt kárba estek és országúl az uraim nem segítetik bele őket, ok nélkül való költséget oly dologba, kibe azelőtt forgottak és kit készertett² viteléből fundamentum nélkül valónak lenni megtanulták, nem mívelhetnek.

(Javitásokkal ellátott fogalmazványa a kolozsvári szabóczéh iratai közt az Erdélyi Muzeumban.)

21.

A kassai ötvös czéh mesterek tudósítják a kolozsvári ötvösczéhet, hogy a Berzeviczy Márton által kifogásolt ezüst tálat megpróbálták és megfelelőnek, 14 latosnak találták.

Kassa 1584 jan. 12.

My Eötvös Mihály és Eötvös Gáspár kassai ezéhmesterek és mind az közönséges mesterek egész czéhül. Köszönetünket és szolgálatunkat ajánliuk ty Kegyel-

¹ Együtt helyett.

² A. m. kényszerített ?!

meteknek mint tisztelendő nemes urainknak, mind fejeként kívánunk az Mindenható Uristentől tő Kegyelmeteknek egész czéhül ez uj esztendőben minden lelki és testi jókat, egészséget, békességet és hosszú életet.

Továbbá ez felől akaránk tő Kegyelmeteknek írni, hogy ez elmúlt napokban jöttek vala mő előnkben két jámbor mesterek tő Kegyelmetek közzül, Seres István és Berekszay Lukács, panaszolkodván miképpen írt volna Berzewiczý Márton reájok, hogy nem csinálták volna jó ezüstből az tálakat, az mint az végezés volt tizennégy lottra. Mő pedig az ő kegyelmek háboruságát látván, választánk két jámbor mestereket ő kegyelmek mellé és kikérettük tőle az tálakat. Az sýkýeben kivágván megpróbáluk (!) és ugy találuk (!), hogy feléri jól az tizennégy lotott (!)

Megent küldénk három mestereket ő kegyelmeknél és megmondották, hogy az ezüst jó jámborúl és igazán mýeltének ő Nagyságának, az próbára azért ő Nagysága méltatlan cselekedte ezt rajtok. Nem tudott ez ellen egyebet mondani, hanem azt mondotta, hogy egy lantz kenez (!) mia cselekedte, mert azzal próbáltatta meg az próbáló mester szolgájával: Azért im tő Kegyelmeteknek küldöttük az egyik próbát, az másikat pedig itt tartottuk az Czéh ládájában, hogyha valamikor kellenék ez után is az jámbor urainknak, segítségvél lehetünk nekik.

Bizony, hogy az uraim levelet is nem akartak adni ő kegyelmeknek, mert tő Kegyelmetek is nem küldött mő nekünk Czéh pecsétý alatt levelet.

Azért Kegyelmetek ne ítélje azt, hogy értelmünk nem volt volna arra, hogy nem kellett volna kiadni az Czéh pecsétý alatt való levelet, míg az Kegyelmetek pecsétý alatt való levelet nem hoztak volna; de az uraim látván az mostani időnek állapotját nem akarák ő kegyelmeket fárasztanýa.

Isten tartsa meg Kegyelmeteket egészségben nagy sok uj esztendeiglen.

Datum Cassoviae die 12 mensis Januarii, anno Domini 1584.

Cassaÿ Eötvös Cheh
Mesterek etc.

Külső czíme: Ez levél adassék Koloswaratt az koloswarÿ Eötvösök Cheh Mesterÿnek mind egez Chehwl nekwnk bizodalmas wraÿnknak.

(Eredeti az Erdélyi Muzeum levéltárában.)

22.

A kolozsvári, szebeni, brassai és beszterczei ötvösök folyamodványa Báthory Zsigmond fejedelemhez a fejérvári, dési és vásárhelyi, nem rég kiváltságot nyert ötvösök ellen, hogy ők, mint kulcsos városi régi czéhek, ellenőrizhessék a mezővárosi és nem igaz czéhben lévőköt. K. n. (1592 ápr. 7. előtt.)

Illustrissime princeps et domine domine nobis naturaliter gratiosissime.

Fidelium perpetuorumque servitiorum nostrorum in favorem Illustrissimae Celsitudinis vestrae humillimam oblationem. Kegyelmes urunk mégis könyörgünk Nagyságodnak sokféle bántásinkról, az régi királyok, fejedelmek idejében soha az ötvesi rend között mező városban czéhes ötves nem lakott, hanem csak valami kontárok vesződtek, mert soha azok az ő műveket igazán exertiálni nem akarták. Ez elmúlt esztendőben kegyelmes urunk értjük, hogy mind az fejérvári ötvesek, désiek és vásárheliek magoknak Nagyságodtól czéhet privilegiummal nyertenek, ki soha nem volt. De az Nagyságod kegyelmességének kell megmaradni: csak könyörgünk Nagyságodnak, hogy az mit az limitatioban is megvayon, hogy az féle mező városi és az kik nem igaz czéhben vadtak, hogy mi, kik kolcsos városban czéhek vagyunk, pró-

bálhassuk meg őket mivekben és ezüstöket láthassuk, próbálhassuk meg, mert sok panasz jó hozzánk, hogy nem úgy élnek az mint Nagyságod engedte. Az minthogy czéhek levele azt tartja, hogy először mesterremeket megcsinálják, azzal mutassa, hogy ő elég mester. Másodsor, hogy czéhes helyen lakott és tanult és jámbor nemzet és jámborúl élt. Harmadsor, hogy megházasuljon és úgy legyen mesterré. Negyedszer, hogy hütös czéhmesterek legyen kettő és minden holnapban az ötveseket megpróbálja, ha jó ezüstmél mívelnek és az kit vétkesnek találják, személyválogatás nélkül megbüntessék. Ezeket ők semmi úton nem illetik, sem végben nem viszik, hanem hallgatnak az Nagyságod adta privilegium mellett. Azért kegyelmes urunk azt kívánjuk egész ötvesség ez országban, hogy elsőben mindenütt valók elegendő mesterremeket csináljanak és mostan az kik mesterek, ne ő magok ítéljék meg, hanem hozzák Nagyságod eleiben és ötvesekkel, tudós emberekkel itiltesse Nagyságod, ha elég mesterek mikor ő magok mostan, az kik vadnak megcsinálják, bár azután, az kik csinálnak, önköztök itiljék meg, mint mi is cselekedünk, mert míg ezt nem cselekedik, mi kontároknak mondjuk mindazokat, kik ezt nem cselekedik és az ő levelek tartássa szerént nem élnek és az mi szolgálóinkat nem engedjük nállok mívelni, ha ki mívelne, megbünteljük érette, mert mi igaz czéhek vagyunk, azt kívánjuk, hogy ha czéhet tart ő is, igazán éljen, hogy az ötvességnek igaz és jámbor hírek, nevek meg ne gyáláztassék.

Nagyságodtól kegyelmes választ várunk.

Hátán : Humillima supplicatio universorum magistrorum aurifabrorum Coloswariensium, Cibiniensium, Brassoviensium et Bistriciensium.

Alatta más kézzel : Meg kell nekik jelenteni, hogy az végezéshez tartsák magokat mindenből.

Alább : Anno Domini 1592. die 7. Aprilis coram nobis

Joanne Balassi et Petro Lippai, requisitoribus Albensibus, praesentibus Michaelae Katonai Claudiopolitano, Balthasare Aurifabro Cibiniensi praesens supplex libellus ad eorundem praesentationem exhibitus domino Joanni Horwat provisorio Albensi. Convocati autem Mathia Eöttwes Posgai, Joanne Eöttves Gyulai, Joanne Eotweos Albensi, Stephano Eöttves Gyu[lai], Valentino Eöttves, alias Veres Gyalui commissionem acceperunt a domino provisorio ad observationem mandati illustrissimi principis ritusque Cehae observationem iuxta privilegium ipsis concessum, sic, ut ad proxime venturum usque festum divi Michaelis Archangeli, singula eorum exequantur, quae privilegio ipsorum comprehenduntur. Dempto Mathia aurifabro Posgai, quem excusat officium iurati civis, quo fungitur. Is tenetur exequi ad futurum usque festum divi Georgii in anno Domini 1593 elabentis.

Cui iidem aurifabri Albenses consenserunt, Michael Katonay et Balthasar Aurifaber protestati sunt: Quod si non exequantur praemissa ad terminum denotatum, extunc contradicent privilegiis eorum, invigorosam (1—2 szó a pápiros alján lekopott).

(Eredeti az Erdélyi Nemzeti Muzzeum levéltárában.)

23.

Az erdélyi ötvösök folyamodványa Báthory Zsigmond fejedelemhez, a melyben kifejtik, mennyi kár közelkeznék abból, ha ezentúl az eddigi 14 latos ezüst helyett 15 latosból kellene dolgozniok. Kelet nélkül (1592).

Illustrissime princeps et domine domine naturaliter gratiosissime.

Fidelium perpetuorumque servitiorum nostrorum in favorem illustrissimae Celsitudinis Vestrae humillimam oblationem. Kegyelmes urunk, fejedelmünk nyilván vagy on Nagyságodnál ez elmúlt esztendőben novembernek első napján Nagyságodnak főemberi Szebenben az városi polgárokkal, birákkal minemű limitatiókat csináltak az míves

népekről,¹ azok között az ötvesekről is, tudni illik, hogy ezután tizenöt lottos ezüsből míveljünk ; kiből itélték azt, hogyha tizenöt lottosból mívelünk Nagyságodnak és az országbeli fő embereknek, azonképpen városiaknak, nagy hasznok következik. Azért kegyelmes urunk, ha ez hasznos dolog volna, bizony miltó volna az megmaradásra, de nilván elhigyje Nagyságod, nem hogy hasznos volna, de inkább felette igen káros, nem nekünk az ötveseknek, hanem az mieltető embereknek. Micsodában legyen káros, így értse Nagyságod, hogy ez országban igen kevés finom ezüsből mívelhetünk, mert nincsen sem az míveltető embernek, sem az ötvesnek, hanem ó ezüst szerszámokat törünk el, azvagy tallért, vagy dutkát, ezek kedig tizennégy lottosok, mert senkinek nincsen egyéb ezüsti, ki tizenöt lottos volna. Ha Nagyságod arra kényszerít bennünket, hogy azután tizenöt lotból míveljünk, elhozzák akárki az elébbi töredezett ezüstöt, ki tizennégy lottas, nem leszen szabad felmívelnünk, azt kérdi az míveltető ember: mit kell hát nekie mívelni, mert nekem egyéb ezüstöm nincsen. Az ötves azt mondja: meg kell égetni, finom ezüstté kell csinálni. Az míveltető embernek nincsen mit tenni, mert szüksége vagyon az ezüst szerszámra, meg kell engedni, hogy az ötves megégesse. Immár kegyelmes uram itt lássa meg Nagyságod az kárt: ha tíz gira ezüstöt megégetnek, ezt bizonyoson meghigye Nagyságod, hogy minden girából elapad kilencz nehezék, ha öreg gombok, kapcsok és régi csinált puharok, több is elapad. Így csak tíz girából is kiszáll búséggel két gira ezüst. Nagyságod bár próbáltassa meg hütös emberekkel. Következhetik oly fő ember, hogy elviszen száz, kétszáz gira ezüstöt; száz girát megégetni, kiszáll belőle tizennyolcz gira ezüst hiában, ki bizony nagy kár, mert annak az árával, az ki elapad belőle, az mit az ötvesse

¹ Ez a limitatio 1591 novemberében készült.

míveltet, munkáját megfizethetné. Annakfelette az megégetésért is az ötves fizetést kíván és fizetésért míveli, mert nagy munka és sok szén, fekete ón és egyéb szerzőszámok mennek reá. Ez az fizetés nehéz a míveltető embernek, mert nagy kárt vall az ezüstön is s még fizessen is, kiben egyéb nem lehet, mert nem tartozik az ötvös ingyen senkinek fáradni.

Annak okájért kegyelmes urunk mi ez országbeli ötvesek, magyarok, szászok, akarjuk aláztatson jelenteni Nagyságodnak, hogy ez dologból nem haszon, hanem nagy kár következik, nem az ötvesnek, hanem Nagyságodnak és az míveltető emberneknek (!), kiből elhihetetlen kár leszen, mert ha úgy kell lenni, hogy tizenöt lotból míveljünk, mi hozzánk sem illik, hogy sem fő embernek, sem senkinek sem titkon, sem nyilván, hogy alábbvalóból míveljünk, mert mind szegénnek, gazdagnak egyaránt való igazzal tartozunk.

Azért kegyelmes urunk ez igaz okok így állván, nyilván vagyon Nagyságodnál, hogy a nélkül is ez országban szűk az ezüst, az Portára is küld Nagyságod ezüst szerzőszámokat, ennek az híre publice leszen, hogy itt ez országban tizenöt lottos ezüsből mívelnek, oda is bizony megkívánják, mert nekik itt, szemek vagyon, csak ott mennyi kára következik Nagyságodnak esztendőnként. Annak okájért kegyelmes urunk, ha Nagyságod kegyelmes akarátja, maradjon abban, az mint az Nagyságod szerelmes atya üdejében volt, és az régi királyok üdejében, mert ha úgy lett volna jobb, és hasznosb, kiknek idejekben az bányákat bőségesen mívelték, és az ezüst bővebb volt, ők is ez dologról traktáltak volna, de nem üsmerték hasznosnak, nem is éltenek soha sem szebeni, sem kolosváriak, sem az több városok evvel.

Nagyságodtól kegyelmes választ várunk.

Hátán: Humilima supplicatio universorum Aurifabrorum Transylvaniensium.

Alatta: Differtur ad futura comitia.

Alatta újabbkori írással: 15 lottos ezüstről való levél.

(Eredetije, ugyanazon kézírással, melytől az 1592-iki folyamodvány származik, az Erdélyi Muzeum levéltárában.)

24.

Báthory Zsigmond erdélyi vajda nyílt rendelete, melyben a kolozsvári, marosvásárhelyi és tordai szabók kérésére és ama panaszára, hogy a szürke posztót az országban végszámra összevásárolják és kiviszik és ők sokszor hiába fáradszának Nagydisznódra, a hol azt leginkább készítik, elrendeli, hogy sem külföldiek, sem belföldiek ilyen posztót kivitel czéljából végszámra ne vásárolhassanak és a készítőik ne adhassanak. Gyulafehérvárt 1592 május 6.

Nos Sigismundus Bathorÿ de Somlyó vaivoda Transsylvaniae et Sicularum comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod circumspecti Joannes Hozzw Coloswariensis, Caspar et Stephanus Zabo de Zekely-Wasarhely ac Blasius et Gregorius Zabo de Thorda in suis ac caeterorum universorum sartorum, in omnibus civitatibus et oppidis liberis regni nostri Transsylvaniae degentium, eorum nempe, qui vestes griseas conficere solent, nominibus et personis, nostram venientes in praesentiam, nobis demisse significarunt in hunc modum: Quomodo ipsi limitationi rerum venalium, quae ex decreto dominorum regnicolarum proxime in civitate nostra Cibiniensi per certos commissarios nostros ad id delegatos facta fuisset, quantum ratio temporum, et operarum suarum status ferret, satisfacere vellent, sed in eo multum eis decederet, quod nonnulli externae regionis homines huiusmodi pannum, ex quo vestes griseae conficiuntur, in ligatura coëmerent, et ex hoc regno educerent, unde id plerumque eveniret, ut saepius ad ea loca et praesertim oppidum nostrum

Saxonicale Diznold, ubi huiusmodi pannus maiori in copia conficitur, eius rei causa profecti, nihil talium invenirent, sed vacui inde magna cum iactura et artium suarum intermissione redire cogentur. Supplicantes nobis humillime, ut sicuti limitationem ab eis servari volumus, ita etiam de iis, quae ad eam rem pertinent, eis prospiceremus. Quare, volentes tam ipsorum sartorum, quam aliorum, qui opera ipsorum utuntur, commodis usibusque prospicere, utque iidem habiliores ad eam limitationem servandam hac quoque in parte reddantur, hanc rationem inire voluimus, simulque eisdem id annuendum et concedendum duximus, ut nullus omnino extraneorum, sed neque huius ditionis nostrae hominum, huiusmodi pannum in ligatura coëmere, et ex hoc regno sub poena ammissionis eorundem educere possit, sed si quis eorum huiusmodi panno quaestum exercere voluerit, operas paratas ab ipsis sartoribus coëmat, easque educat, prout annuimus et concedimus praesentium per vigorem. Quocirca vobis universis et singulis, magnificis, egregiis, nobilibus, comitibus, vicecomitibus et iudicibus nobilium quorumcunque comitatum, capitaneis, praefectis, provisoribus, castellanis arcium et aliorum quorumlibet locorum officialibus, tricesimatoribus, teloniatoribus, pontium, passuum, vadorum, viarumque custodibus, necnon prudentibus et circumspectis magistris civium, iudicibus villicis et iuralis civibus quarumcunque urbium, civitatum, oppidorum, villarum et possessionum, earumque rectoribus, cunctis etiam aliis subditis nostris, quocunque officio et praefectura fungentibus, eorumque vices gerentibus, praesertim notitiam habituris, harum serie committimus et mandamus firmiter, quatenus vos quoque a modo deinceps, huiusmodi annuentiam nostram, in suo vigore illese conservare, eique vos accommodare, ac nullus omnino vestrum, qui huiusmodi pannum conficere, vel aliis divendere soletis externaë regionis, vel huius

etiam ditionis hominibus ex hoc regno educendum, sub poena amissionis earundem, in ligatura distrahere debeat, sed nec ipsi eo fine, sub eadem animadversione, ab eis coemere et educere ausint, neque praesumant. Alias facultatem impertimur tricesimatoribus nostris et cuiusvis loci iudicibus, ut comperta rei veritate, res talium adimant et in suos usus convertant. Et haec volumus ubique in foris nundinis publice proclamari facere et promulgari. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restituti.

Datum in civitate nostra Alba Julia, die sexta mensis Maii, anno Domini Millesimo quingentesimo nonagesimo secundo.

Sigismundus Báthory

(P. h.)

Wolfgangus Kowachoczy
cancellarius.

Hátán: Szűrszabók levele.

(Eredetije papíron, patensalakban papírra, nyomott pecséttel, az Erdélyi Múzeum levéltárában.)

Jegyzet. Báthory Zsigmondnak ezt a rendeletét átírja és megerősíti Rákóczy Zsigmond Kolozsvárt 1607 június 22-ikén.

(Eredetije és egykorú másolata megvan az Erdélyi Múzeum levéltárában.)

25.

A gyulafehérvári káptalan oklevele hogy a kecskeméti szabómesterek, a kik 1227 vég szűrposztót vittek kifelé Erdélyből, de a kolozsváriak által föltartóztattak, kiegyezés czéljából fogadást tettek, hogy szűrposztót venni Erdélybe soha többé nem jönnek, az árúnak és pénzüknek elkobzása terhe alatt és hogy arra fogják inteni a magyarországi szomszéd szabókat is. Gyulafehérvárt 1593 ápr. 29.

Mi fejevári cáptalanban való leveleknek és privilegiumoknak requisitori és az erdélyi fejedelemnek törvény szerént való parancsolatinak executori, adjuk emlékezetre

ez mi levelünknek rendiben, hogy jövének mi előnkben, az eszes és tiszteletes Palástos István és Nagy Gáspár kolozsváriak, Kecskeméti Szabó Gáspár és Thorday Szabó Bálint egyfelől, másfelől pedig Szabó Gergely és Szabó Mihály és másik Kecskeméti Győri Mihály ő magok és Pető István és Ferencz deák ugyan kecskemétieknek nevekben és személyekben, jelenték minékönk, hogy noha az megnevezett kecskeméti szabók ez napokban ezerkétszázhuszonhét vég szűr posztót, melyeket ez országban vöttek volna és ez országbeli szabóknak privilegiuma ellen ki akarták volna vinni, ugyanazon vég szűrőket megarestálták volna, nem is akarnák elbocsátani az ő vakmerőségekért, mindazáltal könyörgésekkel az dolgot arra vitték volna, hogy ezúttal ebbeli vétkek megbocsáttatnék és az posztót kivinnék, csakhogy ennek utána többször meg ne próbálnák. Annak okáért ugyanazon kecskeméti szabók, Erdélyben lakó szabóknak privilegiumoknak rendtartása szerint, magokra vöttek volna, fogadást töttenek és magokat is kötötték volna az megnevezett erdélyi szabóknak, hogy ők soha efféle szűr posztó venni ez országban nem jönnek, sem nem küldenének, sem ez országból ki nem vinnék, ki sem vitetnék különben, hanemha az ország közönségesképpen megengedné, annyi szűrnek és annyi pénznek, az mennyit érette hoztanak volna, elvesztése alatt, sőt az több magyarországi szomszéd szabókat is arra intenék. Adának azért az kecskeméti szabók mind közönségesen az erdélyi szabóknak külön-külön oly szabadságot, hogy efféle vég szűr, sőt még pénzt is, az melyet érette hoznának, minden törvény nélkül arestálhassák, elvehessék és magok hasznára fordíthassák, az mi levelünknek erejével. Melynek ellene ez kívülvaló szabóknak, se fejedelemnek gratiája, sem levele sem semminemű törvény ne használhasson az miképpen mi előttünk vallást tőnek és ugyanazon kecskeméti szabók magokra vöttek,

fogadták és magokat kötötték ez mi levelünknek erejével és bizonyoságtételével.

Költ Quasimodo vasárnap után való csöterteken, Ezerötszáz kilenczvenhárom esztendőben.

Transsumptum per Matthiam Kövendy
requisitorem conventualem.

(Későbbi másolat az Erdélyi Muzeum levéltárában.)

26.

Báthori Zsigmond megengedi Lippai Jánosnak, egy saját szorgalmából tanult szabónak, hogy a czeheken kívül legény nélkül dolgozhassék, avagy tetszése szerint akármelyik s így a kolozsvári szabóczéhbe is beléphessen s ott a többi mesterek jogait élvezhesse. Gyulafehérvár, 1593 jul. 15. A mi ellen a kolozsvári szabóczéh protestált. 1593 jul. 30.

Sigismundus Báthori de Somlo, princeps Transsylvaniae et Siculorum comes etc. universis et singulis prudentibus et circumspectis magistris civium, primariis, regiis et sedium iudicibus, senatoribus et iuratis civibus quarumcumque civitatum, oppidorum, possessionum, item magistris caesarum seu contuberniorum artis sartoriae ac aliarum quarumlibet caesarum praefectis ubivis existentibus nobis subiectis modernis et futuris, pro tempore constitutis, praesentium notitiam habituris salutem et favorem.

Cum nos honestum Joannem Lippai Coloswariensem in arte sartoria probe vertatum et peritum esse intelligamus, id eidem ex auctoritatis nostrae plenitudine gratiose annuendum et concedendum duximus, ut, non obstante eo, quod ipse more aliorum sartorum in discenda ea arte nequaquam magistris submisisset, sed propria industria ingenique sagacitate habitum sibi com-

parasse perhibeatur, in quibuslibet civitatibus, oppidis et possessionibus ac generaliter in quibusvis locis, ad artem suam exercendam idoneis, iuxta contenta publicorum articularum superinde editorum, libere, pacifice et citra quodlibet impedimentum eandem artem a naturae bonitate ipse ad vitam sustentandam subministrare, in quacunque, sive sericea, sive lanea, sive alia quavis materia operi suo convenienti, extra quidem caecham solus, absque omni famulorum et servorum coadiumento, intra vero caecham, in quam, si idem voluerit, ubilibet, signanter vero in praedicta civitate nostra Coloswar statim et de facto recipi volumus, quot et quantos collaboratores vires suae alere patiuntur tot et tantorum adhibita opera more aliorum in contuberniis existentium sartorum exercere possit atque valeat prout annuimus et concedimus praesentium per vigorem. Quo circa vobis harum serie comittimus et mandamus firmiter, quatenus acceptis praesentibus vos quoque praescriptam annuentiam nostram in suo vigore conservare, liberamque eidem Johanni Lippai extra quidem caecham modo praemisso artem suam praedictam exercendi, intra vero caecham, dum se in eam recipi voluerit, omnibus iis privilegiis, indultis, praerogativis, libertatibus et immunitatibus, quibus caeteri in contuberniis existentes sartores utuntur, fruuntur et gaudent, vita eiusdem durante utendi, fruendi et gaudendi facultatem concedere modis omnibus debeatis et teneamini, neque propterea eundem contra formam praemissae nostrae annuentiae in persona, rebus et bonis suis universis molestare seu quovis modo damnificare nulla ratione praesumatis. Secus non facturi, praesentibus perlectis exhibenti restituti.

Datum in civitate nostra Alba Julia, decimo quinto die mensis Julii, anno Domini Millesimo quingentesimo nonagesimo tertio.

Sigismundus Bathori m. p.

Hátán : 1593 die 23 Julii exhibitae in senatu Coloswariensi et in vigore relictæ.

1593 die 30 Julii exhibitæ etiam contra ceham sartorum et ipsi magistri cehæ sartorum paria postulant cum protestatione.

(Eredetije az Erdélyi Nemzeti Muzeum levéltárában a kolozsvári szabóczéh iratai közt.)

27.

Báthory Gábor fejedelem nyílt rendelete, melylyel megújítja a szűrszabóknak ama régi kiváltságát, melyről törvényczikk is kelt, hogy készüellessen szűrt senki se vihessen az országból ki, elkobzás terhe alatt. Kolozsvárt, 1609 május 5.

Gabriel Dei gratia princeps Transsilvaniae partium regni Hungariae dominus et Sicularum comes etc.

Universis et singulis spectabilibus, magnificis, generosis, egregiis, nobiles, comitibus, vicecomitibus et iudicibus nobilium quorumcunque comitatum capitaneis, praefectis, provisoribus, castellanis arcium et aliorum quorumlibet locorum officialibus, tricesimatoribus, teloniatoribus, pontium, passuum, vadorum viarumque custodibus et earum vices gerentibus; prudentibus et circumspectis magistris civium, iudicibus, villicis et iuratis civibus quarumcunque urbium, civitatum, oppidorum, villarum et possessionum, earumque rectoribus, cunctis etiam aliis subditis nostris quocunque officio et praefectura fungentibus, earumque vices gerentibus praesentium notitiam habituris. Salutem et gratiam nostram.

Mivelhogy ez országunkban az egész szűrszabóknak mi híveinknek az előttünk való bódog emlékezetű praecessorinktól nemcsak levelele vagy on arról, de az ország ugyan be is iratta articulussiban, hogy senki akár mi-csoda rendbeli ember ne vihessen ez országból készületlen szűrt ki, annak az szűrnek elvétele alatt: Mi is azért

azon ő leveleket erejében hagyván parancsoljuk, hogy senki ennek utánna is, akarhova való és rendbeli ember legyen, végül készületlen szűrt ne vihessen, se vigyen ez országból mássuvá ki, mert valakit vagy harminczadon, vámon, mezőn, falun, városon megtaposztalnak hogy vinne, el vehessék tőlük és magok ussusára convertálhassák, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Praesentibus perlectis, exhibenti restititis.

Datum in civitate nostra Colosvar, die quinta mensis Maii anno Domini Millesimo sexcentesimo nono.

(Egykorú másolat, az Erdélyi Muzeum levéltárában.)

28.

Báthory Gábor fejedelem rendelete Kolozsvár város bírájának arról, hogy a letartóztatott Tölcséres Andrást, kinek ő adott engedélyt 110 vég szűrposztó Váradra kivitelére, az árúval együtt szabadon bocsássák. Gyulafehérvárt, 1610 szept. 21.

Gabriel Dei gratia princeps Transsilvaniae, partium regni Hungariae dominus et Siculorum comes etc.

Prudens et circumspecte fidelis nobis dilecte. Salutem et gratiam nostram.

Ugyanott várastokban lakó Tölcséres Andrásnak ott létünkben megengedtök volt, hogy Váradra valami vég szűreket szabadon vihessen, az levelében azért fogyatkozást találván, Kegyelmetek arestálta. Könyörgött azért mi nekünk, hogy előbbi megmutatott kegyelmességünk szerint felszabadíttatnók és szabadon kivenni megengednők. Így levén azért az dolog, hagyjuk Kegyelmednek és ugyan parancsoljuk, ez mi levelünk látván, az megarestált száz-tíz vég szűrt mindjárast az exponensnek bocsássa és adja meg, levele continentiája szerint Váradik(?) el is vihesse, megengedtük s Kegyelmetek is ne ellenkezzik. Secus non facturus.

Datum, Albae Juliae die 21 Septembris, anno 1610.

Hátán: 1610. 5. Oct. paria ez az Tölcséres András szürc felől.

(Egykorú másolata az Erdélyi Muzeum levéltárában.)

29.

Bethlen Gábor fejedelem szabója bizonyáglevele, melyet egyik inasának tanuló évei kitöltéséről adott a fehérvári czéh-mester igazolásával. Gyulafehérvárt, 1614 október 7.

Utána a kolozsvári szabóczéh határozata, melyben a szabóczéhbe való felvételt megtagadják, a fejedelemtől kiállított igazolólevelet kívánván. Kolozsvárt, 1614 nov. 17.

Az erdélyi fejedelemnek az nagyságos Bethlen Gábornak szabója én Szabó Péter adom emlékezetre városokról városokban az nemes czéhbe lévő jámbor mesterembereknek, hogy ez levélmutató *Bisztrahi Szabo István* én nálom úgy mint Szabó Péternél jámborúl s igazán idejít kitöltette, melynek jámbor szolgálatját megtekintvén, ilyen böcsületes személyek előtt, úgymint Fejérvári Szabó Mihály czéh-mester és Budai András előtt adlam pecsétemet és kezem írását, az feljül megnevezett jámbor mesteremberek is ez levélnek nagyobb erősségéjért adták pecsétüket. Azért valahol az megnevezett személy Bistrai Szabó István az Kegyelmetek társóságában akarna comorálni, avagy megmaradni, Kegyelmetek minden ótalommal legyen neki s az Kegyelmetek czéhe rendtartása szerint műet adjatok neki, mint itt az mi országunkban s mint peniglen egyéb idegen országokban.

Datum Albae Juliae septima die mensis Octobris Anno Illius ab ortu, qui est sine ortu, millesimo sexcentesimo decimo quarto.

Horvát Szabó Péter egész czéhül ilyen választ adtak erre:

In anno 1614, 17 Novembris: Mi kolozsvári szabó-

mesterek egész czéhül együtt lévén ez levelet megolvastván, helyt nem adtunk neki, ez okáért, hogy az ki fejedelem szabójánál tölti ki apród esztendeit, tehát az ura az fejedelem pecsétí és kezeírása alatt való levelet adjon neki, azt is megírván, hány esztendeig töltötte legyen apród esztendeit.

Hátán: Az Bistraí Zabó István tanoló levelének mássa és rejája adott válasza is, mely egész czéhül adatott.

(Egykorú másolata az Erdélyi Muzum levéltárában.)

30.

Kolozsvár város tanácsa másodfokú ítélete a kolozsmonostori bíró és esküdtek ítélete megváltoztatásával, enyedi Szabó Pál letartóztatása ügyében, azért, hogy 13 vég szürposztót akart kivinni. Kolozsvárt, 1615 szept. 18.

1615. die 18 Septembris. Levata est praesens appellata causa ab amplissimo senatu civitatis Colosvar: Et iudicium domini iudicis caeterorumque iuratorum possessionis Colosmonostor introscriptum, emendatum est hoc modo.

Az mi az tartóztatást illeti, az jó módjával lött és az ország articulusi szerint lött, hogy az kik szürt kivisznek véggel, véle megtartóztassák. De hogy ez 13 vég szürt éppen elítélték, az méltó, hogy megemendáltassék. Tetszik azért az törvének, hogy ez Enyedi Zabó Pál vakmerőképpen cselekedvén azzal, hogy contra regni articulos et principium annuentias potentiose egész végekben az szürt ki akarta vinni: azokáért csak potentián vagyon most in prima instantia érette enyedi Zabó Pál, mely városunkban húsz forintot teszen. Mikor üdővel deréképpen megindúl az limitatio az ország igyekezeti szerint, melyben ekkedig az ország igyekezeti meg sem szünt, vagy Zabó Pál vagy egyebek az szürt végekben kivinni igyekeznének, méltán elítélhetnék és éppen elvehetnék töllek akkor az

vég szüreknek egész summáját. Az szabók azért ha meg akarják annyi áron tartani, az miben áll Zabó Pálnak, érette letévén, kész pénzen el vehetik. Alioquin vigye haza Enyedre, csináljon szűrt belőle és úgy adja el: praesentis signaturae testimonio.

Caspar Helthi

juratus notarius civitatis Coloswariensis, m. pr.

(Eredetiye az Erdélyi Muzeum levéltárában papíroson, melynek víznyomása koronás paizsban kétfejű sast ábrázol.)

31.

Maros-Vásárhely város főbírája és tanácsa a borbélymesterek kérésére megújítja a czéhnek Báthory Zsigmond fejedelemtől kapott, de elveszett czéhszabályait, újakkal is pótolván azt. Kelt Marosvásárhelyt, 1628 ápril 16-án.

Mi *Marus Vásárhelyt* lakó Nagy Szeőcs István eskütt főbíró az én polgártársaimmal egyetemben és az egész tanácscsal együtt adjuk emlékezetre mostaniaknak és utánnunk valóknak ez mi jelen való levelünkben, hogy mikor mü egy némünemü napon az mi régi szokásunk szerint öszve gyűltünk volna, találának meg minket az mi várasunkban lakó *borbélymesterek*, az czéh képében, az becsületes személyek, tudniillik ifjabbik Borbély Lukács és Borbély Mihály, ugyan itt az mi várasunkban lakó tanácsbeli emberek és jelenték minekünk, hogy noha nekik lett volna ennek előtte való bódog emlékezetü fejedelemtől ugy mint Báthori Sigmond urunktól akkori bíró uram Kovaczi Pál idejében az tanács és az várastól emanaltatott bizonyos privilegiumok és czéhoknak levele, az elmúlt sok disturbiumokban és veszedelmes időkben forogván több jovaikkal együtt elvesztették volna, mindazáltal mégis leveleknek párja kezikben akadván magokat ekkeddig azon jó rendtartásban és egyességben tartották és az szerint accomodáltak, mely dologra mü is reá

emlékezvén, kik Isten ő szent felsége kegyelmességéből akkoriak megmaradtunk és az ő leveleknek párját is meglátván, könyörögvén annak okáért az borbély mesterek képiben minékünk ezen felyül megírt Borbély Lukács és Borbély Mihály, hogy ő nekik ezután való jó rendtartásnak okáért az előbbi leveleknek párjából és azon kívül is, ha mit illendőt és jót találnánk bizonyos articulusokat jó rendtartásnak okáért adnánk, ki lenne mind Istennek ő felségének tiszteletire s mind az közönséges egységnek megmaradására. Mivel hogy pedig mindenféle mesterség és tudomány Istentől vagyon, *főképpen pedig az borbélyság felette nagy dologban jár és gyakorta sok tudatlan borbély mesterek miá sokaknak halálok is történik:* mi annak okáért kegyes indulattal előnkben vévén könyörgeéseket és látván, hogy méltó s igaz dolgot kívánnak, egymás között beszélgetvén az ő kívánságokat jóvalottuk, approbaltuk, méltónak és illendőnek ítültük és nekik az ő kívánságok szerént való articulusokat és rendtartásokat írva kiadtuk, mind az levélnek párjából és ujabbakot is, az kiket jóknak és illendőknek ítültünk és *várasunk öregbik pecsétivel* megerősítettünk, hogy ezek ellen senki az megírt articulusok és rendtartások ellen *se nemes, se nemtelen, se váras, se nemes háznál lakó, az ki ezzel az mesterséggel akar élni, se katonák közt lakó borbély,* — attól megválva, hogy ha az mi kegyelmes urunk, ő felsége valameddig várasunkban lészen — *se külső, se belső nyavalyát,* az kihez ők tudnak és értnek, akaratjuk ellen mívelni, és borbélykodni semmiképpen ne merészeljen, sőt ha ki ez ellen akarna cselekedni, akkori bíró uram segítséget adván nekik, az ellenkezőnek minden *műszerit clovehessék, tíkozolhassák, földhöz verhessék és ronthatassák,* mellyet mű is egész tanácsul oltalmazni akarunk mindenek ellen, minden czikeliben, de így hogy urunkot ő felségét ők is felölle megtalálják és felségivel confirmáltassák.

Az mely articulusoknak és rendtartásoknak tenori ekképpen következnek:

Mindeneknek előtte valamely borbély ifjú mester az mesterséget fel akarja követni, ez jámbor istenfélő és igaz nemzethől való személy legyen, ki igaz czéhos helyen tanólt és apród avagy inas esztendejét igazán kitöltötte, arról való levelét az czéh előtt producallyja; se orv, se parázna, se gyilkos, semminemű gonosz vétekben élő személy ne legyen, mert afféléket az czéh bé nem fogad; azután ha ezekben az vétkekben nem találta a mesterség neki fel adassék, de így hogy az *próbák főzésére* elegendő legyen és az czéhban két kezest adjon, hogy az czéhnek igasságát mindenekben fogyatozás nélkül beszolgáltatja, ha pedig be nem szolgáltatná, a czéhnek szabadsága legyen az kezeseken mindeneket megvenni. Elsőbben tartozik az mestereknek megkönyörögni, az könyörgéskor tartozik két tisztességes tál étekkel és egy peccsinével, vacsorára is egy jó peccsinével, borral, a mennyivel az mestereknek kedveket találja és megengesztelheti.

Ezek után kezdjen az próba főzéshez és az próba főzésen az mesterek ott lévén, vagy hogy csak kettő közülök is, ha kívántatik tisztességes itallal és étellel nekik gazdálkodjék. Az *próbák* pedig ezek, az kiket meg kell főzni és csinálni: 1-mo az nagy érlelő, 2-do fekete diacorium, 3-io szürke diacorium, 4. szederjes diacorium, azután zöld citriomot, sárga irat, nehíz irat és az erős veres irat főzze meg. Ha ezeknek az próbáknak és mesterekeknek az csinálásában és főzésében elegendőnek találta, a mesterek megpróbálván, a czéhban bévétesék és az mesterség feladassék neki.

Annak utánna tartozzék a *köszöntő pohárral*, a mikor a mesterek kívánnják és megszólítják, a próbákat akkor hozza elő és ha azokban fogyatozás találta, a mestereknek könyörögjön és keresse kedveket, a meste-

rek is a miben illendő, engedelmességgel lehetnek. Az köszönő pohárkor tartozik: első tál éték sóba eczetbe főve tisztességes hallal, második tál éték éles lével tyúkok vagy tyúkfia, 3. velős koncokkal, tyúkok riskásával annak módja szerint, 4. törött lével lúd, vagy lúdfiak, 5. pecsenye, tyúkokkal, borsporral meghintvén, ezen felyül egy lepény, ezek után gyümölcs, ekkor tartozik flor. 4 és négy veder borral és négy font viaszszal. Vacsorára is tartozik két tisztességés tál étekkel, egy pecsenyével s egy lepénnyel, Harmadszor is tartozik az ifjú mester az mester-asztnak is bészolgáltatásával, a mikor a mesterek kívánják. Ebédre első tál éték: sóba eczetben tisztességes hal vagy csuka vagy retke (igy!) 2. gyümölcsös lével három lúd öreg tálra, ennek is szerszámát megadván annak módja szerint, 3. velős koncokkal, tyúkokkal riskásával főttel. 4. Tyúkok éles lével, vagy tyúkfia, vagy bárányhús, amit akkor az idő hoz, ennek is szerszámát megadván, 5. pecsenye tyúkokkal együtt, azon felyül egy jó lepény és gyümölcs, ekkor tartozik az ifjú mester hat veder borral, hat forinttal, hat font viaszszal a két czéh-mesternek ajándékban két tisztességes hüvely-késsel. Vacsorára is hideggé téve öreg tálra malaczhús éles lével, annak is a szerit megadván, második is legyen valami tisztességes tál éték, harmadik: pecsenye tyúkokkal együtt, akkor is egy lepény s azon kívül a gyümölcs. Hogy ha pedig a mesterek felesen lennének és két asztalra telnének, az fellyül megírt mód szerint mindenik asztalra ugy főzessen az ifjú mester, ha pedig az étkeknek bészolgáltatásában valami szerszáma miatt fogyatkozás találtatnék, a mestereknek az ifjú mester kedvcket keresse abból is.

Továbbá az ifjú mester mikor a mesterek reá akarják vetni, tartozik a dékáságot felvenni és két esztendeig viselni, vagy mind addig, míg utánna való más ifjú mester nem lészen és valamit a két czéh-mester poroncsol, min-

denekben tartozik szót fogadni, ha pedig szófogadatlan-
nak találják vagy vakmerőnek, az czéhmester zálagát
vétesse és az több mesterekkel együtt törvény szerént
megbüntessék.

Ha valamely *inas* pedig e műre akar állani, az ura
a czéh mesternek hirt tegyen felőle és két hétig pró-
bálja, az inas kezében borotvát adván; ha mindeniknek
kedvek vagyon egymáshoz, két hét mulván szegődtessék
bé, de ez jámbor istenfélő nemzetből legyen; beszélődvén
tartozik három esztendeig szolgálni igazán és jámborúl.
Az ura tartozik az inasnak négy uzogebeli (rendbeli?)
borotvával és hozzá illendő ruhával, az mit az ura adhat
és amannak is a mint az ő szolgálatja mutatja. Az inas
tartozik a czéhban egy forinttal két tál étekkel pecsenyé-
vel, két veder bor és két font viaszszal, azért is az ura
kezes légyen, ha elszöknék az inas, a czéh azután meg-
vehesse mindezeket. Az inas pedig apród esztendeit ki-
töltvén tartozik *társ-pohárt* adni a mestereknek és a
borbély legényeknek, ha pedig borbély legény nem lenne
is, a mesterek felszabadítván, a czéh pecsétí alatt való
leveleket adjanak neki bizonyságúl, a pecsittől adjon
huszonöt pínzt.

Ha *borbélylegény* jő a várasra, az attyokot meg-
keresvén, az attyok művet kerestessen néki, elsőbben a
czéhmestert, azután az öreg mestereket megkénálván
véle, a ki megtartja, annak adják két hetig, két hét
mulva levelét meglátván, ha inas esztendeit kitöltötte, s
maradandó lészen az várason, művet adhatnak néki.
A legények rendtartását elolvassván előtte tartozik a legé-
nyek ládájába tizenhat pénzzel, annakutána minden két
héten a legények ládájába egy egy pínzzel. Az borbély
legény az urát egy kántornak előtte el ne hagyhassa, ha
az ura kívánja, *a cantor pedig három holnapot téssen*.
Ha ura akarattja ellen az idő alatt elhadná, tartozik ötven
pénzzel, ha pedig sokadalmak, avagy az három fő ünne-

pek hetiben az ura akarattja ellen el akarja hadni, adjon egy forintot. Temetésre is, mikor mesterember házánál halott történik lenni, a borbélylegény is elmenni tartozik.

Teczett ez is: ha mesterember fia ugyan mester leányát találná venni, egyébbel ne tartozzék, hanem csak mester-asztallal, annak megírt módja szerént; ha pedig mesterember fia czéhban akar állani, annak fél mestersége legyen, a fél mesterség pedig pénzzel viasszal ne tartozzék, hanem az fellyúl megírt lakozásokkal. Hasonlóképen ha idegen legény mesterember leányát veszi is, annak is ekképen fél mestersége lészen.

Ha pedig az mesterember fia az atyánál tanulni akarja a mivet, szabadsága legyen az atyának rá, mikor akarja, felszabadítani, a béálláskor pedig a czéhban nem tartozik a czéhban pénzzel, viasszal, hanem csak az étekkel és borral, azonképpen társposhárral mind más idegen.

Továbbá valamely mesterembernek nehéz sebese és betege vagyon, tartozik a czéh oda menni és meglátni, ha kívántatik, és meglátván, ha elegendő lészen a meggyógyításra, jó, s ha pedig nem és a beteg is kívánja, a mesterek más segítő társat adjanak neki, a kit kíván és ketten szép emberségesen megalkuván mind meggyógyítással, s mind megfizetéssel; senki pedig egymás sebesehez hozzá ne nyúljon más mester akarattja ellen, ha meg tudja, hogy olt való mesterember kötötte, hanem jól végére mennyen, ki kötötte; mert a ki ebben találtatik, főbirsággal büntetődik, az főbirság pedig tizenkét veder bor. Ha valamely mesterember jó akarattjából kiereszti kezéből a sebest, őt megengesztelvén, szabad legyen kihez megyen és kivel akarja magát gyógyíttatni.

Valamely mesterember vagy paráznaságban, vagy gyilkosságban, vagy hamis hitben, vagy lopásban találtatnék: annak mestersége letétessék és a czéhből kivettessék. Ha valamely mesterember egyik a másik sebesét el-

gyónatja(?), vagy szolgáját, inassát avagy mesterségit meggyalázza: az a mesterember főbirsággal büntetessék. Valamely mester a táblára, és órára bé nem megyen, két veder bor a birsága, ezek közbe pedig valakinek oly törvényre lenne, a kin egyik fél nem nyughatnék, újabb meglátásnak okáért vitessék *apellatióba az szabó mester uraim eleiben*, ha ott se tetszik, vitessék a *kilencz kérdőre* és ott vége szakadjon. Az *kilencz kérdő pedig ilyen*: akkori bíró uram mindenféle míves emberek közt lévő czéhmestereket oda hivatván, azok lássák meg. Ezen kívül pedig valamit az mesterek jónak, illendőnek és tisztességesnek ítélnék és találnak lenni, magok közt rendelhetnek törvént, tehetnek és végezhetnek szabadon az czéhnak épületire valót mindenekben.

Mindezeket az articulusokat mi Szőcs István eskütt bíró és több eskütt polgár uraimmal egyetemben és az egyes tanács urai akarattjából engedték az borbély mester uraimnak, látván jó és illendő kívánságokat, irva kiadtuk és megconfirmáltuk, várasunk öregbik pecsétivel megerősítettük.

Datum in civitati *Marus Vásárhely*, die decimo sexto mensis Aprilis anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo octavo.

Stephanus Szőcs major, iudex primarius
caeterique jurati cives et jurati senatores civitatis Marus Vásárhely.
(Bethlen Gábor 1628 ápr. 25-én kelt átiratából, ld. alább 32. sz. a.)

32.

Bethlen Gábor a marosvásárhelyi chirurgus vagyis borbély-czéh kérésére megerősíti és átírja a M.-Vásárhely város-tanácsa által Báthory Zsigmond czéhlevele alapján 1628 ápr. 16. összedíltott és kiadott czéhszabályait. Kelt Gyula-Fejérvárt, 1628 ápr. 25.

Nos Gabriel Dei gratia sacri Romani imperii et Transylvaniae princeps, partium regni Hungariae dominus,

Siculorum comes ac Opoliae Ratiboriaeque dux etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod fideles nostri prudentes ac circumspecti Lucas Borbely junior et Michael similiter Borbely jurati senatores civitatis nostrae *Marus Vasarhely* suis ac universitatis caehae seu confraternitatis et societatis magistrorum *Chirurgorum* sive *Barbitonsororum* ejusdem civitatis nostrae *Marus Vasarhely* nominibus et in personis exhibuerunt nobis et prae-sentaverunt literas quasdam prudentum similiter ac circum-spectorum Stephani Szeőcz senioris judicis primarii, caeterorumque juratorum civium et senatorum ejusdem civitatis nostrae *Marus Vasarhely* testimoniales, et ex parte certorum aliorum rituum caehae indulgentiales in simplici papyro patenter confectas et emanatas, sigillo-que ejusdem civitatis majori ab inferiori eorum margine in cera rubra impressive communitas et roboratas, quibus mediantibus iidem judex et jurati cives ac senatores de literis super ceha seu confraternitate magistrorum Chirurgorum sive Barbitonsororum civitatis suae privilegialibus per serenissimum quondam optimae recordationis Sigismundum Bathori principem, alias regni nostri Tranniae indultis et concessis testimonium ferre et perhibere, ac licet eadem literae privilegiales subsecutis ab eo disturbiorum temporibus amissae fuerint, paribus tamen earundem modo repertis, quidam in eodem senatu superstites paria illa originalibus conformia recognovisse fidemque illis consiliasse; ac insuper modos et ritus in eadem caeha, seu confraternitate observandos in praetactis literarum paribus specificatos et clarius denotatos, iidem judex, cives et senatores aliis etiam nonnullis ritibus, articulis, modis et ordinibus aequè observandis, justis et legitimis pro moderni et futuri etiam temporis ratione ad nostram confirmationem gratiosam auxisse dignoscebantur, tenoris infrascripti. Unde supplicatum existit

nobis pro partibus et in personis eorundem magistrorum Chirurgorum et Barbitonsororum dictae civitatis nostrae *Marus Vasarhely*, ut easdem literas praenotatorum iudicis et juratorum civium, ac senatorum ejusdem saepe dictae civitatis nostrae ac omnia et singula in eisdem contenta ratas, gratas et accepta habentes, praesentibus literis nostris privilegialibus de verbo ad verbum inseri et inscribi faciendo perpetuo valituras confirmare, nostrumque illis consensum praebere clementer dignaremur pariter et assensum. Quarum quidem literarum tenor sequitur in hunc modum: Mi *Marus Vászárhelyt* lakó stb. (*Ld. fennebb 31. sz. a.*) Nos ipsis praemissa supplicatione nominibus et in personis praescriptorum universorum magistrorum Chirurgorum sive Barbitonsororum dictae civitatis nostrae *Marus Vasarhely* modo praemisso facta et porrecta clementer exaudita et faventer admissa praescriptas literas dictorum prudentum ac circumsectorum iudicis ac juratorum civium et senatorum saepe dictae civitatis nostrae *Marus Vasarhely* non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vitio et suspicione carentes praesentibus literis nostris privilegialibus de verbo ad verbum sine diminutione et augmento, variationeque aliquali insertas et inscriptas, quoad omnes earum continentias, clausulas, puncta et articulos eatenus, quatenus eadem rite et legitime existunt emanatae, viribusque earundem veritas suffragatur, ratas, gratas et accepta habentes, pro praefatis universis magistris Chirurgis sive Barbitonsoribus dictae civitatis nostrae *Marus Vasarhely*, posteris quoque seu successoribus universis perpetuo valituras gratiose confirmamus, nostrum illis praebentes consensum pariter et assensum harum pendentis et authentici sigilli nostri munimine roboratarum et communitarum vigore et testimonio literarum mediante.

Datum in civitate nostra Alba Julia die vigesimo

quinto mensis Aprilis anno Domini millesimo sextentesimo vigesimo octavo.

Gabriel

(P. H.)

Stephanus Kovachochi cancell. mpr.
Gregorius Ormankeozy mpr.

Kivül: Anno Domini 1629 die 6. May exhibitae et praesentatae sunt coram dominis iudice nimirum p. ac c. Stephano Szőcs seniori, juratis civibus ac senatoribus, nullo contradicente.

Joannes Kis Literati

juratus notarius civitatis Marus Vasarhely mpr.

Alatta ez a hitelesítési záradék olvasható:

Quod praesens copia ex veris suis originalibus genuine descripta, cum eisdem per nos fideliter collata et comportata, inque omnibus punctis et clausulis suis originalibus conformis comperta sit, sub sigillis nostris usualibus, manuumque propriarum subscriptionibus fide nostra mediante testamur. Cibini anno Domini 1769, die 30 mensis Augusti.

Josephus Mártonffi mp. (p. h.) et Georgius Donat mp. (p. h.) incl. cancellariae regiae provincialis Transylvanicae scribae ac jurati notarii ad praemissa fideliter peragenda specialiter exmissi.

(Az erdélyi kancellária által 1769-ben kiadott hiteles másolat.)

33.

A kolozsvári szabóczéh egyezsége a nyírőmesterekkel a posztónyírást illetőleg. Kolozsvárt, 1628 szept. 15.

Mi Lőrincz Filstich, Steffan Mintser, Szabó Menyhart, Hannesluch Grus András, Lőrincz Schespriger, kecskeméti Szabó János, Merten Kaunert, az becsületos czéhnek és szabóknak őrállói és gondviselői. Adjuk emlékezetre mindeneknek, az kiknek illik, ez mi jelen való levelünknek rendiben. Mikor mi öszvegyültünk volna, az mi szokott régi rendtartásunk szerint az szabóczéhnek rendit, instructioit erősíteni, melyek adattatanak mi nekünk és az mi

atyjainknak az régi szent királyoktól kézről kézre és az kiket az Úr Isten ingen (?) való kegyelmességéből megtartott ekedig. Mi is ő posteritási lévén, nem akarunk az mi atyjainknak nyomdokiból kihágni, sőt azon ügyeké-
 vén, hogy minden cikkelyben megtartsuk az mi tehet-
 ségünk szerint, hogy jövendőben az kiket az Úr Isten
 mi utánunk megtart, azoknak jó példaadói lehessünk,
 melyre adjon az Úr Isten erőt. Annak felette az több
 végzések közt. emlékeztvén czéhmaster uraim panaszkép-
 pen az egész czéh előtt, miért hogy az nyíromester uraim
 az vásári műves urainknak posztót nyírni nem akarnának
 az régi mód szerint és az nyírés dolgából hozzánk csak
 idegenséget mutatnának, elannyira, hogy az szép usust
 és rendet felbontani ügyekéznek. Azért szabad jó akarat-
 jokból, mind az két fél, tudni illik az nyíromester uraim-
 mal az becsületes szabó czéh közölvén az dolgot és az
 czéhházhoz felhivatván mellénk az nyíromester urainkat,
 úgy mint Nyíró Dánielt, Nyíró Mártont, Császár Mihályt,
 Nyíró Benedeket és Nyíró Pétert, az többi közt jelenték
 propositiojokat ilyen módon: az mostani posztónak mi
 volta különbözne az előbbinél, tudni illik, melyet Német-
 országban csinálnak. Mikor assumáltuk volna, mind az
 két fél az dolgot, egyesedvén meg azon, hogy a nyíró-
 mester uraink az czéhlevelünk ellen semmit sem ellen-
 keznének, sőt ők is in vigore hagyják és minden cik-
 kelyben megtartják; ezt kivévén, hogy az szebeni és
 brassai posztót, melyet Erdélyben csinálnak avagy készí-
 tenek, azokat nem nyírhetnék, miért hogy nagyobb munka
 volna véle, hogy sem mint az idegen országból hozott
 posztókkal. Ezekről az becsületes szabóczéh sokat discu-
 rálván és fáradozván, mindazonáltal egyesedvén meg és
 conuenialván az nyíromester urainkkal csak az Erdély
 országban készítettett posztó felől, minthogy az céhleve-
 lünknek ellene nincsen, de mi az pecsétés levelünket
 illeti és azokban levő articulusit, a mellett minden conti-

nentióját, minden czikkelyben és ereiben hadtuk, csak ezt excipiálván, tudni illik az Németországban csinált avagy készítettett posztó helyben marad. Az végezésnek peniglen tenora így következik:

Először: Hogy valamely mester újonnan az vásári művet akarná művelni, az első végért fizessen singszámra, az többit peniglen végszámra.

Másodszor: Az nyírőmester uraim egész végtől, akár brassai, akár szebeni posztó legyen, akár zöld, akár kék, fekete, akár fodor, akár köz legyen, egyaránt nyírjék, úgy mint huszonnyolcz pénzért, idest per den. 28. Az szebeni és brassai baraszlaitól, azt is egyaránt nyírjék, úgymint 15 pénzért.

Harmadszor: Valamely vásári műves fél vég posztót venne, az nyírőknek hírré adja, hogyha hír nélkül elszakasztaná, tartozzék singszámra tőle fizetni.

Negyedszer: Hogyha valaki nyíretlen posztót fel szabna, azt a szabók látómestere elvehesse, annak érdemeszerint megbüntetődjék, minemű köntöst belőle szabna, annak elvesztése alatt.

Ötödik: Hogy senki az egész végnek szalangját el ne szakassza, alioquin megismervén, hogy szabóvarrás vagy rajta, azt kivévén, hogyha az rámán, mikoron az posztót felvonták, akkori szakadás volna, büntetésnek ne véljék, tartozzanak az nyírő uraim végszámra megnyírni.

Hatodik: Hogyha peniglen valamely fél jövendőben ezt az végezést meg nem tartaná, és ellene contrálkodnék, avagy csak ellenzene is, tartozzék az büntetésben úgymint fl. 25 idest, huszonöt forinttal készpénzzel; az két része legyen az becsületes tanácsé, az harmadja peniglen convertáltassék az szabó czéhnek számára. Használóképpen ha az szabómester uraim transgrediálnak, aszerint legyen az nyírőmester urainknak társaságához avagy czéhekhez való intrata. Ez az végezés és egyezés peniglen lött az ezer hatszázban és huszonnyolczadik.

esztendőben, Szent Mihály havának tizenötödik napján. Mely egyezséget, avagy köztünk való compositiót az következő successorink czéhbéli atyánkfiai megtartsák ezen megspecificált büntetés alatt. Mely végezésink egymás közt, szabad jó akaratunkból lött, confirmáljuk szokott czéhbéli pecsétünkkel is, hogy az köztünk való szeretet megmaradjon és az mi maradékinknak is lehessen épületekre, a mellett az hatalmas Istennek tisztességére. Amen.

(P. h.)

Sarctorum notarius cechae m. pr. Ambrosius Gaszner.

Hátán: Az nyírókkal való contractussa a b. czéhnek.

(Eredeti je pátens-alakban az Erdélyi Muzeum levéltárában, a két papírlap közé tett viaszba nyomott czéhpecséttel, mely ollót ábrázol 15.8 évszámmal és ezzel a körírral: Verbum Domini manet in eter. — Másik példánya ugyanott, ugyanazon írással, másolatban.)

34.

Valamely ötvös folyamodása a kolozsvári ötvösczéhhez a drótmű (sodrony-zománcz?) tovább művelhetése iránt, mint-hogy más úgy sem csinál olyan művet. K. n. XVII. sz. (1630—50).

Alázatosan jelentem kegyelmeteknek T. B. uraim, hogy az becsületes kolozsvári Res Publicában én is Isten kegyelméből ez B. hazának patricius civissi közül való ágakból vevén eredetet és nevedetni kezdvén alkalmas üdőkben nemzetségim jövődjé életemnek tisztességes keresetire gondot akarván viselni az ötves műnek tanulására adván, és tyrociniumnak napjainak idejét tisztességesen kitöltvén és legényül is sok ideig B. mester embereknél lakván bizonyos okokra nézve egy kevés ideig magamnak is kellett külön laknom, mely üdő alatt nem tagadom némü nemü emberséges rendeknek kérésére az

drót mívét néha néha szállásomon exerceáltam, melyért mostan kegyelmetek czehül megdúlatott. De mivel én nékem úgy tetik, hogy avval az B. czéhnek nem vétetem: Ilyen okokra nézve:

1-mo. Mert az B. czéhnek nem utolsó tagjaitól privatum az drót műnek exerceálására bizodalmat vöttem, nem szentén magam vakmerőségéből cselekedtem, az mint-hogy nem is tartván, szabadason künhattam.

2. Mert az czének bizonyos fő tagjai is velem efféle mívét sokszor mívettettek.

3. Mert tudva tutta az B. czéh is mívemet, és sok üdöktől fogva senki nem ellenzette.

4. Mert még régen is történt olyan példa, hogy drót mívés idegen nemzet jövén be az városban, és mívét az B. czéh egy elsőben ellenzván, annak utána contendált az czéh ellen, hogy ő oly mívét mível, hogy senki olyant nem csinál, és így senki kenyerét el nem veszi, azért kezét fel nem tilthatni, és így az B. czéhnek meg kellett engedni ezen exercitiomat: azért engemet hazafiát az B. czéh annál inkább erről elnem tilthat.

5. Constalvan így az B. tanács előtt is mívemnek egy kézre való exsercicioma, adót is vetettek immár reám érette és dikára írtak az mint erről adószedő uraim recognoscálhatnak.

6. Mostan nem tudok az városon oly mívés rendet, az ki az drót mívét exserceálná, mert azt illendő heti bérre örömost elszolgálnám.

7. Az B. czéhnek nincsen ellene se kárára azon exerciciumom, sőt becsületire vagyon, hogy ez városon olyan mívés is találkozik.

8. Mert ha mely mívés ember efféle munkát felfogad, én annak is illendő váltságáért örömost megcsinálom.

9. Mert én is mind ez mívemmel mind penig egyéb obsequijumommal(!) az B. czéhnek szolgálni igyekezem.

10. Vegye consideratiójában kegyelmetek, az több

céhek dolgait is, hogy hejában tilt olyan mívet az idegenektől is meg, az minéműt ők csinálni nem tudnak.

11. Ha Urunk ilyen munkát parancsol csinálni, az mint az meg holt Kegyelmes Urunk, két úttal is csináltatott én velem.

12. Ha ki kegyelmekek közül jól gondolkodik, az drót mű nem is szentén mindenben az ötvös műhöz való.

Gondolhat kegyelmekek az maga bölcs prudentiájával is oly okokat fel, kit én mostan megírni nem akarok, az melyekre nézve méltan megengedheti kegyelmekek, hogy én egy kézre szállásomon is mívelhetem ez munkát. Könyörgök azért alázatosan kegyelmekeknek, hogy mind az fenn specificált okokra nézve s mind az én jövendő alázatos szolgálatomra nézve elvitt műseredzkémet (műszerecskémet) kevés aranyammal együtt adassa ki kegyelmekek, ne kellessék ebből az magam igazsága oltalmazására nagyobbat movealnom. Mert én mint édes atyáimnak sokkal örömesben szolgálnék kegyelmekeknek, hogy sem mint ártani és kegyelmekekkel perlekedni igyekezném érette. Mely kegyelmekek hozzám megmutatandó jó akaratját én is fijvi (!) engedelmességgel igyekezem megszolgálni.

(Eredetije a XVII. sz. derekáról való írással, aláírás nélkül, az Erdélyi Muz. levéltárában.)

35.

I. Rákóczy György fejedelem átírja és megerősíti a marosvásárhelyi ötvösök czéhszabályait, melyeket a város tanácsától nyertek czéhszervezésük alkalmával. (Marosvásárhelyt, 1632 ápr. 1.) Fogarason, 1632 jul. 15.

Nos Georgius Rákoczi Dei gratia princeps Transylvaniae partium regni Hungariae dominus et Sicularum comes. Memoriae commendamus tenore praesentium, significantes, quibus expedit universis : Quod quia nullus popu-

tus, nullaquae civitas et societas hominum, quae videlicet alterius domini subiacet, et tenetur potestate, per se separatim absque consensu et annuentia sui superioris, quippiam facere, vel aliqua statuta condere minime valeat. Accedente vero benigna sui superioris annuentia, in talibus vitae necessitatibus, quae videlicet iuri divino et humano aequae respondentes cuiuspiam hominum societati, eiusque iuribus palam derogare et praeiudicium inferre minime agnoscuntur, aptissime et commode, in quolibet collegio et coetu hominum bene instituto, iuxta veterem et approbatam huius regni nostri Transylvaniae legem et consuetudinem, constitutiones et statuta utpote vitae honestioris regulae et exemplaria fieri et celebrari possunt: quamobrem prudentes et circumspecti iudex primarius caeteriquae iurati cives, civitatis nostrae *Marosvásárhely*, pro parte itidem circumsectorum Martini Eöttves iurati civis et Stephani similiter Eöttves, alias Kolosi, tamquam superiorum et primariorum in Ceha sive collegio Aurifabrorum, caeterorumque adeo universorum magistrorum, et artificum Aurifabrorum *Marosvásárhely*ini residentium, exhibuerunt nobis et praesentaverunt litteras quasdam solitum privilegium, articulosque et ritus ordinis aurifabrilis artificum sese continentes et exprimentes ab ipsis eiusdem Aurifabris ipsorumque successoribus universis, cum spe et fiducia principalis favoris et annuentiae nostrae perpetuo observandos et custodiendos collatas, in forma libelli simplici-que papiro confectas, ac sub liga cordae sericeae versicoloris, sigilloque eiusdem civitatis *Marosvásárhely* privilegiali impresso atque adeo nominum annotato iudicis et iuratorum civium subscriptis emanatas, supplicantes nobis debita cum instantia, ut nos easdem litteras omnia-que et singula in eisdem contenta, ratas, gratas et acceptas habentes, praesentibusque litteris nostris verbotenus inseri et inscribi facientes, perpetuo valituras confirmare ac eisdem instar aliorum magistrorum regni nostrae Tran-

sylvaniae partiumque Hungariae eidem adnexarum, ubivis cehas et confraternitates, in eadem arte aurificia habent unum in quantum inde nostro, aliorumque iuribus derogamen non foret, uti frui et gaudere successivis semper temporibus concedere dignemur. Quarum quidem literarum privilegialium tenor hic est:

Nos Stephanus Szócz maior iudex primarius caeterique iurati cives et senatores civitatis Marosvásárhely. Damus pro memoria tenore praesentium, quorum interest universis, quod nos accurata consideratione trutinantes inter caeteras artes externas, quas hodie mechanicas dicimus, non ultimo ponendam esse artem Aurificiam, utpote quia versetur circa res et metalla terrae praeciosiora et saepe numero per eiusdem artis magistros plurima hominibus conficiantur et inferri soleant incommoda, nisi certis, iisque severis animadversionibus et statutis inordinatae eius ordinis magistrorum licentiae occurratur ex eo, sicuti est caeteros alicui artificii magistros in hac civitate nostra legitimis constitutionibus et regulis sui cuiusvis ordinis magisterio respondentibus viventes, ita artifices quoque aurifabros, hactenus propter illorum paucitatem dispersim existentes cum et alioquin per prudentem et circumspectum Martinum Eötvös, iuratum concivem nostrum et illius artis aurificiae magistrum seniore et primarium diligenti cum instantia, nominibus et in personis universorum aurifabrorum, in hac eadem civitate nostra constitutorum, superinde requisiti scimus: in Ceham, sen confraternitatem connectere et redigere decrevimus; imo accedente clementi annuentia et consensu illustrissimi domini domini principis nostri, connectimus et redigimus, certosque articulos et regulas pro perfectiori artificii sui prosecutione et vitae honestioris ac utilioris norma, veluti in articulis ipsis praescriptis, sequenti sub tenore.

Primus articulus.

Az Társaságban két főczéhmester legyen, kik ha elválasztatnak az tisztre, megesküdtessenek, kik minden holdnapban esztendőnként az ezüst mívet minden ötvesmesternek mihelyében megpróbálják, ha jó e, avagy nem, hogy senki ő közülök ne mérjen akármi mívet mívelni, mely tizennégy lathnál alább nyomna. Ha kit pedig ebben megérnek, elsőben két lath ezüsttel büntettessenek, másodsor négygyel, harmadszor egy egész márchával; de ha ki ezzel az büntetéssel nem gondolván, alább való ezüstműl, a mint irva vagon, mívelne, az ő mesterségtől megfosztassék és mindaddig czéh kívül legyen, valámíg ismét ujabban a mesterségért eleget nem tészen.

Secundus.

Minden ötves mesternek tulajdon bélyege legyen, melyet minden ő kézi munkájára, ki félmarchánál többet nyom, réa üssen, ha ki ezt nem cselekszi, egy lath ezüst büntetése.

Tertius.

Az két czéhmesterek választása után választassanak a czéhtől két szolgáló Ifjú Mesterek, kik a czéhnak mindenemű dolgaiban szolgáljanak és az czéhmesterek parancsolatjától függjenek, ki, ha engedetlenségben találtatnának és az megirt Articulus ellen magokat vonagatnák, elsőben egy lath ezüsttel büntetődjenek, másodsor kettővel; ha harmadszor is ugyanazon engedetlenségben találtatnának, kezdjék elől a' szolgálatnak rendit, mely szolgálatnak rendi két esztendő legyen, de az is úgy, ha más Ifjú Mester találtatik utána, rajta marad. (!)

Quartus.

Minden mesterlegény kiválasztván az hazafiaitól, valahol lakott 's tanult légyen, ha magát az Céhben bé akarja helyheztetni, valamely mesternél tartozzék esztendeig szolgálni, úgy mindazonáltal, hogy az ő héti munkáinak méltó bére légyen, hogy így azon közben kitessék, ha tisztességbéli személy-e és méltó-e a' Céhban bévételre, avagy nem. Melyet, ha az legény kitölthet, annak utánna két mester által bizonyos napot kérjen a fő czéhmesterektől, az czéhmesterek pedig tartozzanak czéhet gyűjteni és ugyanazoknak az ő vérszerint való atyafiságát, approdék (!) tanuló esztendeinek kitöltését mind levelével 's mind beszéddel tudásokra adni, mely levelet akkor kell az ő tanító urától hozni, mikor az mesterremek megpróbálásának ideje eljövend. Az *mesterremek* pedig ez légyen: Egy konoros kupát csináljan, egy helymes pecsétnyomót és egy aranygyűrűt, kiben egy tündeklő margarita befoglalván légyen és ezek nem másutt, hanem az hütös czéhmesternek mihelyében készittessenek el, mely mesterremek kész légyen az behatározott bizonyos napra, melyet ő néki az egész czéh praëfigál és így megpróbáltatván mestersége, az mely napra a mesterremek megkészül, az egész czéh eleiben megmutatván, ha az remek illendő lészen bévételre, a' mellett tartozzék beadni négy forintot 's két font viaszszat az czéhnek. Annak utánna tartozzék egy tisztességes lakadalommal, mely egy ebéd és egy vacsorából álljan, egy-egy asztalra három tisztességes tál étket 's egy-egy peccenyét és ezek mellett öt veder bort fogyasztás nélkült administrálván. Mely mesterlegény remeke bémutatása után az szokott rendtartás szerént mesterséget akarván követni, tartozzék az czéhnek egy tisztességes mesterasztallal, melyből is az fizetés dolgában a fenn megirt mód és rendtartás mindenképpen observáltassék; akkor is pedig tartozik négy forinttal, két font

viaszszal, a czéh mestereknek pedig egy-egy ezüstre metszett pecsénnyomóval az czéh mestereknek magok nevekre, melyeket az első tál étkek mellett bémutatni. Valameddig pedig az mesterlegény házasságra nem adja magát, mesterséget nem követhet, ha pedig a' legény mester fia leszén, vagy valamely ötves mesterlegény ötves mester ember leányát, vagy feleségét elvész, fél mesterséggel tartoznak.

Quintus.

Ha valamely ötves mester valamely szabad, vagy mezővárostól ide az városra jönne, addig az mesterek közé ne adhassa magát, valamig az megnevezett mód szerint először meg nem próbáltatik mestersége és az czéhnek eleget nem téssen, eléadván genealogiájáról és annak előtte az tanulásban magaviseléséről való levelét, okát is adván hitelesen, miért kellett elhadni előbbeni lakóhelyét.

Sextus.

Minden holdnapban az czéhnek bégyülése légyen, kire az főczéh mestereknek táblajártatására comparéaljanak; ha penig valaki elmulathatatlan dolga miatt jelen nem lehetne, az ilyen tartozzék az főczéh mestereknek tudásokra adni, melynek megengedésére hatalmak légyen a főczéh mestereknek; de ha ki vakmerőképpen mullatná el, két lath ezüst büntetése.

Septimus.

Máshonnan való ötvesnek csak egynek se légyen szabad itt a' városban mívével életét keresni, mívelni, és az országos sokadalom napjának előtte itt akármi időben is árúlni, mert az czéhnek szabadsága leszén az olyanoknak ellene állani, az sokadalom napján is pedig szabadságok

lészen az máshonnan valóknak miveket megpróbálni, az kikhez az próba hozzá térhet és ha kinek hamis mive találtatik, hatalmak lészen az olyan műnek elvételére. Ha pedig valamely ötvesmester, az ki mívével akar élni, ez városban czéh ellen, vagy nemes szabadságához bízván, vagy csak nemes ember házában lakván is, az czéhnek privilegiuma 's fellyül megirt rendtartása ellen igyekeznék mívével élni, az mint egyéb erős czéheknek szokása 's törvénye ez, méltán elmehetnek ennek az czéhnek hütös mesteri, az bírótól város szolgáját kérvén, annak az ötves mesterembernek büntetésére nemes házhaz is, nem igyekeztvén azzal az ház nemességének praeiudiciumára.

Octavus.

Ha Istennek tetszéséből valamely mesternek felesége özvegyen maradand, és az az asszony mívhelyt akarna tartani, egy esztendő három napnak eltöltéig, érdeme szerint való héli bérré (nem úgy, hogy szolgájának részéből való mívet adna) legényt tartani engedtetik, úgy mindazáltal, ha addig megholt urának nevét viseli, eltelvén pedig az esztendő három nap, tovább mívhelyt tartani nem engedtetik.

Nonus.

Senkinek se légyen¹ szabad rossz aranyat és sárgaréz megaranyozni, lopott avagy praedáltatott aranyat, ezüstet tudva megvenni, hamis köveket jóféle gyanánt aranyban befoglalni, sőt ha olyan arany vagy ezüst mívet eladott is volna valaki, az holott valamely vévőnél találtatik, szabad légyen attól elhozni és megpróbálni, jó-e, vagy nem, és ha affélében megéri, az mesterembert, a ki eladta volt 's magát meg nem mentheti, az olyan műnek

¹ A másolatban, nyilván hibásan: «tselédjén» áll.

poenitus eltulajdonítására szabadsága légyen az czéhnak, contentáltatván annak áráról azzal az mesterrel az vévőt és a' mellett érdeme szerént megbüntetvén. Ha pedig valaki az mesterek közül találkoznék, ki lopott aranyat, vagy sárgarezet aranyozott volna meg, avagy pedig jó kő gyanánt hamis követ foglalt volna bé, egy gíra ezüsttel büntetessék meg a czéh előtt.

Decimus.

Ha ki az mesterek közül valamely mesterlegényt fogad bé maga mellé és annak munkáinak harmad, avagy valamely részét néki adja, avagy pedig az műnek keresetiben legényével társalkodik, egy egész márchá ezüsttel büntetessék, hanem az legényinek munkáihoz illendő fizetést hétre adjon.

Undecimus.

Egy mesternek ne légyen szabad egy tanulóinasnál többet tartani addig, míg annak ideinek fele el nem telik. Félideje eltelvén, szabad lészen mást is fogadni. Minden tanuló inas pedig, hogy az ő urának természetéhez hozzászokhassék, elsőbben próbálja hat hétig, ha szereti-e a szállást, vagy nem, ki eltelvén, tartozzék az ő urához magát beszélgettetni az két czéhmesterek előtt s őt az ura ne merje tovább tartani és az czéhnak tartozzék két forintot 's két font viaszszat adni, az szegődtető mestereknek is pedig egy tál étekkel egy pecsenyével és két kupa borral és az ő hűségének nagyobb bizonyására, az urának tartozik magáért kezeseket állítani, hogy ő egész négy esztendeig az urát igazán jámborúl szolgálja (úgy mindazáltal ha nem ötves itt való mester fia). Első két esztendeig magának kell ruházatjára gondot viselni, lábbéliról megválva; az hátra való két esztendőben pedig

tartozik ötöt az ura ruházni. Ha pedig azon czélből való mesterember fia szegődik más mesteremberhez az műre, tartozik az is négy esztendő tétőlteni és két font viaszszat adni, egyebet nem. Ha pedig az mesterember maga gyermekét maga akarja tanítani az műre, az czéhnak megjelentse — szabadsága is van az ő atyjának, az mikoron fel akarja szabadítani, ha ki penig a tanuló inasok közül bár idős volna is, az négy esztendőnek előtte elhadná az ő urát és két hétig hozzá haza nem menne, annak utánna különben bé ne fogadtassék, hanem ha egy forintot tézsen le 'a czéhnak és így ismét helyében állván kitöltheti esztendeit. Ha másodszor is elhadná, két forinttal tartozik; de harmadszor igaz okát nem adhatván, miért hadta el az urát, czéh nélkül légyen.

Duodecimus.

Az tanuló inasok közül, vagy mesterlegények közül ha ki lopásban találtatik, kevés lopásért büntetése az czéhnak szabadságában légyen; de nagy és derekas lopásért bíró eleiben vitessék. Ha pedig az czéhnak, vagy közönségesen magokra néző dologban, vagy külön személyében, valakinek legényivel avagy czéhbéli mesterrel czéhbéli dologból valami egyenetlenségek lenne, azt a czéh igazítsa el köztek.

Decimus tertius.

Ha valamely mesterlegény el akarja hadni az ő urát, tartozik, hogy annak előtte az urának két héttel adja tudtára, mely két hetet *búcsúzó hétnek* hívnak és az ilyen szolgálta ha tovább akarna másnál az városban mívelni, senki az mesterek közül meg ne merje addig fogadni, valameddig az előbbeni urától meg nem érti, ha az búcsúzó hetet megszolgálta-e nálla, avagy nem, 's mint vált

meg tőle. Ha ki pedig az legények közül hívalkodással és ide s tova járással akarná az urától búcsúzó hetit elvonni — urának bosszúságára — azután pedig más mesterhez igyekeznék menni, addig attól bé ne fogadtassék, míglén az elhagyott urával meg nem békéllik, mert ha valaki efféléknek mívet ad, két lath ezüst büntetése. Egy mester is pedig ne mérje más mesternek legényét vagy inassát elhívetni, egy fél márchá ezüst büntetés alatt. Ha pedig valaki az mesterek közül az más mestertől elfutott tanuló inast magához vinne, avagy czéhmesterhez híre nélkült maga házánál tartaná, két lath ezüsttel büntetessék meg.

Decimus quartus.

Az legényeknek ne légyen szabad itt az városban magoknak se titkon se nyilván mívelni, sem darab ezüstekkel kereskedni, mert valaki az legények közül és mások közül is ebben megtapasztaltatik, attól az az mű és ezüst, a kivel kereskedett, és készített, elvéteketik és az ilyen legény nem mívelhet senkinek s mestersége sem adatik addig, valamíg dolgát az mesterek előtt el nem igazítja és az ilyen szolgák közül, ha valamely az ő urát, vagy az mesterek közül valakit cselekedetivel és beszédivel megbántott volna, senki mívhelyében addig bé ne fogadja, valamíg az mestert, a' ki ellen vétett volt, meg nem követi, és ezen büntetés alatt nem lészen szabad sem az mesterlegénynek, sem az tanulóinasnak az ura formáját annak engedelme nélkült követni és kiformálni.

Decimus quintus.

Senki sem az mesterek, sem legények, sem pedig az inasok közül ne adja magát részegsége 's rútt szitkoknak cselekedetire, az önnön maga és főképpen az egész Társaságnak gyaláztatjára, mert valaki ebben találtatik, elsőb-

ben egy lath ezüsttel, másodsor kettővel, harmadsor huszonnégy nehézék ezüsttel büntetessék meg; végezetre, ha mesterember leszen, az Társaságból kirekesztessék, ha pedig mesterlegény, avagy tanulóinas leszen, elsőben ötven pénzzel, másodsor egy forinttal, harmadsor két forinttal, negyedsor mesterségének és munkáinak eltiltásával büntetessék.

Decimus sextus.

Mindem mester csak annyi mívet fogadjon fel, kit bizonyos ideig egy mesterlegényével és egy inassával maga is elvégezhet. Valamely mesterembernek egy legénye vagyon, arra mást ne fogadhasson, valamíg azt el nem eresztí tőlle; mert valaki ez ellen cselekszik, elsőben négy lath ezüsttel, másodsor huszonnégy pisetum ezüsttel, harmadsor egy egész márchá ezüsttel büntetessék meg. Annak felette, ha valamely mester hízelkedésével, avagy szép beszédével elvitetné az míveltető emberrel annak befogadott mívét ő magához és más mesternek jó mívét gyalázná ok nélkült, réá bizonyosodván az az cselekedet, egy márchá ezüsttel büntetessék meg és a ki azon órában tőlle elbocsáztatott aranyot vagy ezüstet, attól, ki elsőben meg akarta venni, annak ellene megkerülné és megvenné, elsőben két lath ezüsttel büntetessék meg; ha másodsor cselekszi, többel is. Nem is leszen szabad itt a városban az mestereknek legények mívét eladni és árúlni félmárchá ezüst büntetés alatt.

Decimus septimus.

Valamely mester valakinek ezüstet olvasztánd meg, és az, az kié, darabonként akarná tőle elvinni, azt megpróbálja a' mester, ha jó-é avagy nem; ha jó leszen, az önnön bélyegjével megjegyyezze, ha pedig jó nem leszen,

adja úgy ki, az mint megöntetett fejerítés és megszínlés nélkül, két lath ezüst büntetés alatt.

Decimus octavus.

Az mely inas az czéhtől eleiben rendeltetett négy esztendő igazán jámborúl kitöltötte, akkor felszabadítatván, az czéh annak bizonyosságára tanuló levelet adjon néki, melyért egy forinttal tartozik az czéhnak. Mely hogy ő néki mindenütt, valahová tanúságnak okáért, avagy megmaradásnak okáért mégyen valamely városra bizonyossága légyen az ő apródék esztendeinek kitöltéséről, és így minden szász, magyar, mező és kolcsos várasakban míve adassék, mint egyéb erős kolcsos várasakban ötves mester-nél tanult mesterlegénynek. Ha penig interim valamely városban ott lakóúl meg akarnának maradni és czéhet akarnak követni, abban az városban lakó czéhbéli mestereknek szokott törvények szerént való igazságát megadván, szabados légyen.

Decimus nonus.

Az czéhnak pedig pecsétin ilyen czímer lészen: egy háromtornyú kapuköz, az kapu közt pedig egy ötvesrendű mesterember mivelni láttatik az ő rendi szerént; az pecsét-czímernek körülette ez az írás legyen: Sigillum aurifabrorum MVásárhelyen(sium.)

Vigesimus.

Ha valamely ember arany, vagy ezüst marhát becsülni viñne, akarván megtudni, mennyit nyomjon, erre csak az két főczéhmesternek legyen hatalmak és ha valamely közönséges mester abban ártja magát, két lath ezüsttel büntetessék meg; az becsülésnek jutalma pedig ez, hogy az két főczéhmesterek, minden forint érő becsüből két-

két pénzt végyenek, a' mint ez az városnak közönséges szokásában megtartatik.

Vigesimus primus.

Minthogy mind a tisztességes rendtartás 's mint pedig a kegyesség azt kívánja, hogy kiki mind az halottaknak is utolsó tisztességeket megadja és jó reménység alatt az embernek következő dicsőségre való feltámadását higgye, erre nézve kiki az mesterek közül személye szerint jelen legyen, az sírás az ifjú mestereknek tisztek léssen vagy magak, vagy fizetések által. Interim, ha valamely mester házánál idegeny ember meghalna, tartozzanak azt is eltemetni egyéb czéheknek rendtartása szerint, hasonlóképpen mint az magok halottakat. Hogy pedig a mesterek ezaránt ne vélkezzenek, az Társaság rendet tartván, az ifjú mesterek tartozzanak elvinni is az halottat, melynek végbenvitelétől senkinek nem illik 's nem is engedtetik meg, még az legényeknek is, hogy magokat vonagassák. Ha valaki penig ez rendtartásnak ellene igyekeznék, bár idős volna is, ifjú mester renden lévén, az fő czéhmestereknek nem engednének, valahányszor vétkeznek, mindannyiszor egy-egy pisetum ezüsttel büntetessenek.

Vigesimus secundus.

Nemcsak az több rendeknek példájából indittatunk fel az jó erkölcsöknek követésére, hanem az Istennek parancsolatja is mi tőlünk földiektől az kívánja, hogy itt az gyarló testben a' mi előttünk járóinknak tisztességet tegyünk és kiváltképpen az Társaságban lévők egyikünk az másikat megbecsülje s úgy viselje magát kiki, mint a mint illik. Annak okáért az Társaságban az ifjú mesterek az öreg mesterek ellen ne zúgolódjanak, ellenek ne

támadjanak, sőt azok az rendnek 's időnek kívánsága szerint is mind az ülésben ,s mind szólásban első legyenek ezek is pedig az ifju mesterekhez kegyességgel tartozzának lenni és minden mester az ő néki rendelt helyen tartsa magát, ha mit akar mondani, ülve mondja el és senki kiváltképpen az ily mesterek közül, ha valamely dolognak véghezvitelében vadnak foglalatosok, öszvegyűlvén, ne merje az régi idős mesternek szavát szavával, avagy magaviselésével megelőzni; ha kinek pedig maga személyére nézendő dolga legyen, kit más ellen az czéh előtt elé akar hozni, az felállván a' czéh előtt, úgy szóljon, és ha kit az főczéhmenterek módja kívül való bőbeszédjiért megfeddenek és semmit nem fogna rajta, ismét ha ki vakmerőképpen helyéről felugranék, valahányszor cselekeszik, annyszor egy pisetum ezüsttel büntetessenek meg.

Vigesimus tertius.

Ha valamely mester az Társaság közül megbetegednék, hosszú betegsége miatt való fogyatkozására nézve az főczéhmenterek, ha jót akarnak véle cselekezni, szabad legyen azt a' czéh ládájából expleálni.

Vigesimus quartus.

Mind az öreg 's mind az ifjú mesterek egymást az czéhben es azon kívül is tisztességben tartásák; az ő két fő czéhmentereknek mindenkben engedjenek, viszont ezek is az mint illik az rendtartás szerint minden mesternek egyenlőképpen igazzal tartoznak. Valaki pedig a' főczéhmenterekhez engedetlen lészen, avagy valamelyiket meggyalázza, reábizonyosodván, elsőben egy lath ezüsttel, másodsor kettővel, harmadsor félmárcha ezüsttel büntetessék meg; de ha mindezekkel sem gondolna, legényétől, inasától megfosztatván, mívhelyétől is eltiltassék. Ha

ki pedig az mesterek közül bírságon marad, és azt az első gyűléskor meg nem adja, annak letételire más öszvegyűléskor is intessék, ha ugyan meg nem akarná adni, mive és legénye fogadtassék el, míg megadja.

Ultimus.

Ha azért a' két fő czéhmesterek is tunyán járnak el tisztjekben és gondviseletlenek fognak lenni, kétszerte való büntetést érdemelnek.

Quos omnes articulos eisdem aurifabris eorumque in arte sua successoribus universis modo praemisso observandos extradeditimus et iis omnibus instar alienis ordinis artificum in hac civitate nostra in ceha et uno confraternitatis nexu existentibus, uti frui et gaudere omnimodo permisimus et concessimus harum litterarum sigillo nostro authentico roboratorum vigore et testimonio.

Datum in praescripta civitate MVásárhely die prima Aprilis anno Millesimo sexcentesimo trigesimo secundo. Subscriptum erat Stephanus Szeőttts, major iudex primarius ceterique iurati cives civitatis Marus Vásárhely mpr.

Nos itaque praemissa supplicatione nobis modo, quo supra porrecta, benigne exaudita et admissa, praescriptas litteras privilegiales, nobis modo praemisso exhibitas — praesentibus litteris nostris, de verbo ad verbum sine diminutione et augmento aliquali insertas et inscriptas — quod omnes earundem continentias, clausulas, articulos et puncta eatenus, quatenus caedem rite et legitime existunt emanatae, viribusque earum veritas suffragatur, praemissis sub conditionibus, ratas gratas ac accepta habentes, pro antefatis Martino et Stephano Eöttves, tanquam primariis ceterisque magistris aurifabris Marosvásárhelyini degentibus et eorum successoribus universis perpetuo valituras confirmavimus, imo ipsos praedeclaratis universis articulis et privilegiis ac etiam praerogativis et liber-

tatibus, quibus aliorum locorum eius ordinis magistri cehas habentes uti consueverunt, uti frui et gaudere in perpetuum concessimus, ac ab universis quoque regni nostri aurificibus et cuiusvis functionis et praeeminentiae hominibus concedere mandamus et committimus. Harum nostrarum pendentis et authentici sigilli nostri munimine roboratarum vigore et testimonio litterarum mediante.

Datum in arce nostra Fogaras die decima quinta Julii, anno Domini Millesimo sexcentesimo trigesimo secundo.

Georgius Rákóczÿ

Stephanus Kovachochy
cancellarius.

Anno Domini 1633. feria quarta proxima post festum sancti Gregorii papae coram domino iudice et iuratis civibus ac senatoribus exhibitae et praesentatae, tandem vero in publica congregatione totius civitatis Maros Vásárhelyiensis in castello existente publicatum nullo contradicente.

Johannes Szántai
iuratus civis et item
notarius civitatis mpr.

Kivül: A marosvásárhelyi Czéh privilegiuma. Mellyet a kolozsvári Czéh közmegegedgyezésből kiíratatott és általhozatott Fejérvári János czéhbeli tagja által.

(XIX. sz. másolata az Erdélyi Muzéum levéltárában.)

36.

A kolozsvári szabóczéh négy czéhmesterének bizonyítványa a nagyszebeni Haelmann Mátyás számára, hogy 4 inas esztendejét becsülettel kiszolgált. Kolozsvártt, 1633 ápr. 15.

Wir Ambrosius Gasner, Nyilas István, Laurentius Boart, Olajos Zabó János, Tzechmeister der löblichen Schneider Czéh ihn Clausenburg thun khund jeder meniglichén, wenn es sich geburet, das auff heut dato fur uns erschinnen ist der ehrbare Junge Gesell, Matthias

Haelman, des wolgeachten und ehrbaren Martini Haelmans Shon aus der Haermahnstat. Nach dem Ehr (!) das Schneider handwerk löblicher gewonhajt, sejne lehr Jar volkömliger weÿs erstattet hatt, und die oben gemelte vir ganzer jahr bei dem ehrsammen und wolgeachten hern Johannem Haertel, Zechgenossen alhie in Clausenburg gelehret hatt uns derhalben gebetten Ihm wahre Urkhund mitt zuthajlen. Nachdem aber sejm bitt zimlich ist: Ihm die mitt czuthajlen haben wir for billich und recht ahngesegen, bekhennen derchalten hiemytt öffentlich, das obgedachter Matthias Haelman sejm lehr jahr volkömliger weÿsz gelernet und ehrstattet hatt; hatt auch die czeÿtt sejner lehr jahr sich ehrlich und aufrichtig verhalten, wie es sich eÿnem ehrlichen Jungen Gesellellen (!) gebürett; und ist auch mytt eÿnem erhligen Bescheid von uns verschiden. Bittend derohalben ahn eÿnen Jeden ehrsammen Majster und Gesellen, wollent diesen ehrsammen Mathiam Haelmannum ahnnemen und befördern, weliches wÿr den auch kegen die eurigen freundlich vergleichen und verschulden wollen. Ihn Uhrkhund aber haben mjr (!) disen unseren Brieff, mitt unserem Tzech Sigill wollen besttigen (!) und bekreftigen.

Gegeben in Clausenburg Ihm Jahr tausent sechs hundert und draj und dreisichten den 15. tag Aprill:

(P. s.)

Georgius Nihel
mppria

(Eredetije, patens alakban, papírba nyomott pecsétnyomóval, az Erdélyi Múzeum levéltárában.)

37.

A kolozsvári ötvösczéh jegyzőkönyvéből az 1635. évi feljegyzések.

Anno Domini 1635 Die 28 Aprilis.

Egész Czéhül ő kegyelmek együtt levén, elsőben az

probát meglátogatván Czéhünknek rendtartása szerint, annak utánna ő kegyelmek több szükséges dolgokat is szemek eleiben vevén, az becsületes Czéhnek hogy nagy kára és gyalázatja ne következék, mivel értvén kegyelmes Fejedelmünk ő nagyságának is kemény parancsolatját, az arannak megvétele felől, mivel hogy az panasz főképpen az ötvösekre és áros emberekre vagyon : ő kegyelmek végezték és keményen is megtiltották, hogy senki azféle aranyat az fejedelem tilalma ellen ne merészeljen venni, mert valamely ember megtapasztalódik benne, feje, jószága minden kegyelem nélkül, az fejedelem parancsolatja szerint exequáltatik. Az arannak is esztendőnként való ki nem adása (melyről az Czéh ládájában donationk vagyon) ez miatt esett.

Ugyan ezen czéhgyűlésekor végezték ő kegyelmek egész czéhül, idés uraim is mind bennlén, hogy Szigethi Thamás nevű ötvös legény ne mivelhessen addig, valamég az becsületes Czéhet nem contentálja az reá imponált egy gira ezüstről. Mivel ő volt főoka az *sárgaréz gyűrőnek* megfaragásának és zománczolásának és maga foglalta be az követi is az réz gyűrűben, melyért ő kegyelmek mivét feltiltották mind addig, valamég az becsületes Czéhnek kedvit nem találja rólla és nem contentálja.

Zilahi Pál uram inasa is Daroczi Ferkó ebben az dologban részes volt, mivelhogy azt az sárgarézből való gyűrűt ő öntötte, kireszelte, annak utánna hogy megzománczolták (az Brozer István uram inasa, Váradi János is részes volt az megfaragásában), de annak utánna az megnevezett Daróczy Ferkó megaranyazta. Szigethi Thamás, az mind feljebb is megmondottuk, ő foglalta bele az követ.

Erre is az megnevezett inasra Daroczi Ferkóre egész czéhül ő kegyelmek ilyen büntetést vetettek, hogy addég az ötvösmű nélkül legyen, valamég az becsületes Czéh-

nek kedvit nem keresi. Hogy tudni illik az idés urainkban begyűjtván, ő kegyelmeket megkövettesse két uraink által, hogy soha több ezféle rossz dologban nem elégíti magát és meg is javúlhat, mind ő s mind Szigethi Thamás. Az reá imponált büntetésről Szigethi Thamás contentálta az becsületes Czéhet.

Az Daróczi Ferkó dolgát is így igazították el ő kegyelmek és így végeztenek felőlle, hogy adjon egy gira ezüstöt az atyja az Czéhben, az mely legyen az Czéh ládjában mind addég, valamég idejét jámborúl ki nem tölti az uránál; ha penig jámborúl kitölti, pénz nélkül ő kegyelmek kiadják, aloquin ott marad. Annak okáért Daróczÿ András is az atyja jelen lévén és értvén az ő kegyelmek végezésit, semmit az ellen nem reluctálván az egy gira ezüstöt beadá: egy ezüstös vasbotot, melyet ő kegyelmek az Czéh ládjában tettek.

Eodem anno. Die vero 23. Mensis Junii.

Ő kegyelmék czéhül együtt lévén, az előbbi végezéseket confirmálták, az mint következik:

1. Ha valamely idegen ötvös legény mesterremeket akar követni, az nemzetséglevelet megszerezze, és úgy fogjon az mesterremek csináláshoz, hogy az mesterremekkel együtt bevihesse, mert addég be nem veszik mesterremekét.

2. Ha az mesterremekes legény, akár idegen akár itt való legyen, megmátkásodik, s be akar az Czéhben állani. elsöben *írassa be magát az város könyvében*, és *megesküvén Fejedelmünknek*, és az város közzé, úgy vétesék be annak annak utánna az Czéhben.

3. Ugyan akkor végezték ő kegyelmek czéhül, hogy ha ki mesterremeket csinál, négy gira ezüsből csinálja, szép tettetes(!) legyen, osztán három holnapra elvégezze, mert ha az három holnapot meghaladja az mesterremek csinálás az legénnek sétálása vagy hivalkodása miatt, minden hétre tartozzék házbért fizetni úgy mint den. 50.

4. Azt is végezték ő kegyelmek, hogy valamely ötvös mester inast akar szegődtetni az ötvösműnek tanulására, elsőben azt tudakozza meg az mester szorgalmatosan mikor hozzá fogadja, ha nem jobbágy fiu-e, ha nem budos ó? és ha jó nemzet, az czéhmesterek is ezeknek végére menvén, úgy szegődtessék be az inast.

5. Ő kegyelmek egész czéhül azt is végezték, hogy valamely ötvöslegény idegen országból vagy városból jönne ide Colosvárra, és itt akarna mivelni, az ötvös legények előttökjáróit és gondviselőit, az kik Gazdáknak is mondatnak, azokat találják meg és azok által keressenek mívet az mesterhez. Hogy ha penig valamely ötvöslegény gazdáját elhadná, és más mesterhez akarna mívet kéretni, ugyanazon Gazdák által keressen mívet, mert azok tudván a Czéhnek törvényit, és rendtartásit, szorgalmatosan megtudakozván, és végére menvén az mestertől, az kit elhagyott az legény, mint vált meg urától, gazdájától, hogy ha nincsie(!) ellene, hogy más mesterhez kéret mívet és nem kedve ellen hatta el, annak szorgalmatosan végére menvén, úgy kérjen ez mívet neki és az mester is úgy adjon mívet az leginnek, hogy egyiknek is iniuriájára ne legyen. És egy legény is azokon az megnevezett Gazdákon és előttökjárókon kívül abban ne ingerelje(!) magát, hogy mívet kérjen valamely legénnek, mert nem ő tiszték, büntetés nélkül is nem szenvedik. Mivel hogy eddig is sok panaszkodások és nyavalyák jöttek azféle miatt közinkben, osztán ha nem többször is, de minden esztendőben négyszer vagy ötször, az mint az dolog kívánja gyűljenek össze, legyen valami disciplina közöttök, az mint az mi Istenben elnyugott atyáink idejében volt. Hogy így mind az becsületos Czéhnek tisztessége és jó híre neve megmaradjon. És mind az ötvöslegényeknek is az ő jó hírók nevek és engedelmességek megmaradjon.

6. Azt is végezték ő kegyelmek, hogy valamely legény ez várasra jön, itt Colosváratt akar mivelni, az feljebb

megnevezett Gazdák által valamely ötvös mesterhez mívet kéret, az az mester szorgalmason megtudakozza állapotját, ha czéhes helyen tanult-e, és ha vagyon-e apród levele, megmutassa igazságát, mert az miatt is sok nyavalyák jöttek be közinkben.

(Eredetije az Erdélyi Muzeum levéltárában.)

38.

Tordai szabómesterek a kolozsvári szabóczéhet tudósítják, hogy a váradi és debreczeni szabók az országgyűlés és fejedelem előtt kérdőre akarják őket vonni, a miért a szűrposztó végekben való kivételében őket meggátolták. Tordán, 1639 márcz. 15.

Szolgálatunkot ajánljuk Kegyelmeteknek mint böcsületes szomszéd urainknak. Istentől ő Felségétől minden jót, jó egészséget hosszú életet boldogúl megadatni Kegyelmeteknek mind egész czéhül kívánunk.

Kegyelmeteket ilyen dologból kellett megfájdítani, hogy az elmúlt esztendőben egy Szabó János nevű legényünket küldtök volt Kegyelmetekhez ilyen dologból: tudhatja Kegyelmetek azt, hogy az magyarországi szűr-szabóknak nem volt szabad az szűrt kivinnie végben, azért az ország s az ő Nagysága mandátomának paráját kéretvén Kegyelmetektől, annak paráját adta Kegyelmetek, a mellett levelét is küldötte Kegyelmetek, hogy mi valóban megvizsgálónok azokat az szabókat, hogy valami contarokat mellettek ne hordoznának, akiket megtapasztalhattunk benne, azokat mi megpriváltuk, az melyre Kegyelmetek emlékezhetik és Kegyelmeteknek értésére is adtunk, azért Kegyelmetek két emberséges czéhbeli urunkot Bertecei Georgiot s Lucz Jánost általküldte volt Kegyelmetek annak az dolognak eligazítására. Mostan azért az váradi szabók és debreczeniek bejövén, adták értésünkre, hogy azért az dologért nem hadnak bennün-

ket, az ország előtt s ő Nagysága előtt meg akarnak szólitani bennünket, azért Kegyelmeteket mi idején tudósítjuk abból az dologból, hogyha az az dolog úgy talál lenni, idején korán jobb gondot viselni Kegyelmeteknek is, hogy mi is meg ne károsodjunk, kicsiny ellenséget nem kell az embernek tréfára venni.

Tartsa meg Isten Kegyelmeteket jó egészségben boldogul hosszú ideiglen.

Anno 1639 die 15 Martii actum Thordae.

Kegyelmetek szomszéd jó akarói

Szabó Ferencz és

Szabó György mp.

Külső czím: Adassék ez levelem Kolozsvárott az böcsületes szabó cheha urainknak, nekünk jó akaró szomszéd urainknak kezekben.

Hátán: Exhibitae sunt anno 1639 die 21. Aprilis coram a. d. Seniores in cheha nostra Sartorum.

(Eredetije az Erdélyi Muzeum levéltárában.)

39.

A kolozsvári ötvösczéh ifjú mesterei sérelmei és panasza az ötvösczéh előtt az ötvöslegények ellen, egy sírásásnál támadt viszály következtében. Kolozsvárt 1639.

Tisztelendő becsületes uraink emlékezhetik Kegyelmetek arra, minémü controversiánk volt az ötvöslegényekkel, az Henzler Ferencz temetésének sírja ásása felett az temető kertben, mely dologról szóval is kegyelmeteknek panaszt tóttünk volt, mivel azt az mód nélkül való rút ocsmányságokat se czéhünk articulusa, se kegyelmetek egész czéhül velünk egyetemben el nem szenvedhetné, akkoron más egy bizonyos időre halasztaná. Mostan annak okaért Kegyelmetek tisztelendő becsületés uraim kívánta azt az dolagnak valóságát, mint és hogy volt, igazán Kegyelmeteknek írásban beadnunk, kik mi-

némű rút és illetlen gyalázatos szóval illetenek volna fejenként bennünket, melyekre kiket kiket az legények közül igazán eszünkben vévén, tudhatuk Kegyelmetek eleiben adnunk.

Mikoron mi ifjú ötvösmesterek czéhünk szokása és rendtartása szerént az temető kertben kimentünk volna az megholt Hanzler Ferencznek sírja megássára (!), béállánk és sírját mi két az vagy három ásó nyomra ástuk volna, az ötvös legények is kiérkezvén, annak módja szerint, mivel hogy (a) halott ötvös legény volt, az sírását kezekben bocsáttuk, mindazonáltal két emberséges ifjú mester társunkat és atyánkfiát ott hattuk, hogy a sír illendőbb és jobb módjával készüljön. Ezen közben még mindnyájan ott kinn volnánk, az keserveseknek gondviselőiben kijövéen közinkben, látta ennin való ott létünket, úgy mint Ferenczi Mihály uram, szállíta meg engemet, kolcsos mestert, Ferenczi Bálint urammal félre híván, mondá: kegyelmeteknek semmivel nem gazdálkodhatunk, hanem kegyelmeteknek egy kevés pénzt küldünk ki, azzal kegyelmetek osztozzék fel annak módja szerént, mert nincs mód benne, hogy főzéssel gazdálkodhassuk kegyelmeteknek. Azt mi meg köszönük. Ferenczi Mihály uram tóllünk eltávozván, ismét kijöve az temető kertben, hoza fl. 1 den. 98, mely száz kilenczven nyolcz pénznek egyik forintját attuk az ötves legényeknek egyenlő akaratból, Hossú János által. Melyet mikor el nem vettenek volna, mond Seres István, az ötvös legények gazdája: ez csak száz pénz, nekem ezt se add, ha az többit nem adod, két forintot attak, azt egy pénz héjával sem vesszük el. Mond mindjárt Váradi János is, az Kapusi Bálint legénye: uram ha nem adjátok, vagyom még egy egy póturánk. Mond Hossú János: én kolcsos mester híre nélkül nem cselekedem. Én eljövék onnét, ez dolgot kulcsos mester uramnak tudtára adom. Kimenénk kolcsos mester uram Végh János és Szigeti Tamás uraimékkal, esmét meg-

kénálá kolcsos mester uram a száz pénzzel az ötvös legéneket és gazdájokat Seres Istvánt, el nem vevé, hanem azt kíváná, hogy éppen két forintot adjunk nekik, maga minékünk atták, hogy osszuk fel velek egyaránt. Mindazonáltal látván indulatokat, annak az 98 pénznek 50 pénzét is nekik attuk, mely pénz tett fl. 1 den. 50.

Szölleösi Péter mond: ezt se add uram, ha az többit nem adod. Mind ez beszélgetés közben is sok zúgó-lódó beszédek is valának köztök. Azonban érkezék Tótházi István urammal Vighkedvű Pál uram is. Mond Seres István esmét: ne adjátok bár, ugyan leszen még egy tál étkünk, az két mestert is jól tarthatjuk. Elé álla Hussár Péter minékünk nekünk (!) Bežiczerünk: ti nektek sem engedjük, hogy nekünk parancsoljatok. Mond kolcsos mester uram: vagyon mi nekünk articulushunk, czéhmesterünk, ahoz tartjuk magunkat. Mond erre Werner János: nincs mi nekünk articulushunk uram, elszakadott és elfúttá az szél, sok ideje hogy mesterkedtek ugyan azon, hogy articulust és rendet szabjatok nekünk, de még eddig végbe nem vihették, hanem ha ifjú János királt feltámasztjátok, avagy az vén Szakáll Patert állatjátok elé, de még is nem tehettek semmit is. Kékcsi Benedek is elé álla, nagyot pökék előmben s mondá: pý orczátlanok! nem szégyenlítek az ebtől, ezt is torkon verve elveszítek töl-lünk, el sem élhetnétek, ha itt nem kabdozhatnátok, gyűjtésétek össze feleségeketek, gyermeketeket, húshagyó kedden nyaljátok fel, nám ugyan reá éheztetek volt erre.

Látván ez dolognak rút és ártalmas becstelen kimenetelít, mi elindulánk onnét. Fenesi István utánunk kiálta: maradjatok még, nem telt még el az félnapszám, ne vigyétek el olyan gyalázatokra az pénzt, meg sem érdemlítek, maradjatok még, vagyon még egy darab sajtunk és fokhagymánk, kihozzátjuk. Mond Rázmánj István: talvalji-e az üres, hát annál bűdösebb, jól lakhattok vele. Pýha orczátlanok! szégyenkedjétek, el mehettek véle, jer-

tek vissza, inkább lakjatok véle, csoda, hogy nem szégyenlitek az ebektől etc.

Tisztelendő, becsületes uraink, bizony mi mind ez sok rút utálatos gyalázatos szók között, melyet ugyan sűrűséggel szórtanak reánk, mind meg nem érthettük, hanem ezeket, melyeket kegyelmeteknek tisztelendő, becsületes uraink ez levélben beadtunk. Immár ehez képest meggondolhatja kegyelmetek, miket nem mondottanak műhelyekben, együtt is, másutt is. Mikoron penig az testért mentünk volna, s az ház előtt énekettenek, kérte Radecius Bálint Beke Pál uramtól: még sem adott-é meg az kolcsos mester az pénzt? Mond Beke Pál: nem. Mond ismét Radecius Bálint: mondjátok meg neki, hogy adja meg, mert ha meg nem adja, oly gyalázat esik rajta, hogy fel nem venné száz forintért. Csak nem régen is mint egy két héttel ennek előtte mondotta Radecius Bálint egész czéhül nagy gyalázatunkra: egyéb helyekben ily rút dolog nincsen az ötvös czéhben, mint itt, hogy ha emberséges ember beáll az czéhben, tehát mindjárt hunczfutot csinálnak belőle. Ez szovára is penig három emberséges szava hihető ember bizonyosságunk vadnak. Mi penig azok nem vagyunk. Annak okaért kérjük kegyelmeteket, mint kegyelmes atyáinkat, kegyelmetek ez méltatlan gyalázatos rajtunk tött dolgot el ne szenvedjen, mely dolgot kegyelmeteknek mint becsületes urainknak szolgálhassunk meg. Isten tartsa meg kegyelmetek mind fejenként.

Alatta a büntetés kiszabása ezüstben, a mennyire az ötvös-czéh az ifjú mestereket sértegető legényeket elítélték.

Solvit.¹ Seres István, mivel hogy ő volt kezdője a dolognak p. 12.

Váradí Jánosra meg kell erősen pirongatni és büntetést p. 3.

¹ Más kézirással elibe írva: Solvit.

- Szeöleösi Péterre vetettek büntetést p. 6.
 Solvit. Huszár Péterre vetettek büntetést p. 24.
 Solvit. Werner Jánosra vetettek büntetést m. 1 p. —
 Solvit. Kékesi Benedekre vetettek büntetést m. 1 p. —
 Solvit. Rázmáni Istvánra vetettek büntetést m. — 24 p.
 Fenesi Istvánra vetettek büntetést m. — 24 p.
 Solvit. Radecius Bálintra vetettek büntetést m. 1 p.¹ —
 Ezeket be kell ez jövendő czéh napjára hozni, addég bé nem veszik az mesterremeket, ki sem adják.
 Solvit. Huszár Péternek záloga vagyon az fél gira ezüstre, bevették remekét. Az Tótházi István záloga és az Kapusi Bálint büntése haloda ez jövö czéh napjára, akkor kell eligazítani.

*

Az ötvösczéh jegyzőkönyve Huszár Péter mesterremeke bevétele felől.

Die 30 Julii 1639. Volt czéhünk. Vették be az Huszár Péter mesterremekét, mivel próba-szedés nem lehetett, oka mi légyen, mert az fejedelemnek Rákóczi György urunknak ke-mény parancsolatja érkezvén, hogy az Portára harmincz három kupát csináljanak éjjel nappal, és egy korsót, medenczét, tizenkét lottos ezüsből, tudván azért azt, hogy próbát nem adhatnak 14 lottos ezüstöt, nem jártuk el, mert minden mesternek tábláján olyan ezüst volt, hanem táblát bocsátottunk, mely miatt sok villongás volt, hogy nem kell bevenni, noha az czéh levelében is arról semmi írást nem találunk, hogy mikor vegyék be s mikor ne, de mindazonáltal bevötték ő kegyelmek. Látván az ifjúnak is Jaroslara való útát, mely nagy kárára lehetett volna az atyjának, ha az társaságtúl elmara-dott volna, és el nem mehetett volna. Azért ez okokra nízve mint kegyes atyák most megcselekedték. De mostan az fellyől megnevezett esztendőben és napon végezték ő kegyelmék, hogy ennek utána ne legyen az mesterremek bevétele, hanem próbaszedés után, szombaton, először az próbát meglátogatván, úgy mutassanak be mesterremeket, mert különben be nem veszik, azért ususban nem kell menni.²

*

¹ Ezek a kiszabott birságok olvashatók a czéh jegyzőkönyvében is, a hol a dolog röviden el van mondva.

² Ez a pont a czéh jegyzőkönyvében is megvan. Tehát onnan íratott ki. A következők is.

Az ötvös-czéh határozata, hogy kit fogadhatnak el temetni.

Anno 1650 die 28 Januarii együtt levén czéhül végezték, hogy czéhmaster uraimnak vigyázások legyen reá, mi-csoda halottat fogadnak fel temetni. Eodem végezték czéhül, hogy egy mesternek is szolgájának vagy szolgálójának, se dajkájának gyermekét, ha szintén házánál tartja, és meg találna halni az mester házánál, fizetés nélkül a czéh el ne temesse.

Eodem die Ferenczi Péterre két rendbeli panasz jött az czéhben, Rázmán István és Verner Mátyástól, hogy ő országban tapasztaltatott volna, ha reá bizonyosodik annál inkább az czéhből kirekesztessék, miglen dolgát jó mód alatt el nem igazítja.

(Egykorú feljegyzések egy íven, az Erdélyi Muzeum Egyll. levéltárában.)

40.

A kolozsvári ötvös legények és inasok czéhszabályzata.

Kolozsvárt, 1640 decz. 12.

Nos Stephanus Baczi primarius et Andreas Hermanus regius iudices, caeterique jurati cives et senatores liberae regiaeque civitatis Transilvaniae Coloswar. etc. Memoriae commendamus praesentium nostrarum litterarum tenore significantes quibus expedit universis: Quod prudentes et circumspecti viri Daniel Lintzeg, Ioannes Szakall, alter Ioannes Seler, centumviri, Ioannes Seres, Petrus Flescher alias Wogner, Paulus Zilahi similiter centumvir, Stephanus Broser et Samuel Köpeczi itidem centumvir, Cehae sen Collegii aurifabrorum moderatores seniores, in suis ac totius communitatis ejudem Collegii magistrorum nominibus et personis coram nobis comparantibus, proposuerunt, allegaveruntque hoc modo. Quod licet multis etiam retroactis abhinc annis prudentes et circumspecti quondam domini Michael Kathonay et Petrus Filstich senior, rectores, et cum ipsis dominus Thomas Budaý, alias iudex primarius hujus civitatis, Fran-

ciscus Keomüves et Gregorius Bonczidaÿ, similiter magistri aurifabri, juratique pro tunc cives, ac viri judici (!) maturitate insignes, longo rerum usu periti, ac morum integritate, gravitateque praestantissimi ad coërcendam refrenandamque famulorum mercenariorum ac tyronum aurifabrorum licentiam, insolentiam, morumque eorundem pravitatem emendandam atque castigandam, proque honesta et pietati consentanea juventutis disciplina, certos quosdam Articulos pro perpetua lege observandos ab ejus temporis iudicibus et senatu impetrassent: Nihilominus tamen, quia propter varios, quibus haec quoque civitas ab eo tempore agitata est casus cumprimis vero ob Cehae moderatorum ad proterviam juventutis conniventiam, ea leges sensim ac sensim in desuetudinem venire, ac rursus juventutis effrenis licentia exinde insolentia usque adeo gliscere jam coepit, ut nisi mature occuratur, valde verendum sit, ne cum totius Collegii summo dedecore omnis honesta disciplina prorsus dissoluta e medio ipsorum profligetur. Ideo, tum ob Dei omnipotentis honorem et gloriam, utpote qui ex bonis et pietati consentaneis hominum moribus maxime glorificatur; tum etiam propter Collegii sui honestatem et ornamentum, amovendamque ab eo omnem turpitudinem omnemque quantum in ipsis est, dedecus, volentes ad praememoratorum praestantium virorum sui quondam Collegii luminum imitationem, de novo eosdem articulos, in quantum famulos mercenarios tyronesque suos concernunt ad praesentem suum statum unanimi consensu accomodatos, pro decenti perpetuoque juventutis suae regimine ac disciplina, in futurum tempus semper observandos pristino suo vigori restituere; postulaverunt a nobis debita cum instantia, ut renovatos eos articulos nobis nunc porrectos benevole perlegere, cognoscere, et sic ubi opus fuerit emendare, renovatosque et emendatos ratificare, confirmare, ac ipsis totique Collegio ipsorum sub majori sigillo

civitatis nostrae in forma perpetui privilegii dare et concedere dignaremur. Cum autem, vel intra paucos hosce annos compluribus exemplis famuli ac tyrones aurifabrorum dissolutos suos mores testatos, satis superque testatos nobis fecerint, multasque cum privatis hominibus tum etiam magistratui molestias creaverint, officii nostri esse duximus, quo non aurifabrorum tantum Collegio hac in parte subveniremus, verum etiam publicae honestati atque quieti consuleremus: Articulos itaque nobis exhibitos coramque perfectos diligenter cognoscentes, et ubi visum fuit ad aequitatis trutinam expensos emedantes, adaugentes et diminuentes, ex certa nostra scientia ac matura deliberatione acceptavimus, ratificavimus, roboravimus et confirmavimus ac ut facilius ab omnibus intelligerentur lingua vulgari Hungarica ipsis praevia ratione extra dedimus in hunc tenorem.

Mely igen szükséges légyen az Isten törvényének parancsolati mellett ez világi jó rendtartás és fenyték; főképpen az ifjúság között: minden tisztességes gyülekezet megtapasztalhatja. Melyre nézve mi is egész czéhül látván az mi ötvös legényinknek ártalmas szertartatlanságokat, a mely mind magoknak s mind az egész czéhnek nyilván való gyalázatjára és kárára vagyon, az mi elébbeli arról való privilegiumunkat, mely költ in anno Dni 1591, ujólan meglatogatván (igy!) és az mostani időhöz s az ifjaknak ez időbeli magokviseletéhez szabván, vévén példát erre az több tisztességes mives legények dicsíretes disciplinájokról is, teezett egész czéhül minékünk ilyen Articulusokat eleikben adnunk, az mint rendszerént következnek.

Primus Articulus.

Szükség minden szolgáló rendnek arra vigyázni, hogy ifjúságát Isten parancsolatja szerént tiszta, jámbor, fegy-

hetetlen (így!) életben foglalja, és mind ura házánál s mind azon kívül hű szolgálatban s szorgalmatos gondviselésben légyen. Ha azért valamely legény felettébb való nappali vagy éjjeli részegségben, úczáról, úczára való tántorgásban, kiáltásban, ura házánál ideje korán le nem takarodásban, feslett személyekhez való cékálásban megtapasztaltatik; valamenyiszer míveli, mind annyiszor az czéhtől két forinttal fl. 2. büntetődjék. Az vétek pedig ha szarvasabb lenne, úgy mint kiváltképpen ország, parázna-ság és egyéb eféle és ehez hasonló; az bíró és tanács autoritása alá eresztessék.¹

Secundus Articulus.

Mivel semmi disciplina jó előjáró nélkül hasznoson meg nem állhat; végeztetett, hogy az ötves legényeknek az két Czéhmasteren kívül Atyjok és közönséges Gazdák legyen, a kihez mindenben hallgassanak, az több czéheknek rendi szerént. Legyen két köztük-ülő mester is, az melyek nélkül soha az legények össze ne gyűlhessenek, és az Czéh ellen semmit ne végezlhessenek. Egyebüve pedig öszvegyűlniek semmi üdőben szabad ne légyen, hanem az Atyjok házához; ha különbet cseleknének, az Czéh büntesse meg őket érdemek szerént. Az fellyül megnevezett tisztviselők pedig esztendőnként az egész Czéhtől az vénség közül táblajárás szerént választassanak, szász és magyar natióból. Valamely ötves legény pedig ez várasra jövend akár ittvaló fiu s akár idegen, tartozzék harmad nap alatt jövetelinek okát az Atyjoknak hírré tenni és ügy Gazdát kérni; melyet ha nem cselekednék két forinttal büntesse a Atyjok; melynek fele az legényeké legyen.

¹ I. Rákóczy György fejedelem kezével ez a megjegyzés áll utánna: Vaj nem, mert nehezebben vennék az büntetést, hanem igaz törvény szerént büntessék.

Tertius Articulus.

Az atya penig az legények osztásában kiváltképpen az vénséget tekintse, az kiknek legényre szükségek legyen. Valamely legény penig az néki rendelt mesterhez nem akarna menni és ott mívelni, az Atya büntesse meg két forinttal fl 2.; ennek is fele az legényeké legyen. Ha penig oda mégyen, két hétig tartozzék ott mívelni; azután hogy ha az szállás nem tetszik, urától tiszteségesen elbucszván és elhagyásának bizonyos okát adván, az Atyától más mestert kérhet. Ha penig történnék, hogy ez váraszon valamely legénynek mívet nem találna az Atyjok, és kényszerítetnék az várasról elmenni az legény, két hétnél tovább kontár helyen ne merészeljen mívelni, mert ha külömbbet cselekeszik és viszont ez várasra jövend, addég néki egy mester is mívet nem ad, méglen az czéhnek kedvét nem keresi.

Quartus Articulus.

Valamely legény az próba két hetet eltöltvén, tovább az uránál marad, azután különben el ne hagyhassa, hanem az urának és az Atyjoknak is elmenő szándékát hírré tegye, az urának felfogadott mívét két hétig szorgalmatosan igyekezze elkészíteni; ez két hét után viszont két hétig tartozzék ugyan ottan búcsú hétre mívelni, és így egy holnapot onnat elmenésének megjelentése után eltölteni, úgy menjen osztán az Atyjokhoz más gazdát kérni. Mely legény ha ez egy holnapot sétálással tölténé el, valamenyiszer míveli, mind annyszor két forinttal fl 2. büntesse az Atyjok; ennek is fele az legényeké legyen

Quintus Articulus.

Valamely legény urával békességes lévén akaratja ellen egy hétben két napot elsétálna, egész heti bérét el-

veszesse; ha pedig erre való bosszújából urának kárára azon az héten nem mívelne, az Legények Atyja egy forinttal büntesse meg. Mivel pedig az hívokodó és sétáló legény, más legényt is szokott ura kárára és bosszújára véle elhíni, vagy inas által elhívatni; azért az ilyen legényt is megbüntesse az Atyjok valamennyiszor cselekedeti ötven pénzzel.

Sextus Articulus.

Holott az mesterek az legényeknek nem csak fizetéssel és asztaltartással, hanem minden oltalommal is tartoznak; azonképpen az közönséges igazság kívánja, hogy az legények is híven, igazán, szorgalmatos gondviseléssel szolgálják az ő urokat; mely mellett terhet is ilyent tartozzanak viselni, hogy mikoron az gazda az aranyat vagy ezüstöt az műhelyben beviszi, igaz mérték szerint adja az legénnek kezében, az inasok is ott akkor szemben lévén; annak utánna úgy tartozzék vigyázni és őrizni és gyakorta felmérni, hogy az apadásnak igaz hibája kívül, az aranyról és ezüstről igaz számot adhasson. Mert ha az kezében mért aranyban, ezüstben kár leszen, tartozzék a legény az urát arról mindgyárost megelégiteni, melyet ha nem cselekednék, az Atyjok egy forinttal büntesse, valamennyiszor míveli; és ezenkívül az ura kára is ugyan meg fizetessék véle. Mindazonáltal szükség az jó cselédes gazdának is vigyázni házában és jó gondviselőnek lenni.¹

¹ *Rákóczy saját kezű megjegyzése:* N. B. Valamel ötvös akár gazda, akár legén nem igazságosan avagy lattoson mívelne, akár aran akár ezüst lenne az, élete s minden marhája veszen el érte; a szerint az is, az ki hamisan aranyozna.

Septimus Articulus.

Valamely legény valakit az mesterek közül vagy méltatlan beszédével vagy cselekedetivel megbántand, annak egy mester is nem ad mível, még meg nem engeszteli azt a mestert, a kit megbántott. Az mely legény penig ura formáját titkon maga számára megformálja, avagy megformáltatja. avagy műszerét hir nélkül kiadja, valamenyiszer miveli, mind annyiszor büntetődjék az czéhtől egy forinttal fl. 1.

Octavus Articulus.

Mivel hogy az sok kontár helyen lakott és tanúlt legényekre való vigyázásban az Czéhmesterek megfogytakoznak; a mint azért régen volt, most is az legények gondviselésére bizattatott, hogy az olyan legényekre vigyázzanak jó gondviseléssel, megértekezzék, mívét feltiltsák, igazítsa magát a czéh előtt, s ha birságot érdemel, az legényeké légyen gondviselésekért.

Nonus Articulus.

Az legényeknek penig mivel hogy másnak mívelni; sem mívet árúlni, kiváltképpen ura műhelyében ezüstöt vagy aranyat megvenni, darab ezüsttel, arannyal és ötvös művel semmi úton és módon kereskedni nem szabad: annak okaért tartozzék az egész ötvös legényi Társaság az Czéhhez való hűségének megmutatására, hogyha efelét értene, az Atyjoknak megjelteni. Az kik penig mihelyben nem lagnának vagy lakni nem akarnának, hanem magoknak kontárkodnának, ha a Társaság bizonyoson megérti, az olyan kontárt köztük ne szenvedjék, hogy így Társaságok, tiszta lévén mindeneknek dolga. az reá való kétségtől kiigazodván, az Czéh is atyai gondviseléssel és otalommal lehessen mint jó fiakhoz.

Decimus Articulus.

Ez fellyől megirt büntetésekben az Legények Atyja minden engedelem és kedvezés nélkül eljárjon, Valaki pedig magát alája nem eresztené és ez megirt Articulusoknak nem engedne, elsőben megintessék az Czéhtől és ha ugyan nem cselekedné, annak mivét feltiltsák és Kolosváratt, se egyéb czéhes helyen ne mivelhessen, minden helyekre az Czéh utánna irjon, mind addég, a még itt dolgát el nem igazítja és az Czéhet meg nem engeszteli.

In cujus rei memoriam firmitatemque perpetuam praesentes litteras nostras privilegiales sigillo majori autentico civitatis nostrae sub adpresso roboratas et communitas ex merae auctoritatis nostrae plenitudine confirmantes, universae Societati et Collegio dominorum Auri-fabrorum perpetuo valituras extradandas duximus. Datum in praedicta civitate nostra Coloswar duodecimo die mensis Decembris, Anno Dni millesimo sexcentesimo quadragesimo.

(A város pecsétje)

In praemissis jurato notario existente
Stephano Conrado,
praesente sigilli testimonio.
Idem mpria.

Kivül: Az kolozsvári Ötves Czéhnek az ötves legények és inasok szertartások felől való privilegiumok felől való levele.

(Eredetije a város czímeres pecsétjével ellátva, papíron, 10 levélnyi füzetalakban, selyem zsinórral befűzve, az Erdélyi Múzeum levéltárában Kolozsvárt.)

41.

I. Rákóczy György a kolozsvári tanácsnak szóló rendelete, hogy a kolozsvári szűrszabókat idézzék meg a fejedelmi udvarba a disznódi és szebeni szűrposztó takácsokkal függőben lévő perlekedésök tárgyalására. Gyulafehérvárt, 1643 okt. 26.

Georgius Rákóczy Dei gratia princeps Transsylvaniae partium regni Hungariae Dominus et Sicolorum comes.

Prudentes et circumspecti fideles nobis dilecti. Salutem et gratiam nostram.

Minemő controversia légyen az disznódi és szebeni szűrtakácsok és az kolozsvári szűrszabók között, lehet Hűségteknek is értésére. Melyet ezelőtt is akarván közöttök tanácsúr híveink által rectificáltatni, a mely terminust rendeltünk volt mindkét részről nekiek, in anno 1638 celebrált országunk gyűlését, úgy vagyon az disznódiak eljöttek volt és jelen is voltak, úgy értjük igazságokkal, de az kolozsvári szűrszabók absentálták magokat és nem compareáltak. Azonban pedig, hogy az disznódiak élhessenek privilegiumokkal, nem akarják engedni, a mint hogy e napokban is egy Szűrcsapó Tamás nevű közülök való embert igaz útjában s még pedig a mint jelentik salvus conductusunk mellett, igen megkárosította, a mint értésünkre adatik. Melyet emezeknek is igazságoknak periclitálására nem akarván megengedni és salvus conductusunknak is violálásának okát akarván bizonyosan megérteni: Hűségteknek igen serio parancsoljuk, ez levelünk megadatván, az szűrszabóknak mindjárt mi szónkkal parancsolja meg, jütést jőjjenek alá udvarunkban, minden igazságokkal, úgy hogy ha szerdán nem is, de ez jövő csütörtökön, úgymint 29 praesentis okvetetlen itt legyenek, olykor pedig, hogy azon nap tanácsúr híveink előtt ez controversia igazíttathassék el finaliter közöttök. Alioquin ha most is negligálják a comparitiot

s előnkbe és tanácsúr híveink elejekben való productiót magoknak tulajdonítsák, ha kárát fogják tapasztalni; de ezeknek látván és tapasztalván abból is igazságokat, protegalnunk kelletik őket privilegiumok ususában. Secus non facturi.

Datum in civitate nostra Alba Julia die vigesima sexta mensis Octobris, anno Domini 1643.

G. Rakocy.

Külső cztm: Prudentibus et circumspectis iudici primario, caeterisque iuratis civibus civitatis nostrae Colosvar etc. Fidelibus nostris dilectis.

Citissime (P. h.)

Alatta: Redditae die 28 Oct. hora 11.

(Eredetije az Erdélyi Muzeum levéltárában.)

42.

A kolozsvári ötvösök folyamodása I. Rákóczy György fejedelemhez, melyben a számára és portái ajándékokul Brózer István által megrendelt ötvösművek számláját beterjesztik és kifizetni kérik. K. n. (1648 márcz.)

Az kolozsvári ötvösök alázatosan könyörgőnek Nagyságodnak mint kegyelmes uroknak.

Kegyelmes urunk Nagyságodnak alázatosan jelentjük mint kegyelmes urunknak, fejedelmünknek, hogy ez jelen való 1648 die 6 Januarii csináltatott velünk Brózer István uram az Nagyságod kegyelmes parancsolatjából bizonyos számú Portára való kupákat, kiknek munkájától mind eddig sem fizettek meg, úgymint kilencz lottos ezüstmű nro harmincznégyet. Nro 34.

Ugyanazon Portára való művekhez csináltunk egy mosdó korsót is sáhoson, aranyazottot, mely az korsóval együtt nyomtanak igazán százhuszonhat girát tizenegy nehezéket, idest m. 126 p. 11.

Ezeknek is girájának munkáját tudván két forintra

huszonöt pénzre, az Nagyságod elébbeni kegyelmes fizetése szerint teszen kétszáznyolczvannégy forintot. Fl. 284.

Csináltunk ez korszóhoz egy merőn aranyozott mosdómedenczét is, mely nyom igazán nyolcz girát, idest m. 8. p. — Ennek is girájának munkáját tudván harmadfél forintra az Nagyságod elébbi kegyelmes fizetése szerint, teszen húsz forintot, idest fl. 20. d. —

Item csináltunk ismét 12 lottos ezüsből ugyan Portára való kupákat nro 33 és egy mosdókorszót is sáhoson, aranyazattot, mely kupákat az kancsóval együtt nyomtak igazán százhuszonhét girát és huszonöt nehezéket, idest m. 127. p. 25.

Ezeknek is girájának munkáját két forintra huszonöt pénzre tudván az Nagyságod elébbi kegyelmes fizetése szerint, teszen kétszáznyolczvanhat forintot nyolczvanhét pénzt, idest fl. 286 den. 87.

Ezekhez is csináltunk egy mosdómedenczét merőn aranyast, mely nyom igazán nyolcz girát m. 8. p. —

Ennek és az mosdómedenczének girájának munkáját tudván harmadfél forintra, teszen húsz forintot fl. 20. d. —

Die 14. Februarii csináltunk tíz kupákat, Budára való, sáhos aranyozásokat, melyek nyomtanak igazán huszonkilencz girát negyven nehezéket, idest m. 29. p. 40. Ezeknek is munkájának giráját tudván két forintra, huszonöt pénzre, teszen hatvanhét forintot huszonöt pénzt, idest. fl. 67 den. 25.

Csináltunk ismét tizenkét postaczimereket is, sáhos aranyzásokat, melyek nyomtanak edgyütt igazán kilencz girát, idest m. 9. p. —

Ezeknek is az munkáját két forint huszonöt pénzre tudván, teszen húsz forintot huszonöt pénzt, idest fl. 20. den. 25.

Item csináltunk két étekmelegítőt is, mely nyomott igazán tizennyolcz girát fél nehezék héjján, idest m. 17. p. 47¹/₂.

Ezeknek is az munkáját két forintra tudván, mivel csak tiszta fejéren volt, teszen harminczhat forintot, idest fl. 36. d. —.

Az dragonok számára csináltunk két zászlóra két vértet, aranyast, mely nyomott negyven nehezéket s egy felet, idest m. — p. 40^{1/2}.

Az munkája ennek is teszen két forintot fl. 2. d. —.

Aranyasztunk négy palaczkokat is meg újlag, teszen az munkája nyolcz forintot, idest fl. 8. d. —.

Az Portára és Budára való kocsiban levő csillagos szegekben is volt m. 9. p. 26.

Ennek is munkájának giráját tudván két forintra az elébbi mond (!) szerint, minthogy fejr volt, teszen tizenkilencz forintot nyolcz pénzt, fl. 19 den. 8.

Pro summa, kegyelmes urunk ezeknek az műveknek munkájától való fizetése teszen hétszázhatvanhárom forintot és negyvenöt pénzt, idest fl. 763 denar. 45.

Könyörgünk azért igen alázatosan Nagyságodnak, mint kegyelmes urunknak fejedelmünknek, Nagyságod mutassa kegyelmességét hozzánk és ez számos munkánktól, minthogy igen fogyatkozott állapattal is vagyunk, Nagyságod méltóztassék kegyelmesen megfizettetni. Mely Nagyságod kegyelmességét mi is alázatos hűséggel és serénységgel meg igyekezzük szolgálni, mint kegyelmes urunknak. N. k. v. v.

Kivül: Ad ill. Celsitudinem Vestram humilima supplicatio introscriptorum.

(Eredetije az Erdélyi Muzeum levéltárában, I. Rákóczy György megjegyzéseivel, «22 Martii 1648.» kelettel.)

43.

A kolozsvári ötvösök folyamodása II. Rákóczy György fejedelemehez, melyben a portai ajándékkül csináltatott kupák és az udvar számára csinált ezüst tálak árát fölszámítják és kérik; s a fejedelem utalványrendelete. Gyulafehérvárt, 1648 okt. 12.

Kegyelmes urunk Nagyságodnak mint kegyelmes fejedelmünknek alázatosan jelentjük, hogy mostan csinálta-

tott az Nagyságod kegyelmes parancsolatjából velünk Brozer István¹ uram bizonyos számú Portára való kupákat, úgy mint harminczhármát, és egy mosdó medenczét is korsójával együtt, melyeket bemérvén Brozer István uramnak, nyomtanak igazán százharmincznyolcz girát és tizenegy nehezéket, id est m. 138. p. 11.

Mindezeknek az mieknek az munkáját tudván girájának két forintra huszonöt pénzre, az Nagyságtok előbbeni kegyelmes fizetése szerint, teszen együtt háromszáz-tizenegy forintot, id est fl. 311 d.

Csináltunk volt az elmúlt esztendőben is Nagyságod számára tizennyolcz számú ezüst tálakat is, melyek nyomtanak igazán hetvenegy girát, tizenhat nehezéket, id est m. 71 p. 16.

Ezeknek is girájának munkáját tudván két forintra, téssen száznegyvenkét forintot hatvanhat pénzt, id est fl. 142. d. 66.

Ezeknek az munkájában fizetett meg Nagyságod három úttal fl. 85 d. — Restal még hátra ötvenhét forintunk hatvan pénzünk, fl. 57. den. 66.

Csináltunk az Istenben boldogúl üdvezült kegyelmes urunk ő nagysága számára is negyven számú ezüst tálakat, hat-hat girásokat, melyek nyomtanak igazán kétszáz-harminczkilencz girát, és harminczhat nehezéket, id est m. 239. p. 36.

Ezeknek is munkáját girájának tudván két forintra, teszen együtt négyszázhetvenkilencz forintot, huszonöt pénzt, id est fl. 479 den. 25.

Ezeknek is az munkájában fizetett meg az Istenben boldogúl idvezült kegyelmes urunk mostan utolszor Kolosváratt létében négyszáz forintot, maradott még hátra restantiára hetvenkilencz forint huszonöt pénz, id est fl. 79. den. 25.

¹ Az a kolozsvári ötvös, a ki a híres Rákóczy-serleget csinálta a kolozsvári ref. egyház számára.

Mindezeknek az munkáknak fizetése teszen együtt négyszáznegyven hét forintot kilenczvenegy pénzt, id est fl. 447 den. 91.

Könyörgünk Nagyságodnak, mint kegyelmes fejedelmünknek, méltóztass[ék kegyel]mességéből ez munkánkról kegyelmesen contentáltani, mivel [kegyelmes] Urunk sok munkával költséggel visszük végben az mu[nkákat], az melyeket Nagyságtok csináltat.

Mely Nagyságod kegyelmességét mi is igaz alázatos hűséggel meg [igye]kezzük szolgálni, mint kegyelmes urunknak és fejedelmünk[nek.]

Nagyságodnak, mint kegyelmes urunknak, fejedelmi kegyelmesség[ét] alázatosan várjuk mi szegény alázatos hivei etc.

Más kézírással, az összehajtott lap külső féloldalán :

Az szamosujvári udvarbíró fl. 100. az kolosmonostori harminczados fl. 100 adjon most nekik.

Albae Juliae, 12 Decembris, 1648.

Ez alatt ismét más írással :

Kegyelmes urunk fejedelmünk az benn megirt munkánk jutalmának egy részéről, úgy mint fl. 200. az Nagyságod kegyelmes tetszéséből contentáltattunk. Ebben mégis restal fl. 247 dn. 91.

Az összehajtott lap külső másik féloldalán ; a folyamodvány írásával :

Humillima Replicatio.

Kegyelmes urunk ez kétszáz forintot nem tudjuk ha Nagyságod az régi tálaknak munkájára attae vagy az mely portai miveket ez időn bevíttek az Portára.

Ebből az Nagyságod kegyelmes resolutiojat alázatosan várjuk.

(Eredetije az Erdélyi Muzeum levéltárában.)

44.

Kolozsvári ötvösök folyamodványa II. Rákóczy György fejedelemhez, melyben a Portára ajándékkul készült ötvös művekről beszámolnak és kifizetését kérik. 1649.

Ad illustrissimam Celitudinem Vestram universorum Aurifabrorum in civitate Kolosuar commorantium humillima supplicatio.

Kegyelmes urunk alázatosan jelentjük Nagyságodnak, mint kegyelmes urunknak, hogy mű az Nagyságod kegyelmes parancsolatjára csináltunk némőnemő műveket s azok közül az kik Portára valók voltak, Pávai Thamás uram kezében Brassóban Brozer István uram által adminisztráltuk. Az többit ugyan Brozer István uram által Kövér Gábor uramnak csak nem régen beszolgáltattuk. Az melyek rendszerint így következnek:

Az portai művekben korsóival és medenczéivel együtt száztizenhárom ghira, és harmincznyolcz nehezékek voltak = mar. 113 p. 38.

Az mely tizenkét nyerget ezüstöztünk, aranyoztunk, nyomtanak huszonkét ghirát, és tíz nehezéket = mar. 22 p. 10.

Az két rendbeli műveknek az Nagyságod előbbeni kegyelmes fizetése szerint ghirájától fl. 2. den. 25.

Az két rendbeli művek nyomtanak 136 ghirát, melynek munkája teszen fl. 306.

Csináltunk ismét tíz katona nyerget, és tíz tatár nyeregbe való heveder csattokat, és szíjvégeket, peczek lyukakkal együtt, az melyek nyomtanak mar. 61 p. 31.

Mivel fejr sima művek voltak ezek, az Nagyságod előbbeni kegyelmes fizetése szerint ghirájától fl. 2, melynek munkája teszen fl. 123. den. 24.

Ezeknek az három rendbeli műveknek munkája egyben summálván teszen fl. 429. den. 24.

Könyörgünk azért alázatosan Nagyságodnak, mint

kegyelmes urunknak fejedelmünknek, méltóztassék fejedelmi kegyelmességéből ez mostani beadott műveinkről kegyelmesen contentáltatni, kegyelmes szeme eleiben vevén ez mostani hirtelen reánk jött drágaságnak mivoltát, melyben annyira jutottunk, hogy csak házunk népét is naponként elig táplálhatjuk, elfogyatkozván az naponként való költség miá az Nagyságod műve mellett. Kihez képest kegyelmes Urunk kénszerítettünk Nagyságodat búséltanunk, mert nincsen mire kezünköt vetnünk.

Az Nagyságod kegyelmességét nagy alázatosan jó reménsséggel várjuk, mint kegyelmes urunktól.

N. k. v. v.

(Eredetije az Erdélyi Muzzeum levéltárában.)

45.

Kolozsvári ötvösök folyamodványa Kemény János fejedelemhez a Portára készített ezüstművek árának kifizetését kérvén s a fejedelem intézkedése 1660 okt. 28. és nov. 20.

Az kolozsvári ötvös mesterek közönségesen alázatosan könyörögnek Nagyságodnak, mint kegyelmes urunknak.

Kegyelmes urunk alázatosan kénszerítettünk Nagyságodnak, mint kegyelmes urunknak jelentenünk: Nagyságod kegyelmes parancsolatjából Brozer István uram ő kegyelme készítettett mostanában velünk egy mosdó medenczét korszóstól és harminczhárom fedeles kupákat, melyeket kegyelmes urunk administráltunk Kövér Gábor uram kezében; melyeket Kövér Gábor uram megmérvén, nyomott mindenestül fogva 112 girát. Girájának munkáját kegyelmes uram két forintra tudván, teszen kétszáz huszonnégy forintot, fl id est 224. Jólehet kegyelmes urunk ezek minthogy ilyen virágos, késedelmes, czifrább mivek lévén, ebbeli munkánkért többet érdemlenénk; mindazonáltal bizván a Nagyságod fejedelmi kegyelmességében, könyörgünk alázatosan Nagyságodnak, mint ke-

gyelmes urunknak, méltóztassék Nagyságod munkánk jutalmát megjobbitani, és contentáltatni bennünket kegyelmesen.

Annak felette kegyelmes u.unk Nagyságodat az elmult napokban is találtuk vala alázatosan még ezelőtti holmi Nagyságod számára készített munkáknak is saláriumáról, mely supplicatiókat Nagyságod akkor Kövér Gábor uram kezeihez adni parancsolta volt, igirvén Nagyságod fejedelmi kegyelmességét abbeli contentationk dolgában is, és azon supplicatio ez ideig is az ő kegyelme kezeiben vagon.

Könyörgünk azért alázatosan Nagyságodnak, mint kegyelmes urunknak, méltóztassék Nagyságod abbeli könyörgésünket is kegyelmes szemei eleiben venni, s abbéli munkánkról is kegyelmesen contentáltatni, mivel kegyelmes urunk ez szűk időben sokan, csak az Isten mondhatja meg, közülünk minemű fogyatkozottúl vagyunk, az Nagyságod dolgaitól is nem mindenkor érkezhelvén az magunk életének táplálására valót keresni.

Nagyságodnak fejenkint alázatosan megszolgáljuk teljes életükben mint kegyelmes urunknak.

N. k. v. v.

Kivül: Ad Illustrissimam Celsitudinem Vestram humilima supplicatio Introscriptorum.

Hátán: Kemény János fejedelmi irásával: Vessenek számot velek az komornikok s informáljanak. Albae 28 Oct. 1660.

Alatta:

Kegyelmes uram ez mostani Portára való kupák, úgy mint nro 33 (melynek hatát Sebessi uram vitte el), egy mosdó medenczével korszóstúl együtt nyomnak mindenestül m. 112. p. — Az előbbeni supplicatiok felől kegyelmes uram ő kegyelmeknek, nékem parancsolta vala kegyelmesen Nagyságod, hogy megtartsam s nálam vagon.

Nagyságod mulhatatlan (!) szolgálja
Kövér Gábor m. p.

Mellette, Kemény János kezével : Ez mostani művekről így contentálják : Adjon a szamosujvári udvarbíró buzát cub. sax. 25, úgy tudván vékáját, mint Kolosvárott jár, ex Gyalu cub. sax. 10, megírván ki mennire ment, azután találjanak meg (az) restantiárúl. Albae. 20. nov. 1660.

(Eredetije az Erdélyi Muz. levéltárában.)

46.

A kolozsvári ötvösök folyamodványa valamelyik (valószínűleg Apaffi Mihály) fejedelemhez, melyben kiváltságaik meg erősítését kéri, az alábbi három ponttal bővítve. A fejedelem válaszával. (1670 táján.)

Az egész kolozsvári ötves czéh Nagyságodnak alá zatosan könyörög, mint kegyelmes urának.

Kegyelmes urunk minemű szép privilegiummal (!) ajándékozták meg czéhünket az bódog emlékezetű fejedelmek, Nagyságodnak in specie beadtuk, könyörögvén Nagyságodnak, mint kegyelmes urunknak, igen alázatosan, méltóztassék confirmálni, ezekkel fejedelmi kegyességéből meliorálván.

1. Első. Mivel mind ország szükségére, s mind kegyelmes urunk Nagyságod szükségére miveket kell ké szítenünk, melyekhez sokszor ezüst kívántatnék, azt pedig az idegenek szokták felszedni városunkban nagy áran, mely ezüstnek eltiltásátul privilegiumunk extal elébbi üdvezült kigyelmes fejedelmektől, úgy hogy az üdöhöz képest, akkor nyolcz forinton ötven pénzen járt, fl. 8. den. 50, mostan pedig ahhoz képest tizenkét forintra kívánjuk giráját, hogy elvehessük, idest fl. 12 az idegenéktől, megadván az tizenkét forintot girájáért, fl. 12.

2. Második. Hogy város[unkba ha] idegen miveket hoznak, azokat meprobál[hassuk], ha [nem rosszul csinálták-é és ha rossznak találtatik, elveh[ess]ük, mely[nek két rész]e az fiscusé, az harmada az tanácsé az czéhvel együtt legyen. Senki pedig az városon az ötves-

művel ne kereskedhessék az ötveseken kívül, ha kinél pedig olyan ezüst miet találnak, az ki kereskednék véle, tehát azt is elvehessék, bíró és tanács erejével, melynek két része az fiscusé legyen, az harmada az tanácsé az czével együtt.

3. Harmadik. Mivel kegyelmes urunk ennek előtte is az arany beváltására auricamsorok (!)¹ voltak az országban, az kik az aranyat beváltották az kamarára, az ezüstöt megvásztották, abból csináltunk Portára való miveket, az aranyat pedig felvertük; mostan immár kamara nincs, hanem csak privatus emberek birják; annak előtte előtte elébbi üdvezült kegyelmes fejedelmek kiadatták az kamaráról az négy gira aranyat, esztendőnként, melyről privilegiumunk exstal; mely négy gira aranyat, öreg Rakoczi György kigyelmes urunk is megadott: mostan is azon könyörgünk Nagyságodnak mint kigyelmes fejedelmünknek, méltóztassék ezekben mostan is confirmálni, hogy jöendőbeli igazságunk el ne vesszen, hanem jöendőben is megadják, mivel mind az Nagyságod szolgálatjára, s mind az ország szolgálatjára s mind az urak számára mívelhessünk, érkezhessünk.

N. k. v. v.²

Válasz a kérvényre: Ad. 1. Ugy legyen bátor, csak hogy mikor kívántatik, az fiscusnak ők is tartozzanak úgy adni giráját.

Ad. 2. Ugy legyen bátor.

Ad. 3. Micsoda arany s mire való legyen, azt declarálják, mivel nem értjük.

Replicatio.

Az mikor auricamsorokat (!) rendelünk, akkor találjanak meg.

(Egykorú XVII. sz.-i másolat az Erdélyi Muzeum levéltárában.)

¹ Aranybeváltó (= auricampsor).

² Azaz: N(agyságod) k(egyelmes) o(álaszát) o(árjuk).

47.

A kolozsvári szabók czéhe «ifjú mesteri társasága» rendszabályai a XVII. századból. (1678 aug. 12.)¹

Az becsületes Szabó Ifjú Mesteri Társaságnak articulások. Mely renováltatott anno 1766-ban diebus mensis Februarii.²

A jó rendtartás lelke minden dolognak.

Mert valaholott vagy valamely társaságban az ifjak között semmi rendtartás nincsen, ott semmi tisztességes dolog nem szokott esni:³

Mivel mind az emberi tisztességes józan okosság, mind peniglen az naponként való jó példák mutatják és ugyan tapasztalhatóképpen tanulságul is adják az emberi társaságban az jó rendtartást igen méltónak, illendőnek, sőt hasznosnak is lenni; mely nem különben mint az legeltető étel és ital szokta az éréken testet táplálni, úgy minden tisztességes társaság is az jórendtartásokkal szokott élni, tápláltatni és ugyan épülni egyszersmind, melyet ugyan erősít amaz bölcs értelem is, úgy mint: a jó rendtartás lelke minden dolognak. Ellenben penig az nélkül mindenek fogyatkozásra jutván, el kellene oszlaniok és semmivé lenniük. Mely okokra nézve azért és több ehhez hasonlókra a mi becsületes czéhünkben is lévén arra főgondviselés és vigyázás; eleitől fogva sok szép dicsíretes rendtartásokkal épült és virágzott mind ekediglen is: melyet azután is szeme előtt igyekezővén viselni, minden ottan történhető fogyatkozásokat, jó

¹ Jakab Elek szerint (Kolozsvár története II. k. 781. l.) kelt 1678 aug. 12-én, Ádám másképp Rázmán Lőrincz jegyző aláírása alatt.

² A XVII. sz. példánynak címlapja hiányzik; az 1766-iki címe megvan, a mint itt közöltük, a mottoval. A többi a XVII. eredetiből való; kipótolva a végén a mutatótábla hiánya.

³ A címlap belső oldalán mottóként.

karban állítani, megorvosolni és minden illendőképben felépíteni nem szűnik tehetsége szerént. etc.

Minnek okáért peniglen az becsületes czéhnek régi jó rendtartási között ez is valóban igen megtartatott, az mely szolgálattal az ifjú mesterek az becsületes czéhnek tartoztanak, tartoznak mostan és jövődében is, hogy abban is valami fogvatkozás ne történék, jó rendtartások által szokták ő kegyelmek úgy mint ifjú mester uraimék azokat végbe vinni. Mely az iránt való rendtartás csak ő kegyelmekre, csak ifjú mester uraméokra különösen és nem mind az egész czéhre néz.

Abban ő kegyelmek ifjú mester uraimék tovább terjeszkedtek volt az ő határánál és mértékénél ki, mint sem lenni kellett volna és az mostani terhes időnek állapotjával is ellenkező holmi abususból származott illetlen excessusokkal szorosán vádoltatván, comperiáltatván is egyszersmind, ő kegyelmek egymást súlyos s felljel¹ való büntetésekkel és holmi bosszútételekkel is terhesen sérteni és fárasztani igyekeztvén, nem kicsiny panaszszal hatolt volt némely panaszkodó mesterek által nemcsak mi előnkben, hanem ez becsületes hazának nemes magistrálusi eleikben is, kiknek is becsületes admonitíójokból a' becsületes vénség és öreg-rend mester uraméknak közönséges megegyezésekből tetszett azon panasz által kinyilatkozott fogvatkozásokat az becsületes czéh privilegiumának megsértődése nélkül, istenes megért itilettel megorvosolván jó karban állítani és újabb bizonyos rendtartásokat azon ifjú mester uraméknak, mind mostaniaknak és jövődöbelieknek is, bizonyos punctumok és articulusok szerént eleikben kiadni, melyekhez képest tudjanak hivataljokban egyenesen járni, semmiben is az mellől nem távoztván. Melyek is rend szerént következnek ekképben.

¹ A későbbi példányban «fellel» áll.

I. Articulus.

Hogyha mikor kegyelmes urunk fejedelem ő nagysága, fő- és vicekapitány uraimék, a vagy főhadnagy uram és az nemes tanács ő kegyelmek parancsolatjok, vagy pedig halotti temetésnek alkalmatossága érkezik (az mint hogy leggyakortább ugyan az is következik) ezeken kívül is pedig sok rendbéli külömb külömbéfe egyéb szükséges dolga is lévén az becsületes czéhnek, az mint az idő s az alkalmatosság is magával szokta hozni, sokszor olyankor czéhapák és czéhmaster uramék ő kegyelmek annak rendi s módja szerént, kolcsos mester uram által izenetet avagy kolcsot bocsáttatván, bizonyos órára valaki az rendelt helyen és órán az régi megrögzött jó szokás szerént elő nem áll, s jelen nem lézen, az első órán való jelen nem lételeért büntetése 2 pénz, az másodikon 4 pénz, az harmadikon 6 pénz. Hogyha pedig ugyan tovább is, avagy ugyan egész estig elé nem mégyen és meg nem jelenik, úgy az becsületes Ifjú Mesteri Társaság nagyobbik büntetésén, úgy mint 99 pénzen méltán el lehet érette. Mivelhogy az becsületes czéhnek az olyan vakmerőség és elmulatás miatt nem kicsiny búsulási, fogyatkozási. kárai is következhetnének.

II.

Valaki pedig az izenetet elveti, avagy a kolcsnak valakinél letétele történik s másoknak az miatt való botránkozások abban való késedelmek következnek: büntetése den. 48.¹

III.

Midőn a becsületes Ifjú Mesteri Társaság a czéhháztúl megindul sírásásnak okáért a temetőkertben.

¹ Az 1766-iki példányban 48 pénz áll. A későbbi pontokban hasonlóan pénz áll a dénár helyett.

olyankor valaki a temetőszerszám kisírésén jelen nem leszen a míg az ásó a sírba levettetik, büntetése den. 12, mivel ebben is fogyatkozás esik némelyeknek elmara-dása miatt.

IV.

Az ki az ásónyomot a sírból jól és igazán ki nem adja, büntetése den. 24, mivel abbeli fogyatkozás miatt a koporsónak a sírban való lebocsátásában ha akadályá találkoznék lenni, annál is inkább, hogyha fennakadna a koporsó, az egész Ifjú Mesteri Társaság közönségesen büntetődik érte. Az becsületes czéhnek is búsulást, kisebbséget, a keserveknek nagyobb szomorúságot hozna, melyre is azért a becsületes Társaság olyan szorgalmatos nagy vigyázással légyen, hogy az dolog úgy ne történ-jék lenni, mert ő kegyelmek egész Ifjú Mesteri Társa-ságul is megbüntettetnek egy-egy forintig a becsületes czéhtől személyek szerint különkülön.

V.

Ha mikor valaki maga bizonyos szükséges dolga végett az temető kertből az sírásás mellől egész napra elkéredzik, tartozik a becsületes Társaságnak egy nap-számot, úgy mint den. 15 adni, a mellett az ásónyomot is, a mennyi illik, annak rendi szerént tegye le. Többre erőltetni ne merészeljék, méltó okát értvén kéredzésének. tartoznak el is bocsátani. Hogyha pedig csak bizonyos órára kéredzik el valaki, s arra az hagyott órára elé nem mégyen, az melyre elkéredzett, tehát az első órának el-mulásáért büntetése 2 pénz, a másodikért 4 pénz, az harmadikért 6 pénz. Azontúl pedig, vagyha egész nap-estig elé nem mégyen, osztán annak büntetése 48 pénz.

Hanemha fő- és vicekapitány, avagy főhadnagy uramék parancsolatja, avagy város dolga érkezvén reája,

a' gátolta volna meg, így lévén az dolog, büntetése is nem lehet.

VI.

Valaki a temetőkertben a síron által hajigálódik, valamennyiszor cselekeszi, mindannyiszor két-két pénzzel megbüntethetni érte, mivel hogy az olyan hajigálásból megeshetik az is, hogy az sírban levő sírásó ember is megtaláltatik hajítatni és sértetni.

VII.

Valaki tisztátalanul szól, vagy beszél a sír felett, vagy egyik a másikat csúfos beszéddel illeli, vagy tréfaképpen megszidja, oly formán, hogy harag és veszekedés talál belőle következni s támodni, büntetése den. 12. Hogyha pedig szántsándékkal haragból szidja meg, veszekedik, verekedik, és több efféle illetlen dolgokat cselekeszik: büntetése den. 99.

VIII.

Mivel mindenkor a négy utolsó ifjú mestereket illette s illeti most is, hogy ő kegyelmek szoktak arra vigyázni s szorgalmatos gondot viselni, hogy a temető szerszám a sírból kivont és hánt föld alá a sír széli valamiképpen ne takaródják és hogy a sírban ásó embernek is a fejére, a nyakában ne hulljon a föld: azért a sír mellől a földet körüle elvonogassák annak módja szerint, annyira, a mennyire kívántatik. Azonban mint-hogy néha az is megtörténik, hogy a sír leszakad, az benne munkálkodó embert oda találja ütni és nyomni, ezért is felette igen szükséges az ott való gondviselés és vigyázás; minek okáért hogyha reá gondot nem viselnek, nem vigyáznak és az földnek is elvonogatását elmulatják: büntetése den. 24.

IX.

Senki is temető szerszámot, vagy valakinek egyjét, mását, egyebet is valamit szántsándékból el ne takarjon, a végre se félre ne tégyen, hogy már mintha magától takaródott volna bé, hogy érette valakit büntessenek, mint némelyek megcselekedték néha, kiváltképpen az elsők közül, hanemha (a mint ide feljebb meg vagyon írva) a négy utolsók gondviseletlenségek és vigyázatlanságok miatt takaródnék és temetődnek el valami, külföldben valaki azt cselekedné közülök, akármelyik legyen is, de megbüntettessék érette mindenszer den. 12.

X.

Ugyan az négy utolsók hogyha az ásóra és kapára gondot nem viselnek, jól meg nem szegeznek, úgy hogy a nyele belőlök ki ne essék, az véle való munkálkodásnak idején, mivel olyankor is eshetik ki, mikor szinte temetéskor a sírban vonnák bé véle a földet és így fogyatkozás, késelem esnék miatta: ennek is azért büntetése den. 6. Hogyha pedig jó lévén az ásó vagy az kapa is, mikor valamelyik az munkára kezében vészi, hogyha maga kényességéből, szántsándékkal, mód nélkül bánik véle, kőben, vagy fagyban úgy vágja, hogy meglóduljon az nyele benne, vagy eltörjék, s úgy talál esni, hogy meglódul, vagy eltörik: annak is büntetése den. 6.

Ezzel az tartozik, a ki eltöri és nem az utolsók.

XI.

Az négy utolsók (mivelhogy ez is ő kegyelmeket illeti) hogyha az temető szerszámot az temetőkertben meg nem tisztítják, hanem tisztítatlan viszik az czéházhoz: büntetése mindeniktől két-két pénz.

XII.

Az temetőkertről az ő idejében mikor a becsületes Ifjú Mesteri Társaság bájó az temető szerszámmal, valak a temető szerszám bekisíresen jelen nem lészen : büntetése den. 12.

XIII.

Az becsületes Társaságnak mind a temetőkertrben való kimenetelkor, mind penig bejövetelkor, sőt egyéb időben is, akár kívül, akár belől a városon és a város kapujában valaki az előtte valónak eleiben mégyen, mindenszer két-két pénzzel megbüntettetik, mivel némely utolsóbbak az előttök valókat hátok mege hadnák.

XIV.

Valaki az koporsófogáskor a koporsófogáson jelen nem lészen : büntetése den. 24. — Mivelhogy némely becsületes uraiméknak, atyánkfiainak, halotti temetések felett néha prédikációk is lésznek, olyankor néha ifjú mester uramék közül némelyek vagy házhoz, vagy együvé valahová magokat elvonják, ételnek, italnak adván magokat, az halottos házhoz való előmenetelre az ő idejekben nem gondolkodnak, nem vigyáznak, az alatt a prédikácziónak vége lévén, az éneklést is elkezdik a deákok s indúlni kellene s jelen nem létek miatt késedelem és fogyatkozás esik a dologban, mely az egész czéhnek is kisebbségére szolgáltatik.

XV.

Temetéskor dolmány nélkül, egy ingben senki ne légyen a sírnak kapálásán, egyébaránt a ki úgy lészen : büntetése den. 24.

XVI.

Valakinek a kolcsosmester a becsületes czéhre, vagy az Ifjú Mesteri Társaságra nézendő s illendő szükséges dolgokban valamit megmond és meghágy s az el nem jár benne és végben nem viszi, vagy végben vinni nem akarja, szófogadatlanúl, vakmerően illetlenkedik, zúgolódik felette, az minthogy némelyek magokról örömet másokra tudnák a szolgálatot: azért az olyan megbüntetik den. 24. De a kolcsos mester is meglássa, hogy rendkívül bosszúságból ne cselekedjék.

XVII.

Valakit ugyan a kolcsos mester, avagy az becsületes társaság vagy egyért, vagy másért, illetendő szükségesképpen való dologban valahová elküld, az olyanokban tartozik engedelmeskedni, és elmenni, melyet ha nem cselekeszik: büntetése annak is den. 24. Úgy mindazonáltal, hogy az első az utolsókat rendkívül csak magok kényén való dologban, kiváltképpen még más határra is borért, vagy egyébért is (az mint mostan ő kegyelmek közül némelyek kezdték szokásba venni) kényszerítésképpen senkit arra ne erőltessenek. Annál is inkább hitelbe bort kérni a Társaság nevével [ne merészeljenek]¹ és idő előtt való halottpénzre, mert az olyanokban egyik sem tartozik elmenni. A mit penig a temetési alkalmatosságokon kívül más által tisztességesen, helyesen, jó móddal, a becses társaságnak minden fogyatkozása nélkül a ki véghez vihet, megengedtéssék, csak menjen jól végben a dolog.

XVIII.

Valaki az becsületes czéh marháját, vagy temető szerszámát a temetőkertből, vagy a czéhházból, sőt

¹ E két szó az 1762. példányban betoldás.

akárhonnét is, hír nélkül elviszi: büntetése den. 32. Mivel az olyan hír nélkül való elvitel miatt, nem tudván hol keresni, eltévelyedése is történnék. Egyébiránt is nem lévén szabad senkinek is a becsületes czéh marháját és szerszámát a czéh szükséges dolgán kívül való viseléssel koptatni és vesztegetni.

XIX.

A kolcsos mesteren kívül valamennyi órákig áll a becsületes társaság egyetmásinak s a temető szerszám ládájának az kolcsa, valamelyiknél közülök nappal mindenik órán való nála tartásáért büntetése két-két pénz. Hogyha pengig éjszakára is nála marad és nála tartja, azért den. 48. Mivel az alatt oly dolog következhetik, hogy szükségesképpen kívántatván fogyatkozás esnék miatta a dologban.

XX.

Mikor a becsületes társaságnak halotti pénze, avagy egyéb akármiről iránt való jövedelme légyen is, de ha valakit közülök a szokás szerént sirásáskor a temetőkertből valami költséggel haza küldenek, hogy ide bé házánál ételt készíttessen, olyan véggel ne küldjék s arra ne erőltessenek senkit is, hogy annak utána, a midőn a temetőkertből egész társasággal mindnyájan bėjövének annak házához reá menjenek a készített eledelnek elköltésére, hogy az szegény ember maga becsületiért magát is megrován, pótolja az közönséges költséget maga romlásával, azzal is terhelődjék. Hanem az olyan alkalmatossággal, ha mikor valamit készítenek is, költsék a temetőkertben, avagy a czéh házánál el tisztességesen, szépen egyaránt; senkit is házánál kivált éjszakának idején afféle mulatságokkal ne terheljenek.

XXI.

A ki pedig válligazítást ad, azt is annak rendi kívül senki erőltetni ne merészelje küljebb a czéhnál, abban is ne terjedjenek, hanem a régi jó módot és rendet kövessék, úgymint: a gazda fél kenyéرنél, fél veder bornál, egy tál ételnél¹ és egy pecsenyénél többet adni tartozásképpen nem tartozik. Ezt is pedig nem annak az gazdának a házánál költsék el, a ki a válligazítást adja, hanem a temetőkertben avagy a czéhháznál.

XXII.

Senkire ne igyanak, hanem kinek-kinek vétjét, annak rendi s módja szerint tisztességesen és igazságosan igazítsák el.

XXIII.

Senki egyik a másikat afféle illetlen gyermeki módon való csúfos nevezésekkel ne nevezze, ne híjja (mint némelyek cselekedtek), hanem az ő rendiben hozzá illendő tisztességgel, becsülettel, igaz nevéen nevezze és minél tisztességesebben alkalmaztathatják egymáshoz magokat, úgy cselekedjenek, mind első, mind utolsó. Valakik pedig ezenkívül cselekesznek, büntetése mindenszer den. 12.

XXIV.

Notáriusa az becsületes társaságnak egy légyen, mint ennek előtte is, hogy egy volt; a ki is az ő idejében annak rendi s módja szerint, mikor valamit el kell osztani ifjú mester uramék között, kinek-kinek az ő ré-

¹ Az 1766-ikinél «ételnél» áll.

szét igazságosan egyaránt adja ki, egyébaránt büntetése den. 12. Azonkívül is az ő hivataljában igazságosan járjon el.

XXV.

Az notarius ha képebelit nem hágy olyankor, mikor a becsületes társaságban maga jelen nincsen, annak is büntetése mindenkor két-két pénz.

XXVI.

Az égettbornak, acavitának,¹ mésernek, színes bornak és akármi egyébféle itálnak is történetből való cseppentéséért való büntetést mostau ő kegyelmek lehadták; ennek utána annak büntetése ne légyen, ha csak történetből esik, mert akármint oltalmazza akárki is magát attól, de az felől csak megesik az; hanem ha vakmerő vigyázatlanságból csepegeti valaki: így levén az dolog, annak büntetése mindenkor két-két pénz. És mivel a becsületes társaságban a négy utolsókat illeti a pohártöltés, ha mikor bort vagy mésert töltene s ugyan vakmerő vigyázatlanságból, vagy penig megrészegegvén csorgatná, nemcsak csepegetné az pohártöltő, azért az mint akkor abban az időben annak az bornak avagy mésernek ejtele járna, a melyből csorgat, egy ejtelnek az áráig mindenkor megbüntethetni érette.

XXVII.

Az becsületes társaság kancsóját valaki eltöri, ha borral teli töri el, borral teli, olyannal, az micsodás benne lött volna, tartozik más hasonlót érette adni az becsületes társaságnak, avagy annyira való borral, a mennyi

¹ Aqua vita (= pálinka) helyett, mind a két példányban.

benne lőtt volna az eltörésekor. Ha pedig üresen töri el, tehát üresen adjon mást érette, hasonlót; az eltöréséért pedig, akármilyen módon törje el, adjon den. 99. Hogy más-szor annál vigyázóbb legyen s ne törje el. Azért is pedig, hogyha az szükségnek idején töri el s a többi addig szenvedni fogna miatta, még más edény lenne, megbüntethetik ugyan den. 99.

XXVIII.

Az mi egyéb egyetmási is vadnak a becsületes társaságnak, melyeknek is gondviselések a négy utolsókat illeti, azért ha az ő kegyelmek gondviseletlenségek miatt talál azokban valami elveszni, tartoznak más hasonlót érette szerezni és adni, vagy az árát illendőképpen, a mennyit akkor ért volna, megadni az becsületes társaságnak, azonfelül az gondviseletlenségért büntetése den. 6.

XXIX.

Mikor valamely ifju beáll az becsületes czéhben, olyankor szoktak volt ifjú mester uraimék a kolcsnak kezében való odaadásáért egy forintot tőle venni, mely dolog mivelhogy ennek előtte a boldog időben csak abususból származott volt, azért mostan teljességgel letétezt, úgy hogy ennek utána valakik beállnak a becsületes czéhben, csak egyet is senkit arra erőltetni ne merészeljenek, mert nem tartozik véle.

XXX.

Ha mikor a becsületes társaságnak felesebben és bővebben vagyon jövedelme, pénze az szükséghez képest, a becsületes társaságnak nagyobbik, úgymint számosabb része ha azt kívánja s azon egyez meg, hogy vagy rész

szerént, vagy egészen mindenestől, az mint az alkalmatlanság hozza közöttök hogy felosztassék, tehát az többi is tartoznak reá hajolni s annak engedni és egyenlő sorssal igazságosan felosztani. Hogyha pedig közönségesen másképpen akarják elkölteni, úgy is mindenkor akár bővebben, akár szűkebben légyen, de egyaránt egyenlő sorssal költsék.

XXXI.

Mivel az padmalyásás nem bátorságos, az föld is nem mindenütt egyarányú alkalmas hozzája, néha veszedelem is követte az olyanokat, a kik azt ásták: azért ő kegyelmek senkit arra nem erőltetnek; a ki pedig maga jóakarátja szerént cselekedni akarja, álljon az ő szabadságában, nem ellenzik ő kegyelmek. Jutalma is őtet, nem mást illetvén; egyébaránt az ő szerit vigye végben.

XXXII.

Az első collatio, mely *beálló collatio*-nak is hivattott, mostantól fogva in perpetuum tolláztatott, letétetett. Ennek utána ifjú mester uramék is senkit reá erőltetni ne mérészeljenek, mivel abususból való szokás volt. Azonban nemhogy napról-napra jobb állapotokat érnénk, de sőt inkább hova tovább Isten ő szent felségének látogatásából boldogtalanabbakra jutottunk s jutunk, úgy látjuk.

XXXIII.

Az másik collatio pedig, úgy mint az *mesterasztali collatio*, melyet ifjú mester uramék *kiálló collatio*-nak is szoktak mondani, most is helyben hagyattatott. Valakik azért ennek utánna való időkben is ebben a becsületés czéhben béállanak, mindenek megadni tartoznak. De abban és minemű rendet, módot kövessenek ifjú

mester uramék, ide hátrább úgy következnek, az mint az arról való articulások megmutatják.

XXXIV.

Valakin az szer lévén: hogy mesterasztali, úgymint kiálló collatiót adjon, mivelhogy az mi becsületes czéhünk azt soha írásban nem szokta senkinek is eleiben adni, hogy mit készítessen, s minemű eledelekkel gazdálkodjék, hanem mint más becsületes atyánkfiai, kik eddig az ideig ebbeli collatiójokat megadták, mind a becsületes társaságot, mind penig az magok becsületeseket is igen előttök viselvén, annak rendi szerént illendőképben, tisztességesen gazdálkodtak, ennek utána is azért a szerént legyen. De szabad bort, mint eddig volt, hogy annyit kényszerítettett adni a gazda, a mennyit megihattak, néha pedig tékozlásképpen is elvesztegették: ennek utána az nem lészen, senki is annyival nem tartozik, hanem úgy rendelték mostan ő kegyelmek, hogy legyen bizonyos száma, az mennyivel tartozik, úgymint hat veder borral, annál többre ne erőltessék, mert többet adni nem tartozik, de illendő, megiható bort adjon. Azt a hat veder bort pedig a gazda számán teljességgel csak az becsületes társaság asztalára adja. Ezenkívül is penig azután maga költségére a becsületes társaság, az ő alkalmas idejéig, rendiben, illendő tisztességesen ha akar mulatni, szabadságában lészen. Szakácsinak is penig s egyéb ebbeli segítőknek a gazda ha bort ad, nem ezen megemlített hat veder borból adjon, hanem azon kívül, mert az teljességgel csak a becsületes társaság asztalát illeti éppen. Ezt penig azért rendelték ő kegyelmék ennyire, mivelhogy ennek előtte a collatiók mind a végezetéig a gazdától meghatározás nélkül való szabad borok lévén, a mulatságot az ő határánál tovább is nyújtották, a czélon kívül való hosszas multság és rendkívül való

borital miatt némű nemű egyéb kiterjeszkedésre is fokadván, nem csak a gazdát, hanem közönségesen egész társaságul magokat is rendkívül fárasztották, terhelték, némelyeknek penig holmi alkalmatlanságok, nyavalyájok is származott belőle. Hogy azért az ilyenek inkább eltávoztassanak ő kegyelmektől, szabják s alkalmaztassák ehhez magokat ő kegyelmek.

XXXV.

Az becsületes Ifjú Mesteri Társaság valamikor collatióban lészen, XI. avagy XII. órákor asztalhoz leülvén ebédre (a mint annak rendi is tartja), sőt nemcsak collatiókban, hanem egyéb tisztességes alkalmatossággal is, az elébbi jó rendtartás szerént, mindenkor elsőben az Istennek ő szent felségének az dicsőséget megadván, asztaláldással telepedjenek le s azon legyenek, s úgy alkalmaztassák magokat, hogy étel után is hálaadással keljenek fel a asztaltól, ez alatt is tisztességesen szép csendesen mulassanak, estéli 8 órakornál, avagy ugyan legtovább 9 órakornál senki is közülök ott mulatni ne mérészeljen, hanem kiki tisztességesen házához menjen, elég idejek lévén addig az ott való mulatásra, hogy mind az gazda rendkívől, üdő után ne terheltessék, mind penig magok között is holmi alkalmatlan dolgok ne következzenek, a mint néha meg is történtenek.

XXXVI.

Vadnak némelyek rendtartatlan magokviselők és vi-gyázatlanok (tisztesség adassék, kik nem olyanok) kik nemcsak collatiókban, hanem egyébkori tisztességes mulatságokban is náloknál elébb valókat meg nem becsül-vén, rendkívül tálban mártanak, koncot¹ elébb kirántnak,

¹ Eredetileg «kantsót» volt írva, de ugyan az a kéz kijavította «kontczót» ra. A miből arra lehet következtetni, hogy ez a XVII. századi példány is már régebbinek másolata.

némelyek pedig felette rendkívül köszöngelvének keresztül-
 kasúl idő előtt a pohárt, hogy némelyek megrészege-
 nek, némelyek pedig csaknem szomjan maradnak; azért hogy
 nagyobb vigyázással rendiben moderálják az italt s az
 ételben való magokviseléseket is, arra vigyázással legye-
 nek s az ilyenek meg' ne engedtesse-
 nek, egyébaránt megbüntettettek érette, mindenszer két-két pénzzel, vala-
 kik azokat cselekszik.

XXXVII.

Senki is egyik a másikat boritallal, sőt egyéb akármi-
 féle itallal is, ereje s természeti felet erőltetni és ter-
 helni ne merészelje, hanem illendő tisztességesen kiki
 mint ihatik, csak úgy igyék és az mint kedve tartja.

XXXVIII.

Valaki más ember előtt, ugyanaz más ember poharát
 borral eldójtja, büntetése den. 6; hogyha pedig az ő maga
 előtt való s réá köszönt pohárt dójtja el borral, annak
 büntetése mindenszer két-két pénz.

XXXIX.

A mi pedig az társaság poharát illeti: mivel eleitől
 fogva sok panaszok zúgolódások s egyenetlenségek szár-
 maztak miatta, némelyeknek pedig nyavalyájok is követ-
 kezett, azért ő kegyelmek azt a pohárt mostan teljesség-
 gel tollálták, letették, úgy hogy ennek utánna senki is
 véle élni ne merészeljen. Ezen kívül is pedig büntetéssel
 járó pohár csak egy is ne legyen, sőt emlékezeti se fo-
 rogjon.

XL.

Az minthogy eleitől fogva a becsületes czéh szokott
 volt ifjú mester uramék közé az collációkban mindenkor

leült mester uramék közül két becsületes atyánkfiait bocsátani, a végre, hogy ő kegyelmekre nézve is nagyobb mértékletességgel igyekezzenek magok viseléseket alkalmaztatni; annak idejében pedig s annak helyén, minden ott való magokviselésekről cselekedetekről tanúbizonyosságot is tudjanak tenni: azért tartoznak tisztességes szófogadó engedelmességgel ő kegyelmekhez lenni, melyet az ki nem cselekednék, büntetése den. 24.

XL I.

Az négy utolsók pedig, minthogy ugyan eleitől fogva ő kegyelmeket is illette s illeti most is, ennek utána is, hogy azon két leült mester uramékat az becsületes Ifjú Mesteri Társaságban is az két elsőket tisztesség megadásnak okáért az collatiókból az szokás szerént tartoznak házokhoz kísérni, melyet ha nem cselekesznek, büntetése külön-külön den. 12.

XLII.

Afféle rendkívül való tobzódástól, hegedüléstől, tánczolástól, eőrléstől¹ és az inasoknak ifjú mester uramék magok közül gazdát csinálván azokat is illetlenül enyelgő módon, a mint ennek előtte szokták volt vendégelni, mindezeket az hívságos s több ezekhez hasonló dolgokat elkövetni, ennek utána mindazoktól tilalmaztatnak, hogy többé elkövetni ne merészeljék, hanem teljességgel éppen letegyék, sőt ezeken kívül is egyéb mindenféle nem ő kegyelmekhez illendő, alkalmatlan dolgoktól magokat megójják, úgymint: zajgástól, kiáltozástól, esküvéstől, rikoltozásoktól, veszekedésektől. Úgy hogy felőlök semmi illetlen dolgok ne hallattassanak, hanem mennél jobban,

¹ Az 1766-ikiban «csőrléstől» áll.

tisztességesebben alkalmaztathatják magok viseléseket, az szerint cselekedjenek, hogy utánok valóknak is jó példaadók lehessenek. Valakik pedig ezek ellen, sőt ezekneknek akármelyik részében is vétkezni tapasztaltatnak, a véteknek mivoltához képest külön-külön megbüntettesenek, legalább den. 48 elsőben. Hogyha pedig mégis nem szünnék, hanem vakmerőképpen való elkövetője lenne továbbá is valaki közülök ezen megtilalmazott, illetlen, rendkívül való dolgoknak, tehát den. 99 büntetetik. Hogyha pedig mindnyájan, egész társaságul, közakarattul, vétkezni fognának, tehát annak büntetése czéh-mester uramék, avagy a becsületes vénség autoritásokban légyen, az véteknek mivoltához képest és úgy egész társaságul is büntetnek meg ő kegyelmektől. Kolcsos mester uram tartozván megjelenteni ez ilyen vétkest a társaságnak, czéh-mester uraimék előtt idején; melyet hogyha a társaságnak való kedvezésből elhallgatna, tehát kolcsos mester uram is megbüntettség érette duplummal.

XLIII.

Kinek kinek illendő, méltó mentségét tartozik meghallgatni a becsületes társaság és annak rendi szerint istenes jó igazításban venni és valaki az ő büntetését s dolgát 48 pénzen felül ifjú mester uramék elől czéh-mester uramék eleiben akarja appellálni és vinni, tartoznak elbocsátani, czéh-mester uraimék jó itelettel revideálván a dolgot, ifjú mester uramék büntetéseket vagy egészen helybenhagyják, vagy nevelik, vagy kisebbítik, vagy mint fogják ő kegyelmek változtatni az dolognak mivoltához képest, az ő kegyelmek jó iteletek maradjon helyben, és a szerint is légyen a büntetés. Mely büntetés pedig ifjú mester uramékat, nem czéh-mester uramékat illeti. Hogy pedig ártatlannak találtatik, czéh-mester uramék itéletek szerint azon személy úgy is maradjon abban, a mint ő kegyelmek itilik.

XLIV.¹

Ezekén kívül is vadnak még a becsületes Ifjú Mesteri Társaságnak más bizonyos ugyan a becsületes czéhre néző dolgai, rendtartási is, úgy mint az többi között az szüreti dolog is, melynek is rendit tudják ő kegyelmek s tartásák ahhoz magokat.

Ezen megírt punctumok és articulusok penig az becsületes Ifjú Mesteri Társaságban jó gondviselés alatt tartatván, minden egymásután következő kolcsos mestereknek kézről-kézre adattassanak a végre, hogy ő kegyelmek az egész társaság előtt bizonyos időkbén, úgy mint minden esztendőben legalább négyszer, azaz minden kántorkor végig olvastassák, hogy ő kegyelmek közül kiki mindezekhez képest tudhassa magát alkalmaztatni és tartani, hallván és értvén ezeknek continentiait, az szokás szerént igazításnak idején is ezek szerént tudjanak procedálni mindenekben.

*

Más kézírással :

Laus Deo. In anno 1724 die 13. Maii a t. n. Szabóchéhnek vínsége együtt lívín az Ifjú Mesteri b. Társaságban lévő b. Ifjú Mesteri egész Társaság együtt lívín, a t. vénség akaratjából íraták be ő kegyelmek egy tiszta ezüsthől csináltatott kolcsot, mely kolcsban vagyon 5 lot, egy nehezik, azon kívül az ötvös munkája, mely kolcsra tartozik minden becsületes kolcsos mester gondot viselni és rólla számot adni annak idejében. Hogyha el találná veszteni, tartozik hasonló virágos ezüst kolcsot csináltatni azon formára.

Et extra coram me. Datum per me notario (!) Cehae sartoriae
M. S. Gergely.

Pótlás más kézírással :

Anno 1741 die 24-dik Maii az becsületes czéhnek kántori

¹ Ez a szám csak az 1766-kiban van fölvéve, a régebbiben hiányzik.

czéhgyűlése lévén, végeztetett az egész czéhtől közönségesen és interdicáltatik, hogy ez után az becsületes Ifjú Mesteri Társaság az temetőkertben követ találván sírásának idején, el ne merészeljék adni, mivel majd nagy kárban esett az becsületes társaság, czéhünknek nem kicsiny becstelenségére szintén. Ha pedig olyant találnának, akkori czéhapának adjanak hírt, de semmiképpen kereskedést ne indítsanak véle.

Extradatum per ordinarium cechae sartoriae notarium
Franciscum Linczeg mp.

Az 1766-iki másolat záradékául ez áll:

Extradatum per ordinarium cechae sartoriae notarium.
Gregorium Marjai m. pr.

Mutató tábla.¹

- 1) Az izenetre elő nem állásért.
- 2) Az ki az izenetet elvétí.
- 3) Az ki az szerszám kísérésében jelen nincs.
- 4) Az ki az temetőkertből békéredzik.
- 5) Az ki az ásónyomot az sírból jól és igazán ki nem adja.
- 6) Az ki az síron által hajgálódik.
- 7) Valaki tisztátalanul szól az sír felett vagy csúfolódik.
- 8) Ha valaki nem vigyáz, hogy a föld az nyakában hull a másíknak avagy a sír leszakad.
- 9) Ha az temető szerszám az sír földi alá takaródik.
- 10) Ha az ásó vagy az kapa meglódu az nyeliben.
- 11) A ki a temető szerszámot meg nem tisztítja az temetőben, mikor bejőnek.
- 12) Az, ki az temető szerszám kísérésekor jelen nincsen.
- 13) Valaki edgyik az másíknak eleiben mégyen, mikor szerszámot kísérnek.
- 14) Valaki az koporsófogáskor jelen nincs.
- 15) Valaki az sír kapálásán dolomán nélkül vagyon.
- 16) Az kolcsos mester parancsolattya.
- 17) Ugyan a kolcsos mester parancsolattya.

¹ Az első 21 pont a régi példányból hiányozván, ezeket az 1766-ikiből közöljük.

18) Valaki az temető szerszámot elviszi maga dolgára hír nélkül.

19) Valakinél a t. ládájának kolcsa áll.

20) Senkit ereje felett az maga házánál ne erőltessenek.

21) Az válligazító collatoról.

22) Senkire ne igyanak.

23) Valaki edgyik az az másikat csúf beszéddel illeti.

24) Notárius edgy légyen.

25) Notárius ka képebelit nem hágy.

26) Az pohártöltés a 4 utolsókat illeti.

27) Valaki az társaság kancsóját eltöri.

28) Valaki az társaság jószágát elveszti.

29) A beálló collatióról és az koltsválságról.

30) A jövedelem elosztásról.

31) Az padmaly ásásról.

32) A beálló collatoról.

33) A mesterasztali kiálló collatoról.

34) Ugyan a mesterasztali collatoról.

35) Ugyan a mesterasztali collatoról.

36) Az rendtartatlanságról.

37) Senkit boritallal ne terheljenek.

38) Valaki a más poharát eldűti.

39) Az büntetéssel járó pohárról.

40) Az mesterasztali collatioban két leült mesterembert híjjanak.

41) Az két leült mestereket és az két elsőket haza kisíriék.

42) Az tobzódásról, tánczolásról, őrlésről, hegedülésről.

43) Az illendő maga mentségről tartoznak meghallgatni el is bocsátania.

44) Az szüreti dologról.

Gloria in excelsis Deo.

Vége.

Az 1766-iki példányon :

Ezen Articulusnak leirója volt Ajtai Szabó Sámuel Társaság notáriussa.

Renováltatott ez az Articulus ezen becsületes ifjú mestereknek idejekben úgymint :

Kolcsos mester:

Borbereki	Szabó	Joseph
Zilahi	Szabó	János
Kováts	Szabó	János
Ajtai	Szabó	Sámuel
Teleki	Szabó	Lőrincz
Kolosvári	Szabó	János
Szilágyi	Szabó	György

Jegyzet: Az utolsó lapon le van rajzólva a czéhláda kulcsa koronás kétfejűsasos fogantyúval s alatta ollójelvényvel. A kulcs maga eredetiben megvan az Erdélyi Muzeum regisztárában.

(Az articulusoknak régebbi példánya bőrtáblába kötve a XVII. századból való; címlapja és a mutatótábla első levele hiányzik. 4-edrét. Második példánya 1766-ból való a közölt pótlással, bőrtáblával, melyben belőlről nyitható ajtóval a kulcs számára kidomborodó tartály van hagyva, kék selyemmel kibérelve; az első 5 lapon és a hátulsó lapon bejegyzésekkel, hogy kik voltak kulcsos mesterek 1768—1872-ig¹ Mindkét példány az Erdélyi Muzeum levéltárában.)

48.

A dési szabók czéhe levele a kolozsvári szabóczéhhez, melyben panaszolják, hogy a dési urak közül többen vidéki kontár mestereket hozatnak udvarukba s azokkal csináltatnak köntösöket — és tanácsukat kéri sérelmeik orvoslása végett. Dés 1721 okt. 29.

Ajánljuk mint kedves nagy jó urunknak Kegyelme-
teknek mindenekben való kész alázatos szolgálatunkat.

¹ *Egyik bejegyzés így szól:*

Én Tüskő Mártony kulcsos mester voltam az 1848-dik esztendőbe jüni 7-től folyó szeptemberi 29-ig az fennállított magyar uj miniszterion (!) szerzése alatt.

1-ső	Céhmester	Nagy Sámuel
2-ik	«	Fekete Pál
3-ik	«	Darkó Miklós
4-ik	«	Pál András
	Céhjegyző	Somjai Lajos
	Atyamester	Lórintzi András.

Isten Kegyelmeteket sokáig mindnyájan jó egészségben éltesse, szívünk szerént kívánjuk.

Bizodalmas nagy jó uraink és kedves fautorink alázatosan jelentjük Kegyelmeteknek nagy megbántódásunkat, hogy alkalmas időtül fogva nemes városunkban némely becsületes jó uraik közöttünk nem találnak köntösöknek megcsinálására mesterembert, hanem potentiose a vidékben na találtatnak valami kantarak (!), azokat hívatván, udvarakban bevitetik, véllek dolgoztatnak. Közelebb a szeretetnek okáért külső emberek által admoneáltattuk, ne cselekedjék ő kegyelmek azt, mert vadnak közöttünk becsületes mesteremberek, hogy a mely órában requirálják azon dolog iránt, házokhoz is készek lesznek elmenni. Sokrendbeli instantiánk, főhadnagyunk s egyszersmind főczehmesterünket is találtuk meg, sem egyszer, sem mászor effectumban nem vétetett. Célunk a volt, hogy a méltóságos gubernátor ő excellentiáját találjuk meg iránta, de minekelőtte a lenne, kérjük nagy alázatosan Kegyelmeteket, mint jó urainkat, ebbe való orvoslást ha találna Kegyelmetek, ne terheltenék Kegyelmetek istenes jó válasszával minket tudósítani, kijért az Ur Isten Kegyelmeteket medáldja (!)

Ezeknek utána az Úristennek kegyelmes gondja viselése (!) ajánljunk Kegyelmeteket s kívánjuk is, hogy Isten számos esztendeig Kegyelmeteket nemes czéhunk orvoslására éltesse, kijért maradunk Kegyelmetek kész alázatos szolgálói.

Datum Deés die 29 Octobris Anno 1721.

A Deési nemes szabó ché mp.

Külső czím: Tekintetes nemes Kolozsvár városában levő nemes szabó chének érdemes fő chéhmestereinek, nekünk érdemünk felett való bizodalmas nagy jó urainknak ő kegyelmeknek, illendő becsülettel. Kolosvár.

(Eredetije az Erdélyi Muzeum levéltárában.)

49.

Kolozs vármegye ülnöke bizonyítványa és ajánlólevele egy szabólegény számára. Pata 1757 máj. 24.

Lecturis salutem a Domino!

Hogy testimonialis levelemet exhibeáló, nemes háromszéki Kőröspataki Daniel János becsületes ifjú legény nemes Kolozsvármegyében Patában tekintetes nemzeti M. Fülöpösi Nabrádi István uramot ő kegyelmét esztendeig becsülettel szolgálta legyen, arról fideliter attestálok. Lévén pediglen ennek előtte is a szabómesterségbe notiája, szándékozik azon mesterséget voltaképpen megtanulni, hogy jövendőbéli kenyerét kereshesse mellette. Melyre nézve mint jó ügyekezetű, jámbor, becsületes ifjat, akárholott található becsületes szabómester embernek szabólegényi statusra, hogy maga mellé végyen, praesentibus officiose commendálok. Attestálok insuper arról is, hogy itten mentét, nadrágot, szoknyát, vállat és köpönyegét tisztességesen csinált.

Sig. Pata, anno 757 die 24ta Maii.

Jósa antal m. p.
nemes Kolos vármegyének
hütös assessora.

(P. h.)

(Eredetije az Erdélyi Muzeum levéltárában.)

50.

A kolozsvári ötvösczéhnek szerződése a Kalandosok Társaságával, a czéhbeli temetések átruházása, illetőleg elvállalása felől. Kolozsvár 1764 márcz. 8.

Nos infrascripti damus pro memoria universis et singulis. Quod in hoc anno 1764 die 8-va mensis Martii requirálván bennünket a kolozsvári becsületes ötves czéhnek kolcsos mestere, nemzeti Szakáll János uram ő

klme, az egész Ifjú Társaság megegyezett akaratjából jelentvén nekünk ilyen dolgot: Minthogy a' czéhban esendő temetéseknek állapotja, nevezetesen a' sírásás concernálja különösen az Ifjú Társaságot, melyből kinek-kinek az ifjak közül sok incommodumi és dolgaiban való hátramaradási voltak, azoknak jó móddal való eltávoztatására adták volt által a' sírásást a' belső becsületes Kalandos Czéhnek (minthogy nevezetes articulussok is mutat arra) ily conditiók alatt et quidem:

1mo. Midőn a szabados Úristen valakit a' becsületes ötves czéhből, vagy valakinek hozzátartozóját az halál által kiszóllítja e' világból, a keserves hírré tévén viszont a kolcsos mesternek, indilate küldjön a' kolcsos mester két vonás forintokat a becsületes belső Kalandos Czéh Apjának, mely két forintokért tartozzanak minden haladék nélkül becsületes sírásókat rendelni, kik is a keserves házhoz menvén a sírásásnak kimutatásáért, tisztességes sírt ássanak a keservesek kívánságok szerint, akár ó, akár uj sír légyen. Mely említett két forintokat az ötves ifjak minden temetésen a kolcsos mester kezénél hagyjanak a' jövendő temetés szükségére.

2do. Midőn pedig az ötves ifjúság azt kívánja, hogy elegendő testfogókat rendeljen a' Kalandos Apa, tehát a becsületes Ifjú Társaság superaddálván 36 harminczhat pénzeket, elmulthatatlanul tartozzanak ő kegyelmek elegendő testfogókat állítani, a' testnek a keserves háztól a' templomban, a' templomból a' temetőbe való kivitelére, akár a' Várban, akár a' Hóstátban légyen a' keserves ház. Mely ha úgy kívántatik, a' kolcsos mester a' becsületes Kalandos Czéh Apját praevie informálja, hogy a testfogó személyeket akármely szorgos dolog idején is elé állíthassa.

3^{io}. A sírásás közben pediglen adjanak a keservesek az említett sírásóknak illendőképben reggeli italt és kenyeret, délben, vagy estve egy fazék ételt és fél kenyeret;

az italbéli jóakaratot mindazonáltal a keservek jóakaratajára bizván. Ha pedig

4to. Az ételbéli jó akarat a' megmondott mód szerint a keserveknek állapotja, tehetetlensége, vagy inkább szegénysége mián meg nem adattathatnék, eo in casu légyenek a' bltes Kalandos sírásók quietusok (mely mindazáltal ritkán történik), megemlékeztvén az embereknek változó sorsokról, hogy a' szegénység mindenünkkel köz lehet.

5to. Ha olyas sírt ásatnak a keservek, melyről fekvő követ kelletnék elfordítani, annak elfordításáért és tisztességesen való helyre tételéért a keserves fizessen 60 hatvan pénzeket; az oldal- és fenékpalmayért pedig 24, huszonnégy pénzeket. Hogyha még ezeken kívül a' síron a' bltes Kalandos sírásókkal akarnának a' keservek igazíttatni, ezek iránt együtt conveniáljanak.

6°. Az említett sírásók az ásott sirra jó gondot viseljenek és ember nélkül ne hagyják mind a' testnek kiviteléig, nehogy magára hagyatván, valami kár essék benne, melynek correctiója a' temetést in sollemnitare megakadályozza.

7mo. A becsületes sírásók közül egyik elmúlhatatlannul jójjön el a' temető aljában a' deákok eleiben, a ki is a' sollemnitást az ásott sírhoz elvezesse.

8vo. A testet tisztességesen a' sírban leeresztvén és békapálván, a sírnak felhányását tisztességesen bévégezzék, ha köve léssen, azt igazán helyre tegyék a sírnak mivolta szerint, hogy ezek iránt a' keservek ne panaszoljanak. Léven mindenkor a' becsületes czéznak Kalandosbéli köszöntője, ki ha kivántatik a sollemnitást köszöntse a' bévett régi jó szokás szerent, ha az ötvesek kívánják.

9no. Hogyha ezekben valaki ő kegyelmek között hivatalja ellen vétene, a' Társaság indilate érdeme szerint megbüntesse, hogy a temetés úgymint a' bltes Czéznak

kiváltképpen való tisztességes szolgálatja, hiba és fogyatkozás nélkül annak módja szerint observáltassék.

10mo. Ha a' szükség az kíváná, hogy a tisztesség-tételre a' bltes Kalandos Társasága kívántatnék a' Czéh Apa praeve informáltatván, az egész Társaság eljőjön a' temetésre.

Mely feljebb megirt conditióit a' bltes és nemes Ifjú Ötves Társaságnak, midőn e' szerént hallotta, értette, és acceptálta a bltes belső Kalandos Czéh és az irt felek ezen megegyezéseket ötven forint vinculummal roborálták volna; oly formán, hogy a' melyik fél ezen conventiót valamely punctumában violálná, vagy megmásolná, tehát ezen poenában incurraljon, mely is desummáltatván virtute praesentium az inconstanson, in duabus a' tks bírának, in tertia vero partibus a constans félnek cedáljon, salvo tamen contractus huius virtute permanente. Irtuk meg mi is a' szerént, és arról adjuk ezen tulajdon kezünk írása alatt költ pecsétés levelünket futuro pro testimonio fide mediante.

Datum Kolosvárt. Anno dieque praenotatis.

Ladislaus Bayer
jur. vicenotarius civitatis
praenotatae m. p. (L. S.)

et Nagy György
Kalandos Czéh Apa m. p.
(L. S.)

Correcta per eosdem.

Szakáll János
a bltes Ifjú Ötves Társaság
kolcsos mestere m. p. (L. S.)

Agoston György
vénség m. p.

Boros Sámuel
azon bltes Ifjú Ötves Társaság
egyik tagja m. p. (L. S.)

Köpetzi Josef
Kalandos notáriussa m. p. (L. S.)

Praesentem copiam ex veris suis originalibus sine diminutione augmento variationeque prorsus aliquali de verbo ad verbum sincere descriptam et cum iisdem collatam et comparatam omnibusque punctis et clausulis conformem repertam esse hisce fide nostra mediante testamur, sigillisque nostris

usualibus, manuumque propriarum subscriptionibus corroborantes, extradeditimus.

Anno 1809 die 4-ta Augusti.

Daniel Bakos et Joannes Litterati de Héviz.

(P. h.)

(P. h.)

Inclitae Cancellariae Regiae Provincialis Transsylvaniae Maioris scribe ac iurati notarii ad praemissam vidimationem fideliter peragendam specialiter exmissi.

Hátán: A Kalandosokkal való contractusnak vidimata copiája.

(A hiteles másolatnak eredeti példánya az Erdélyi Muzéum levéltárában.)

51.

Az erdélyi főkormányzók rendelete, melyben Mária Terézia királyné parancsolatja alapján a házasság mesterlegényeknek a nőtelenekkel egyaránt való alkalmazása felől intézkedik s a czéheknek tudomására adja; továbbá a mesterlegényeknek vándorlását az örökös tartományokban és a német birodalomban gátolni eltiltja. Nagyszében 1770 okt. 1.—nov. 20.

Felsőleges királyné asszonyunk kegyelmes parancsolatjában, mely a közelebb múlt octobernek első napján költ és ugyan az ő Felsőge kegyes rendelése szerént azon holnapnak 10-dik napján ide visszaküldeiett: tetszett ő Felsőgének *a mesterembereknek házasság legényeiről* oly kegyes rendelést s azt jövődöbéli szoros megtartásra mindenek előtt közönségessé tenni, hogy az házasság mesterlegények, nem különben mint a nőtelenek minden ő Felsőge örökös birodalmiban, akármely kézimunkák, fabrikák, műhelyek és mesterségek mellé személyválogatás és kifogás nélkül felvétessenek; oly kötés alatt mindazáltal: hogy ha valamely czéh és társaság házasság mesterlegényeket a mesterség folytatására felvenni nem akarna, az olyan házasság legényeknek legottan szabad lészen magokra mesterséget folytatni, kiket is -a tanács minden háborgatók

ellen oltalmazni tartozik. Ellenben pedig ha az nőtelen mesterlegények az házas legényekkel egy társaságba a mesterséget művelni, dolgozni, edgyütt élni nem akarnának, vagy aképpen cselekedőket áltatni, untatni, azért becsteleníteni, vagy megbüntetné próbálnák: az illetén nőtelen mesterlegények érezhetőképpen büntetessenek meg, vagy a dolog nivoltához képest tömlöczre, tömlöczbéli dologra, vasra, sánczásásra kényszeríthessenek. Az okáért ezen Felsége kegyes rendelésit hogy Kegyelmetek magok között lévő minden czéhoknak, társaságoknak tudtokra adják és annak szorgalmatos megtartásában munkások legyenek, keményen parancsoltatik. Gondviselések s vigyázások alá bízattván az is: hogy oly állapotokban, a melyekben valamely társaság a mesterlegényeknek a vándorlást az ő Felsége örökös császári, királyi és római birodalmiban megtiltaná, avagy ezen országokban vándorlás végett bujdosó házas mesterlegényeket, hazafiakat felvenni nem akarna: tehát az olyan társaság és helység nevezetesen kijelentessék és arról elsőbben a királyi guberniumnak, azután annak megorvoslására ő Felségének a gubernium által küldendő valóságos leírása haladéknélkül feladattassék. Sic facturi etc.

B. Bajtai

Stephanus de Hanenheim
secretarius gubernalis m. p.

A másolat homlokán: Copia commissionis gubernialis de dato Cibinii 20-a Nov. 1770 intuitu sodalium opificum uxores habentium sonantis.

(Egykorú másolata az Erdélyi Muzeum levéltárában.)

52.

Az erdélyi főkormányshék rendelete a czéhekben való fizetések megszabását illetőleg. Szeben 1773 márczius 13.— május 19.

A méltóságos királyi gubernium commissiójának, a melyet Szebenből die 19-na Maii 1773 a kolozsvári

tekintetes magistratushoz küldött, magyarra fordított párja.

Midőn tapasztaltatott volna, hogy az inasságra való bévételért, az inasságból való felszabadításért és végre a czéhban mesterségekre való béállásért ezen nagy Erdély országában lévő czéhoknál meghatározott fizetések azokat, a melyek az ő Felsége más örökös birodalmaiban szokásban vagynak, majd még félannyival feljül haladják: parancsolta ő Felsége ezen esztendőben, márcziusnak 13-ik napján költ udvari kegyelmes decretumának erejével igen kegyelmesen, hogy *a czéhoknak közönséges regulázására nézendő, ő Felsége felséges végezéséig*, azon fizetések minden czéhoknál az idezárt¹ formára szorítottassanak; a vendégségekre nézve pedig az inclita Commertialis Commissio által feltanáltatott limitatio, hogy tudniillik csak éppen az esztendő végén, a számadás végett léjendő győlés alkalmatosságával légyen szabad a czéh cassájából egy-egy személyre 12 krajczárokat költeni, szoroson tartassék meg. A mely felséges végezesek oly véggel adattatnak Kegyelmeteknek tudokra, hogy azokat, a magok helységekben lévő czéhoknak mindjárt kihirdessék és azokkal valójában tartassák is meg.

C. Nicolaus Bethlen m. p.

Michael de Bruckenthal m. p.

Hátán: Az 1773 ban költ felséges királyi Gubernium commissiója az céhok regulatiójáról és fizetésvételekről.

(Egykorú másolata magyar fordításban az Erdélyi Muzeum levéltárában.)

¹ Ez sajnos hiányzik! De megvan 1807—1822-ből a «norma», a mely valószínűleg ugyanazokat állapítja meg.

53.

A kolozsvári szabóczéh Kőmálban levő két darab szőlőjének a város mérnökei által való felmérése, adófizetés alá vonás czéljából. Kolozsvárt 1774 szept. 27.

Mi Keresztesi György, Fazekas János és Fazekas József, mind az hárman nemes Kolozsvár városának választott hites oculátori és fölmérői, adjuk tudtokra mindeneknek, a kiknek illik, ez mi levelünknek rendiben, mostaniaknak és jövődébélieknek, hogy ez mostan folyó 1774-dik esztendőben a felséges királyi kegyelmes rendelés szerént, tekintetes főbíró Pataki István úr és a tekintetes nemes tanácsnak parancsolatjából, midőn értékre adatott mindeneknek az, hogy kinek kinek, minden rendbélieknek akármi névvel nevezendő örökségek, szőlejek, szántóföldek, felséges Mária Theresia kegyelmes királyasszonyunk ő Felsége portiójáért még eddig fel nem adattak, conscriptióra feladattassanak, kemény büntetés és a mellett azon jószágoknak elvesztések alatt. Nem lévén pedig még eddig a több akárminémű rendbéliek között *szabó, szőcs és mészáros* becsületes nemes *czéheknek szőlejek* egyszer is conscribálva: ez okáért a többek között szoros kötelességeknek állították a becsületes nemes szabóczéhnek czéhmenterei és notáriusa ő kegyelmek megmértetni, kik is alternandis vicibus viselik religio szerént az első czéhmasterséget, mint most is első czéhmester a tiszt. unitária religion Kecskeméti Márton úr ő kegyelme, a második czéhmester a tiszt. Romano catholica religion Bachman János, harmadik czéhmester a tiszt. reformáta religion Kolosvári Kis Sámuel és czéh notáriusa a tiszt. Romano catholica religion Borberek József, uraink ő kegyelmek, ez okon is egy felől, úgy mint: ámbár régi contractualis levelével bírja is a becsületes nemes szabóczéh, de minthogy az 1715-dik esztendőben a kolozsvári Fellegvár kezdett épülni, akkor

ezen kolozsvári becsületes nemes szabóczéh szőlejének is többek között nagy része várnak foglalódott, nem tudhatván bizonyosan, hogy a várhoz foglalódott részen kívül még megmaradott mennyi nagyságú légyen. Mely végett mind Felséges királyasszonyunk ő Felsége kegyelmes rendelése szerént fővebbképen a conscriptióra nézve, mind pedig a becsületes nemes czéhnek bizonyosan való tudására való nézve is a becsületes nemes czéhnek megnevezett czéhmenterei és czéhnotáriusa ő kegyelmek, megadván nekünk szokott rendes sallariumunkat, kívánták általunk kitelesen megmérteni; mely okon mi is szokott tisztelettel engedelmeskedvén tekintetes főbíró urunknak és tekintetes nemes tanács parancsolatjának a becsületes nemes czéh előljárói kívánságokra elmentünk már a sokszor nevezett becsületes nemes czéhnek szőlejében, mely vagyon első Kómálban, egymás mellett két darabban, melyeknek szomszédja délfelől az ispotály szőleje, észak felől pedig néhai tekintetes senátor Enyedi István úr successora, Enyedi Anna asszony, méltóságos Horvát Boldizsár úr házastársáé, mely eképpen megnevezett egymás mellett két darab szőlőt tisztünk s hivatalunk szerént vigyázással megmérvén, lett egy hold és másfél fertály, avagy fél fertály hijjával másfél hold, azaz hatodfél fertály és nem több, sem kevesebb.

Mely mérés és munka Isten kegyelméből mi általunk e szerént menvén végben, mi is annak okáért írtuk és adjuk róla e kezünk által emanált levelünket futura pro cautela et testimonio fide nostra mediante, melyet subscriptionkkal és szokott pecsétünkkel is corroborálván. Signatum Kolosvár, anno 1774 die 27 Septembris.

Correcta per eosdem. Idem, qui supra

Keresztesi György	Fazekas János	és	Farkas József
m. p. (P. h.)	m. p. (P. h.)		m. p. (P. h.)

Hátán: Becsületes szabóczéhnek Kómálban lévő két

darab szőlőjének oculator uraimék által lett megméréséről való relatoria, mely is lőtt 1774 esztendőben.

(Eredetije az Erdélyi Muzeum levéltárában.)

54.

A nagyszebeni szabóczéh válasza a kolozsvári szabóczéh kérdéseire: az ő czéhük belső állapotairól, rendtartásokról, a mesterek három rendbe osztásáról, az inasfogadás és díj-fizetés felől stb. Nagyszeben 1791 máj. 12.

Becsületes nemes szabó czéh! Nékünk kedves barátink, uraink, hív collégáink!

A közlebb mult hónapnak 20-dikán Kolozsvárról költ kedves leveleket barátsági alázatos tisztelettel vévén, annak foglalatjára és teljes tartására e következőkben közönségesen lőtt egyetértésből feleletünket megtenni kívántuk, úgy mint:

Az ide való nemes szabó czéha régi időbéli privilegiumainak a máj időben minden részben szabadosan hasznát vésvi és meglévén Felséges urunktól Második Léopoldtól kegyelmesen engedtetve az, hogy mindenek azon állapotba visszátétetődjenek, a mint voltak és tartattak 1780-dikban; tehát nekünk magunk privilegiumainak megrontásával senki nem parancsolhat; hanem mi magunk közönséges egyetértésből mindeneket jó renddel és módjával ügyekezünk folytatni, az inasok bévétele s felszabadítások iránt semmi részben nem subiaciálunk az ide való magistratus iurisdictionának, hanem mindenekben a régi szokás szerént követjük a jó rendtartásokat és mi csak azoknak engedünk társaságunk mellé léendő inaskodásra bėjőhetést, a kit a dolog teljes megvizsgálása után alkalmasnak fogunk itélni és az ezenkívül valót nekünk akaratumk ellen obtrudalni senkinek hatalma nincsen. Kedves colléga uraimnak is minden részben a felséges uralkodóktól nyert privilegiumakhoz való ragaszkó-

dást barátságosan javasoljuk, mert annál fogva militálván, úgy reméljük, nyert szabadságokat senkinek nem lesz ereje megkisebbiteni. Czechalis inspector közöttünk szükségesnek csak éppen akkor tartatik, midőn társaságunkban olyan momentumú dolog adja elő magát, melyet el nem lehetne igazítani, mi ilyen történelbe csak a comes nationis excellentiáját adsciscáljuk és egybe minden differenciák sopiáltatnak. Kedves colléga uraink is e tekintetre nézve tarthatnak inspectort, hogy ennek adsistentiája által legjobban folytathassanak mindeneket, talám az odavaló tit. magistratus e részben segítségét nem fogja eltitkolni. Közöttünk most actu is a három rendbeli classis tartatik, úgy mint: vadnak öregek, 8 személyből állók, ezek után vadnak a középrendbéliek, kinek számok nincs meghatározva, ezeket követik a 16 személyből álló ifjú házasok, kik is az előadandó alkalmatosságok szerint minden apróság dolgoknak teljesítésére köteleztetnek; de nevezetesen az ezek között lévő novitiatust töltő 6 utolsó folytatják s praestálják a szolgálatokat. Az ifjak mi közöttünk az öregekhez tartoznak minden becsülettel tisztelettel és engedelmességgel viseltetni, a melyben ha történik valakinek ellenkező cselekedete, legottan érdemelt büntetését tapasztalni fogja, főképpen a főczéhmes-terek parancsolatainak tartoznak fejet hajtani, midőn valamit parancsolnak, a közönséges öszvegyülésünkör pedig minden kivétel nélkül az öregek akaratjának minden tisztességes dolgokban engedniek kellettik.

A közlebb mult sokadalmi alkalmatossággal lévén mind Brassóból, mind Segesvárról, mind Meggyesről itten mesteremberek, mi azokkal különösen beszélettünk a tudvalévő dolog iránt, melyre nézve assecuráltak minket, hogy mindenekben velünk tartani fognak és semmiben dissentiensek nem léznek, azért az ők nevekben is úgy ügyekezük a közjót egész hazánkban jó lábra állítani.

Mi közöttünk az inasok állapota így van: az olyatén

inas, a kinek az atyja szabómesterember, a' czéhnek semmit nem fizet, nevezetesen a ki előre két három esztendővel praenotáltatott; az olyan inas pedig, a kinek atyja szabó lévén, meghalálozott és kíván gazdához menni, az fizet 9 m. forintokat, melyeknek öte a czéh ládájába szokott tétetni, nígye pedig az 8 öregek, a kik az inasokat szokták bévenni, beneficiuma. Az olyan inas, a ki városbéli, az ilyen fizet 24 m. forintokat minden személyválogatás nélkül, melyből tíz m. forint a czéh ládájába mégyen, 14 pedig viszont az öregek beneficiumára conserváltatik. Az idegenek akármi karbéliek légyenek, fizetnek 28 m. forintokat, melynek tíze a czéh ládájába tétetik, a tizennyolcza pedig az öregek számára tartatik beneficiumúl. Mindezek a felszabadulás idején minálunk semmit nem fizetnek, mivel úgy tartjuk jobbnak, hogy a mi igaz és illendő ob certas rationes nobis apprime notas előre fizesse és senki valakinek következhető állhatatlansága mián ne károsíttassék. Melyeket barátságosan lött kérésekre kedves colléga urainknak midőn a megírt módon voltaképpen tudokra adni kívántuk volna és hozzánk mutatandó szíves barátságokat a következendőkre nézve is bizodalmason kikérnök, elkötelezett barátságos hívséggel és tisztelettel állandóúl maradtunk.

Kedves collega urainknak
Nagyszeben 12-dik Máji 791.

egyenes szívű jóakaró barátjai
a nagyszebeni n szabó czéha és

Johann Bachner

első czéhmester

Georgius Végymeth

második czéhmester és nótárius.

(Eredetije az Erdélyi Muzeum levéltárában.)

55.

*Elismervény 24 császári aranyról, melyet a kolozsvári szabó-
czéh hadi segélyül befizetett. Kolozsvár 1793 okt. 7.*

Recognitio.

Huszonnégy császár aranyokról, melyeket a kolozsvári becsületes magyar szabóczéh, felséges második Ferencz császárnak és N. Erdélyország kegyelmes fejedelmének, hadi segedelemül, hazafiui szives szeretetének és jobbgáyi hívségének megbizonyításául mái napon érdemes előljáróji Posoni Pál és Dienes András uraimék által, nállam, a szokott helyre léjendő beadás végett hogy le-tétetett légyen, ezennel megesmérem. Kolozsváratt die 7-a Octobris 793.

Id est 24 császár arany.

(P. h.)

Déáky Filep Sámuel
kolozsvári regius perceptor.

(Eredetije az erdélyi Múzeum levéltárában.)

56.

*Kolozsvár városa szolgabírának jegyzőkönyve, hogy a szabó-
czéh kívánságára tagjait egyenként megkérdezvén arról,
hogy mesterségöket folytatják-e és van-e elegendő munkájok,
mind a 47 kihallgatott mester panaszkodik a munka pangá-
sa és hiánya felől. Kelt Kolozsvárt a szabóczéh magyar-
utczai házában 1796 jan. 29.*

Alább kik neveinket felirtuk, adjuk tudtára ez hiteles bizonyító levelünk rendei által mindeneknek, az kiknek illik: hogy ez nem régiben folyini kezdett 1796-ik esztendő januárius holnapjának 29-ik napján hivatván ben-nünket a uemes kolozsvári becsületes szabóczéh maga érdemes czéhmesterei Régeni Szabó György és Diénes Szabó András ő kegyelmek által az említett becsületes

czéh házához, mely is vagyon ezen nemes városban Belső Magyar utczában, egyfelől néhai csizmadia Régeni György, másfelől néhai becsületes kolozsvári polgár Olosz János successori telkeik s házaik szomszédsági között, a végre, hogy ottan lévő becsületes szabó mesteremberektől jár-nánk végire s azt hitelesen investigálnók, hogy miért nem akarnák mesterségeket folytatni némelyek vagy pediglen a kik folytatják is, van-e elegendő munkájok? Mü is annak okáért elmenvén az fennirt s circumvicinált becsületes szabóczéh házához, a hol is az becsületes szabóczéh tagjait egybengyülve találván s ottan katalogust olvasván, mindeniket külön-külön megkérdeztvén, jó lelkek esmértek szerént így vallának, úgymint:

1-be. Üdösb Groschmitt Mátyás vallja, hogy öregségéhez képest is folytatná a mesterségit, de nem jár munkája, mindazonáltal mégis a mennyiben szemevilága engedi, ha munkája járna, csak dolgozgatnék, de nem igen jár munkája.

2-dik. Pásztor Szabó József vallja, hogy csak munkája járna, eleget dolgozhatnék s mesterségit folytatná, de munka nem jár.

3-dik. Üdösb Szabó Nagy József dolgozik s folytatja az mesterségit.

4-ik. Zilahi Szabó János vallja, hogy szűrszabó lévén, legént nem kaphat magának, azért mesterségit nem folytathatja.

5-ik. Ajtai Szabó Sámuel udvarban kéntelenített menni, minthogy munkája nem igen járt s mestersége után nem élhetett.

6-ik. Szilágyi Szabó György vallja, hogy örömeit dolgoznék, de az mesterséghez megkévántató munkája nem jár.

7-ik. Hendzel Szabó József tehetsége szerént s a mint munkája jár, folytatja mesterségit.

8-ik. Régeni Szabó György vallja, hogy a mint mun-

kája jár, úgy folytatja mesterségit, de hogy a munkája csak annyira lévén, hogy maga is könnyen győzheti, azért a legényét elbocsájtani kénytelenített.

9-ik. Pisoni Pál vallja, hogy örömet dolgoznék, de teljességgel nem jár a munkája.

10-dik. Matolcsi László dolgozik hébe-hóba, a mint a munkája jár.

11-dik. Csató Szabó György vallja, mint a 10-dik.

12-dik. Dénes András jól dolgozza.¹

12-dik. Szentgyörgyi Mihály vallja, hogy örömet dolgozna a mesterségit, csakhogy elegendő munkája járna.

13-dik. Bélteki Zsigmond örömet jobban is folytatná a mesterséget, csak munkája járna.

14-dik. Kozma Szabó András vallja, hogy a mesterséget csak a mint tehetsége hozza magával, örömet dolgozna, de nem jár munkája s mikor pedig annyira való munkája jár, hogy egy hétig folyvást dolgozhatik, meg szokta annak köszönni, a ki munkát viszen.

15-dik. Kovács István vall hasonlóképpen.

16-dik. Ábrahám Zsigmond is vall e szerént.

17-dik. Demeter István is folytatja a mesterségit.

18-dik. Harmati István vallja, hogy dolgozza ugyan a mesterséget, de még két annyit is elgyőzne.

19-dik. Koronka Dániel folytatja ugyan a mesterségit, de többet is elgyőzne.

20-dik. Marton János folytatja mesterségit s örömet dolgoznék, csak munkája járna.

21-ik. Telmán András mesterségit folytatja, tehetsége szerént.

22-dik. Ifjabb Szabó Nagy József hasonlóképpen, hozzátévé azt, hogy többet is győzne, ha munkája járna.

23-dik. Kecskeméti József csak úgy dolgozza a mesterséget, a mint a munka jár.

¹ Ez utólagosan toldatott be, más írással van írva.

24-dik. Bányai Péter vallja, hogy örömet dolgoznék, csak munkája járna, noha csak érti a mesterségit.

25-dik. Dénes Pál vallja, hogy a mesterségit csak oly módon folytatja, a mint jár, de még többet is elgyőzne.

26-dik. Papp Mihály vallja, hogy a mestersége folytatásában többet is elgyőzne.

27-dik. Dávid Sámuel vallja, hogy folytatja ugyan a mesterséget, de csak úgy, a mint jár, jóval többet is dolgozhatnék, ha a mesterség jól folya.

28-dik. Kecskeméti Sámuel felel a fennírt valló mondása szerint.

29-dik. Szigeti József is a fennírt valló szerint vall mindenkben.

30-dik. Bagaméri Mihály teszi vallomását, mint a felső.

31-dik. Ujfalvi János vall hasonlóképpen.

32-dik. Beszterczei András vallja közönségesen, hogy a szerfelett való nyavalya miatt nem dolgozhatja mesterségit.

33-dik. Endródi József dolgozik, a mint munkája jár, de igen sokat kell a mieltető után várakozni, míg munkát viszen.

34-dik. Ifjabb Groschmitt Szabó Mátyás folytatná jó móddal, ha az mieltetők is jó móddal és renddel vinnének munkát.

35-dik. Losonczy András az időhöz képest folytatja a mesterségit.

36-dik. Kenyeres Mihály csak úgy dolgozza a mesterséget, a mint a munka jár.

37-dik. Zoltán István teszi vallomását a fennebbi valló szerint.

38-dik. Petrikovits József; ez is vall, mint a felsőbb, hozzá teszi, hogy csak annyi a munkája, hogy legény nélkül is elgyőzi.

39-dik. Rivnyák András alkalmasint folytatja az üdö-
höz képest.

40-dik. Bögözi Antal vallja, hogyha munkája járna,
örömet többet is dolgoznék.

41-dik. Pósa Mihály vallja, mikor munkát kaphat,
csak akkor dolgozik, noha más egyéb mestersége, vagy
œconomiája nincsen.

42-dik. Angyal József most is dolgozik, de ha mun-
kája járna, többet is elgyőzne.

43-dik. Csiki István, csak mikor munkát visznek,
akkor dolgozik, máskor tölti az üdöt, a mint lehet.

44-dik. Zándér István vallja, hogy mind legénye, mind
inasa van, de munkája nincsen.

45-dik. Kis János vallja, hogy a mesterségét folytatja.
s dolgozik, mikor munkát kap.

46-dik. Ajtai József vallja, hogy a mint munkája jár,
úgy dolgozik.

47-dik. Roszszik János vallja, hogy mikor munkát
kap, dolgozik.

Ezek közül s kívül vadnak még két becsületes mester-
emberek, ezen az nemes városon valamint az egész czéh
vallá, hogy ki szüntelen való sínlődése s ágyban való
feküvése, úgymint Rákosi Ferencz úram ő kegyelme és
Lostájner Szabó József ő kegyelme pedig szemei világától
megfosztattatva lévén, mesterségeket nem folytathatják.

Mely hiteles investigationak rendi az arra tett jó
lélek esméret szerént való kijelentéssel, hogy mindenek-
ben előttünk az fennirt mód szerént ment légyen végben,
arról adjuk mi is tulajdon sübscriptionk és szokott pe-
csétünk nyomásával megerősítettett bizonyágtévő leve-
lünköt tisztí hivatásunk szerént Kolozsvárt a fennirt napon
helyen és esztendőben.

Sapka János m. p. és Magyar László m. p.

mindketten nemes Kolosvár várossa hites szolgabirái.

(P. h.)

(P. h.)

(Eredetije az Erdélyi Muzeum levéltárában.)

57.

A kolozsvári szabóczéh szabályzata a XIX. század elejéről.

A miképpen minden jó társaságokban illik, szokott is jó rendtartás lenni, mind az társaságok tagjaira, mind egyéb dolgok igazítására nézve, úgy illő az b. nemes Szabó Czéhban is ezen alább megírt régi articulusokból kiszedetett és az mostani időhöz alkalmaztatott, és a tekintetes Magistratus által confirmáltatandó articulusokhoz minden becsületes czéhbeli személynek magát ahhoz alkalmaztatni, míg felséges koronás királyunktól újabb privilegiumot válthatunk, vagy ezt confirmáltathatjuk, addig evvel bátran élhessünk.

Először. A mint eleitől fogva jó szokásban volt, hogy a b. nemes Szabó Czéhnek előljárói legyenek, kik czéhmestereknek neveztetnek és egy notárius, kik ezen megírt articulusokhoz a nemes czéhet szorítsák és egyéb eléadandó czéhbeli törvényes dolgokat jó móddal eligazítsák. Ezek penig minden religiókból és capax subiectumokból egyenlő akarattal választassanak; nem különben religio szerint választassék egy atyamester és két bejáró mester, kik az Ifjú Legényi Társaságban bejárjanak annak idejében és azokat regálhassák és érdemek szerint büntethessék.

Másodszor. Légyen kilencz számból álló ifjú, mint ennek előtte is volt; előljárójok az első, úgy mint az kolcsos mester légyen, ki az elejekben adatott articulusokhoz az utána való ifjakat szorítsa és megtartassa, az három utolsó kötelessége legyen, hogy mikor czéhgyűlés jelentetik, fél órával annak előtte az czéh házához felmenni és az helyet elkészíteni, míg az becsületes nemes Czéh égybengyűl, 12 pénz büntetés alatt.

Harmadszor. Valamely becsületes szabólegény a nemes czéhban ajánlani akarja magát, tehát annak az ő erkölcsének és elméjének egyéb jóságai között három

kiváltképpen való ékességei legyenek: 1mo Tudniillik: hogy tisztességbeli ágyból, azaz tisztességes atyáktól nemzetett és született légyen, melyet tartozzék hiteles levele által bizonyítani és hogy mesterségit czéhes helyen tanulta. 2do Hogy maga is tisztességes erkölcsű és józan életű ember légyen. 3^{tio} Hogy az mesterségre is elégséges és 6 esztendeig vándorlott legény légyen. Minek előtte pedig czéhban vétetődnek, köteles légyen egy mesterembernél esztendőt és három napot eltölteni, mely remekesztendőnek neveztetik, hogy azon mester erkölcséről és tudományáról bizonytságot tehessen a nemes czéh előtt.

Negyedszer. Minden becsületes legény, ki remekező napot kér, a czéhmesterektől kérjen és azon kijegyzett napon, melyet adnak, minden módú ruhát maga önön kezeivel szabja meg bizonyos czéhbéli regiusok előtt, melynek elkészítésire azon becsületes mesteremberhez menjen, a hová a czéhmesterek és az regiusok rendelik. Hogy ha pedig valakit elégtelennek esmérnek, különben czéhban ne végyenek, hanem adjanak neki bővebb tanulásra való időt.

Ötödször. Minden becsületes remekes legény minek utánna remekjit tisztességesen elkészítette, elébb az város közé béesküvén, annak utána két becsületes polgár által követtzék(!) bé, letévén elsőben a czéhmestereknek a czéhban álló taxát, úgy mint flor. Rh, 30 harmincz német forintokat a felsőbbek rendelise szerént; mikor pedig törtinnék két három becsületes legény egyszersmind remekezne, a mesterember gyermeke légyen az első, ha remekjit jól elkészítette.

Hatodszor. Hogyha mesterember gyermeke czéhban akarna állani, fél czéha, legyen azaz felit fizesse a czéhban álló taxának, úgy mint 15 német forintot. Ha pedig törtinnék, hogy valamely becsületes szabólegény mesterember leányát venné, az ilyen 20 német forintot fizesse.

sen czéhbéállításér, a ki pedig mesterember özvegyét venne, fizessen¹ . . . Az özvegy pedig ura holtá után dolgozhassa az mesterséget, míg megholt urának nevét viseli.

Hetedszer. Méltó és illendő dolog az is, hogy az mesteremberek illendő számmal légyenek, t. i. a mennyin a várost és az vidéket munkájokkal, minden halogatás nélkül eltartsák, nehogy a rendkívül való szaporodás miatt élelmek se lehessen. Hogyha pedig valamely mesterember ez városról más mező városra menne, mesterségének bővebb gyakorlása végett, az ilyen inasát ezen czéhban szegőttesse, szabadítsa, levelet és kuncsaftat is itten váltván nekie. Ha pedig az mesterek híre és akaratja ellen menne el és esztendeig oda laknék, czéh nélkül maradjon, vagy mégegyezett akaratból a czéh taxájának felit tegye le és minden neglectumokat fizessen meg.

Nyolczadszor. Senkinek se légyen szabad itt ez városban czéhen kívül mívelni király és zászlós urak szabóin kívül, de azok is csak urak és cselédjeik számára dolgozhassanak. Valaki pedig találtatnék, hogy titkon, vagy nyilván czéh ellen dolgoznék, annak nála tanálató munkáját és műszerét bíró hatalmával elvegyék, melynek két része a tanácsé, harmada a czéh szükségire tartassék.

Kilenczedszer. Vásári szabókon kívül senkinek se légyen szabad, nevezetesen czéhen kívül valónak kész munkát árulni, árultatni, melyre az említett látómesterek minden vásárban vigyázzanak és ha ilyen munkák akár piacon, akár boltokban tanálatnának, legottan az czéh mestereknek megjelentsék, az czéh mesterek az város bírájának feladják és annak erejével azon munkákat elvegyék, melynek két része az bíróé és az tanácsé legyen, harmada a czéh számára tartassék, melyből a szegény idegen beteg legényeket segíthessék vagy eltemettessék.

Tizedszer. Az is kötelessége légyen az látómeste-

¹ Az összegnek üres hely van hagyva.

reknek, hogy a városban lévő szabó mesterembereknek mihelyét minden holnapban eljárják és jól megvizsgálják, hogy a szabó mesterek avatatlan posztóból ne dolgozzanak az legényekkel jól varrassanak, mert valamelyik afféle avatatlan posztóból dolgoznék, vagy elviselhetetlen szűk gunyát csinálna, 3 m. forintig büntetessék, azonkívül tartozzék a szűk köntöst megigazítani, vagy ha még is elviselhetetlen, tartozzék más posztót helyében vásárolni.

Tizenegyedszer. Ha valamely legény az városra jó mesterséginek bővebb tanulása kedviért, elsőben is az legények atyját, az atyamestert keresse meg és szabaduló levelét adja keziben, annak utána az atyamester olyan mihelyben kísértesse, a mely mester elsőben szót tett legényér, a legény is tartozzék oda menni, a hová őtet az atyamester rendeli. Ha peniglen valaki szót nem tett volna legényér, az atyamester köteles lészen catalogus szerént rendelve megkínálni, hogy ez által is a jó rend megtartassék és a legény is a mihelyben egyaránt osztassék.

Tizenkettődször. Gyakran megtörténik az is, hogy a gazda másunnét levél által hívat magának legént, az ilyen legény is elsőben az legények atyjához menjen és az szabaduló levelit kezében adja, a hívó levelet is köteles lészen megmutatni, annak utána kísértesse azon gazdához, a ki hívatta. De ellenben a gazda se küldjen legény után levelet, míg azt a czéhmastereknek, vagy atyamesternek, meg nem mutatja, meg nem olvassa és nem subscribaltatja, különben hívott legénye elvételik.

Tizenharmadszor. Egy legénynek se légyen szabad gazdáját innepek előtt egy hónappal, innepek után két héttel, sokadalmak előtt két héttel, sokadalmak után egy holnappal elhagyni, hanem ha a gazda elereszti. Időközben se legyen szabad gazdáját két hét búcsú hét töltése nélkül elhagyni, hogy az alatt az idő alatt más legényre szert tehessen a gazda, egy magyar forint büntetés alatt.

Tizennegyedszer. Senki más legénnyit vagy inasát ne hitesse és ne csalogassa, mert valaki ilyen cselédet hány nap maga házánál tart, annyi 20 pénzt végyenek rajta. Se senki olyan legént ne merészeljen mihelyében tartani, a ki már annak előtte más gazdáján boszszút tett, vagy kárt, 100 pénz büntetés alatt. Az ilyen legény penig az városról elbocsáttassék szabaduló levelit keziben adván.

Tizenötödször. Valamely ifjú ezen mesterségnek tanulására adja magát, tartozzék az ő mesterét híven, igazán és jámborúl négy esztendeig szolgálni, fizetvén elsőben a nemes czéhban a felsőbb rendelések szerént 3 német forintot az czéhmestereknek egy német forintot. A két első esztendőn köteles a gazda lábbelivel tartani, a más két esztendőn penig az inas szerezzon csizmát magának; hogyha penig jámborúl eltölti idejét, az mesterségről is jó speciment tud mutatni, gazdája is jó recommendatiót téssen róla, felszabadíttassék, a midőn is fizessen a czéhben 6 német forintokat, a czéhmestereknek egy német forintot, a szabaduló leveliér 3 márást, az megpecsételésiért 34 pénzt az notáriusnak.

Tizenhatodszor. Hogyha mesterember gyermeke ajánlja magát ez mesterségre és két esztendőre felszabadíttassék, ha jó speciment mutat és jó recommendatiója lészen; a szabaduló levélér tartozik fizetni, mint más idegen ifjak.

Tizenhetedszer. Ha peniglen valamely ifjú mesterségit nem czéhos helyen tanulta, és itten levelet akar váltani, addig az mesterek levelet ne adjanak neki, míg két esztendőt egy mesternél itt az városon nem szolgál, megfizetvén elsőben az feljebb írt módon a szegődségér az 3 német forintot, hasonlóképpen az szabadulásért 6 forintot, nem különben az czéhmestereknek és levelér is fizessen.

Tizennyolczadszor. Valamely ifjú gazdájának kegyetlensége miatt, vagy koplalása, vagy mesterséginek helyes

nem tanulása miatt idejét el nem tölthetné, tehát a czéh-mesterek az ilyent jól megvizsgálják s a gazdát egy forintig megbüntessék, mely forintér tartozzanak az ifjúnak más gazdát adni. Hogyha pedig az ifjú önnönkénjén vagy korhelysége miatt hagyná el a gazdáját, minden pénze a czéhba vesszen és czéh nélkül maradjon.

Tizenkilenczedszer. Senki két inasnál többet ne mérészeljen mihelyében tartani, azt is úgy fogadja az másodikat, mikor az másik szabadulófélben vagyon, mert ez ellen cselekszik valaki, inasa elvétetik és másnak általadatik.

Huszadszor. Hogyha valamely mester vagy paráznságban, vagy gyilkosságban, vagy valami nagy lopásban találtatnék, kitől Isten mindnyájunkat őrizze, tehát az ilyen czéh nélkül maradjon, minthogy efféle cselekedetivel a czéhet meggyalázta, mindaddig ne recipiáltassék, míg az mestereknek kedveket nem találja, fejenként megkövetvén az mestereket, újlag czéhban álljon, megfizetvén az 30 német forintokat. Valaki pedig káromkodnék, vagy pedig az czéhban ittasan mással garáználkodnék(!), két Rh. forintig birságoltassék az czéhmesterek által.

Huszanegyedszer. Mind Isten, mind pedig világi törvény tanítja, hogy az ifjak az öregeket megbecsüljék, jó tanácsadásokat bévegyék, elvárván az öregek elébb micsoda dolgot proponálnak, annak utána szép csendesesen a dologhoz hozzá szólhatnak, mind ülésekben, mind menésekben az maguk helyeket observálják, mikor a czéh együtt vagyon, hogy így is a szép rend megtartassék. Senki másnak becsületi ellen ne szóljon, mesterségit ne ocsárolja és piszkolja. Valaki ezek ellen cselekednék, 6 forintig büntetessék. Ellenben az öregek is az ifjakat ne bosszantsák, hanem tanácsadásokkal éltessek, jó példaadók légyenek.

Huszonkettődször. Hogyha pedig valamely mesternek más czéhbeli társával valami olyas ügye történnék,

hogy egymás között meg nem egyezhetnének, az ilyenek elsöben az czéhmestereket keressék meg. Ha ezek előtt ügye nem igazítódhatnék, támassza tizenkét számból álló érdemes mesterek eleiben, itt is, ha valamelyiknek contentuma nem lenne, appellálja az egész czéh eleiben, itt is, ha causája nem decidálódhatnék, azután vigyen tekintetes inspector urak, vagy tekintetes magistratus eleiben, de minden apróság dologér ne alkalmatlankodjanak se a tekintetes inspector uraknak, se a tekintetes nemes magistratusnak, 3 forint büntetés alatt.

Huszonharmadszor. Hogyha mikor a czéhmesterek czéhgyűlést hirdetnek és valaki a terminált órára meg nem jelenik, 12 pénzig büntetessék, valaki pedig egész czéhgyűlést elmulasztja, helyes mentsége nem lévén, 100 pénzig birságotassék, kivéven mindennek betegségit, vagy városon való nem létit.

Huszonnegyedszer. Ha peniglen valamelyik czéhbeli társunknak halottja történik, olykor pénzes temetés is vagyon, az feljebb megirt okokon kívül hasonlóképpen büntetessék mind óra mulatásér, mind penig az temetés elmulatásér, mint feljebb meg vagyon írva, hogy emlékezzék meg kiki a maga halandóságáról. Mint az második articulusban meg vagyon a 9 számból álló ifjú, ezeknek kötelessége az sírt megásatni, mikor a szükség úgy hozza bé is kapálni, az igen öregeken kívül tartoznak mindnyájon az koporsót fogni és vinni, mint más becsületes czéhokban is szokásban vagyon, melyre az kolcos mesternek nagy gondja légyen, ha penig valamelyik elmellőzné, az czéh által 12 pénzig büntetessék.

Huszonötödször. A czéhmesterek kötelessége légyen e nemes czéhnak mindennemű javaira gondot viselni és annak idejében azokról számat adni. Az Ifjú Legényi Társaságra jó attentióval lenni, azokat articulusok szerint régálni, semmi újításakat a legényeknek az mihelyben meg nem engedni.

Az említett czéh mesterek minden esztendőben a czéh javainak perceptumiról és erogatumiról demonstratiót tegyenek, minden esztendőben hivataljoktól búcsúzzanak és változzanak, kik helyett viszont minden religiokból capax subiectumok communi voto választassanak, nem különben atyamester és az bejáró mesterek helyett is.

Huszonhatodszor. Ezen praemittált articulusoknak megtartására köteleztetnek minden becsületes czéh tagjai; valakik ez ellen rugoldaznának vagy megtartani nem akarnák, az ilyeneket ezen articulusban megirt nagyobb büntetéssel büntessék. Ha mégis valaki vakmerőségben találtatnék, az olyannak mivét feltiltsák, cselédjeit elvegyék, táblát se küldjenek hozzája és vakmerősége s nyakassága, engedetlensége az neve után inprotoculáltassék.

Hogyha peniglen valaki az czéhban végeztetett vagy történt dolgokat czéhgyűlése után másoknak publicálja, az ilyen 100 pénzig büntettessék.

(Egykorú kézirat a XIX. század elejéről az Erdélyi Múzeum levéltárában.)

58.

Remeklést ellenőrző és megbíráló «Látómester» esküformája a XIX. század elejéről.

Az remeket készítő legények mellé kirendelt Látómesterek vagy Regiusoknak¹ az esküvése formulája:

N. N. én a ki mostan ezen remeket készítő legénynek az remekje készítése mellé kineveztettem, én az egész remek készítésében sem tudva, sem tilkon belé nem szólok, mely által tanult mesterségét confundáljam és azáltal az remekjében kárt és hibát ejtsek, hanem mindeket az maga rendjén elnézek és azon remeket elkészítvén és azt mindenekben jónak látom, azt rossznak nem

¹ T. i. királyi biztosoknak.

ítélem; sem atyafiságért, sem barátságér, sem pedig valami jutalomért és akárminémű jóakarater hamisat nem itéllek, mely által az legényt terheljem, vagy a czéhnak kisebbséget szerezzek és az czéh törvényeibe kárt tegyek, hanem ha az elkészült remeket jónak látom, azt rossznak nem magyarázom és nem itéllem. Isten éngem úgy segéljen és úgy adja lelkem üdvességét.

(Egykorú írott példánya az Erdélyi Muzeum levéltárában, az előbbi czéhszabály mellett.)

59.

A dévai szabómesterektől négy inasesztendejét kitöltött s felszabadult ifjú legény ajánló levele s bizonyítványa jó erkölce s magaviselete felől. A dévai szabóczéh előjárói adják Dobrai Péternek. A levél hátán feljegyzés a kolozsvári szabólegények társaságában a társphár megadásáról. Déva, 1805 nov. 7. és Kolozsvárt 1809 jan. 16.

Mi nemes Hunyad vármegyében Déva városában lakó szabómesterek, tudniillik Vaszillia János főczéhmester, Hoffmán Ferencz atyamester, Halász József viceczéhmester, a több társainkkal egyetemben, minden királyi költsos szabad és mezővárosokban lévő czéhbéli szabómester urainknak köszönetünket és szolgálatunkat ajánljuk és adjuk emlékezetére mindeneknek, a kiknek illik, hogy levelünket mutató Dobrai Péter mester nevű ifjú legény az ő uránál fennebb is megnevezett Halász Józsefnél és mind pedig itt mi közöttünk magát jó erkölcsben foglalván és jámborúl magát viselvén, az ő inas vagy apród esztendeit, úgy mint négy esztendőket minden fogyatkozás nélkült hiven igazán és álhatatosan kitöltötte, a mi jóakaró urunknál mestertársunknál, feljebb megnevezett Halász Józsefnél, kinek az ő jámborúl való szolgálatja, forgalódása és jó erkölce felől az ő ura is mi előttünk bizonyosságot tett.

Mi is pediglen egész czéhül bizonyoságot tészünk felőle, hogy sem az ő jámbor urára, sem pedig mi reánk az ő erkölcse és magaviselése miatt semmi panasz nem jött, hanem mint jó erkölcsü ifjú legény engedelmes szolgálai állapotjához tartván kötelességét, úgy viselte magát, hogy mind az ura előtt tisztességet vallott s mind pedig itt mi közöttünk tisztességes híre nevedett.

Commendálván azért Kegyelmeteknek, kérjük Kegyelmeteket egész czéhül szeretettel, hogy valahová ő Kegyelmetekhez járand, mindenütt Kegyelmetek bizvást végye szolgálatját, mert jámbor nemzet és az ő urát is jámborúl szolgálta. Hogyha ez okáért oly szükségében vagy betegségében kívántatik, Kegyelmetek legyen minden segítséggel és oltalommal nékie, melyet mi is hasonló dolgokban meg igyekezünk Kegyelmeteknek szolgálni, mikor az Kegyelmetek tanítványi közül valamelyik közünkben jutánd azon segítséggel és oltalommal igyekezünk lenni. Melynek nagyobb bizonyására és erősségére adtuk az feljebb megnevezett Dobrai Péter mesternek czéhünk pecsétjével megerősített levelünket. Tartsa meg az Uristen Kegyelmeteket jó egészségben kívánjuk. Praesentibus perlectis exhibenti restitutus.

Datum Devae, anno Domini 1805 die 7-ma mensis Novembris.

Főczéhmaster Vaszilia János m. p.
(P. h.) Atyamester Hoffman Ferentz
Vitzeczéhmaster Halász József m. p.

Hátán: Anno 1809 die 16 Januarii lévén a becsületes kolozsvári magyar szabólegényi társaságnak kántoros bójárása, ugyanakkor Dobraji Péter excontentálta a becsületes ifjúságot társphár 30 xrok megadásával, Nagy József úr atyamesteriségében, bójáró mester Pap Mihály és Bendák József urak jelenlétében, nagy dékán Nagy Péter, kis dékán Magyar József, Sokodi János notárius mpr.

(Eredetije papírba nyomott czéhpecséttel, bekeretezett rajz-papíron, az Erdélyi Muzeum levéltárában.)

inasokat a végre egyedül tarthat, hogy az közönséget az illő dolgokkal annál inkább idővesztegetés nélkül és illendő áron szolgálhassa.

A többi között az is következik abból, hogy szorossan meg léssen tiltva a czéhnak, hogy a maga munkájának bérít egy czéhbéli végzés, vagy titkos megegyezés által úgy meghatározza, hogy az olyan, aki talámtán oltsóbban dolgoznék, megbüntessék. Ennek a tilalomnak általhágása a dolognak mivoltához képeest kemény fogsággal és dologgal fog megbüntettetni.

Ezen *Magyar Szabó Czéh* legközelebbéről a *czéh commissariussainak* alatta áll, második törvénytörvényése pedig léssen a helybéli tanáts.

Ennek okáért minden részrehajlásoknak és költségeknek eltávoztatásokra nézve azoknak, akik a czéhről réájok vettetek pénzbeli büntetés ellen méltán panaszolhatni gondolják, panaszoknak bővebb ellátások végett a tisztséghez folyamodni megengedtetik.

Ezek a némely közös határozások, az articulusok pedig következnek ezen módon.

Első Rész.

A Mesterekről.

§. 1. Minden esztendőben janariusban egy bizonyos nap határozottassék meg, amelyen közönséges *Nagy Czéhgyűlés* tartassék, ahol az addig volt két *czéhmesterek* viselt hivatalokról a városi magistratus által arra kinevezendő commissariusok előtt szorossan számadoljanak.

§. 2. Minden második esztendőnek végivel hasonló képpen az arra kirendelt commissariusok jelenlétekben, minekutána számadásokat végeztek a czéhmesterek, addig viselt hivataloktól elbutsuzzanak és a czéh ládáját minden hozzátartozandó eszközökkel együtt a czéhnak visszaadni tartozzanak. Kiknek helyében vagy más két,

arra alkalmas mesterek választassanak és neveztesenek ki, vagy a körülállásokhoz képpes az addig volt két czéhmesterek megmarasztassanak.

§. 3. Azon alkalmatossággal a czéhnak szüntelen való jó rendben tartására nézve választassanak még két személyek avégre, hogy ha a fő- és viczeczéhmesterek vagy betegek volnának, vagy valami utozás (!) vagy egyéb akadály által elfoglaltatnának, azalatt ha valami olyas hirtelen való dolog adná elő magát, ezek az elsők helyett mint *substitutusok* a dolgot eligazíthassák. Nemkülönb választassék egy *atyamester* is, akinek kötelessége a légyen, hogy a mesterlegényeknek magok viselésekre vigyázzon és azoknak mindennemű nyomorúságokban segítségül légyen, betegségekben jó móddal gondjokat viselje s viseltesse. Azonkívül pedig a felséges rendelések által megtiltatott, hogy több *hites öregek* ne tétessenek.

§. 4. A *czéh ládája* álljon mindenkor az *első czéhmester* házánál 's gondviselése alatt, úgy mindazáltal, hogy a ládának második koltsát a *viczeczéhmester* magánál tartsa. Ezen két személyeknek azonban szabad nem lészen más két mesterember jelenléte nélkül a ládát megnyitni.

§. Minden mesterember közönségesen kötelességének tartsa azt, hogy a választott czéhmesterekhez és öregebb előljárókhöz illendő engedelmességgel és tisztelettel viseltessek, de kiváltképen az *ifjabb mesterember*, kinek is kötelessége lészen a czéhmesterek által kiadott helyes rendeléseket minden haladék nélkül, 115 kr.¹ büntetés alatt teljesíteni. Kötelessége lészen továbbá az is, hogy a viczeczéhmestert, atyamestert és a két *hites öregeket* a főczéhmester parantsolatjára a czéh házához hívja, a több czéhmesterember pedig *táblajárás* által gyűjtes-

¹ Eredetileg 15 állott s később írtak elibe még egy 1-es számjegyet. Alább is ilyen pótlások vannak, nyilván az eredeti rendelet kijátszására czélzó szándékkal.

senek öszve; hogyha pedig valamely mesterember a czéh-mesterek parancsolatjára meg nem jelenének, vagy a kerülő táblát rendes időnél tovább tartaná magánál, azon engedetlenségért 30 krajczárral büntetessék.

§. 6. Minden fertály esztendőben *czéhgyűlés* tartassék avégre, hogy akkor az azalatt előfordult czéh dolgai igazításban vétessenek, mely gyűlésben minden mesterember egy R. fl. büntetés alatt megjelenni és a 10 vagy több krajczárokból álló reá vetett rovást, ha t. i. a czéh cassája a szükséges költségekre nem elégséges, befizetni tartozik.

§. 7. Ha pedig valamely mesterember, legény, vagy más akárki is bizonyos dolog végett czéhgyűlést kívánna, azt a czéhmaster egy R. fl.¹ letételéért gyűjtesse bé, az elébb meghatározott büntetés alatt.

§. 8. Azok a mesterek, kik panaszokat vagy más megterheltetéseket kívánnák feladni, kötelesek lesznek azokat legelőször is a czéhmasterek eleibe megigazítás végett terjeszteni, vagy ha a dolog úgy kívánná, az egész czéh előtt is feladni, hogy így a panaszlónak feladása illendő útján elláttassék és a bépanszlott ellen mérsékelt büntetés, vagy pedig a perlekedésnek eltávoztatására a két felek között igazságos egyesség rendeltessék.

§. 9. A felséges rendelések szerint egy büntetésre méltó mesterember a czéh által csak 1 R. fl.-től fogva 6 forintig² büntetethetik meg, nagyobb hibák ellenben a commissariusok jelenlétekben adattassanak fel és tökéletesen láttassanak el; azok a vétkek pedig, melyek sem egy, sem más móddal (amint említettett) el nem láttathatnak, további megítéltetés és büntetés végett elkerülhetetlenül a magistratus széke elibe adassanak fel.

§. 10. Minden mester szoros kötelességinek tartsa

¹ Későbbi írással és más tintával az 1. szám előtt C. betű áll: conventionalis, váltó forintot jelezve.

² Ez a számjegy is javított.

magát mindenkor jámborúl és kegyesen viselni, káromkodást, szitkozódást, veszekedést, egyszóval mindennemű vétkeket és illetlen magaviseletet magától eltávoztatni, különben az ez ellen vétők a 9-ik articulusban megállított büntetés alá vonattatnak.

§. 11. Amely mesterember mesterségbéli társát a czéhgyülésben vagy az utcán vagy városban, vagy közönséges fogadóban illetlen szókkal motskolná vagy hozzá is nyúlni bátorkodnék, az olyan személy a czéh által, jól megfontolván a dolgot, érdeme szerint büntetessék.

§. 12. Azok a mesterek, kik más helységben telepednek meg és mesterségeket folytatják, ha magokat ezzel a czéhval egyesíteni kívánják, kötelesek a felséges rendeletek által megállított 10 R. flból álló taxát megfizetni és emellett a czéhoz egész engedelmességgel viseltetni, úgy a fennálló czéharticulussait is szorossan megtartani. Ha pedig az olyan mesterek a fertály eszteudőnként tartandó czéhgyűlésekre meg nem jelenhetnének, legalább a nagygyűléskor megjelenni és a minden esztendőben letendő forintot befizetni tartozzanak.

§. 13. Ha történnék, hogy valamely czéhbéli mester elszökne, vagy a czéhnek értésén kívül elköltözne, egy idő múlva pedig ismét ide vissza akarna jöni, az olyan köteles lészen aziránt a czéhet újra megkeresni és a mesterségért megállított taxát ismét befizetni. Ha ellemben egy mester megjelenti a czéhnek, hogy nékie bizonyos okokból el kell menni, ez nékie meg nem tiltathatik és az olyan visszajövelete után mesterségit minden büntetés és különös adomány nélkül újra elkezdheti és folytathatja.

§. 14. A czéhon kívül dolgozó, vagy kantárkodó (!) *fejtvő-festők*re nézve a czéh ő felségének 1774-dik esztendőben janariusnak 2-kán költ udvari rendelésre utasítatik, mely szerint azok, ha arravalók lesznek, a czéhben béállani tartoznak, mert különben a mesterség folytatásától egészen eltiltatnak, hanemha az olyanok magokat

a királyi guberniumtól nyert szabadsággal menthetik, hogy munkájokat tulajdon kezekkel gyakorolhatják.

§. 15. Minthogy ezen czéhban vagynak oly mesterek is, akik munkájokat mind az idevaló, mind külső vásárookban is árulni szokták, tehát minden veszekedésnek eltávoztatására nézve meghatároztatik, hogy *a vásárookban üljön és áruljon legelől az öregebb mesterember, utánna pedig a több, mind rendre, idő szerint.*

§. 16. Sokadalmi alkalmatosságon kívül senki is idegen N. N.¹ munkát ne árulhasson, confiscatio büntetése alatt, melynek harmada a denunciánsé, a második része a magistratusé és a harmadik a czéhládájé légyen.

§. 17. Egyik mesternek a másikat akármi módon megtsalni, fogadott munkájától megfosztani, egymás ellen szóbeli és más vetélkedésben bébótsátkozni kemény büntetés alatt tilalmaztatik.

§. 18. Ha valamelyik mesterember a czéhbéliek között a munkájában hibát ejtene, akkor a dolgoztató a czéh előljáróját keresse meg és az a dolgot felvévén ha maga eligazithatja, jó, ha pedig nem, akkor a czéh több tagjait egybegyűjtvén igazittassék el, hogyha pedig a két felek közül valamelyik azzal meg nem elégednék, szabadságában légyen a dolgot orvoslás végett a magistratus eleibe vinni.

§. 19. Nem lészen szabad senkit a megtett munkákért szerfelett taxálni, nehogy panaszra út nyittassék, mely ellen ha ki hibáznék, azokra nézve az ez előtt lévő pontban meghatározott mód tartassék, mely rendtartásra a cehalis commissariusoknak vigyázni kötelelességek lészen.

§. 20. Hogyha valamely mesterember valami munkát felvállalván azt a terminusra el nem készítené, akkor a czéhbéli (!) előljáró a dolgoztató által megkerestetvén, légyen a munkának bévégeztetésére illendő terminust,

¹ A *norma* a különféle mesterségek műveire utal itt.

melyre ha mégis a munka el nem készülne, fizessen az olyan restül dolgozó mesterember a czéhnak 30 krajczárt, hogyha pedig a dolgoztatóval kára, fáradsága és költsége iránt a dolgozó mesterember meg nem egyezhetik, a magistrátusnak elégtétel végett általbocsáttassék; abban a történetben pedig, ha a dolgoztató a terminuson ki nem váltaná a munkát, az előbbeni lépések megtételével a dolgozónak szabadságában hagyatik a munkának eladása és az előpénzek megtartása.

§. 21. A mesterembereknek özvegyei, úgy azoknak fiai és leányai a czéhnak megengedettett törvényeivel és szabadságaival úgy élhetnek, mint szinte magok a mesteremberek, melyre nézve ezen megerősítettett czéharticulusainak is minden történetekben szorosán engedelmeskedni tartoznak, mivel minden afféle czéhát illető dolgok és panaszok feljegyeztetnek és maga idejében a czéhnak törvényes ellátására elő fognak adattatni.

§. 22. Midőn valamely mesterember meghal, annak hátramaradott özvegye mindaddig, míg volt férje nevét viseli, mesterségit minden akadály nélkül folytathatja. Amellett tartoznak a czéhmesterek az ilyen özvegyhez egy mesterségit jól értő mesterlegényt az özvegynek tetszése szerint rendelni és ha azon legény egy idő mulva az özvegynek nem tetszenék, másodikat és harmadikat is kérni a czéhtől teljes szabadság engedtetik. Az özvegyhez rendelt mesterlegény pedig ha elegendő ok nélkül odamenni nem akarna, más mesternél munkára ne bocsáttassék és mesternek is ebben a helységben fel ne vétetessék. Ezt pedig az olyan asszonyokról, akik férjektől elválasztattak, vagy azoktól elszaladnak, anélkül, hogy halálok előtt vélek megbékéltenek volna, nem lehet érteni, mivel az olyanok azon jussokról, amellyel — özvegyek lévén — élhettek volna, önként lemondottak.

§. 23. Keményen és kétszeres visszafizetésnek büntetése alatt megiltatik, hogy a czéh cassájából ételre,

italra és vendégségekre semmi költség ne télessék, hanem az afféle czéh cassájában lévő pénz betegek, szűkölködő mesterek, szegény özvegyek és azoknak árvái, úgy a minden segedelem nélkül lévő beteg legények és inasok számára és végtére a czéhnál történhető elkerülhetetlen költségekre fordíttassék és a két czéhmesterek gondviselések alatt tartatván, szoros számadásba vétessenek.

§. 24. Mivel a főczéhmester a maga házánál tartandó czéhgyűlések által igen sok alkalmatlanságot szenved s amellet még az íróeszközöket is kiszolgáltatni tartozik, azon alkalmatlanságáért nékie minden esztendőben a nagy czéhgyűléskor egy átalýában 14 R. fl.¹ adassanak, nemkülönben a viczeczéhmesternek 12 R. fl., az atyamesternek 2 R. fl., a két hites öregeknek pedig külön-külön egyiknek 11 Rfl.-t fiztessenek; úgyszintén ezen alkalmatossággal, ha a környülállások és egyéb költségek megengedik, egy tisztességes ebédre és közös vígadásra minden mesterembernek 126 krajczár vagy a kissébb jövedelemhez képpst 112² krajczárok fiztessenek, vagy vétessenek ki a czéh cassájából.

§. 25. Ha valamely czéhbéli mester nehéz betegségbe esik, a czéhbéli mesterek közönségesen kötelesek lesznek a czéh által megkerestetvén a beteget meglátogatni és felgyógyulásáig a beteghez minden lehető segítséggel lenni.

§. 26. Ha valamely mesterember, vagy annak felesége, gyermeke, legénye, inasa vagy cselédje meghalálozik, tartozik a czéh, mint más czéhokban is virasztót, fenszol-

¹ Eredetileg 4 állott s más tintával van eléje írva az 1-es szám. Hasonlóképen az alább következő számoknál is egy 1-es szám van eléje szúrva az eredeti norma szerinti számjegyhez.

² Az erdélyi tőkormányszéki 1773. rendelet szerint minden tag után 12 kr. fordítható lakomára. Itt utólag javítatott és többítetett.

gálót, sírásót adni és a temetésre minden mester feleségstől megjelenni. Hogyha pedig a temetésre a gazda meg nem jelenne és helyes okát nem adná, 1 R. fl.-tal büntettség.

Második Rész.

A Legényekről.

§. 27. Az inasok akár idegenek, akár mesterek fiai légyenek, minekutánna a czéhtől felszabadítottak és legényeknek esmértettenek, tartoznak azon czéhnál *még egy esztendeig* dolgozni és azután más városokban vagy országokban is *három esztendeig* bővebb tanulás végett vándorolni, hazajövéen pedig egyik betsületes mesterembernél *félesztendeig* lakni és a kiszabott béréért dolgozni, hogy azalatt külső helységekről hozott erköltse megesmértethessék ; és annakutánna szabadságában lészen a czéhot maga bévétethetése iránt a megirt mód szerint meginstálni.

§. 28. Az úgynevezett bujdosó és mesterségtanulás kedvéért vándorló idegen mesterlegények ha a városban érkeznek, azok ne vendégfogadóba, hanem az atyamester házához szálljanak, aki is azon legényeknek 21 krajczárért¹ szállást adni köteles lészen. Amely mesterlegény pedig fogadóba szállana és rejtékhelyen lappangana 1 R. fl.-ig büntettség.

§. 29. Mihelyt a *vándorlegény* az atyamester házához megérkezik, azonnal tölle a *szabaduló levele* és *kundschaftja* kérettség bé s megvizsgáltatván, a czéh ládájában tétesség bé s addig tartassék ottan, míg a legény a várostól ismét elmégyen. Ha pedig valakinek afféle levele nem volna, az olyan köteles lészen két vagy legfeljebb négy hetek alatt almaradott levelét attól, akitől eljött, előszerezni és okvetetlen bemutatni, melyet ha el nem

¹ A 2 az 1 előtt későbbi betoldás.

hozna, a meghatározott időn túl az olyan legénynek munka ne adassék, sőt a város tisztjeinek mint kóborló és bizonytalan ember bejelentessék.

§. 30. A bevándorlott és mihelyeikből felkelő legényeknek felosztásokban azon rend tartassék, hogy elsőbben az olyan mesteremberekhez, akik betegség és öregség mián nem dolgozhatnak, azután a 22-ik §-nak következtéséül az özvegyhez jó mesterlegények rendeltessenek.

§. 31. A több mesteremberekre nézve pedig az atyamesternél mindenkor egy tábla tétessék bé, melyre azoknak mestereknek nevei, kiknek legényre szükségek vagyon feljegyeztessenek avégre, hogy így az előbbéni §-ban meghatározott felosztástól megmaradó legények legelőször a felírt mesterek között az elsőhöz, azután rendre a többekhez rendeltessenek. Ha pedig a legénynek a mihely nem tetszenék, két hetet ottan eltöltvén, a legény nem tetszése szerint válassza a mihelyt, hanem sorba mégyen, amint a táblán felvagnak jegyezve, szabadságában áll magának más mihelyt, ahol legény nincs vagy csak egy tanálatik választani, de ezen szabad választás azután többször meg nem engedtetik.

§. 32. Hogyha pediglen gazda és munka teljességgel nem találhatik, akkor a vándorlegény három napnál tovább a szálláson és városban is ne mulasson, ne tekeregjen, hanem a legények ládájából is 35 krajczárok¹ uti költségűl adatván, vándorlását követni tartozik. Az olyan legény pedig, aki dologra nem akar menni, nem méltó a költségre; ha mindazáltal olyas idegen legény tanálatatnék, aki a meghatározott napokon túl is mulatna és maga számára kantárkodni (!) mérészelne, az olyan az egész czéh eleibe hívatatván, érdeme szerint büntettessék.

§. 33. Ha egy idegen legény vándorlásának idejét bétöltötte és mesternek felvétetni kívánkoznék, köteles

¹ Eredetileg 15 állott.

lészen jelentése után egy, a czéhtől kinevezendő műhelyben *egy egész remek-esztendőig*, a mesterember gyermeke pedig csak félesztendőig jámborúl, betsületesen és szorgalmasan dolgozni, különben köteles lészen nemcsak annyi hetet, amennyit ok és szabadság nélkül kóborlott, kirendelt mesterénél bétölteni, hanem a czéhnak is minden hétért egy egész heti bérit büntetésül béfizetni.

§. 34. Ennek az esztendőnek eltelése után a legénynek kötelessége lészen magát a czéh gyűlésénél jelenteni és egy R. fl. taxa letétele mellett a megkívántató remekmunkának elkészítésére való szabadságot betsületesen kérni. A *remek-munka* pedig etc. etc. etc. álljon.¹ Ezt pedig nékie egy, a czéhtől kirendelendő mihelyben minden segítség nélkül kell elkészíteni, amire a *látómesterek* fognak vigyázni, kik is őtet egyszer, másszor hirtelenül meglátogatni és dolga után látni tartoznak.

§. 35. Az eleibe rendelt remeknek egész elkészítése után kötelessége lészen a czéhnak azt jól megvizsgálni és ha az valóságos jónak és minden hiba nélkül valónak tanáltatik, az idegen legény 30 R. fl-t,² a mesternek fija felét, azaz 15 R. fl-t³ és az olyan legény, aki egy mesternek özvegyét, vagy leányát veszi el, kétharmad részét, azaz 17 frt 30 kr-t⁴ tartozzék fizetni a czéhnak, mesternek lett felvétetetéséért. Hogyha pedig történnék, hogy a bémutatott remek a czéhtől hibásnak és nem arravalónak tanáltatnék, az olyan legény mesternek mindaddig semmiképpen fel nem vétettethetik, míg mesterségit egészen és jól meg nem tanulja és egy valóságos jó remekmunkát, mint feljebb megíratott, nem készít.

§. 36. Az újonnan felvétetett mesteremberek a rangot a czéhban abban a rendben fogják megnyerni, amelyet

¹ Mesterségek szerint változott.

² Eredetileg 20 állott.

³ Eredetileg 10 állott.

⁴ Eredetileg 13 frt 30 kr. állott.

legények lévén is egymás között megtartottak, anélkül, hogy itt tekintetbe vétenék, ha a mesterember idegen-e vagy odavaló. Eszerint minden legénynek szabad bővebb tanulás végett, vagy hogy magának dolga által valamit szerezhessen, annyi ideig vándorolni, vagy otthon is legénykedni, amíg nékie tetszik, anélkül, hogy azáltal czéhbéli rangját elvesztené.

§. 37. Hogy a mesterlegénynek egyenes és nem kinek-kinek szabados tetszése, vagy a gazdának véle való titkos megegyezése szerint légyen a bére, a czéh meghatározására bizatik olyformán, hogy a legények bére mennyiségit mindenkor az időnek környülállásához és az élelemre megkívántató dolgok árához, nemkülömben a legények serénységihez és tudományához képest mérsékelje és szabja ki a czéh a comissariusok jelenlétében és egyetértések szerint.

§. 38. A mesterlegények akár hétszámra, akár pedig napszámra dolgozzanak, mégis hétfűn reggel kezdvén a dolgot, tartoznak egész héten által dolgozni, ily renddel: téli időben reggeli hat órától fogva estvéli 10 óráig, nyári időben pedig 5 órától fogva egész nap mindaddig, míg a nap világa tart, még pedig minden kedvetlenség nélkül. Azért teljességgel meg ne engedtéssék, hogy a legények gazdájok hírek nélkül letegyék a munkát 's széjjel járjanak.

§. 39. Az úgynevezett «*Blau Montag*», vagyis *korhelsegre való hétfő* semmiképen meg ne engedtéssék; ha pedig valamelyik mesterember azt a legényinek megengedi követni, 30 krajczárral büntettessék; amely valahányszor megtörténik, mindannyiszor kétszereztessek a gazda büntetése. Ha ellemben a legény a kiszabott órára dolgára elő nem áll, hanem sokkal későbbre, azért egy napi bére vonassék le, de ha még arra is menne, hogy a korhelek hétfőit egészen megtartaná 's kedden fogna dolgozhoz, ezért egész héti bére húzattassék el. Ellemben

pedig ha dolog vagyon és a gazda a maga korhelségéért nem adja elé, akkor a legénynek egész fizetése és étele meglegyen.

§. 40. Az a rossz szokás, hogy a legény éjjel a gazda házában kívül háljon, semmiképpen meg ne engedtesék, akik pedig az ellen tselekednének, elsőbben 112¹ krajczárokig büntetődjenek, de ha többször cselekeszik, a büntetés mindannyiszor kétszereztesse, hacsak cselekedetéhez méltó okokkal nem menthetik; kik pedig ezen korhelséget egynehányszori büntetés után is el nem hagynák, azok mint szófogatatlanok a czéhtől elküldtetessenek.

§. 41. Minden mesterembernek szabadságában áll külső helyekről tevél által annyi mesterlegényeket hívni, amennyire szüksége vagyon.

§. 42. Ellemben szoroson megtiltatik, hogy egy mester is a minden hívás nélkül érkezett mesterlegények közül egyet is a czéh híre nélkül mihelybe fe nel végyen, annyival inkább nagyobb napszámnak ígérésevel, mint azt a czéhnek meghatározott articulussai megengedik, magokhoz édesgetni ne bátorkodjanak; úgy szintén egy mester más mesternek legényit se kéz alatt, se nyilván-ságosan hitegetni kemény büntetés alatt ne merészelve.

§. 43. Egy legénynek is hétköznapi alatt vasárnapig szoros eseteken kívül mestereket elhagyni, valamint ellemben a mesternek is méltó ok nélkül legényit elküldeni nem szabad. Úgyszintén húsvét, pünkösöd és karácson előtt három héttel egy legénynek is mihelyét elhagyni és a mesternek is legényit arra kiszabott időben elbotsátani teljességgel meg nem engedtetik, hacsak valamelyik rész bizonyos okok által arra nem kényszeritetik.

§. 44. Azok a legények, akik valamelyik mesternek levelére mihelybe mennek, egy fertály esztendeig a meghatározott bérért nálla dolgozni tartoznak. De ezen időt

¹ Eredetileg 12 volt írva.

igasságosan eltöltvén, a megalkudt útiköltséget gazdájoktól megkérhetik és a mihelyből, ha tetszik, elmehetnek. Ha azután még tovább a czéhnál akarnak maradni, nints hatalmuk magoknak mihelyt választani, mivel már egyszer választottak, hanem kötelesek azon mesteremberhez menni, aki sorban vagyon; ha pedig az nékiek nem tetszenék, ezen czéhet odahagyni és vándorlásokat tovább folytatni tartoznak.

§. 45. Ha valamelyik legény mesterétől bizonyos summa pénzt előre felvenne, azt úgy, amint egymás között megégyeztek vagy hétszámba, vagy darabszámba ledolgozni tartozzék és az olyan legényt más mester mindaddig mihelyében bizonyos büntetés alatt bé ne végye, míg adósságát előbbeni mesterének egészen le nem dolgozza.

§. 46. Azon mesterlegények, akik egész czéhon kívül lévő kántorkodóhoz (!)¹ állanak, nemcsak illendő büntetéssel büntetessenek, hanem annak felette a kántorkodónál (!) töltött idejek a vándorlásra kiszabott esztendőbe belé ne számláltassanak.

§. 47. Mivel a *legényeknek* is a magisztratus által helybehagyandó *társaság-articulussai* lesznek, a czéh köteles lészen arra vigyázni, hogy azok pontosan és igazán megtartassanak.

§. 48. A *legények* által minden *fertály esztendőben tartandó gyűlésben* a czéhtől ezen végre kirendelt mester a választott atyamesterrel együtt megjelenni tartozzék, kiknek is kötelességek lészen a társaság jövedelmét szorosán számbavévén egész vigyázással azon lenni, hogy a *társaság ládájából* a felséges rendelések szerint semmi haszontalan és ok nélkül való költségek ne tétessenek, hanem a beteg és valójában szűkölködő legények felsegíttetésére fordíttassék.

¹ Kontárkodó helyett.

Harmadik Rész.

Az inasokról.

§. 49. Ha valamely ifjúnak, aki nem mesterember gyermeke, a mesterség tanulására kedve lészen, válasszon magának egy tanító mestert, akinél négy héti próbát kiállván, születéséről költ keresztlevelével és két kezessével együtt az inasságban lejendő béiktatás végett a czéh eleiben állittassék, amikor is a czéh egybegyűlésiért 1 R. fl.-ot fizetni tartozzék. A béiktatás taxája pedig minden megkülönböztetés nélkül, akár mester fia légyen az inas, akár idegen, 3 R. fl. határoztatik, azonkívül köteles lészen a czéh minden vallás és nemzet tekintete nélkül inasokat felvenni és beszélgetni.

§. 50. Ha a gazda inassát maga költségin szegődteti bé, maga ruházza és maga szabadítja fel, úgy tanulásának ideje négy egész esztendő légyen; ha pedig mindezeket az inas, vagy szülei a magokéból teljesítik, felszabadulások ideje három esztendő lészen. A mesterek fíjaira nézve pedig semmi bizonyos esztendő tanulásokra ki nem szabadtatik, mivel azok három vagy négy esztendő előtt is az mesterségek tanulásában olyan szorgalmatosan gyakorolták magokat, hogy a fennálló felséges rendelések szerint egy, vagy két esztendei tanulások után az inasi próbát minden hiba nélkül elkészíthetik, tanuló gazdájuktól magok viselések és szorgalmatosságokról való bizonyágleveleket elémutatván, felszabadíttathatnak.

§. 51. A tanulás idejét kitöltvén, köteles leszen az inas az inasi próbát elkészíteni, a mely a következőkbe áll etc. etc. etc.

§. 52. Ha már az inas próbáját illendőleg és úgy elkészítette, hogy semmi is arra ki nem tétetvén, érdemesnek tanáltatik, hogy legénynek vétessék fel, köteles magát az iránt a czéh előtt jelenteni, az hol valamint az idegenek, úgy a mesterek fíjai is a céh gyűléseért 1 R. fl.-ot, a felszabadulásért pedig 6 R. fl.-ot fizetni tartoznak.

§. 53. Valamint itt a városban, úgy a körüllevő helységeken is egy mesterembernek sem engedtetik meg a czéh híre és egyetértése nélkül inasokat felvenni, vagy felszabadítani; az olyan inas pedig, vagy felszabadult legény egy mihelyben is fel ne vétessék.

§. 54. Ha valamely inas mesterétől elszökik s azután megtanáltatván visszahozattatik, ha mestere ellen méltó panasa nem levén, vagy panaszát meg nem bizonyíthatja, mesterségit pedig továbbra is tanulni kívánja, méltóképpen megbüntettetvén, volt tanító mesterének visszaadassék. Ha pedig visszamenni nem akar, vagy talán mesterségit is el akarná hagyni, mesterének reá tett költségét visszafizetni tartozik. Ellemben pedig ha az inasnak felvett panaszai igazoknak és hiteleseknek tanáltatnak, az inas elkezdett tanuló idejének bétöltésére más mester mellé adassék, volt mestere pedig szorosán megbüntettessék.

§. 55. Ha meghalálnék egy olyan mesterember, a kinél egy inas tanulásban vagon, ez két hétnél tovább ne hagyattassék az özvegy mellett, hanem rendeljen a czéh nékie tanulása idejének bétöltésére más mesterembert.

Bévégzés.

Végtére szükséges ezen articulusokat, hogy az ifjak és ifjabb mesterek magok további alkalmaztatásokra nézve annál jobban meg érthessék és megtarthassák, minden esztendőben kétszer a czéh gyűlésében az mesteremberek, mesterlegények és inasok jelenlétekben felolvasni, hogy így ez azokat általhágók magokat tudatlansággal ne menthessék.

Ez után külön íven, más, későbbi írással:

Mutató tábla.

Első rész a' mesterekről.

- 1.) A' nagy czéhgyűlésről.
- 2.) A' czéhmesterek választásáról.

- 3.) A' főbb tiszteknek választásáról.
- 4.) A' czéh ládájáról.
- 5.) Az ifjabb mesterek kötelességeiről 's a' czéh gyűléséről.
- 6.) A' fertályesztendőnként tartandó czéhgyűlésről.
- 7.) A' rendkívül való czéhgyűlésről.
- 8.) A' panaszok feladásáról.
- 9.) A' büntetésekről.
- 10.) A' mesterek magok viselettyekről.
- 11.) A' veszekedő mesterekről.
- 12.) A' más helységben lakó mesterekről.
- 13.) Az elszökő és elköltöző mesterekről.
- 14.) A czéhon kívül dolgozó fejtőfestőkről.
- 15.) A' vásároknban tartandó rendről.
- 16.) Sokadalmi alkalmon kívül idegen munka árulásról.
- 17.) A' mesterek között forgó versengésekről.
- 18.) A' munkában ejtett hibákról.
- 19.) A' szerfelett való taxálásról.
- 20.) A' munkát a' terminusra el nem készítő mesterekről.
- 21.) Ezen articulusoknak a mesterek özvegyeikre való kiterjedésekről.¹
- 23.) A' czéh pénzének elköltéséről.
- 24.) A' tiszteknek fizetésekről.
- 25.) A' beteg mesterekről.
- 26.) A' czéhnél történő halálozásokról.

Második rész a' legényekről.

- 27.) A' felszabadult legényeknek kötelességeikről.
- 28.) A' bujdosó vagy vándorló legényekről.
- 29.) A' legények által elé mutatandó levelekről.
- 30.) A legényeknek elsőben az öreg 's beteg mesterekhez és az mesterek özvegyeihez való rendelésekről.
- 31.) Azután az atyamesternél kitett táblára felirt mesterekhez való rendelésekről.
- 32.) Munkát nem találó legényekről.
- 33.) A' vándorló idejét bétöltött 's czéhben állani kívánó legényekről.

¹ A 22-ik pont hiányzik, amely az özvegynek mesterség folytatásáról szól.

- 34.) A' remeknek elkészítéséről.
- 35.) A' remek bémutatásáról 's a' czéhban való bévétetésről.
- 36.) Az ujonnan felvétetett mesterek rangjáról.
- 37.) A' legényeknek béréről.
- 38.) A' dologban tartandó rendről.
- 39.) Az úgynevezett «Blau Montag» vagyis korhelségre való hetfőről.
- 40.) A' legényeknek künn hálásokról.
- 41.) A' külső helyekről szabad legényt hozni.
- 42.) A' minden meghívás nélkül érkezett legényekről.
- 43.) A' legényeknek műhelyekből való felkelésekről.
- 44.) A' levél által hívatott legényekről.
- 45.) Az adós legényekről.
- 46.) A' kantárcodókhoz álló legényekről.
- 47.) A' társaság articulussairól.
- 48.) A' legények által tartandó gyűlésekről.

Harmadik rész az inasokról.

- 49.) Az inasoknak beszélgetésekről.
- 50.) A' tanulás idejéről.
- 51.) Az inasi próbáról.
- 52.) A' felszabadulásról.
- 53.) A' czéh híre nélkül bevett vagy fel is szabadított legényekről.
- 54.) Az elszökő inasokról.
- 55.) Az inasok tanító mestereik meghalálózásokról.
- 56.) Bévégezés.

(Eredetije a kolozsvári szabóczéh levelei közt az Erdélyi Muzzeum levéltárában.)

61.

*A kolozsvári szabóczéh mesteresküje a XIX. sz. elejéről.
(1807—1822.)*

Esküvés formulája.

Én N. N., aki ezen becsületos nemes Szabóczéh' tagjává lettem, esküszem az élő Istenre, hogy a' Czéhnek

minden privilégiumait és azokon fundált articulussait és minden más törvényeit megtartom és másokkal is megtartatom, a felséges királyi gubernium¹ és a' tekintetes nemes Tanács rendelkezéseinek engedelmeskedem, úgy a czéhnek és előljáróinak végzéseit híven, igazán és egész engedelmességgel teljesítem. Mesterségem folytatása alatt a míveltetőket a munkához megkívántató materialékban szerfelett nem terhelem és az munkák árában is nem taxálom, hanem az illendő fizetéssel megelelgeszem. A czéhnek reám következő minden közönséges terheit híven, igazán, szorgalmatosan és minden zúgolódás nélkül elhordozom, semmi titkos társaságban nem elegyedem, sőt ha másokat is abban tapasztalok, előljáróimnak bejelentem.

Isten engem úgy segítjen minden világi dolgaimban és lelkem üdvességét úgy adja.

(A szabóczéhnek 1822-ből való szabályzatai után, az utolsó levélen, az Erdélyi Muzeum levéltárában.)

62-ik sz. ld. a köv. old.

63.

A kolozsvári ötvösczéh inasfelszabadító levele nyomtatott példányának szövege. Kolozsvárt az 1800-as évek elejéről.

Nos ²*jurati seniores et magistri*
cehae Aurifabrorum liberae regiaeque civitatis Claudi-
opolis, caeterique magistri eiusdem artis in eadem urbe
habitantes, totius cehae nostrae nominibus, et in perso-
nis, universis et singulis, ubivis locorum constitutis, prae-
sentes litteras nostras visuris et lecturis, salutem, ami-
citiaeque commendationem! Notum facimus omnibus,
quibus expedit universis, et singulis, simulque testimonium
perhibemus super eo: Quod posteaquam honestus civis.
Aurifaber, et confrater noster *nostr*

¹ Későbbi kézzel «kormányhá» javítva.

² A neveknek és számoknak kitöltésére üres helyek hagyva.

A maroshegyi lakatos, puszkaműves, üveges és pléhes egyesült czéh inas-felszabadító levele, az 1800-as évekből.

MÍ AZ ERDÉLY NAGY FEJELEMSÉGBEN -

MARUS VÁSÁRHELY SZABAD KIRÁLYI VÁROSSÁBAN LÉVŐ PRIVILEGIÁLT LAKAT GYÁRTÓ — PUSKAMŰVES — Üveges, és Pléhes egyesült Czéh! Tagjai és előjártói — adgyuk tudtára a' kiknek illik: hogy ezen mi Levelünket elő mutató, becsületes, és jámbor ifju ; a' mi Czéhbeli Társunknál fiánál, alkotási Rendszabályunk szerint az ő a'probb inasi éveit, becsületesen, jámborul, és igazán eltöltötte, köreleséginek meg felett; 's a' mivel a' Privilegiált Czéhnek tartozott, mindeneket tellyesített, és meg adott — ezeknek meg esése után mi is ötlet kívánsága következésibe, felszabadítottuk, 's a' folyó 48 ik évi Hónap ik napján szabadon bocsátottuk; a'nyafáságon kérünk annak okáért, minden ezenn mi fennebb érintett Mesterségünkben lévő becsületes atyánkfiait: hogy midőn fenn nevezett jámbor ifju Tanítványunk által — az ő mesterségbeli esmérte öregbedése, és gyarapadása tekintetiből meg fognak kerestetni — ötlet meg ne vessék; hanem miint valóságos Privilegiált Czéhnál tanult ifiat úgy tekintésék — 's néki mi'vhelyt rendelni, és munkát adani a'yal módon gondoskodgyanak — igérvén magunk is — a' hozzáuk jövő, 's Czéhunkat meg találó akár melyik Mesterségünket Privilegiált Czéhnál Tanult iftura nézve: hogy az e' béli jótételeit visszanoznai el nem mulattytuk. — Mellynek nagyobb bizonyosságára, ezen tulajdon nevünk alá írása, 's Czéhünk szokott Pertsétye erőssége alatt költ Levelünket kiis adtuk. M. Vásárhelyen 48 d/ik évben Hónap ik napján.

veniens in praesentiam, tyronem suum, honestum iuvenem
ab annis tyrocinii sui liberum esse
pronunciaverit, simulque annos suos conductos, probe,
fideliter, perfecte, et integre explevisse coram nobis fas-
sus fuerit; nos quoque considerantes fidelitatem et cona-
tum praementionati iuvenis annos
suos tyrocinii sui conductos sincere, probe
et perfecte explevisse fatemur, et iuxta antiquam Cehae
nostrae consuetudinem, tam in doctrinae suae dexteritate,
quam vitae probitate expertum, manumittimus, et com-
mendatum reddimus, totiusque Cehae nostrae nominibus,
in omnibus locis, provinciis, civitatibus et oppidis consti-
tutis magistris Aurifabris, gratum, acceptum, commen-
datumque haberi volumus. In cuius rei memoriam prae-
sentes litteras, propriis nostris nominibus, sigilloque cehae
nostrae authentico munitas, et roboratas dandas esse
duximus, imo dedimos etiam; et contulimus praesentibus
perlectis et exhibenti restitutis.

Datae in libera regiaeque civitate Claudiopoli, die
anno Domini Millesimo octingentesimo.

(Nyomtatott példánya vastag, nagy iven, hosszába nyomtatva,
pátens levél alakjában, az Erdélyi Muzeum levéltárában.)

64.

*A kolozsvári tanács és a kolozsvári szabóczéh íratváltása
egy szabólegény remeklése ügyében. Kolozsvárt 1812 jún. 15.*

Tekintetes Nemes Magistratus!

Nékünk Kegyes Patronus Uraink!

Közölvén velünk a tekintetes nemes Magistratusnak
az 1171-dik alatt költ rendelésit Szentkirályi János nevű
szabó legény, feleletünk megtétele végett, arra rövideden
megtészük feleletünket.

Imo. Azt írja ugyan Szentkirályi János, hogy a mult
esztendőben adott volna egy instantiát a szabó czéhba,
a melyben remek-esztendőt kért volna.

Erre az ellenvetésre, hogy jobb móddal megfelelhessünk, ragaszkodunk a többszöri beadott instantiájára kapott válaszára, a melyekből megtetszik az, hogy 1mo soha remekesztendőt nem kért, hanem minden törvénytelenül való bévétettetését kérte. 2do. Az is megtetszik, világosan, hogy a becsületes czéh soha a bévétetésin ellenkező, sem pedig üldözője nem volt, csak mindenkor azt kívánta, hogy a törvényes remek-esztendőt töltsse ki és annak utánna bátran remeket készíthet, de arra soha rá nem vehettük.

2do Elé mutat ugyan sub C. égy instantiát, a melylyel a czéhet vádolja, hogy arra semmi választ nem adtunk volna. Arra csak azt feleljük, hogy az egy valóságos pusztá feladás, mert soha egy instantia sem adódik vissza válasz nélkül, és azon instantia soha a czéh előtt nem is volt. Ellenben, ha lett volna is, abból is kitetszene, hogy akkor sem kért remek-esztendőt, hanem csak remekezésre léendő bocsáttatását kérte, már pedig a remek-esztendő nélkül meg nem adadtathatig (!)

Ez okon kérjük a tekintetes nemes Magistratust, hogy méltóztassanak Szentkirályi Jánostól a czéhtől kapott válaszait felkéretni, a melyekből megtetszik világosan, hogy soha remek-esztendőt nem kért, azt kitölteni sem akarta. Azomban kérjük a tekintetes nemes Magistratust, mint jó atyákat, kik bölcs előre való nézésből a magok szárnyai alatt lévőket védelmezik, ne engedjék akkor egy olyan társaságot, a ki a Felséges királyi rendelés által egyben van kapcsolva, azt megrontani. Kik is midőn vigasztaló válaszát elvárván maradunk

a Tekintetes Nemes Magistratusnak

alázatos szolgálói

A czéh tagjai közönségesen.

Külső czím: A kolosvári tekintetes nemes Magistratushoz alázatos felelettye a Magyar Szabó Czéhnek.

Alatta: Válasz. Producálja a czéh az iránt tett protocol-

latióját, hogy az instans az 1811 esztendőben májusban a czéhtől mit kért és arra micsoda választ adott.

A kolozsvári tanácsból június 15, 1812.

Kiadta: Veszprémi Elek m. p.
vicensotarius.

Alatta: 1812 die 16 Junii ezen resolútiót 4 accrutumokkal általadtam czéhmester Kecskeméti Józseff uramnak.

Jónás m. p.
szolgabíró.

(Eredetije az Erdélyi Muzeum levéltárában.)

65.

A kolozsvári magyar szabóczéh az erdélyi főkormánysszékhöz intézett fellebbezése a városi tanács végzése ellen a Nagy József szabómester által a czéh ellen indított perben, melynek ítélete a czéhmestereket hivatalvesztésre s a czéh összes tagjait, u. m. 63 szabómestert pénzbüntetésre ítélte. A főkormánysszék elhalasztó végzésével. Kolozsvárt, 1813 jun. 22.

Méltóságos gróf Gubernátor úr!

Nagyméltóságú és Kegyességű Kegyelmes Urunk!

Ide való szabómester társunk Nagy József ő kegyelme bizonyos panaszát adván fel a tekintetes nemes Magistratusnak egész czéhünk ellen, melynek leírásával annyival inkább nem kívánjuk Excellentiádat terhelni, hogy az már a felséges királyi Főigazgató Tanács előtt megfordulván, Excellentiád előtt ismeretes. Ezen panaszra a tekintetes nemes Magistratus investigatiót rendelt ugyan, de annak alkalmatosságával mi tökéletesen meg nem hallgattattunk. Az investigatio pedig beadatván, arra ellenünk a tekintetes nemes Magistratus egy oly terhes határozást tett, melyben a czéhmestereket hivataljokból kitétetni és egy vivum homagiummal büntettetni végzette, azon kívül, minden mesterembert, kik 63 számmal vagynak, 12 Rh. forint büntetésre ítélte, a Nagy József minden költségeinek megfordítására is ítélte a czéhet és hogy Nagy József ő kegyelmét meg-

kövesse. Mely ilyenén határozását minekelőtte kiadta volna, a felséges királyi Főigazgató Tanácsnak felküldötte helybenhagyás végett és ez által elejtett bennünket a felséges királyi Főigazgató Tanácshoz jelentendő recursusnak beneficiumától, mely mellett megmutogathattuk volna a tekintetes Magistratus határozásában található sérelmünket és az investigatio által tökéletes világosságra nem hozatott környülállásokat tisztában helyheztehetők és megbizonyíthatók volna. Mely szerént a felséges király Főigazgató Tanács csak annyiban könnyebbitette azon határozást, a mennyiben a mesteremberekre szabotott 12 Rh. forint büntetést 6–6 Rh. forintra szállítani méltóztatott. Ez iránt lejöven a felséges kir. Főigazgatói Tanács kegyelmes határozása, annak publicatiója alkalmatosságával recursust jelentettünk a felséges királyi Főigazgató Tanácshoz és annak elkészíthetese végett a tekintetes Magistratustól, minthogy egyébképpen ki nem kaphattuk, instantiánk által kértük ki az actákat, melyek közül némelyeknek kiadatásáról kaptunk is resolutiót, de oly későn, hogy addig 30 napok eltöltek a recursus jelentésének napjától fogva, s már most azt állítván a tekintetes Magistratus, hogy a recursus proportiójának terminusa csak 30 napokból álljon, holott mi úgy tudjuk, hogy 60 napokból áll, mint recursusunkat prosequálni elmulattak ellen az executiót kirendelte. Már most kéntelenítettünk újra is recursust jelenteni, de úgy értettük, hogy hoc non obstante a következő első czéh gyűlésében a commerciális commissárus urak a határozást executióban fogják venni. Minthogy azért az eltölt 30 napok alatt is elébbeni recursusunkat csak azért nem promoteálhattuk, hogy a tekintetes Magistratus az actáknak ki nem adásával késleltetett bennünket, alázatosan esedezőnk Excellentiadnak abbéli nagy kegyelme iránt, hogy méltóztatnék azon executiót felfüggeszteni addig, míg sérelmünket recursus utján a felséges királyi Főigazgató

Tanács kegyes színe eleiben terjeszthetjük és annak további kegyelmes határozását kieszközölhetjük.

A kik kegyelmes válaszát alázatosan várva és esedezve mélységes tisztelettel maradtunk

Méltóságos gróf Gubernátor úr Excellentiádnak
alázatos szegény szolgálai

A kolozsvári egész magyar szabóczéh.

Külső cím: Méltóságos erdélyi gubernátor Losontzi I. báró gróff Bánffy György ur ő excellentiájához, mint nagyméltóságú kegyelmes pártfogó úrhoz.

Alázatos levele a kolozsvári egész Magyar Szabó Czéhnek.

Ugyanott oldalt:

4767.

Resolutio.

Megparancsoltatván e mái napon a kolozsvári Tanácsnak, hogy a könyörgők és szabó mester Nagy József között fenforgó egyenlenséget, mind a két félnek illő meghallgatásával új vizsgálat alá vegye és a dolognak igaz mivoltáról téjendő további tudósításáig az elébbeni határozásnak executioját függőben hagyja, a könyörgők alkalmaztassák magokat ezen határozáshoz.

E regio magni principatus Transsilvaniae Gubernio.
Claudiopoli die 22. Junii 813.

Extradata per Antonium Mikó mp.
secretarium.

(Eredetije az Erd. Muz. levéltárában.)

66.

Az 1848—49-iki szabadságharcz honvédhadserege katonái egyenruhájának részletes leírása a kolozsvári magyar szabóczéh jegyzőjétől. Kolozsvár 1865 szept. 3.

Rövid jegyzés az 1848-ik évből.

Ha valaki ez utánunk következő egy nagy rakás évfolyásával ezt az írást megolvassa, legyen fogalma ebbe az időbe, hogy láthatott ki egy Kossuth-husár, egy gyalog honvéd s a többi. Azt is megemlítem, mi juttatta eszembe, hogy ezt feljegyezzem. Erre egy alkalmam volt: ugyanis egy régi-

ségkereső tekintetes, Jakab Elek úr bennünket megkért, hogy nézhesse át a czéhnak régi iratait, szóval minden régisegeit, mi a czéh almáriomába elég nagy számmal van, a mivel az illető úr is bőségesen ki volt elégitve, átnézése után megköszönte, megdicsérte a czéhot, hogy ezelőtt 300 évvel több királyok, több fejedelmek által adott privilegiumait, leveleit oly híven megőrizte; csak egy mondása volt: tudni illik nagyon csudálkozni, hogy a Rákóczi-forradalomról nincsen a czéhnak semmi jegyzése, pedig ez nagy részt vett Erdélybe, főképp Kolosvárt. Így jutott eszembe: hiszen nekünk is van, az utánunk következők számára, mit feljegyezzünk.

Tehát: 1848-ik év mártzius 15-ike volt a magyar nemzetnek azaz emlékezetes napja, melyen a forradalom kitört; az osztrák haderő más hét nemzettel együtt, tizenégy felől támadta meg a magyart; a magyar nem ijedt meg, vitézségit, bátor harcziaságát a hazájokat szerető őseiktől öröklötte; ennek most is elég jelét adta, melylyel mind a hét nemzetet az osztrák seregeivel együtt dicsőségesen legyőzte. Nem mert már szembe ütközni a magyarral egy ellene sem, miért behitták a muszkákat; ezek nagy számmal jöttek, az osztrák hozzá csatlakozva, elborították a két magyar hazát. 1849 augusztus 25-én a magyar letette előtte fegyverét.

Kossuth-huszárok öltözete: kávészin atilla, veres zsinórzattal, elől huszár-máslival, fehér ércgomb és galambkosarakkal, búzavirágkék nadrág, veres zsinórral, veres csákó, nemzeti rózsával, szépen illett reá a Magyarország czimere. Fegyvere két pistoly és kard.

A gyalog honvéd öltözete: kávészin atillája hosszabb a lovasénál, hasonló készítéssel, kékszin magyar nadrágkapocscsal, fekete csákó, nemzeti rózsával, Magyarország czímerével, fegyvere szuronyos puska, bornyú, töltéstáska fekete szíjakkal; a huszárok szíja is fekete.

Lovas nemzetörnek: Rövid dolmán, világoskék posztó-

ból, magaszínű zsinórral, fehér érczgomb és galamb kosarakkal, szürke pantallon, széles veres bordúrral, veres csákó, nemzeti rózsával, Magyarország címerével, huszárnak illő fegyverzettel. Megjegyzendő, hogy ezek a mágnási karból, jómódú tehetős polgárokból állottak. Számukra a mágnásnők oly szép, gazdag magyar zászlót készítettek, milyent a mohácsi vész után még senki sem látott.

Gyalog nemzetőr öltözete: világoskék atilla, magaszínű zsinórzattal, huszármáslival, fehér érczgomb és galamb kosarakkal, szürke pantallon, veres bordúrral, fekete csákó, nemzeti rózsával, Magyarország címerével. Átalánvéve mind fekete szíjakkal. Nagyon jól látott ki ezzel az öltözetrel a magyar hadsereg, a mi arról is emlékeztet, hogy ezután az a tengerszámú frakk mind elpusztult.

Az említett időbe a ruhacommissio a városi Redoutba volt helyezve, hová a czéh minden tagja ki volt rendelve ruhákat szabni. A ki csak varrni tudott férfi és nő, az mind a honvédek számára dolgozott. Különösen el voltak foglalva a szabó-czéhön kívül a szíjgyártó, bornyút, patronást, szíjjakat, lószerszámot készített. Az asztalos puskaágyakat csinált, a lakatos puskaszerszámot, a suszter és csizmadia csizmát és bakancsot készített, a késes kardot készített és közsörült, valamint a kardcsináló is. A tő-csináló kapcsokat készített, a gitler gombokat és galambkosarakat, a sapkás sapkákat és csákókat készített. Ebbe az időbe így voltunk elfoglalva. Irtam 17 évvel későbben

Kolosvárt szeptember 3-án 1865-ik évben.

Farkas Sámuel

a ns. magyar szabóczéh jegyzője.

(Eredetije az Erdélyi Muzeum levéltárában.)

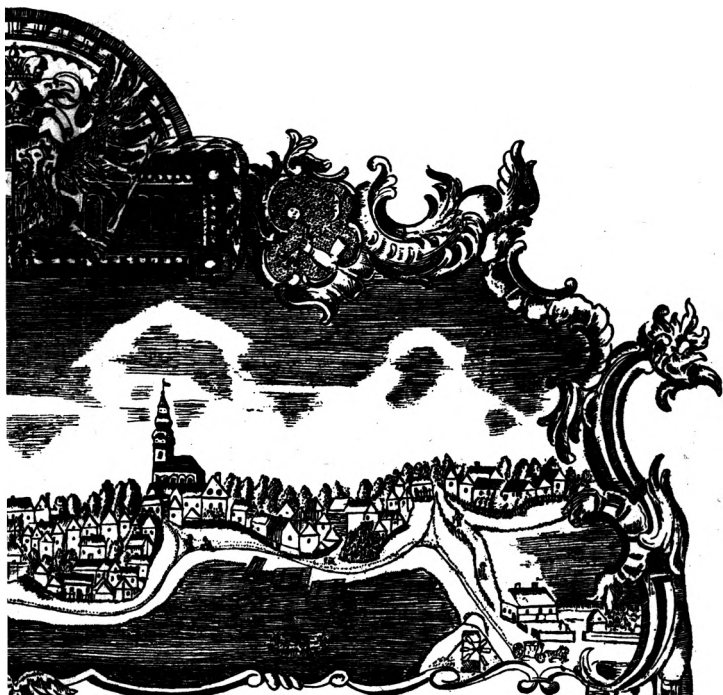

MI TEK. NEMES C
HÓLD MEZŐ VÁSÁRHI
NÉMET SZABÓ, ÉS PAPLÁNY
MESTEREK valjuk, hogy ezér

született
 mintegy Esztendő's termetű
 béli Mester - Társunknál esztendeig hétig Mest
 gesen, a' mint egy Mester-Legényhez illik, magát viselte. Ar
 Úraink, hogy meg - nevezett Legényünket, igaz járatbéli
 Tzéhbéli Úraink-is, a' meg-nevezett ifiúnak Mesterség sz
 Köit Hóld Mező Vásárhely Várossában Ha
 F & Tzéh-Mester
 Atya-Mester

A hóldmezővásárhelyi szabó- és paplanyos-cz

SZEGED VÁRMEGYÉBEN

ELENY VÁROSSÁBAN LAKOZÓ MAGYAR ÉS

NYELV MESTERSÉGBEN LÉVŐ TZEH-MESTER 's' a' t.

az a betűveltes ifjú *Engel Imre* vándorlegény nevezet szerint

Vármegyében Hazájára
hajó ábrázatú itt a' mi Tze-
h-mesterségét folytatván, mely idő alatt magát híven, és tisztésé-
re való nézve, kérettemek általunk minden renden lévő Tiszt.
i Személynek lenni esmérjék; azon okból minden betűveltes
zokása szerint illendő segítséggel lenni ne terheltessenek.
avának dik Nappján 18 dik Esztend.

TzeH-Nótárius
Mester kinél Műhelyben volt.

TzeH vándorlegény ajánlólevele 1800 elejéről.

HARMADIK RÉSZ
MAGYARORSZÁGI
ÉS ERDÉLYI CZÉHEK
LAJSTROMA

Függelékül közlöm a fővárosi levél- és könyvtárakban őrzött czéhlevelek lajstromát: 1. a budapesti egyetemi könyvtár-, 2. a Nemzeti Múzeum-, 3. az orsz. levéltár-, 4. az akadémiai könyvtárban levő s 5. a czéhbizottság iratai közt feljegyzett czéhleveleket.

Az egyetemi és múzeumi könyvtárban, úgy az orsz. levéltár kancelláriai osztályában őrzött czéhlevelek legnagyobb részt *eredetiek*, részben hiteles másolatok. Az egyes czéhektől 1805-ben vonta be ezeket a helytartótanács, legújabb alkotmányos korszakunk elején (1867-ben) deponáltattak aztán ezek mostani helyükre. Eredeti az Akadémia könyvtárában őrzött mintegy 50 drb czéhlevél is. Összesen közel 2000 drbra rúg ezeknek a száma, — s a XV. századtól a jelen század elejéig terjednek.

A jelen századból származó legtöbb czéhlevél eredeti fogalmazványa az orsz. levéltár kincstári osztályában található, 1815—1847-ig. Ezeknek száma mintegy 2000-re tehető.

Az orsz. levéltár kancelláriai osztályában van még három vaskos kötet, czéhlevél másolatokkal: I. 1764—1767. II. 1768—1772. III. 1812—1848-ból. Ezek a fentebb elősorolt eredetiek hivatalos másolatai.

Végül az orsz. levéltár «erdélyi kir. főkormányszéki osztályában» erdélyi czéhlevelek és iratok őriztetnek, részben eredetiben, legnagyobb részt pedig a főkormányszék által 1761—1788-ban hitelesített másolatokban. Ezeket külön szakaszba foglaltam, a mennyiben ezeknek egészen más az eredetük, pl. a szászokénak, melyek az egész Szászföldön többnyire egyöntetűek. Ezek száma is megközelíti az ezer darabot.

Kiegészítettem mindezeket a M. Történelmi Társulat czéhbizottságának az 1877-ben országszerte szétküldött kérdő íveire beérkezett iratokból, melyek a N. Múzeumban őriztetnek.

Összesen tehát mintegy 5000 drbra rúg az alábbi czéhlajstromban összeállított czéhlevelek száma.

A lajstromban igyekezem feltüntetni: mely czéh, mikor, kitől, mily nyelven kapja szabályait, esetleg honnan vagy hová kölcsönzi, s hol őriztetik a czéhlevél? A nyelvkülönbség feltüntetése végett az évszámokat háromféle alakban nyomattam: a *vastagabb* évszámok a magyar, a *dűlt* számok a latin, a *közönségesek* a német czéhszabályokat jelzik. A tót, szerb, horvát, cseh nyelvűeket kiírva jelzem. De ez a megkülönböztetés 1815-től s azon innen megszűnik, mert az orsz. levéltár kamarai osztályában lévő betűrendes indexben, a miből dolgoztam, magam sem találtam a nyelvkülönbséget feltüntetve. A czéhlevelek lelhelyét zárjelben, kezdőbetűs rövidítésekkel jelzem.

A czéheket városok szerint csoportosítottam, egyrészt, mert a városi monographusok így jobban használhatják, másrészt mert egy czéhben gyakran több mesterség is lévén egybe foglalva, ezeket mesterségek szerint csoportosítva, ismételve kellett volna elősorolnom, a mi a lajstrom terjedelmét tetemesen növelte volna. A városok és községek *betűrendes* lajstromában a czéheket aztán *időrendben* sorolom elő, csoportosítva az egy és ugyanazon czéhre vonatkozó különböző korú levelek datumait.

A nyomtatásban megjelent czéhleveleket nem vettem fel e lajstromba, mert ez is tetemesen növelte volna annak terjedelmét. A tömegesen és a folyóiratokban megjelentekre az illető helyeken és a kötet végén adott könyvészetben hivatkozom.

Kívánatos volna, hogy az összes vidéki levéltárakban

és ipartestületeknél őrzött czéhlevelekről hasonló feljegyzések készülének, hogy idővel e lajstrom az egész országban megőrzött czéhlevelek lajstromává lenne kiegészíthető.

A rövidítések jelentése.

e. k. = egyetemi könyvtár	M. T. = Mária Terézia
n. m. = nemzeti muzeum	II. J. = II. József
o. l. = országos levéltár	I. F. vagy Fer. = I. Ferencz
a. l. = akadémiai levéltár	Sz. J. = Szapolyai János
cz. b. i. = czéhbizottság iratai	Iz. = Izabella
cz. sz. = czéhszabály	J. Zs. = II. János (János Zsigm.)
m. e. = megerősítve	B. I. = Báthory István
m. = magyar	B. Kr. = « Kristóf
n. = német	B. Zs. = « Zsigmond
k. n. = kelet nélkül	B. A. = « András
v. t. = várostanács	B. G. = « Gábor
M. = Mátyás király	R. Zs. = Rákóczy Zsigmond
II. U. = II. Ulászló	Bn. G. = Bethlen Gábor
II. L. = II. Lajos	R. Gy. = Rákóczy György
Ferd. = Ferdinánd	A. M. = Apafi Mihály
R. = Rudolf	f. k. = főkormányshék
L. = I. Lipót	sz. e. = szász egyetem.
III. K. = III. Károly	

MAGYARORSZÁGI CZÉHEK,
a horvát-szlavonországiakkal együtt.

A

ABONY, *Nagy-Abony* (Pest vm.) — Csizmadiák **1773** (e. k.), **1817** (o. l.). — Szabók, szűcsök és szűrszabók együtt **1818** (o. l.). — Takácsok **1822** (o. l.). — Kovács, lakatos, kerékgyártó és asztalos együttes czéh **1824** (o. l.).

ÁCS (Komárom vm.) — Takácsok **1843** (o. l.).

ADA (Bács-Bodrog vm.) — Takácsok **1815** (n. m.). — Csizmadiák, szabók és mások¹ **1815**. — Takácsok **1815**. — Kovácsok, lakatosok, kerékgyártók, asztalosok és kötélgyártók **1819** (o. l.).

ADONY (Fehér vm.) — «Ve-gyes czéh»² **1817** (n. m.). — Az adonyi dunai molnárok és pékek **1817**. — Kovács, lakatos, kerékgyártó, asztalos, kádár és nyereggyártó együttes czéh **1847**. (o. l.).

AJKA (Veszprém vm.) — Kerékgyártók és kovácsok **1824** (o. l.).

ALBERTI (Pest vm.) — Csizmadiák **1817**. — Szabók és szűcsök **1831** és **1832** (o. l.).

ALMAGYARI. Ld. *Eger*.

ALMÁS (Bács-Bodrog vm.). Takácsok, szabók és mások **1815** (o. l.).

ALSÓ-JÁSZ-SZENT-GYÖRGY (Jász-Nagy-Kun-Szolnok vm.). — «Vékony szabók» és mások **1817** (o. l.).

ALSÓ-KÖRÖS (Belovár-Körös vm.). — Lakatosok **1510** Perényi nádortól, melyet **1689**-ben átvesznek a szombathelyiek (e. k.). Lakatos, arany- és ezüstműves és asztalos czéh együtt **1764** M. T. (e. k.). — Csizmadiák **1764** (e. k.). — Fazekasok **1764** M. T. (e. k.). — Gombkötők **1764** M. T. (e. k.). — Szabó «et chyrodatae vulgo csuhás» czéh **1764** M. T. (e. k.). — Szűcsök **1764** M. T. (e. k.). — Vargák és timárok együtt **1751** M. T. (e. k.). — Vargák, timárok, bocskorkészítők **1819**. — Kovácsok, lakatosok, kádárok **1819**. — Mészárosok, szűcsök, szijgyártók, nyergesek, pékek, szappanosok **1819**. — Takácsok, gombkötők, kötélgyártók, kalaposok, üvegesek **1819**.

¹ A «mások» rövidítést az orsz. levéltári index használja; a «stb»-it is annak nyomán íróm.

² Ez általános jelzést a nemz. múzeum czéhlevél-lajstroma használja.

— Magyar és német szabók, szűrszabók 1819. — Fazekasok 1826. — Kalaposok 1838. — Az Arad-csatornán lévő malomtartók és molnárok 1843. (Mind o. l.).

ALSÓ-KUBIN (Árva vm.). — Mesteremberek 1790, tót nyelven (e. k.). — Szabók, csizmadiák, vargák és mások 1818 (o. l.).

ALSÓ-KUSZONYE. Ld. *Kuszone*.

ALSÓ-TÓT-BAKA (Hont vm.). — Mészárosok 1828 (o. l.).

APÁTFALVA (Csanád vm.). — Szabók és szűrszabók 1815. — Csizmadiák, n. és m. vargák (vulgo cserző-vargák) 1815. Takácsok 1815 (o. l.). Ld. *Makó*.

APÁTI (Bars vm.). Ld. *Ara-nyos-Maróth*.

APATIN (Bács-Bodrog vm.). Ácsok, kőfaragók, cserepesek együtt 1770 (e. k.). — Asztalosok, esztergályosok, üvegesek, puskaművesek együtt 1770 (e. k.). — Fürdősök 1770 (e. k.). 1817 (n. m.). — Csizmadiák, lakatosok, nyereggyártók, vargák együtt 1770 (e. k.). 1817 (n. m.). — Kádárok, kerékgyártók, kovácsok, szegművesek együtt 1770 (e. k.). — Magyar és német kalaposok 1770 M. T. (e. k.). — Kötélverők 1829 (n. m.). — Mészárosok, serfőzők, szappanosok, szíjgyártók, timárok együtt 1770

M. T. (e. k.). — Molnárok 1817 (n. m.). — Öntők, bádigosok, rézművesek, sárga-rézművesek és tücsinálók (Zinngiesser, Klampferer, Kupferschmidt, Gürtler- und Nadler-Zunft), 1770 M. T. (e. k.). — Posztócsinálók, takácsok, harisnyakötők, hálófönők, festők és nyírók együtt 1770 M. T. — Szabók, gombkötők, szűcsök és kezyűsök együtt 1770 M. T. (e. k.). — Pékek, molnárok és mások 1817. — Vargák és csizmadiák 1817. — Kovácsok, kerékgyártók és kádárok 1817. — Mészárosok, serfőzők és mások 1817. — Szabók, gombkötők, szűcsök és kezyűsök 1817. — Takácsok, posztósok, harisnyakötők, festők és posztónyírók 1817. — Ácsok, kőművesek és mások 1817. — Asztalosok, lakatosok és mások 1817. — Harisnyakötők (vulgo Strumpfstricker) 1817. — Kötélgyártók 1829. (Mind az orsz. ltrban.) — Halászok 1830 (o. l. és n. m.).

APOSTAG (Pest vm.). — Szabók 1817. — Takácsok 1824. — Kovácsok és lakatosok és mások 1817. — Molnárok 1817 (o. l.).

ARAD, Ó-Arad (Arad vm.). — Kalmárok 1735 III. Károlytól (n. m.). — Görög nem egyesült szabók és pokróczsinálók (stragularii) 1765 Mária

Teréziától. — Kőművesek 1768 M. T. — Kovácsok és kerékgyártók 1781 II. Józseftől. — Bodnárók 1770 M. T. — Csizmadiák 1815. — Esztergályosok, padlócsinálók (vulgo Bodenmacher), szitakötők és fésűsök 1816. — Kovácsok és kerékgyártók 1816. — Lakatosok és asztalosok 1816. — Német szabók 1817. — Kalaposok 1817. — Szűcsök 1817. — Görög n. e. «vékony szabók» 1817. — Fazekasok 1817. — Gombkötők 1817. — Sziígyártók 1817. — Magyar szabók és szűrszabók 1817. — Takácsok 1817. — Kőművesek és kőfaragók 1817. — M. timárok 1817. — Kádárok (vulgo Fassbinder) 1818. — Ácsok 1818. — N. vargák 1818. — Molnárok 1818. — Kalmárók 1818. — Kéményseprők 1819. — N. timárok (vulgo Rothgerber) 1820. — Kötélverők 1820. — «Vékony-szabók», paplanosok és szűrszabók 1823. — Puska-művesek, fegyverkészítők, sárgaréz-művesek, sarkantyúsok, kések, reszelővágók, bádogosok és czinöntők 1840. — Üvegesek 1844. — Sütők, bábsütők és nyereggyártók 1845. — Mészárosok 1845. (Mindannyi az országos Itrban.)

ARANYOS-MARÓT (Bars vár-

mege). — Csizmadiák 1680-ban kapnak czéhlevelet Ujbányától, megerősíti gr. Forgách István 1691-ben (o. l.). — Aranyos-Marót, Apáti, Gesztócz, Maholány, Kis-Tapolcsány, Szőlős, Verebély bars megyei helységekben lévő kerékgyártók, kovácsok, lakatosok, együttes czéhe 1730-ban III. Károlytól, tótul (e. k. másolat.). — Aranyos-maróti és más helységbeli molnárok 1844 (o. l.).

ÁROKSZÁLLÁS (Jász-Nagykunszolnok vm.). — Csizmadiák 1817 (n. m.). — Takácsok 1817 (n. m.). — Vegyes czéh 1817, 1820 (n. m.). — Takácsok 1817. — Csizmadiák 1817. — Vékony szabók, szűrszabók és szűcsök 1817. — Kovácsok, lakatosok, kerékgyártók, asztalosok és ácsok 1820 (o. l.).

ÁRPÁS (Sopron vm.). — Kerékgyártók és asztalosok 1827 (o. l.).

ÁRVA - vármegyei molnárok 1759 (e. k.).

ÁSVÁNY (Győr vm.). — Molnárok 1847 (o. l.).

ASZÓD (Pest vm.). — Kőművesek, ácsok, asztalosok, lakatosok, üvegesek és rézművesek 1841. — Szabók és szűcsök 1842 (o. l.).

ASSZONYFA (Vas vm.). — Csizmadiák 1817 (o. l.).

B

BAÁN (Trencsén vm.). Ld. Bán.

BÁBA (Vas vm.). — Takácsok 1829 (o. l.).

BÁCS (Bács-Bodrog vm.). — Szabó, csizmadia, fazekas, szíjgyártó, szűcs, varga, gombkötő egyesült magyar czéh 1828. N. kádár, kerékgyártó, kovács, lakatos, asztalos, kalapos, harisnyakötő, tímár, üveges, kőműves, varga, takács, szabó, szappanos, pék, kötélgyártó, festő és molnár czéh 1828 (o. l.).

BÁCS-BODROG vm. mesteremberek 1804, a megyétől kapják (e. k.).

BAJA (Bács-Bodrog vm.). — Csizmadiák 1765 (e. k.). Szabók és szűrszabók 1765 (e. k. M. T.). Kádárok, kerékgyártók és kovácsok együtt 1779 M. T. (e. k.) Szappanosok 1815. Tímárok (vulgo Rothgerber) 1815. — Szűcsök 1815. — Kőművesek és ácsok (vulgo Zimmerleuth) 1815. — Takácsok 1815. — Kötélverők 1815. — Kádárok, ácsok, lakatosok és kovácsok 1815. — Süvegesek 1815. — Mészárosok 1815. — Asztalosok, lakatosok stb. 1815. — Vargák 1815. — N. szabók 1815. — Halászok 1815. — Csizmadiák 1815. — Molnárok 1815. — M. szabók 1817. —

Harisnyakötők és fésűsök 1817. — Kéményseprők 1819 (o. l.).

BAJMÓCZ (Nyitra vm.). — Csizmadiák 1672 (n. m. tótul.). — Szabók 1763 (M. T. e. k.). — Kőművesek (caementarii et murarii) 1801-iki másolat a bakabányaiak számára (e. k.). A kőművesek tót czéhszabályainak másolata k. n. (cz. b. i.).

BAJMÓK (Bács-Bodrog vm.). Kovácsok, ácsok, kőművesek, szűcsök, csizmadiák, szabók, kötélverők, takácsok, asztalosok, szíjgyártók együttes czéhe 1829 (n. m. és o. l.).

BAKABÁNYA Hont vm.). — Kádárok 1636 tótul, a várostól (e. k.). — Csizmadiák 1640 (e. k.). — Ácsok 1706-ban kapják Ujbányától tótul (e. k.). — Fazekasok 1782 tótul (e. k.). — Kőművesek 1801-ben kapják Bajnóctól (e. k.). — Mészárosok 1828 (n. m. é. o. l.). *Bakta*. Ld. *Eger*.

BALASSA-GYARMAT (Nógrád vm.). — Szíjgyártók 1818. — Csizmadiák 1819. — Asztalosok, kovácsok, lakatosok, kerékgyártók 1826. — Kötélgyártók, kalaposok, nyergesek és kádárok 1829 (o. l.).

BALATONFŐ-KAJÁR (Veszprém vm.). Ld. *Pere-Márton*.

BALHÁS (Veszprém vm.). Takácsok 1825 (o. l.).

BALINA (Fehér vm.). Kádárok, kovácsok, ácsok, kerékgyártók 1843 (o. l.). Ld. *Izstimér*.

BÁN (Trencsén vm.). — Szűcsök czéhszabályai 1665. — Csizmadiák 1665; 1667 tótúl. — Posztócsinálók 1665 tótúl. — Szabók 1666 tótúl. (Mind n. m.). — Kádárok, szappanosok, lakatosok és mások 1820. — Szabók 1823 (o. l.).

BAZIN (Pozsony vm.). — Vargák 1605 «renoviret» a város tanácstól (e. k.). — Csizmadiák 1637 és 1649 (e. k.), 1648 (n. m.). — Kalaposok 1651 (n. m.). — Ácsok 1659 (e. k.). — Kádárok 1670 (n. m.). — Mészárosok 1725, a bazini uradalomban *Csesztén és Otthenthalon* (e. k.). — Kőművesek 1752 M. T. (e. k.). — Pékek 1753 M. T. (e. k.). — Szabók 1753 M. T. (e. k.). — Szűcsök 1755 M. T. (e. k.). — Kovácsok és kerékgyártók *Szentgyörggyel* együtt k. n. tót (n. m.).

BÁNÓCZ (Zemplén vm.). — Kalaposok 1672 tótúl (n. m.).

BÁNYAVÁROSOK. Mészárosok 1693 kölcsönzik a *zsolnaiaknak* (cz. b. i.). — A hét bányavárosban lévő festők 1823 (o. l.).

BARNAG, Magyar. — Ld. *Vöröstó*.

BÁRSONYOS (Veszprém vm.). Takácsok 1825 (o. l.).

BARS-SZENTKERESZT. Kovácsok 1827 (o. l.).

BARS VÁRMEGYE. Molnárok I. Ferdinándtól 1550, megerősítve 1689, 1691-ben Leopold által (o. l.). — A nyitra- és trencsénmegyei molnárokkal együtt 1638, 1689 (n. m.).

BÁRTFA (Sáros vm.). — Csizmadiák 1499 (a. l.). — Szűcsök 1519 (a. l.). — Vegyes czéh 1535. — Szabók 1549. — Timárok 1592. — Kőművesek 1616 (mind n. m.). — Festők 1827. — Mészárosok 1827. — Takácsok 1827 és k. n. mult századi, a várostanács megerősítésével nyomtatásban, írott pótállással. — Kalaposok 1835. — Kalmárok 1837 (mind o. l.).

BÁTTASZÉK (Tolna vm.). — Csizmadiák 1637 (n. m.). — Kerékgyártók 1775 M. T. (e. k.). — Fazekasok 1776 M. T. (e. k.).

BÁT (Hont vm.). — Csizmadiák 1637. — Vegyes czéh 1681 tótúl (n. m.). — Mészárosok 1828 (o. l.).

BATINA (Baranya vm.). — Halászok 1821 (o. l.).

BATTONYA (Csanád vm.). — Csizmadiák, szűcsök, szabók, timárok, szíjgyártók 1840. — Takácsok 1841. — Kovácsok és kerékgyártók 1845. — Asztalosok, ácsok és molnárok 1846 (o. l.).

BECKÓ (Trencsén vm.). —

Posztós czéh 1630 tótól (n. m.). — Csizmadiák 1642—1651 átveszik a vágujhelyiekét (a. l.). — Molnárok 1840 (o. l.).

BÉKÉS (Békés vm.). — Timárok 1815. — Csizmadiák 1815. — Szűcsök 1815. — Kovácsok, kerékgyártók 1820. — Ácsok, molnárok 1834. — Asztalosok, lakatosok 1846 (o. l.).

BÉKÉS-CSABA Ld. Csaba.

BÉKÉS-GYULA. — Csizmadiák 1757 (e. k.). — Kerékgyártók és kovácsok együtt 1773 (e. k.). — Kádárok 1775 M. T. (e. k.). — Sziogyártók 1776 M. T. (e. k.). — Magyar és n. szabók 1781 M. T. (e. k.). — Takácsok 1817. — Szabók 1818. — Csizmadiák 1818. — Sziogyártók 1818. — Ácsok 1818. — Lakatosok 1818. — Kalaposok 1819. — Ácsok, kőművesek 1819. — Kötélgyártók 1828. — M. tímárok 1829. — Kovácsok, kerékgyártók 1833. — Kádárok 1833. — Fazekasok 1835. — Timárok 1837. Vargák 1840 (o. l.).

BÉLA, *Leibitz*, *Durand* és *Ruszkínócz* (Szepes vm.). Posztócsinálók, mészárosok, szabók és vargák egyes czéhe 1551, Zsigmond lengyel királytól (n. m.). — Tímárok (vulgo Lederer vel Gerber) és m. tímárok (vulgo Korduan-macher) 1825. — Molnárok, ácsok 1835 (o. l.).

BÉLABÁNYA (Hont vm.) — Kalmárok 1829 (o. l.).

BELED (Sopron vm.). — Kerékgyártók, kovácsok, asztalosok 1827. — Csizmadiák 1827 (o. l.).

BELÉNYES (Bihar vm.). — Fazekasok 1645 I. Rákóczy Györgytől (n. m.). — Csizmadiák és kordován-készítők 1821. — Magyar tímárok 1825. — Szűcsök 1833 (o. l. és cz. b. i.).

BELSŐ-VÁT (Vas vm.). — Csizmadiák 1817 (o. l.).

BÉNY (Hont vm.). Ld. *Börzsöny*.

BEÓ (Sopron vm.). — Takácsok 1761 (e. k.).

BEREGSZÁSZ (Bereg vm.). — «Vegyes czéh» 1682 (n. m.). — Csizmadiák és vargák 1692. — Kőművesek, ácsok, molnárok, halászok 1818. — Vargák 1818. — Kalaposok 1822. — Csizmadiák 1832. — Szabók, gombkötők 1832. — Tímárok 1833. — Kovácsok, lakatosok, asztalosok, sziogyártók 1833 (o. l.).

BERENCS (Nyitra vm.). — Szabók a szempeziakkal együtt 1701, külön 1755 (n. m.).

BERÉND (Veszprém vm.). Ld. *Tószok*.

BESZTERCZEBÁNYA (Zólyóm vm.). — Mészárosok 1609-ben Kőrmöczzels másokkal együtt II. Mátyástól, melyet 1669-ben adnak a jolsvaiaknak (e. k.). — Szűcsök az 1640-ikét adják a fűlekieknek 1672-ben (e. k.). →

Csizmadiák 1664, 1720 (n. m.). — Késesek 1750 (n. m.). — Kötélverők 1764 (n. m.). — Festők 1770 (n. m.). — Lakatosok 1781. II. Józseftől (e. k.). — Szűrszabók 1872 II. Józseftől (e. k.). — Asztalosok és molnárok új czéhszabályt kérnek 1807-ben (n. m.). — Német szabók 1815. — M. szabók 1816. — Festők 1823. — N. kalaposok 1819. — Kalmárok 1832 (o. l.).

BEZDÁN (Bács-Bodrog vm.). — Csizmadiák és vargák 1815. — Takácsok 1815. — Vegyes czéh 1815, 1825, 1830 (n. m.). — Csizmadiák 1815. — Szabók, szíjgyártók, szűcsök 1815. — Kovácsok, kerékgyártók, lakatosok és kötélverők 1815. — Takácsok 1815. — Tímárok, festők, asztalosok, bodnárok, vargák, esztergályosok, pékek, fazekasok, szappanosok, bocs-korkészítők, kalaposok, üvegesek, rézművesek, harisnyakötők, fésűsök, szitakötők, ácsok, molnárok 1830 (o. l.).

BEZENEY, *Pallersdorf* (Mosony vm.). — Csizmadiák 1820 (o. l.).

BICSE. Ld. *Nagy-Bicse*.

BICSKE (Fehér vm.). — Vegyes czéh 1817 (n. m.). — Takácsok 1817. — Kovácsok, lakatosok, kerékgyártók 1817 (o. l.).

BOBRÓ (Árva vm.). — Festők 1818 (o. l.).

BOGDÁNY (Pest vm.). — Ld. *Börzsöny*.

BOLDOGASSZONY (Mosony vármegye). — Szabók 1714 gr. Esterházy Mihálytól. — Kőművesek 1715 gr. Esterházy Mihálytól. — Mészárosok 1715 gr. Esterházy Mihálytól. — Kádárok 1716 gr. Esterházy Mihálytól Kismartonban. — Kovácsok 1717. — Csizmadiák 1756 (mind e. k.).

BOLGÁRD. Ld. *Csősz*.

BOROSTYÁNKŐ (Vas vm.). — Kerékgyártók a pinkafőiekkel, a bécsiektől vesznek át czéhszabályokat 1593-ból (n. m.).

BOROVÓ (Verőcze vm.). — Szórkapzczacsinálók, kádárok, takácsok és mások 1819 (o. l.).

BONYHÁD (Tolna vm.). — Szabók, kőművesek, ácsok, vargák, asztalosok, lakatosok, kovácsok, kerékgyártók, takácsok, kádárok, fazekasok 1839. — Molnárok 1841 (o. l.).

BÖDE (Zala vm.). — Kerékgyártók, kovácsok 1824 (o. l.).

BÖRZSÖNY (Hont vm.). — Mészárosok 1828 (o. l.). — Molnárok a bogdányi és bényiekkel együtt 1844 (o. l.).

BÖSZÖRMÉNY (Hajdu vm.). — Szűrszabók 1827 (o. l.). — Lakatosok, kerékgyártók 1830 (o. l.). — Molnár, ács, lakatos,

asztalos és kőműves mesterek 1847 (o. l.).

BREITENBRUNN, *Széleskút* (Sopron vm.). — Kalaposok 1630 (o. l.). — Bognárok 1700 Esterházy Páltól (o. l.). — Szabók 1717 (o. l.). — Vargák 1717 (o. l.).

BRESTOVÁČZ (Bács-Bodrog vm.). — Vegyes czéh 1834 (n. m.). — Kovácsok, lakatosok, kerékgyártók, kádárok, kötélverők, kalaposok, harisnya-kötők, üvegesek, csizmadiák, vargák, szücsök, szabók, festők, esztergályosok, asztalosok, takácsok 1834 (o. l.).

BRENNER «in diverticule post civ. Posoniensem sito». Molnárok 1817 (o. l.).

BREZNÓBÁNYA (Zólyom vm.). Vargák 1701 I. Lipóttól tótól (e. k.). — Kovácsok és ácsok 1780 M. T. (e. k.). — Kőművesek és ácsok 1827 (o. l.). — Vargák 1827 (o. l.).

BREZOVA (Nyitra vm.). — Timárok 1833. (o. l.).

BUDA, *Ó-Buda*. — (A XV. sz. czéheket ld. *Mihnyay és Lichner*: Ofner Stadtrechtjében 60 stb. l. s e munka 14. lapján). Vargák 15., 156., 1667, 1754 M. T. (e. k.) 1824 (o. l.). — Magyar és horvát vargák 1827 (o. l.). — Az ó-budai *csizmadiák* 1624-ben veszik át a vácziakét s 1662-ben adják a nagy-kőrösieknek (n. m.), a

budaiaknak 1697, 1723, 1728 (n. m.), 1764 (e. k.). — *Kőművesek és kőfaragók* 1644. Lipót m. e. 1662-ben (n. m.). 1695 Lipóttól (e. k.). — *Esztergályosok* 1692 Lipóttól (n. m.). — *Kovácsok* 1695 (e. k.) 1698 magyar és német (n. m.). — *Aranyművesek* 1696, a vácziak átveszik 1828 (e. k.). — Rácz *kalaposok* 1696 (n. m.) 1767 M. T. (e. k.) 1837 (o. l.). — *Kötélverők* 1697 Lipóttól (e. k.). — *Nyereggyártók* 1697 (e. k.). — *Szűjgyártók* 1697 Lipóttól (e. k.). — *Pékek* 1701 (n. m.). — *Szücsök* 1700, 1702, 1711 (n. m.) 1711-ben adják a ráczkeveieknek, 1780-ban kapják a tabániak M. T. (e. k.). — *Asztalosok* 1712-ben adják a pécsieknek és újra 1765, 1770 (e. k.). — *Harisnyakötők* 1715 III. K. (e. k.) 1744 (n. m.). — «*Vegyes czéh*» 1718 (n. m.). — *Gombkötők* 1718 III. K. (e. k.) 1744 (n. m.). — *Szabók* 1723 III. H. magyar fordításban (n. m.); szabók és szűrszabók 1763 M. T.; német szabók 1765 M. T. (e. k.) és 1825 (o. l.); g. n. e. szabók 1765 (e. k.). — G. k. *mészárosok* Tabánban 1724 (e. k.) 1827 (o. l.). — *Takácsok* 1725, 1755, 1759 (n. m.) 1725-ben III. k. kölcsönzik a vácziaknak (e. k.); 1755-ben kölcsönzik a patajiaknak (a. l. és n. m.); 1760-ban némely budai

takácsok az anya-czéhtől «fer-tály-czéh»-et váltanak (n. m.). *Rézművesek* 1746 (e. k.). — G. n. e. *szappanosok* 1752; r. cath. 1754 M. T. (e. k.). — *Kalmárok*, a g. n. e. tabáni fűszerárúsok (Handelsleuth) **1756** M. T. (e. k.). — *Fazekasok* 1758 M. T. (e. k.). — *Fésűsök* 1758 M. T. (e. k.). — *Szekezesek* 1760 (e. k.); «rhedarii vulgo fiacker» 1826 (o. l.). — *Kádárok* 1763 M. T. (e. k.). — *Ácsok* 1765. (e. k.). — *Puskaművesek, sarkantyúcsinálók és órásk* 1765 M. T. (e. k.). — *Halászok* 1765 (o. l.). — *Cserpesek és utczakövezők* «Ziegeldecker und Pflasterermeister» a pestiekkal együtt 1767 M. T. (e. k.) 1839 (o. l.). — *Szítakötők* 1782 (e. k.) 1821 (o. l.). — *Kéményseprők* (spa-

cicaminarii) 1819 (o. l.), budaiak és ó-budaiak külön. — *Kefekötők* vulgo Bürstenmacher 1820 (o. l.). — *Timárok* vulgo Rothgerber 1821 (o. l.). — *Bádogosok* 1824 (o. l.). — *Hentesek* 1830 (o. l.). — Vidéki *kocsisok* «aurigae provinciales» 1830 (o. l.). — *Órásk* 1833 (o. l.). — *Őnöntők* «stannifusores» 1833 (o. l.). — *Festők* 1835 (o. l.). — *Viaszöntők és mézeskalácsosok* 1838 (o. l.). — *Szegkovácsok* 1838 (o. l.) — *Eczet- és pálinkafőzők* 1838 (o. l.). — *Molnárok* 1839 (o. l.). Lásd *Ó-Buda*.

BUDANICZA Verőcze vm.). — Szőrkapczá-csinálók, kádárok, takácsok és mások 1818 (o. l.).

BÜKK (Sopron vm.). — Takácsok **1761** (e. k.).

C

CHELNICZ. Ld. *Vittencz*.

CSABA (Békés vm.). — Csizmadiák 1817. — N. timárok, m. kordovánkészítők és szíjgyártók 1817. — Szűcsök 1818. — Kovácsok, kerékgyártók, lakatosok 1818. — Molnárok, asztalosok, kádárok 1819. — Szabók, szűrszabók, gömbkö-
tők 1830 (o. l.).

CSAJÁG, *Pere-Márton* stb. (Veszprém vm.). — Csizmadiák 1770 (e. k.). — Takácsok 1827 (o. l.).

CSÁKOVÁR (Temes vm.). — Timárok, ceizmadiák, szíjgyártók és mások 1817. — Kőművesek, ácsok, asztalosok és mások 1817. — M. és n. szűcsök, szabók és mások 1817 (o. l.).

CSÁKVÁR (Fehér vm.). — Magyar és német vargák, szíjgyártók és mások 1817. — Fazekasok 1826 (o. l.).

CSALLÓKÖZ. — Vargák 1492-dikinek megerősítése 1702-ben Szerdahely, Csallóköz és Pozsonymegye számára (e. k.). —

Csizmadiák a pozsonyiakkal együtt 1660 (a. l.). — Kalaposok 1666. — Kádárok 1680 (n. m.).

CSANÁD (Csanád vm.). — Csizmadiák és cserző vargák 1815 (o. l.).

CSANTAVÉR (Bács vm.). — Vegyes czéh 1829 (n. m.). — Kovácsok, lakatosok, ácsok, kádárok, takácsok, csizmadiák, szücsök, szabók, vargák, kalaposok, szíjgyártók, festők, kötéilverők, asztalosok, esztergályosok és szűrszabók 1829 (o. l.).

CSEJTE (Nyitra vm.) — Csizmadiák átveszik a vágújhelyieket 1642—1651 (a. l.). — Mészárosok 1725 tótúl. — «Vegyes czéh» 1832 (n. m.).

CSEKLÉSZ (Pozsony vm.). — Csizmadiák 1726 (n. m.). — Fazekasok 1745-ben nyerik a szempcziékkel együtt Esterházy Ferencztől régi hadakozás közben elveszett czéhszabályaik megújítását (o. l.).

CSÉKUT (Veszprém vm.). — Kerékgyártók, lakatosok 1824 (o. l.).

CSENGER (Szatmár vm.). — Kovácsok, lakatosok, ácsok, szekeresek, asztalosok, vargák, csizmadiák, kerékgyártók, tímárok, szabók, festők, gombkötők 1837 (o. l.). — Összes iparegyesület 1837 V. Ferdinándtól (cz. b. i.).

CSEPIN, Verőcze vármegyei mezővárosban lakó kerékgyártók, kovácsok, lakatosok, asztalosok, kötélgyártók, kádárok, nyereggyártók, szíjgyártók, vargák, szabók, fazekasok, kőművesek, takácsok, ácsok, sütők, mészárosok és serfőzők 1847 (o. l.).

CSEPREG (Sopron vm.) — Vargák 1611-ben kapják a nagy-szombatiak 1566-iki tót szabályait (o. l.). — Takácsok 1613-ban kapják Pesttől az 1552-ikinek fordítását (e. k.). — Szabók 1618-ban kapják Sárvártól, a mely Székesfehérvártól kapta 1617-ben ; 1761-ben Mária Teréziától (e. k.). — Kovácsok 1630, 1634 (e. k.). — Szücsök, lakatosok, szíjgyártók, nyereggyártók 1761 (o. l.).

CSÉR (Sopron vm.). — Kerékgyártók, kovácsok, asztalosok 1827 (o. l.).

CSEREVICZE (Szerém vm.). — Magyar vargák, csizmadiák, kerékgyártók, kovácsok, szabók, kötélgyártók, n. vargák, szücsök, kőművesek, bábsütők, borbélyok, fazekasok, halászok, aranyművesek, asztalosok, szíjgyártók, takácsok, kádárok és nyereggyártók 1846 (o. l.).

CSERNEK, Cernik (Horvát-Szlavonország). — Kovácsok, lakatosok, kerékgyártók, asztalosok, vargák, csizmadiák, nyergesek, szíjgyártók, gomb-

kötők, kalaposok, szücsök, kádárok, szórkapcza-csinálók, fazekasok, mészárosok és szíjgyártók 1826 (o. l.).

CSERNYE (Veszprém vm.). — Takácsok 1846 (o. l.).

CSERVENKA (Bács-Bodrog vm.). — Kerékgyártók, kovácsok, nyergesek, asztalosok, lakatosok, kádárok, esztergályosok, kötélverők 1822. — Vargák, szabók, szücsök 1822. — Takácsok 1822 (o. l.).

CSESZNEK (Veszprém vm.). — Takácsok 1746 (n. m.), 1820 (o. l.).

CSESZTE, SCHATTMANSDORF (Pozsony vm.). — Vargák 1630 (o. l.). — és *Ottenthal*, szentgyörgyi, bazini és vöröskői uradalomban lakó mészárosok 1725-ben kapják gr. Pálffy Miklóstól és Jánostól (e. k.). Ld. *Bazin*.

CSETNEK (Gömör vm.). — Lakatosok kapják Kassa városától 1631 (a. l.). — Csizmadiák Kassától kapják 1631 és 1658-ból egy-egy példány. — Vargák 1632. — Mészárosok 1639 tót. — Szabók 1675 tót. — Gombkötők 1705-ben kapják Kassától a jolsvaiakkal együtt (o. l.).

CSÓKAKŐ (Fejér vm.). — Csizmadiák 1752 (e. k.). Ld. *Moór*.

CSOMAHÁZA (Vas vm.). — Szíjgyártók 1761 (o. l.).

CSONGRÁD (Csongrád vm.). —

Csizmadiák 1776. — Szabók és szücsök 1776. — M. T. — Takácsok 1776. M. T. (mind e. k.). — Asztalosok, lakatosok, kádárok 1815. — Kovácsok, kerékgyártók 1815. — Takácsok 1815. — Szücsök 1815. — Szabók 1815. — Csizmadiák 1815. — Molnárok és ácsok 1820 (o. l.).

CSONOPLA (Bács-Bodrog vm.). Magyar és n. szabók, takácsok, kovácsok, kerékgyártók, csizmadiák, esztergályosok, lakatosok, kádárok, harisnyakötők, fésűsök, gombkötők, üvegesek, molnárok, kalaposok, szíjgyártók, vargák, szűrszabók, festők, kőművesek 1840 (o. l.).

CsÓR (Fehér vm.). — Posztószövők 1847 (o. l.).

CsORNA (Sopron vm.). — Csizmadiák 1660 Lipóttól, 1828 (o. l.). — Mészárosok 1675. — Szabók 1679 (o. l.). — Vargák 1714 gr. Esterházy Miklóstól Kismartonból (e. k.), 1714 (o. l.). — Takácsok 1826. — Kovácsok és kerékgyártók 1785 és 1826 (o. l.).

CsÖGLE (Veszprém vm.). — Takácsok 1825 (o. l.).

CsŐSZ, valamint BOLGÁRD, FÜLE, LADÁNY (Fejér vm.). — Takácsok 1840 (o. l.).

CsUN (Mosony vm.). — Csizmadiák 1820 (o. l.).

CsÜTÖRTÖK, *Csalóköz* (Pozsony vm.). — Csizmadiák 1660

(a. l.). — Kalaposok 1666. — Kádárok 1680 (n. m.).

CZIBAKHÁZA (Jász-Nagy-Kun-Szolnok vm.). — Csizmadiák, szabók, lakatosok, kovácsok, kádárok, szűcsök, takácsok, vargák, kötélverők, kalaposok, asztalosok, kerékgyártók, szíjgyártók, molnárok, kőművesek, festők, szűrszabók, gombkötők, szitakötők és timárok 1840 (o. l.).

CZEGLÉD (Pest vm.). Szabók 1455-iki privilegiuma Héderváry László egri püspöktől *Egerrel* s másokkal együtt 1727-ben Pesttől kölcsönöznék czéh-szabályokat (e. k.). — Csizmadiák 1699-ben veszik át Pesttől (n. m.). — Szűcsök

1727 a pesti német czéhszabályok magyar fordítása (e. k. és n. m.). — Takácsok 1773 M. T. (e. k.). — Lakatos, órás és puska-műves czéh 1774 Pest városától (e. k.). — Asztalosok 1777 (e. k.). — Kovácsok és kerékgyártók együtt 1781-ben kapják Pesttől az 1766-iki szabályokat (e. k.). — Szíjgyártók 1805-ben kapják Pesttől az ő 1779-iki szabályait (e. k.). — Molnárok, ácsok 1825. — Takácsok 1830. — Szíjgyártók és kötélverők 1841 (o. l.).

CZABUNA (Verőcze vm.). — Szörkapczakészítők, kádárok, takácsok, szíjgyártók és mások 1819 (o. l.).

D

DÁLYA (Verőcze m.). — Szappanosok, szűcsök, csizmadiák, szabók, szűrszabók, viaszöntők, festők, halászkok, kerékgyártók, kovácsok, molnárok, mészárosok, asztalosok, kőművesek, vargák, kéményseprők, szíjgyártók, borbélyok, kádárok, lakatosok, kötélgyártók, szörkapcza-készítők 1840 (e. l.).

DAMÁSD és DEMÉND (Hont vm.). — Molnárok 1844 (o. l.).

DÁRDA (Baranya vm.). — Különböző mesteremberek 1822 (o. l.).

DARUVÁR (Pozsega vm.). —

Pékek, mészárosok, szappanosok, csizmadiák, vargák, sarukészítők, szűrszabók, ácsok, kerékgyártók, asztalosok, kádárok, esztergályosok, szűcsök, kalaposok, fazekasok 1833 (o. l.).

DEÁKOVÁR (Verőcze vm.). — Ácsok, kőművesek és mások 1819. — Kéményseprők 1819. — M. szabók, csizmadiák, szűcsök, vargák, fazekasok, szíjgyártók, rézművesek, szűrszabók, ácsok, kapa-készítők, pokróczkészítők 1838. — Szerkesek, vargák, patkó-ková-

csok, pécek, mészárosok, kádárok, szappanosok, ötvösök, molnárok, kerékgyártók, takácsok, lakatosok, asztalosok, ácsok, kalaposok, viaszöntők, fésűsök, esztergályosok, timárok, kőművesek, puskaművesek, sörfőzők, keztyűsök, festők, rézmetszők, harisnyakötők, m. timárok, órárok, sárgaréz-művesek, sarkantyusok, nyereggyártók, gombkötők, szita-kötők 1838 (o. l.).

DEBRECZEN (Hajdú vm.). — *A csiszárok és sarkantyúcsinálók-nak* még Mátyás királytól és anyjától Szilágyi Erzsébettől kapott, de a Czepléd-utczai tűz következtében elégett czéhlevelét átírja és megerősíti 1530-ban Szapolyai János. — *A kovácsok, csiszárok és lakatosok* régi (M. és Szil. E.) kiváltságait megerősíti János király 1531-ben. — *A mészárosok* u. a. czéhlevelét János király 1536-ban és II. János külön 1564-ben. — Csapók 1513 és 1540-ből. — *A szűcsök* régi kiváltságait, melyeket a város adott, 1558-ban Enyingi Török Bálint és u. a. évben E. Török János földesurak megerősítik, újra kiadja 1569-ben II. János. — *A szűcsök* 1554-ben a régi helyett újat kapnak a várostól; Báthory Zsigmond erdélyi fejedelem megerősíti és külön kiadja ugyanazt 1585-ben. — *A vargák* «több mint 200 éves»

«mesterségről való régi levelét» 1555-ben megerősíti Enyingi Török Bálint, ugyanazoknak 1561-ben szabadalom levelet ad E. Török János; majd 1570-ben II. János. — *A kerékgyártók* 1589-ben kapnak a várostól új czéhlevelet, 1735-iki toldással; 1590-ben átírja és megerősíti külön levélben Báthory Zsigmond. — *A szappanosok* 1599-ben nyerik; 1642-ben adják a kőrösieknek és kecskemétieknek. — *Kötélgyártók* 1673. (Mind a n. m., perg. eredeti, külön-külön). — *Szűjgyártók* 1599 és 1738. — Kőművesek és ácsok 1780 M. T. — Czipészek és n. szabók «calcearii et sartores germ. r. cath.» 1780 M. T. (e. k.). = Magyar szabók 1735 (o. l.). — Kalaposok 1817. — «Penestici vulgo sertést-vágó hentesek» 1820. — Cszimadiák 1821. — Mészárosok 18. l. — Asztalosok 1821. — Molnárok 1823. — Könyvkötők 1827. — Kalmárok és kereskedők 1827. — Festők 1817. — Kerékgyártók 1828. — Szappanosok 1828. — Kordóvánosok és timárok 1830. — Kovácsok 1831. — Kötélgyártók 1832. — Ácsok 1836. — Kőművesek 1839 (o. l.). (Ld. «A debreczeni kalmár czéh» (1715) cz. munkát, mely szerint a XVII. sz. 16 czéh volt ott. — V. ö. *Szűcs I.* Debreczen tört.).

DÉG (Veszprém vm.). — Takácsok 1825 (o. l.).

DEMÉND (Hont vm.). — Mészárosok 1828 (o. l.). — Molnárok a damásdiakkal 1844 (o. l.).

DÉNESFA (Sopron vm.). — Takácsok 1777 (n. m.).

DERECSKE, Draessenmarkt (Sopron vm.). — Fazekasok 1636 (n. m.). — Kádárok 1717 Esterházy Mihálytól (e. k.). — Kerékgyártók 1717 (e. k.).

DETTA (Temes vm.). — Kőművesek, ládakészítők, lakatosok, kerékgyártók, kovácsok, kádárok, órárok, pékek, szabók, szitakötők, szíjgyártók, nyereggyártók, kalaposok, kötélgyártók, borbélyok, vargák, csizmadiák, timárok, molnárok, mézeskalácsosok, bábsütők és szücsök 1842 (o. l.).

DETRÉKŐ (Pozsony vm.). — Szabók 1731 tótul (n. m.).

DÉVAVÁNYA (Heves vm.). — Kovácsok, m. timárok, szücsök, szabók, kerékgyártók, csizmadiák 1826 (o. l.).

DEVECSER (Veszprém vm.). — Csizmadiák és vargák 1768 (e. k.). — Takácsok 1770 (n. m.), 1820 (o. l.). — Csizmadiák 1825. — Szücsök 1825 (o. l.).

DIÓS (Pozsony vm.). Ld. *Felső-Diós*.

DIÓSZEG (Bihar vm.). — Csizmadiák 1822 (o. l.).

DOBRA (Vas vm.). — Szabók

1666. — Csizmadiák 1718. — Molnárok 1718 (n. m.).

DOBRAFALVA (Vas vm.). — Vargák 1847 (o. l.).

DOBRONOK (Zala vm.). — Kovácsok (1480) 1750 (n. m.).

DOBSINA (Gömör vm.). — Kovácsok 1633. — Vargák és timárok 1635. — Mészárosok 1636. — Csizmadiák 1703. — Szabók 1730. — Íjgyártók (fabri cathapultores) és lakatosok 1801. — Asztalosok 1801 (o. l.). — Timárok 1821. — Csizmadiák 1822 (mind o. l.).

DOMBOVÁR (Tolna vm.). — Fazekasok 1747-ben kapták a dombovári és kaposváriakkal együtt a gr. Esterházyak jószágigazgatójától (e. k.) 1748 (cz. b. i.). — Szabók és szűrszabók 1774 (e. k. M. T.). — Szücsök 1778-ban a szakcsiakkal együtt a szekszárdiakét veszik át (e. k. M. T.).

DOROG. Ld. *Hajdú-Dorog*.

DOROSZLÓ (Bács-Bodrog vm.). — Takácsok 1818 (n. m.). — Takácsok 1818. — Szabók, csizmadiák, szücsök, szűrszabók, kovácsok, lakatosok, kerékgyártók, ácsok, kádárok, szíjgyártók, asztalosok, vargák, molnárok, kötélgyártók és üvegesek 1832 (o. l.).

DOROZSMA (Csongrád vm.). — Takácsok, szabók, szücsök és mások 1817 (o. l.).

DÖBRÖKÖZ (Tolna vm.). —

Csizmadiák, takácsok, asztalosok, kerékgyártók, szabók, szűcsök és fazekasok 1847 (o. l.).

DÖMÖLK (Vas vm.). — Csizmadiák 1761-ben veszik át a rohoncziaiét (e. k.). — Asztalosok, kádárok, lakatosok, ácsok, esztergályosok, üvegesek és kőművesek 1836 (o. l.).

DÖMSÖD (Pest vm.). — Kovácsok, lakatosok és mások 1821 (o. l.).

DÖRI (Sopron vm.). — Csizmadiák 1828 (o. l.).

DRAGOTIN (Verőcze vm.). — Ácsok, kőművesek, kéményseprők és mások. 1819 (o. l.).

DRENOVÁZ (Verőcze vm.). — Szórkapczakészítők, kádárok, takácsok, szíjgyártók és mások. 1819 (o. l.).

DUNA-EGYHÁZA (Pest vm.). — Takácsok 1830 (o. l.).

DUNA-FÖLDVÁR (Pest vm.). — Szabók 1703-ban a budaiak 1695. kelt latin levelét veszik át (1762. más.). — Csizmadiák pecsétje 1711 s a kir. adomány levél 1847-ből (cz. b. i.). 1847 (o. l.). — Takácsok pecsétje és czéh ládája 1725, czéhlevelek 1768-ból M. T. magyar másolat. — Szűcsök a kalocsai érsektől 1753. elkért czéh levél másolata 1762. — Asztalosok pecsétje 1751 és 1775, levelek 1828-ból. — Kötélgyártók 1768 M. T. a pesti remek betoldá-

sával. — Német varga vagy cipész czéh 1768, megerősítve 1777. — Fazekasok az 1768-iki kir. czéhszabály utánzata. — Bognár és kovács czéh 1774. — Molnárok egyik czéhládája 1739 a másik 1779-ből, levelek 1828-I. Ferencztől. — Szíjgyártók 1821-ben váltak el a ráczkevei czéhtől, 1822-iki pecséttel, s 1828. és 1851. czéh levelekkel. — Ácsok 1837-ben kelt levéllel s pecséttel V. Ferdinándtól (cz. b. i.). — Ácsok és kőművesek 1837 (o. l.). — Kalapos czéh 1845-ben alakult, minden czéhlevél nélkül 1845-iki pecséttel. (Mind a cz. b. i. Hőke Lajos feljegyzéseiből.)

DUNA-PATAJ (Pest vm.). — Takácsok 1836 (o. l.).

DUNA-PENTELE (Fehér vm.). — Asztalosok, kádárok és takácsok 1847 (o. l.).

DUNA-RADVÁNY (Komárom vm.). — Kalaposok 1825. — Molnárok 1828 (o. l.).

DUNA-SZENT-GYÖRGY (Tolna vm.). — Takácsok 1817 (o. l.).

DUNAVECSE (Pest vm.). — Szabók, szűcsök 1817. — Kovácsok, lakatosok és mások 1817. — Molnárok 1817. — Csizmadiák 1822. — Takácsok 1824 (o. l.).

DURAND (Szepes vm.). — Molnárok, ácsok 1835 (o. l.). — Ld. *Béla*.

E

EDVE (Sopron vm.). — Kerékgyártók, lakatosok és asztalosok 1827 (o. l.).

EGER (Hont vm.). — Mészárosok 1828 (o. l.).

EGER (Heves vm.). — Szabók 1455—1723. III. Károly 1723-iki privilegiuma, átírva benne Héderváry László egri püspök 1455-iki kiváltságai, *Eger, Pusztá-Szükszó, Maklár, Nagy és Kis-Tálya, Tihamér, Almagyari, Czegléd, Bakta, Felnémeti, Tárkány, Szarvaskő, Szeclezke, Harangozó és Szükszó* városában lévő szabó czéh számára, megerősítve 1524, 1550 és 1634-ben (e. k.). — Mészárosok a XVI. sz. megerősítve 1701-ben (e. k.). — Kádárok 1703 Leopoldtól (e. k.). — Asztalos, esztergályos, lakatos, üveges és puszkaműves czéh együtt 1732 (e. k.). — Takácsok 1733 III. Károlytól (e. k.). — Csizmadiák 1736 (e. k.). — Gombkötők 1745 M. T. (e. k.). — Szűcsök 1745 M. T. (e. k.). — Borbélyok 1765 (e. k.). — Német és m. timárok 1766 (e. k.). — Szűrszabók 1775 M. T. (e. k.).

EGYHÁZA Ld. *Duna-Egyháza*.

ENDRŐD (Békés vm.). — Kovácsok, kerékgyártók, szűcsök 1819 (o. l.).

ENGELSBRUNN. Ld. *Kisfalud*.

EPERJES (Sáros vm.). — Gombkötők 1634-ben adják a lőcseieknek (e. k.). — Kalmárok a XVIII. században (e. k.). — Szappanosok 1824. — Mészárosok 1831. — «Kereskedők és polgárok társulati kiváltsága» 1846 (o. l.).

ERCSI vagy *Ercsény* Fehér-megyei helységben és vidékén lakó asztalosok és kádárok 1845 (o. l.).

ÉRD (Fehér vm.). — Dunai molnárok és pékek 1817. — Csizmadiák, takácsok, szappanosok, kötél- és nyereggyártók, kovácsok, asztalosok, kádárok, szabók és vargák 1845 (o. l.).

ÉRSEKIJVÁR (Nyitra vm.). — Szűcsök 1513, a győri káptalantól fordításban, 1638-ban a nyitraiaknak kölcsönzik (e. k.) 1824 I. Ferencztől (cz. b. i. és o. l.). — Csizmadiák 1609 m. e. Forgách Ferencz bibornok, esztergomi érsek (cz. b. i.); 1690-ben kölcsönzik a körmen-diektől a monyorókerékiekkel együtt (o. l.); 1691-ben kapják Nagy-Megyertől az ottaniak szabályait (e. k.). — Szűrszabók Bethlen Gábortól nyerik, megerősítve ez 1697-ben (n. m.) és 1761-ben (e. k.). — Gombkötők 1635-ben veszik át a nagyszombatiakét 1599-ből és

1725-ben adják a nyitraiaknak (e. k. és cz. b. i.). — Mészárosok **1652**-ben (III. Ferd. m. ford.) kölcsönzik az oszlániaknak és **1764**-ben kapják Mária Teréziától (e. k.). — **1820** (n. m. és o. l.). — Kovácsok **1700** (n. m.). — Takácsok **1701** és **1712** III. K. (n. m.) **1821** (o. l.). — A czéhek általános szabályai az államtanáctól: «In negotio cehalistarum emanatum benignum mandatum» **1761**-ből, latinul és magyarul (e. k.). — Kerékgyártók és kovácsok **1761** m. és latinul (e. k.). — Sziogyártók **1761** m. és latinul az államtanáctól (e. k.). — Vargák **1761** «német városoké» cz. a. és **1772** (e. k.); magyar vargák **1824** (o. l.). — Kőművesek, ácsok, asztalosok együtt **1779** (e. k.). — Szabók **1824** (o. l.). — Kőművesek és ácsok **1825** (o. l.).

Eszék (Verőcze vm.). — Kerékgyártók **1710** (n. m.). — Szabók **1714** és **1778** M. T. — Sziogyártók és szűcsök Leopoldtól és III. Károlytól **1717** (e. k.). — Csizmadiák **1717** (n. m.). — Bocsorkkészítők **1718** (o. l.). — Kádárok **1720**-ban kapják Pécestől (e. k.). — Molnárok **1721** (e. k.). — Szabók és gombkötők **1756** (o. l.). — Fazekasok **1759** M. T. (e. k.). — Asztalosok és lakatosok együtt a Pozsega, Pécs és Vukovár

városbeliekkel együtt **1720** III. Károlytól (e. k.). — Borbélyok **1772** (e. k.). — Vargák **1783** II. Józseftől (e. k.). — Kalaposok **1818**. — Kéményseprők **1819**. — Mészárosok (vulgo Fleischhacker) **1825**. — Asztalosok, lakatosok **1826**. — Hajósok **1828**. — Kalmárok **1831**. — Molnárok **1831**. — Kőművesek, ácsok és cserepesek **1833**. — Halászok **1838** (o. l.).

ESZTERGOM. — Csizmadiák **1473** m. e. **1496** (cz. b. i.). — Vargák **1496**-ban kapják Ulászlótól, **1569** és **1600**-ban megújítják; **1655**-ben adják a komáromi és ezek **1699**-ben a győri és pápai vargáknak, toldalékkal (n. m.), a XVI. századból a nagykőrösieknél idézve (e. k.). — Borbélyok **1597** Örsi Péter kapitánytól (cz. b. i.). — Szűrszabók **1693** (töredék) **1732**-iki kiadás (n. m.). — Gombkötők **1695** (n. m.). — Vegyes czéh **1699** (n. m.). — Mesteremberek (opifices) **1699** (n. m.). — Kereskedők **1705** I. József (cz. b. i.). — Kádárok **1715** (n. m.). — Süveggyártók **1724** III. Károlytól (cz. b. i.). — Ácsok **1744** (n. m.). — Csizmadiák **1817**. — M. és n. szabók **1817**. — Molnárok **1817**. — Kéményseprők **1819**. — Mészárosok **1825**. — Szűcsök **1835** és **1838**. — Hentesek **1846** (o. l.).

F

FACSÉT (Krassó vm.).— Kovácsok, kerékgyártók, lakatosok, puskaművesek, kőművesek, kalaposok, sütők, szabók, csizmadiák, festők, bábsütők, borbélyok, tímárok és fazekasok 1847 (o. l.).

FÁDD (Tolna vm.). — Takácsok 1825. — Kovácsok, kerékgyártók, ácsok, csizmadiák, vargák, szabók, szücsök, szappanosok 1841 (o. l.).

FEHÉR-GYARMATH (Szathmár vm.). — Vegyes czéh 1610 (n. m.). — Csizmadiák, tímárok 1827. — Asztalosok, szabók, festők, kovácsok, lakatosok, kőművesek, vargák, szücsök, szíjgyártók 1833 (o. l.).

FEHÉRMEGYE. — Vegyes czéh 1813 (n. m.).

FEKETEHEGY (Bács-Bodrog vm.). — Kovácsok, lakatosok, szíjgyártók, szücsök, szabók, szűrszabók, csizmadiák, takácsok, kötélgyártók és esztergályosok 1826 (o. l.).

FEKETEVÁROS, Puerbach (Sopron vm.). — Szabók 1539 Bécstől veszik át (o. l.). — Kádárok és 1615 (e. k.). — Kovácsok kerékgyártók 1629 gr. Esterházy Miklóstól a kismartoniak mintájára (e. k. és n. m.). — Ácsok 1651 (e. k.).

FÉLEGYHÁZA (Pest vm.). — Kovácsok, lakatosok, asztalo-

sok és kerékgyártók 1804. — Szabók, szíjgyártók 1817. — Takácsok 1817. — Kovácsok és lakatosok 1817. — Csizmadiák 1817. — Szücsök 1817. — Ácsok, molnárok és kőművesek 1841.

FELKA (Szepes vm.). — Molnárok, ácsok 1835 (o. l.).

FELNÉMETI. Ld. *Eger*.

FELSŐ-BÁNYA (Szathmár vm.). — Tímárok, szíjgyártók, vargák 1815. — Fazekasok 1815. — Kovácsok, lakatosok, késesek, asztalosok, kerékgyártók, kötélgyártók 1825. — Szabók, szücsök, mészárosok 1827. — Csizmadiák 1828 (o. l.).

FELSŐ-DIÓS (Pozsony vm.). *Szomolyánnal* együtt. — Szabók 1776 M. T. (e. k.). — Molnárok 1823 (o. l.).

FELSŐ-LÁSZLÓ, Ober-Losdorf (Mosony vm.). — A lékai uradalomban a kerékgyártók és kovácsok czéhe 1791 (n. m.).

FELSŐ-LENDVA (Vas vm.). — Molnárok 1789 (o. l.).

FELSŐ-LŐ (Vas vármegye). — Molnárok és szabók 1842 (o. l.).

FELSŐ-SZEMERÉD (Hont vm.). Mészárosok 1828 (o. l.).

FELSŐ-TÓTH-BAKA (Hont vm.). Mészárosok 1818 (o. l.).

FELSŐ-ZSEMBER (Hont vm.). — Mészárosok 1828 (o. l.).

FENSZARU (Jász-Nagykún-Szolnok vm.). — Csizmadiák, timárok, szabók és mások 1817 (o. l.).

FERICSANCZE (Verőcze vm.). — Fazekasok, szűcsök, csizmadiák és mások 1819 (o. l.).

FILIPPOVA (Bács-Bodrog vm.). — Csizmadik, vargák, szíjgyártók, szűcsök, szabók, takácsok, festők, kalaposok, kötélgyártók, kőművesek, esztergályosok, asztalosok, kádárok, kerékgyártók, ácsok, lakatosok, kovácsok, szitakötők, üvegesek, molnárok 1827 (o. l.).

FOGARAS (Bereg vm.). — Kéményseprők 1819 (o. l.).

FOKTŰ (Pest vm.). — Molnárok 1828 (n. m. és o. l.).

FÖLDEÁK (Csanád vm.). — Szabók, szűrszabók 1815. — Csizmadiák, n. vargák és m. vargák ú. n. cserző vargák 1815. — Takácsok 1817 (o. l.). Ld. *Makó*.

FÖLDVÁR (Bács-Bodrog vm.). Takácsok, asztalosok, lakatosok és mások 1818 (o. l.).

FÖLDVÁR (Tolna vm.). — Molnárok 1828 (o. l.).

FRANYOVA (Torontál vm.). — Kötélgyártók, szűcsök, szabók, szűrszabók, csizmadiák, vargák, kovácsok, lakatosok, kádárok, üvegesek, takácsok, kémény-

seprők, mészárosok, szappanosok és szíjgyártók 1828 (o. l.).

FUTTAK (Bács-Bodrog vm.). — Szűcsök, csizmadiák, kalaposok és mások 1818. — Kovácsok, lakatosok, kádárok, kőművesek, asztalosok, takácsok, m. és n. szabók, csizmadiák, harisnyakötők, kötélgyártók, nyereggyártók, halászok, kalaposok, timárok, festők, szíjgyártók, üvegesek, gombkötők, m. és n. szűcsök, molnárok, pékek, viaszöntők, szappanosok, szitakötők, rézművesek, sarkantyúsok, ötvösök, bocsorkkészítők, szűrszabók, kerékgyártók 1826 (o. l.).

FÜLE. Ld. *Csősz*.

FÜLEK (Nógrád vm.). — Csizmadiák 1636 (e. k.). — Szűcsök az 1640-ikét 1672-ben kölcsönzik a beszterczebányaiaknak; 1656-ban kapják a losonciakkal együtt újra Wesselényi Ferencztől (e. k.). — Szabók 1674 Lipóttól, a mesterek 1699-iki névsorával (e. k.).

FÜLÖPSZÁLLÁS (Pest vm.). — Takácsok, szabók, szűcsök. 1817. — Csizmadiák 1823 (o. l.).

FÜZES-GYARMAT (Békés vm.). Timárok, csizmadiák, szűcsök 1828 (n. m. és o. l.).

G

GACSIKSE (Verőcze vm.). — Szőrkapcza-csinálók, kádárok, takácsok, szijgyártók és mások 1819 (o. l.).

GAKOVA (Bács-Bodrog vm.). — Kovácsok, kerékgyártók, esztergályosok, asztalosok, kádárok, kötélgyártók, harisnyakötők, takácsok, szabók, szücsök, vargák, csizmadiák 1829 (o. l.).

GALÁNTA (Pozsony vm.). — Csizmadiák 1723 (n. m.); u. az Sempte városától az Esterházyak megerősítésével, a megyétől kiadva (cz. b. i.). — Szabó és cipész czéh 1815 a megyétől (cz. b. i.). — «Sor czéh» (vegyes czéh?) 1815 (cz. b. i.).

GALGÓCZ (Nyitra vm.). — Szabók Nagyszombattól veszik át 1558-ból tótul; 1651, 1685 (a. l.). — Vargák 1592 gróf Salm Gyulától (n. m.). — Lakatos és asztalos czéh 1599 (a. l.). — Fazekasok 1635-ben kapják Nagyszombattól az ő 1567-iki szabályaikat (e. k. tótul). — Szabók 1651. átveszik a nagyszombatiak 1558-iki szabályait (n. m.). — Szücsök 1667-ben kapják Pozsonytól (n. m.). — 1674-ben adják a nagytapolcsániaknak tótul e. k. — Gombkötők 1682 (tót) 1700 (mindkettő n. m.). — Takácsok

1794 (e. k. tót). — Csizmadiák 1703—4 (n. m.). — Mészárosok 1714 (n. m. tót). — Kalaposok 1834 (o. l.).

«GAUSHINCZE», *Gašince* (Verőcze vm.). — Ács, kőműves, kéményseprő czéh és mások 1819 (o. l.).

GNEZDA (Szepes vm.). — Molnárok, ácsok 1835 (o. l.).

GÉRCZE (Vas vm.). — Csizmadiák 1817. — Takácsok 1819 (o. l.).

GESZTES (Komárom vm.). — Csizmadiák 1767 (e. k.). — Takácsok 1771 (e. k. Mária Teréziától). — Vargák 1774 (e. k. Mária Teréziától). — Takácsok 1839 (o. l.).

GESZTŐCZ (Bars vm.). — Ld. *Aranyos-Maróth*.

GORICZA. Turopolyai helységben lakó szabók, üvegesek, asztalosok, lakatosok, kovácsok, «szürkcapzacsinálók», takácsok, kereskedők, vargák, szijgyártók, szücsök, tímárok, kordoványosok, mészárosok és kőművesek 1846 *magyarul* (o. l.).

GORJÁN (Verőcze vm.). — Ácsok, kőművesek, kéményseprők és mások 1819 (o. l.).

GÖDÖLLŐ (Pest vm.). — Takácsok 1824. — Szabók, csizmadiák 1839 (o. l.).

GÖLNICZ. Gölniczbánya (Sze-

pes vm.). — Szabók 1566-iki másolatban, 1770 M. T., 1833 I. Ferencztől. — Asztalos, lakatos és üveges czéh 1640 III. Ferdinándtól, 1730 és 1780-iki másolat. — Csizmadiák és tímárok 1706 régi, 1833-ban I. Fer. — Szűcsök 1813, a helytartótanács általános czéhszabálya. — Kovácsok 1833 I. Ferencztől. — «Ács, bodnár, molnár és kerégyártó czéh» 1833-ban (cz. b. i.). — Ácsok, molnárok, kerégyártók, kádárok 1834 (o. l.). — Kovácsok, szabók, vargák 1833. — Mészárosok 1834 (o. l. és cz. b. i.).

GÖMÖRMEGYE ÉS HONTMEGYE. — Ácsok és molnárok együtt 1670 és 1698 Lipóttól (e. k. és cz. b. i.). — Molnárok és ácsok 1696 (n. m.). — Asztalosok és molnárok 1698 latin és magyar (a. l.).

GÖNCZ (Abauj-Torna vm.). Vargák 1822. — Gubások 1837 (o. l.).

GÖNYÖ (Győr vm.). — Molnárok 1770 (e. k. Mária Teréziától).

GRADINA (Verőcze vm.). — Kovácsok, lakatosok, ácsok és mások 1819 (o. l.).

GYARMATA (Győr vm.). — Kovácsok, kerégyártók, vargák, kádárok, szabók, ácsok, szűcsök, esztergályosok, csizmadiák 1825. — Takácsok 1827 (o. l.).

GYARMATA (Arad vm.). Kádárok, kovácsok, lakatosok, kerégyártók, asztalosok, szabók, vargák, szappanosok, esztergályosok, takácsok, kőművesek, üvegesek, kötélgyártók, pékek, ácsok 1828 (o. l.).

GYEPÜ-FÜZES vasvármegyei helységben lakó kovácsok, kádárok, asztalosok, szabók, vargák, kőművesek és fazekasok 1846 (o. l.).

GYERK (Hont vm.). — Mészárosok 1828 (o. l.).

GYOMA (Békés vm.). — Lakatosok, kerégyártók és mások 1820. — Csizmadiák, tímárok 1821 (o. l.).

GYOROK (Arad vm.). — Ácsok, pékek, szűcsök és mások 1819 (o. l.).

GYÖNGYÖS (Heves vm.). — A mészárosok czéhlevelét 1498-ban megerősíti Rozgonyi István (eredeti hártya oklevél n. m.). — Ugyanazokét 1498-ban megerősíti Bélteki Drágfi Bertalan erdélyi vajda (eredeti hártya oklevél n. múz.). — Csizmadiák 1743 (e. k.). — 1744, 1817 (n. m.). — Kerégyártók, kovácsok együtt 1769 (e. k.). — Takácsok 1769 M. T. (e. k.). — Gombkötők 1770 M. T. (e. k.). — Asztalos, csiszár, lakatos, szíjgyártó czéh 1771 (e. k.). — Borbélyok 1771 (e. k.). — Molnárok 1773 M. T. (e. k.). — Vargák 1776 M. T. (e. k.) —

Mészárosok 1780 II. Józseftől (e. k.). — Posztócsinálók 1780 M. T. (e. k. 1799-iki másolat). — Ácsok, kőfaragók és kőművesek együtt 1782 (e. k.). — Takácsok 1817. — Lakatosok, szíjgyártók és puskaművesek 1817. — M. vargák 1817. — Szabók, szűrszabók, szűcsök 1817. — Csizmadiák 1817. — Posztócsinálók 1817. — Kovácsok, szekeresek 1817. — Molnárok 1818. — Kőművesek, ácsok, kőfaragók 1818. — Kéményseprők 1819. — Ácsok, kádárok 1820. — Kalaposok 1821. — Timárok 1821. — Mészárosok 1822 (o. l.).

Gyöng (Tolna vm.). — Takácsok 1815. — Kovácsok, lakatosok és mások 1815. — Szabók, csizmadiák, n. vargák 1815 (o. l.).

Győr (Győr vm.). — Takácsok 1513 (cz. b. i.). — Fazekasok 1633-ban kapják a pozsonyiakét 1569-ből és adják akkor Vácznak, 1692-ben pedig Székesfehérvárnak (e. k.). — Paszomántosok 1636 (n. m.). — Kötélverők 1637 (e. k.) Mansfeld gróftól 1658 (n. m.). — Szabók 1638-ban; a m. óváriak kapják a győriek mintájára III. Ferdinándtól (e. k.), 1742 (e. k.), 1746-ban a szűrszabókkal együtt M. T. (e. k.). — Mészárosok 1649 (n. m.). — Gombkötők 1651-ben adják a

komáromiaknak (n. m.). — Asztalosok 1676 (e. k.). — Zubonyicsinálók 1695 (e. k.). — Molnárok az egész megyére 1719 III. Károly (e. k.). — Kerékgyártók és kovácsok az egész megyébeu 1726 (e. k. magyarul és németül; a városi kerékgyártók 1748 M. T. (e. k.). — Kádárok 1734. veszik át a komáromit 1657-ből (e. k.). — Magyar lakatosok 1744. — Német lakatosok 1744 (e. k.). — Takácsok 1747 M. T. (e. k.). — Keztyűsök 1755 (e. k. és n. m.). — Szíjgyártók 1761 M. T. (e. k.). — Szűcsök 1765 M. T. (e. k.). Csizmadiák 1765 (e. k.). — Borbélyok 1765 (e. k.). — Harisnyakötők 1776 M. T. (e. k.). — Vargák 1779 (e. k.). — Pékek 1815. — Fazekasok 1815. — Timárok 1817. — M. vargák és kordoványosok 1819. — N. szabók 1823 — M. szabók 1825. — Mészárosok 1826. — Magyar tímárok 1845. — Utczakőrakók, cserepesek 1847. (o. l.).

GYÖRKÖNY (Tolna vm.). — Takácsok 1819. — Csizmadiák, kerékgyártók, kovácsok, vargák, esztergályosok, kádárok, szabók, asztalosok, lakatosok, molnárok és kőművesek 1846 (o. l.).

GYŐR-SZT-MÁRTON (Pannonhalma). Vargák 1681 (a. l.). — Szabók 1697-ben kapják a győri

rit 1568—1613-ból (e. k.). —
Mészárosok 1827 (o. l.).

GYÖR-SZIGET (Győr vm.). —
Takácsok 1747 Penyed (=Piny-
nyéd), Révfaalu és Pataháza,
püspöki birtokokkal együtt M.
T. (e. k.). — Csizmadiák 1767
(e. k.). — Szabók és gomb-
kötők 1775 M. T. (e. k.). —

Német vargák 1775 M. T., ma-
gyar czéhszabályok (e. k.).

GYÖNGYÖS-PÜSPÖKI (Heves
vm.). — Posztó-csinálók 1817
(o. l.).

GYULA. Ld. *Békés-Gyula*.

GYURGYANCZE (Verőcze vm.).
Ácsok, kőművesek, kémény-
seprők 1819 (o. l.).

H

HACZFELD. Ld. *Zsombolya*.

HAJDÚ-DOROG. — Csizmadiák
1832 (o. l. és cz. b. i.). — Ková-
csok, kerékgyártók, kőműve-
sek, szűcsök, asztalosok, laka-
tosok 1840 (o. l.).

HAJDÚ-NÁNÁS (Hajdú vm.). —
Kovács, lakatos, asztalos czéh
1836. — Csizmadiák 1839 (o. l.).

HAJDÚ-SZOBOSZLÓ. — Ács, la-
katos, kerékgyártó, kovács,
üveges, szűcs, festő mester-
emberek 1830 I. Fer. (n. m. és
cz. b. i.). — Asztalos, lakatos,
kovács, kerékgyártó, ács, mol-
nár, üveges, festő, szűcs együt-
tes czéh 1831 (o. l.).

HAJÓS (Pest vm.). — Ácsok,
kádárok, kovácsok, lakatosok,
kerékgyártók 1841 (o. l.).

HALAS (Pest vm.). — Taká-
csok 1817. — Szabók, szűcsök,
csizmadiák, szíjgyártók, gomb-
kötők 1817. — Ácsok, lakato-
sok 1817. — Kovácsok, bod-
nárok 1817 (o. l.).

HANDLOVA (Nyitra vm.). —
Csizmadiák 1656 (n. m.).

HARASZTI pestmegyei hely-
ségben lakó molnárok, sütők,
kerékgyártók és kovácsok 1847
(o. l.).

HARKA (Sopron vm.). — Ko-
vácsok és kerékgyártók 1839
(o. l.).

HATVAN (Heves vm.). — Csiz-
madia, szabó, szíjgyártó, szűcs,
varga mesterek együtt 1760
(e. k.). — Csizmadiák, szabók,
szűcsök és mások 1817 (o. l.).

HÉDERVÁRI uradalom (Po-
zsony, Győr és Mosony megyé-
ben. — Takácsok 1819. —
Szabók 1819 (o. l.).

HEGYES (Bács-Bodrog vm.). —
Kovácsok, takácsok és mások
1815. — Kéményseprők 1819
(o. l.).

HELYTARTÓTANÁCSI rendelet :
Vegyes czéh 1805 (n. m.).

HÉTHÁRS (Sáros vm.). —
Ácsok, kádárok, szekeresek
1838 (o. l.).

HETYE (Vas vm.). Takácsok
1829 (o. l.).

HEVES ÉS KÜLSŐ-SZOLNOK vár-

megye. — Vegyes czéh **1780** (n. m.).

HIBBE (Liptó vm.). — Fesztők 1820 (o. l.).

HIDEGKÚT temesmegyei mezővárosban lakó takács, kovács, kötélgyártó, asztalos, kádár, esztergályos, szerfestő, kerékgyártó, «cipővarró», varga, szabó, kalapos, sütő, borbély, bádogos, szűcs, lakatos, nyereggyártó, fazekas, szűrszabó, kőműves, ács, könyvkötő, sárgarézműves, bábsütő, órás, fésűs, szítás, arany- és ezüstműves, «kolompár», üveges, rézműves, csizmadia, szappanos, puskaműves és bőrgyártó mesteremberek 1846 (o. l.).

HIDEGKUT vasvármegyei helységben lakó varga mesterek 1847 (o. l.).

HIDEGKUT (Veszprém vm.). — Takácsok 1823 (o. l.).

HÓD-MEZŐ-VÁSÁRHELY (Csongrád vm.). — Szabók **1732** (n. m.). — Csizmadiák **1736** (n. m.) és 1850 (o. l.). — Szűcsök **1768** M. T. (e. k.) és 1832 (o. l.). — Takácsok **1773** (e. k.) és 1815 (o. l.). — Szabó, szűrszabó és paplanos czéh **1776** magyarok és németek M. T. (e. k.). — Asztalos, lakatos, kerékgyártó és kovács mesterek **1777** (e. k.). — Kerékgyártók 1815 (n. m. és o. l.). — Kovácsok 1815. — Molnárok,

ácsok 1820. — «Cserző vargák» 1822. — Szűrszabók 1823. — Ácsok 1823. — Kalaposok 1845. — «Gerencsér mesterek» 1847 (o. l.).

HÓDSÁG (Bács-Bodrog vm.). — Kőművesek, ácsok, asztalosok, lakatosok és mások 1818. — Bocskorkészítők, kalaposok, papsüvegkészítők, viaszöntők, szappanosok, harisnyakészítők, takácsok, ácsok, kovácsok lakatosok, kerékgyártók, kádárok, üvegesek, esztergályosok, bádogosok, sarkantyúsok 1826 (o. l.).

HOLICS (Nyitra vm.). — Molnárok 1676 tót, a sassiniakkal együtt Lipóttól (e. k.). — Csizmadiák **1732** (e. k.). — Mészárosok 1762 M. T. (e. k.). — Szabók **1769** M. T. magyar és német (e. k.). — Fazekas, harisnyakötő, takács, fegyverkészítő, késes, zsáksináló, festő mesteremberek, mind anabaptisták, a szobotisti — és sassiniakkal együtt 1770 (e. k.). — Szűcsök 1776 tót (n. m.).

HOMONNA (Zemplén vm.). — Bodnárok 1643-ból tót. — Szűcsök jegyző könyvének töredéke 1706-ból tótól (cz. b. i.).

HONT-VÁRMEGYE, Gömörrel együtt. — Ácsok és molnárok **1670** és **1698** Lipóttól (e. k.). — Molnárok **1773** (n. m.).

HORGOS (Csongrád vm.). —

Takácsok, kovácsok, kádárok, ácsok, szabók, csizmadiák 1837 (o. l.).

HORNIE (Hornya, Trencsén vm.?). — Szűcsök 1714 tótól (n. m.).

HORNSTEIN. Ld. *Szarvkö*.

HÖGYÉSZ (Tolna vm.). — Varga czéh 1782 M. T. (e. k.). —

Takácsok 1835. — Kőművesek, ácsok, cserepesek 1835 (o. l.).

HUSZT (Máramaros vm.). — Csizmadiák 1682 (a. l.). — Tímárok, csizmadiák 1831. — Szabók, gombkötők és más tizenegyrendbeli mesterek 1835 (o. l.).

I

IGAL (Veszprém vm.). — Takácsok 1723 (n. m.).

IGLÓ (Szepes vm.). — Szabók 1550 (n. m.). — Kéményseprők 1819. — Ácsok, molnárok 1835 (o. l.).

IKVA folyón (Sopron vm.). — Malomtartók és molnárok 1841 (o. l.).

ILLAVA (Trencsén vm.). — Takácsok a trencséniektől kölcsönzik 1607 tótól (cz. b. i.). — Csizmadiák 1659. kapják Pozsonytól (n. m.). — Szabók a nagybicsei czéhtől kölcsönzik 1668, tótól (cz. b. i.).

ILLOK. Lásd *Szerém-Újlak*.

INDIA (Szerém vm.). mezővárosban lakó kerékgyártók, asztalosok és egyéb mesterek czéhkiváltsága 1835 (o. l.).

IPOLY-PÁSZTÓ, *Peszek*, *Palást* (Hont vm.). — Mészárosok 1828 (o. l.).

IPOLY-SÁG (Hont vm.). —

Csizmadiák, vargák 1821. — Mészárosok 1828 (o. l.).

IPOLY-SZAKÁLLOS. Lásd *Szakállos*.

IREG (Tolna vm.). — Takács czéh 1768 M. T. mellékelve az esküforma (e. k.). — Kézművesek czéhszabály-tervezete a jelen század elejéről (o. l.).

IREG (Szerém vm.). — Mindenféle szabók, gombkötők, csizmadiák és mások 1818 (o. l.).

IRSA (Pest vm.). — Szabók, szűcsök 1832 (o. l.).

ISZTIMÉR, *Balinka* és *Kúti* (Fehér vm.). — Kádárok, kovácsok, asztalosok, kerékgyártók 1843 (o. l.).

IVÁN (Sopron vm.). — Kovácsok és szabók 1797 (e. k.).

IVÁNOVCZE (Verőcze vm.). — Ácsok, kőművesek, kéményseprő és mások 1819 (o. l.).

J

JÁKÓHALMA (Jász-Nagykún-Szolnok vm.). — Kovácsok, lakatosok, kerékgyártók és ácsok 1823. — Csizmadiák, szabók, szücsök 1830 (o. l.).

JANKOVÁ CZ (Bács-Bodrog vm.). — Takácsok 1822. — Kovácsok, kerékgyártók, kötélgyártók, szabók, szücsök, csizmadiák, ácsok, kőművesek, kádárok 1841 (o. l.).

JÁNOSHÁZA (Vas vm.). — Csizmadiák 1701 (e. k.). — M. és n. szűrszabók 1780 M. T. (e. k.) 1826 (o. l.). — Takácsok 1780 M. T. (e. k.) 1829 (o. l.).

JÁSZ-APÁTI (Jász-Nagykún-Szolnok vm.). — Takácsok 1817. — Csizmadiák 1817. — Vékony szabók, szűrszabók és szücsök 1817 (o. l.).

JÁSZ-BERÉNY (Jász-Nagykún-Szolnok vm.). — Szabók és szücsök 1737 III. K. (o. l.). — Vargák és tímárok együtt 1764 M. T. (e' k.). — Szabók, szűrszabók és szücsök 1767 M. T. (e. k.). — Csizmadiák 1817. — Takácsok 1817. — M. tímárok 1817. — Kovácsok, kerékgyártók 1817. — Vékony és szár-szabók 1817. — Lakatosok, ácsok, üvegesek és sarkantyúsok 1817. — Szücsök 1817. (o. l.).

JÁSZ-LADÁNY (Jász-Nagykún-Szolnok vm.). — Vékony sza-

bók és mások 1817. — Takácsok 1817 (o. l.).

JÁSZKA (Zágráb vm.). — Kovácsok, lakatosok, szegkovácsok (clavarii), puskaművesek, asztalosok, kerékgyártók, kádárok, molnárok, mészárosok, tímárok, szabók, szűrszabók, vargák, csizmadiák, szőrkapczakészítők, takácsok, gombkötők, üvegesek, fazekasok 1814 (latinul). — Ugyancsak : «*Jaszka* mezővárosban (Zágráb vm.) lakó lakatos, szegcsináló, puskaműves, asztalos, kerékgyártó, kádár, szabó, üveges, varga, gombkötő és szücs mesteremberek 1846 magyarul (o. l.).

JÁSZ-KISÉR (Jász-Nagykún-Szolnok vm.). Csizmadiák, szabók, szücsök 1819. — Kovácsok, lakatosok, kerékgyártók, ácsok 1835 (o. l.).

JÁSZ-MIHÁLYTELKE (Jász-Nagykún-Szolnok vm.). — Szücsök, szabók, csizmadiák, kovácsok, kerékgyártók, takácsok 1835 (o. l.).

Jászó (Abauj vm.). — Mészárosok 1629 II. Ferdinándtól (n. m.). — Szücsök 1637 a prépostságtól (e. k.). — Fazekasok 1712 III. Károlytól (o. l.). — Lakatos, kerékgyártó, kovács czéh együtt Meczenzéffel 1749 a jászói prépostságtól (e. k.).

JOBBAHÁZA (Sopron vm.). — Kerékgyártók, kovácsok, asztalosok 1827 (o. l.).

JOLSA (Gömör vm.). Kovácsok 1584 br. Herbersteintől (n. m.). — Szabók 1609 II. Mátyástól, tót ford. (o. l.) ugyan-csak 1609-ből magyarul Wesselényi Ferencz 1659-iki megerősítésével (e. k.). — Fazekások 1609-ből II. Mátyástól tót, 1617-ben Szécsy Györgytől (e. k.). — Takácsok 1609 II. Mátyástól és 1620 tótól (n. m.). — 1623 tót, Murány várában kelt, 1656-ban Wesselényi Ferencz megerősíti (e. k.). — Posztócsinálók 1609 II. Mátyástól, tót fordítás (e. k.). — Szücsök 1628 II. Ferdinándtól (e. k.) és

1815 tótól (n. m.). — Vargák 1648-ban kapják *Kassától* (e. k.). — Csizmadiák 1658-ban kapják *Kassától* (e. k.). — Lakatosok 1666 tótól (o. l. és n. m.), 1678-ban kapják a *kassai* tanácstól (e. k.). — Mészárosok 1669-ben kapják *Beszterczbenyától* az ő 1609-iki szabályait (e. k.). — Gombkötők 1705-ben kapják a *kassaiaktól* (e. k.). — Fésüsök 1796 tótól (n. m.). — Kötélverők 1801-iki czéhszabályai tót (e. k.). — Festők 1817 (o. l.). — Sziígyártók 1832 (o. l. és n. m.). — Szűrszabók 1838 (o. l.). — Asztalosok 1840 tótól (n. m.). — Kalaposok k. n. tót (e. k.).

K

KABOLD, *Kobelsdorf* (Sopron vm.). — «Vegyes czéh» 1654. — Vargák 1756 Esterházy Pál és Antal herczegtől. — Fazekások 1757 (n. m.).

KÁLD (Vas vm.). — Csizmadiák 1817. — Takácsok 1829 (o. l.).

KALOCSA (Pest vm.). Csizmadiák 1737 (n. m.), 1773 (e. k.), 1822 (n. m. és cz. b. i.). — Szabók 1741 (n. m.). — Szabók és szűrszabók együtt 1766 M. T. (e. k. n. m.) és 1822 (o. l.). — Takácsok 1744 (M. T. e. k.) és 1822 (o. l.). Zászlajuk megvan a templomban (cz. b. i.). — Fa-

zekások és korsósok 1817 (n. m. és o. l.). — Kovácsok, lakatosok, asztalosok, kádárok, kerékgyártók 1819 (n. m. és o. l.). — Sziígyártók 1822. — Kéményseprők 1819. — Szücsök 1822 (o. l.). — Összesen 9 czéh volt legutoljára e városban (cz. b. i.).

KANIZSA. Ld. *Nagy-Kanizsa* és *Ó-Kanizsa*.

KAPOSVÁR (Somogy vm.). — Szabók 1568—1613, 1690-ből latin és magyar (o. l.). — Takácsok 1735. — Fazekások, a *dombovári* és *ozoraiakkal* együtt 1747, gr. Esterházy jószágigaz-

gatójától (e. k.). — Takácsok 1735. — Kéményseprők 1819 (o. l.).

KAPRONCZA (Belovár-Kőrös vm.). — Takácsok 1725 III. K. e. k.). 1819 (o. l.). -- Lakatosok, csiszárok (gladiatores seu poliones), szíjgyártók, nyereggyártók, ötvösök, szűcsök és asztalosok együtt 1763 (M. T. e. k.). — Gombkötők és fazekasok 1763 (M. T. e. k.). — Kalaposok 1819. — M. és n. szabók, szűrszabók és gombkötők 1819. — Csizmadiák és kordován-készítők 1819. — Kádárok, kerékgyártók, ácsok stb. 1819. — Mészárosok, pékek, molnárok stb. 1819. — Szíjgyártók, kovácsok stb. 1819 (o. l.).

KAPUSZINA (Bács vm.). — Mészárosok, takácsok, kovácsok, lakatosok, kerékgyártók, szíjgyártók, kötélgyártók, szabók, szűrszabók, szűcsök, csizmadiák, kádárok, asztalosok, viaszöntők, festők, szappanosok, gombkötők, fazekasok, halászok, ácsok, esztergályosok, kalaposok, pékek 1834 (n. m. és o. l.).

KAPUVÁR (Sopron vm.). — Bognárok, kovácsok és lakatosok együtt 1669-ben veszik át a keresztúriak 1657-iki czéhszabályait. — Takácsok régebbi szabályai 1681-ben megerősítve hg. Esterházy Pál ál-

tal. — Szabók 1712. — Szűcsök 1713 hg. Esterházy Páltól. — Csizmadiák 1713. (Mind e. k.).

KARÁD (Somogy vm.). — Szabók 1748. — Takácsok 1748 (n. m.).

KARCZAG (Jász-Nagykún-Szolnok vm.). — «Egyesült bőripar czéh» 1817. — «Vegyes czéh» 1817 3 db. (n. m.). — Molnárok, ácsok és fazekasok 1817. — Csizmadiák, tímárok 1817. — Szűcsök, szabók, szíjgyártók stb. 1817. — Lakatosok, ácsok stb. 1817 (o. l.).

KÁROLYVÁR (Zágráb vm.) sz. kir. városban lakó kovács, lakatos, réz-, ezüst-, puskaműves, bádogos és sárgaréz műves, «tűzműves» cím alatti czéh kiváltságai 1846 (o. l.).

KASSA (Abauj-Torna vm.). — Legrégibb czéhszabályait (mintegy 13) 1307-től a városi levéltárból részben közölte s közölni fogja a Történelmi Társaság ifj. KEMÉNY LAJOS. Lásd munkám 10., 20. stb. lapjain. A felső m. o. — múzeum levéltárában lévő mintegy 32 czéhlevelet kiadta és ismertette dr. TÓTH LŐRINCZ a kassai főgymnasium 1885/86-iki értesítőjében (ld. értekezésem 20. stb. lapjain). A fővárosi levéltárakban a következők találhatók: Lakatosok 1631-ben adják szabályukat a *csetnekieknek* (a. l.).

— **1668**-ban adják a *jolsvaiaknak* (e. k.). — **1675.** (o. l.). — Kádárok **1641** (n. m.). — Kőművesek **1600—1700** (n. m.). — Kőművesek és kőfaragók **1815** (o. l.). — Mészárosok **1614** (n. m.). **1822** (o. l.). — A vargák szabályait **1648**-ban adja a várostanács a *jolsvaiaknak* (e. k.) **1840** (o. l.). — Csizmadiák **1658.** kölcsönzik a *jolsvaiaknak* (e. k.) **1720** (n. m.) **1735.** **1837.** (o. l.). — Takácsok **1665**-ben adják a *rimaszombatiaknak* (n. m.) **1697** (n. m.). — Gombkötők **1669**-ben adják a *kisszebenieknek* (o. l.) **1705.** a *csetnekiek és jolsvaiak* részére (e. k.). — Puskaportörő czéh **1694** (cz. b. i.). — Kovácsok **1707** (e. k.). — Festők **1715** *Lőcsével* stb. együtt (e. k.) **1815** (o. l.). — Szabók **1748** (n. m.); német szabók **1829** (o. l.). — Szücsök **1752** (n. m.). — Tímárok **1766** (e. k.), **1838** (o. l.). — Pékek **1815.** — Ácsok és molnárok **1816.** — Lakatos, órás, puskaműves czéh **1817.** — Szappanosok **1817.** — Kalaposok **1818.** — Asztalosok **1821.** — Kalmárok **1826.** — Rézművesek **1829** (o. l.).

KECSKEMÉT (Pest vm.). — Szappanosok **1642**-ben kapják *Debreczentől Nagy-Kőrössel* együtt (e. k.), **1665** (n. m.). — Szücsök **1726** III. Károlytól (e. k.), **1817** (o. l.). — Szíjgyár-

tók **1735** és **1837** (o. l.). — Asztalosok **1742**-ben kapták *Pesttől* (e. k. és n. m.), **1826** (o. l.). — Csizmadiák **1744** (e. k.), **1817** (o. l.). — Szabók **1744** (n. m.), **1824** (o. l.). — Takácsok **1767** M. T. (e. k.), **1829** (o. l.). — Kovácsok **1773** (e. k.), **1815** (o. l.). — Kőművesek **1779** M. T. (e. k.). — Tímárok **1817.** — Molnárok **1817.** — Lakatosok, órások, sarkantyúsok, puskaművesek **1818.** — Kéményseprők **1819.** — Szűrszabók **1824.** — Kőművesek és ácsok **1827** (o. l.).

KEMENCZE (Hont vm.). — Mészárosok **1828** (o. l.).

KÉMÉND. Ld. *Koos-Pallag.*

KEMENESALJA (Vas vm.). — Lakatosok **1569,** együtt, a *sárvári* csiszárokkal Miksától és **1677** *Sárvár* város tanácsától, együtt a *sárvári* csiszárokkal; «a czéhbeli inasok felszabadításának rendjével» (e. k.). — Kovácsok **1677,** **1722**-iki másolatban pótlással (n. m.). — A kemenesaljai kerületi és *nemes-dömölki* szabók k. n. (o. l.).

KERESZTÚR (Bács-Bodrog vm.). — Kovácsok, kerékgyártók, ácsok, asztalosok, szíjgyártók, szücsök, csizmadiák, szabók, molnárok, kádárok, kötélgyártók **1834** (o. l.).

KERESZTÚR. Ld. *Német-Keresztúr* és *Tót-Keresztúr.*

KERNYÁJA. (Bács-Bodrog

vm.). — Kádárok, kovácsok, lakatosok, kerékgyártók, asztalosok, molnárok, takácsok, szabók, csizmadiák, szűcsök, kötélgyártók, vargák 1827 (n. m. és o. l.).

KÉSMÁRK (Szepes vm.). — Posztócsinálók 1475-iki privilegiúmnra hivatkozással 1635-ből, 1807-iki másolat (e. k.). — Fazekasok 1556 a várostanácstól, 1807. másolat (e. k.) és 1805 (e. k.). — Kézművesek 1658-ban kapják *Löcsétől*, 1807. másolat (e. k.). — Vargák 1573, 1806-iki névsorral (e. k.). — Szűcsök 1581, 1807. másolat (e. k.). — Asztalosok 1606, 1798-iki másolatban (e. k.), 1816 (o. l.). — Szabók 1607 (e. k.). — Szíjgyártók 1609, 1799-iki másolatban (e. k.). — Kádárok 1609 a várostól, 1807. másolatban (e. k.). — Mészárosok 1609, a tanácstól, 1807-iki másolat (e. k.). — Nyereggyártók 1614 (e. k.). Kézművesek 1627 a városi tanácstól (e. k.). — Kerékgyártók és kovácsok 1633 (e. k.). — Pékek 1636 (e. k.). — Csizmadiák 1645 (e. k.). — Gombkötők 1666 a várostól, 1807-iki másolat (e. k.). — Tímárok 1671 (e. k.) és 1815 (o. l.). — Lakatosok 1682 (e. k.). — Ötvösök 1713 (e. k.). — Festők 1713, 1715 a várostól, másolatok (e. k.) — Kalaposok 1757, 1807-iki másolatban

M. T. (e. k.), 1821 (o. l.). — Kalmárok 1829 (o. l.).

KESSNICZE (Verőcze vm.). — Ácsok, kőművesek, kéményseprők stb. 1819 (o. l.).

KESZTHELY (Zala vm.). — Kőfaragók, kőművesek 1751 (n. m.). — Kalaposok 1830 (o. l.).

KÉTHELY. Fazekasok 1727 (n. m.).

KILITI vulgo *Frauendorf*. (Mosony vm.). — Csizmadiák 1820. — Takácsok 1841 (o. l.).

KIRÁLYFALVA és *Körtvélyes* vasmegyei helységben lakó vargák 1847 (o. l.).

KIS-BODÁK (Pozsony vm.). — Molnárok 1847 (o. l.).

KIS-CZELL (Vas vm.). — Csizmadiák, szabók, szűcsök «és többi czéh» 1798 (e. k.). — Csizmadiák 1817. — Szabók 1835. — Asztalosok, kádárok, lakatosok, ácsok, esztergályosok, üvegesek és kőművesek 1836. — Mészárosok 1840 (o. l.).

KIS-DOROG és *Tevel*. (Tolna vm.). — Takácsok, vargák, szabók, asztalosok, lakatosok, kovácsok, kerékgyártók, szíjgyártók, kőművesek, cserpepek, fazekasok, ácsok, esztergályosok, üvegesek, szűrszabók, harrisnyakötők, kalaposok és kádárok 1843 (o. l.).

KISFALUD, *Englsbrunn* (Temes vm.). — Kovácsok, kerékgyártók 1819 (o. l.).

KISFALUD (Sopron vm.). — Kerékgyártók, kovácsok, asztalosok 1827 (o. l.).

KIS-GYARMAT. Ld. *Koos-Pallag*.

KIS-HARTA (Pest vm.). — Asztalosok, kovácsok, kerékgyártók, kádárok 1836 (o. l.).

KIS-JENŐ (Arad vm.). — Lakatosok, asztalosok, kovácsok stb. 1819 (o. l.).

KIS-KOMÁROM (Zala vm.). — Vegyes czéh 1781 (n. m.). — Kalaposok 1830 (o. l.).

KIS-KOVÁCSI. Ld. *Szent-királyszabadja*.

KIS-KÖCSK (Vas vm.). — Takácsok 1829 (o. l.).

KIS-KÖRÖS (Pest vm.). — Csizmadiák, tímárok, szíjgyártók, vargák 1817. — Szabók, szűcsök, takácsok 1817. — Lakatosok, kerékgyártók, asztalosok és kádárok 1841 (o. l.).

KIS-KÖSZEG-BATINA. Lásd *Batina*.

KIS-KÚN-SZABADSZÁLLÁS. Lásd *Szabadszállás*.

KIS-LŐRINTE (Veszprém vármegye). — Kerékgyártók, kovácsok 1824 (o. l.).

KISMARTON (Sopron vm.). — Kádárok 1615 (n. m.). — Ácsok 1701 (e. k.). — Molnárok 1701 az Esterházyaktól (e. k.). — Vargák 1702 Esterházy Páltól (e. k.). — Kerékgyártók k. n., a végén 1706-iki jegyzetekkel (o. l.). — Lakatosok, puska-művesek és óráskok 1711 (e.

k.). — Harisnyakötők védlevele a *pozsonyi* és más városbeliekkel együtt 1714 (o. l.). — Gombkötők 1748 Esterházy Páltól (e. k.). — Szabók 1767 (n. m.) és 1768 M. T. (e. k.). — Asztalosok 1768 (e. k.). — Csizmadiák 1768 (e. k.). — Takácsok 1768 M. T. (e. k.).

KIS-SOMLÓ (Vas vm.). — Takácsok 1829 (o. l.).

KIS-SZEBEN (Sáros vm.). — Kőművesek a várostanácstól 1590. — Kalaposok 1623. — Posztócsinálók 1627 a városától. — Takácsok 1628-ban kapják *Lőcsétől*. — Tímárok 1641-ben kapják a *lőcseiektől*; külön 1819 és 1842. — Gombkötők 1669-ben veszik a *kassaiaktól* (o. l.).

KIS-SZT-MIKLÓS (Temes vm.). — Lakatosok, kerékgyártók 1819. — Molnárok 1843 (o. l.).

KIS-TAPOLCSÁNY (Bars vm.). Szűcsök 1829 (n. m. és o. l.). — Ld. *Aranyos-Maróth*.

KISUCZA - ÚJHELY (Trencsén vm.). — Csizmadiák 1614. *Mosóc* városától, tótul s 1711 adják a variniaknak tótul. — Kovácsok és lakatosok 1669 veszik *Varin* városától, tótul. — Kalaposok a *budetini* uradalomban (mikor?) latinul. — Fizekasok *Zsolnától* 1678 tótul (cz. b. i. a Trencsén városi levéltárból). — Szabók 1721 *Nagy-Bicse* városától, tótul.

KIS-ÚJSZÁLLÁS. Csizmadiák **1817** (n. m. és o. l.). — Lakatosok, kovácsok **1818** (o. l.). — Szabók, szűcsök, festők és paplanosok **1818** (n. m. és o. l.).

KLENÓCZ (Gömör vm.). — Csapók **1825** (o. l.).

KOLLUTH (Bács-Bodrog vm.). — Kovácsok, lakatosok, asztalosok, kerégyártók, takácsok, esztergályosok, kádárok, szíjgyártók, szűcsök, csizmadiák, harisnyakötők, szabók, vargák, kötélgyártók, fazekasok, festők, kalaposok és szíjgyártók **1827** (o. l.).

KOMÁROM. Vargák **1555**-ben veszik át *Esztergomtól* (e. k. és n. m.); német vargák czéhszabály tervezete a jelen század elejéről (o. l.). — Csizmadiák **1567** kölcsönzik *Esztergomtól* s adják **1624** a *vácziaknak* (n. m.) **1609** (cz. b. i.) **1750** III. K. (cz. b. i.) **1827** (o. l.). — Nyereggyártók **1602** (o. l.). — Takácsok **1626** m. e. Lipót király (cz. b. i.) **1700** (n. m.). — Gombkötők **1651**-ben veszik át Győrtől (n. m.). **1728** III. K. (e. k. n. m.) **1729** (cz. b. i.). — Kovácsok **1657** (e. k.) **1702** (n. m.). — Kádárok k. n. és **1687** (e. k. és n. m.). — Szűrszabók és «váltóművesek» **1686**. m. e. a város által **1744**-ben (n. m.). — Szabók **1686** Lipóttól (e. k.) **1688** L. (cz. b. i.) **1745** latin és német (n. m.); m. és n. szabók czéh-

szabály tervezete, magyarul és németül, a jelen század elejéről (o. l.); m. szabók **1815** (o. l.); német szabók **1844** (o. l.). — Szíjgyártók **1692** Lipóttól (cz. b. i.) **1692**-ben adják a *vácziaknak* (e. k.). — «Vegyes czéh» **1692** (n. m.). — Zubbonycsinálók **1695**, m. latin és német (e. k.). — Halászok **1696** Lipóttól (cz. b. i.) **1816** és **1818** (o. l.). — Rác kalaposok **1696** (n. m.). — Serfőzők **1697** (e. k.). — Csapók **1698** (n. m.). — Borbélyok **1714** III. K. (cz. b. i.). — Ácsok **1718** és **1776** (e. k.) **1815** (o. l.). — Fazekasok **1718**, **1728** (n. m.) **1754** M. T. (cz. b. i.). — Mészárosok **1728** III. K. (cz. b. i.); új czéhszabály tervezetük a jelen század elejéről (o. l.). — Asztalosok **1753** M. T. (e. k. és cz. b. i.) **1815** (o. l.). — Szűcsök **1753** M. T. (e. k. és cz. b. i.). — Selyempaplan csinálók **1753** M. T. (cz. b. i.). — Lakatosok **k. n.** (e. k.). — Szíj- és nyereggyártók; továbbá kőművesek és faragók (magyar); és kerégyártók német czéhszabály tervezete külön-külön e század elejéről (o. l.). — Kőművesek és kőfaragók **1815**. — Molnárok **1818**. — Hentesek **1845** (o. l.). — Szűrszabók **k. n.** (n. m.).

KOMLÓS (Torontál vm.). — Mészárosok, molnárok, taká-

csok, nyereggyártók és mások 1824. — Csizmadiák 1827 (o. l.).

KOOS-PALLAG (Hont vm.). — Mészárosok 1828. — *Koos-Pallag, Kéménd, Kis-Gyarmat, Kövesd* és több hontmegyei faluban lévő molnárok 1844 (o. l.).

KOPPÁNY (Veszprém vm.). — Takácsok 1820 (o. l.).

KORPONA (Hont vm.). — Mészárosok 1609-ben kapják többekkel együtt II. Mátyástól (ld. *Körmöcz*) s 1669-ben adják a *jolsvaiaknak* (e. k.). — Szűcsök 1630 (n. m.). — Szabók 1638 III. Ferdinándtól (e. k.). — Fazekasok 1648 (n. m.). — Csizmadiák 1653 (e. k.) 1731 (n. m.). — A cz. b. i. között ez olvasható: 14 czéhnek eredeti alapszabályait 1859-ben az ott székelő volt cs. kir. szolgabírói hivatal elvette; 1851-iki a cs. kir. kormány által kiadott és általánosságban az iparra, de a czéhekre is vonatkozó utasításokkal bírnak.

KÓTH (Zala vm.). — Csizmadiák 1817 (o. l.).

KOVÁCSI. Ld. *Pere-Márton*.

KÖBÁNYA (Pest vm.). — Kőművesek 1714 (e. k.).

KÓHALOM, *Steinberg* (Sopron vm.). — Fazekasok k. n. (e. k.).

KÖMLÖDI uradalom. (Tolna vm.). — Molnárok, ácsok és asztalosok 1839 (o. l.).

KÖPCSÉNY (Mosony vm.). — Kovácsok 1697, 1714. — Var-

gák 1697 Esterházy Páltól. — Takácsok 1701 hg. Esterházy Páltól. — Szabók és szűrszabók «Rock-und Kepene-Scheidter» 1770 (e. k.).

KÖRMEND (Vas vm.). — Vargák 1616 kapják *Szombathelytől* az ottaniak 1566-iki szabályait (n. m.). — Csizmadiák 1661-ben veszik át a *nagyszombatiak* 1602-ben *Pozsonyból* hozott szabályait s adják a *rohonczyiaknak* 1661-ben s az *újbáráknak* és *monyorókerékieknek* 1690-ben (o. l.). — Fazekasok 1669 (o. l.). — Molnárok 1669 a *németújbári, rohonczyi és körmen-diekkkel* együtt a Batthyányiaktól és külön 1788 II. Józseftől (e. k.). — Kovácsok és bognárok k. n. (XVII. sz.) németből fordítva magyarra (o. l.). — Mészárosok 1700 (n. m.), 1724 gr. Batthyányi Károlytól (e. k.). — Takácsok 1712-ben kapják *Pozsonytól* másolatban (e. k.), 1760 (n. m.), 1762 (e. k.). — Kerékgyártók és kovácsok 1725 gr. Batthyányi Lajos és Károlytól (e. k.). — Esztergályosok 1748-ban kapják *Soprontól* (e. k.). — Kádárok 1748-ban kapják *Kőszegtől* (e. k.). — Asztalosok 1762 — M. szabók 1762. — Vargák 1762 (o. l.). — Lakatosok 1769. — Szűcsök 1769 (o. l.). — Kőművesek, ácsok és cserepesek 1770 (e. k.). — A gombkötők Rohonczytól ve-

szik át ezeknek Soprontól kapott czéhszabályaikat **k. n.** (o. l.).

Körmöcz *Körmöczbánya*, (Bars vm.). Szabók 1531 és 1609 a várostanácstól (e. k.). — Pécek 1554-ben veszik át *Olmütz* városától (e. k.). 1838 (o. l.). — Kovácsok 1577 (n. m.). — Esztergályosok (bognárok) 1582 m. e. 1634; 1731—61. másolat (e. k.). — Vargák 1603 m. e. Lipót által és 1818 a várostanácstól (e. k.). — Mészárosok 1609. a *Selmecz, Besztercze és Korpona* városbeliekkel együtt II. Mátyástól; 1669-ben a *jolsvaiaknak* kölcsönzik (e. k.). 1643-ban megújítja a várostanács. 1761-iki másolat (e. k.). — Sziójgyártók 1632 a várostanácstól (e. k. és n. m.). — Szücsök 1637 a várostanácstól (e. k.), 1667 (cz. b. i.), 1777-ben adják a *zolyomiaknak*, azzal a megjegyzéssel, hogy azokkal a szabályokkal ők már 200 év óta élnek (n. m.). — Asztalosok 1641 (e. k. és n. m.). — Kőművesek és kőfaragók 1648 (e. k.) 1648, 1655, 1716. 1737 (n. m.). — Kötélverők 1650 a v. t. 1761-iki másolat (e. k.). — Csizmadiák 1650 (n. m. és o. l. 2 péld.). — Kalaposok 1697 a v. t. tótól (e. k.). — Tímárok 1700 németül és tótól (e. k.). — Ötvösök 1701 (e. k.). — Gombkötők 1707 (o. l.). 1737 (n. m.). —

Ij- és puskaművesek «Bogner und Pixenschifter» 1744 a v. t. (e. k.). — Borbélyok 1732 III. K. (o. l.). — Paszomántkészítők 1748 tótól (n. m.). — Takácsok k. n., 1761-iki hiteles másolatban (o. l.).

KÖRNYE (Komárom vm.). — Takácsok 1825 (o. l.).

KÖRÖS. Lásd *Alsó-Körös* és külön *Nagy-Körös*.

KÖRTVÉLYES. Ld. *Királyfalva*.

KÖSZEG (Vas vm.). — Vargák 1612-iki szabályaikat adják a *locsnándiaknak* 1640-ben (e. k.). — A kerékgyártók szabályait 1627-ben adja a várostanács a *rohoncziaiaknak* (e. k.). — Kádárok 1726, a melyet a körmendieknek kölcsönöznek 1748-ban (e. k.). — Gombkötő **1438** III. Károlytól (e. k.). — Szabók 1750 M. T. (e. k.) s a nemzeti múzeumban egy csomag, mely 50 db XVII—XVIII. századi irományból áll. — Borbélyok **1757** (e. k.). — Kézművesek, «szücs, tislér, lakatos és nyereggyártó emberek» (1770 (o. l.). — Posztócsinálók 1779 M. T. (e. k.). — Mészárosok 1781 II. Józseftől (e. k.). — Fésüsök 1827. — Fuvarosok (aurigae) 1841 (o. l.).

«**Kövécs**» (Győr vm.). — Molnárok 1847 (o. l.).

KÖVESD (Hont vm.). Lásd *Koos-Pallag*.

KRAPINA (Varasd vm.). Sza-

bók, csizmadiák, lakatosok, szűrszabók, gombkötők, kádárok, mészárosok, kovácsok, kerékgyártók, asztalosok, esztergályosok, kalaposok, kőfaragók, fazekasok, szíjgyártók, kőművesek, takácsok, fésűsök, molnárok, szegkovácsok, ácsok, nyergesek, pékek, órasok 1837 (o. l.).

KROMPACH (Szepes vm.). — Szűcsök 1838 (o. l.).

KUCZURA (Bács-Bodrog vm.). Csizmadiák, kovácsok, ácsok, szűcsök, asztalosok, szabók, kötélgyártók, szappanosok 1827 (o. l.).

KULA (Bács-Bodrog vm.). — Szabók, vargák stb. 1815. — Csizmadiák, m. szabók, szűrszabók stb. 1815. — G. keleti szűrszabók, szabók, viaszöntők, kovácsok stb. 1819. — Szabók, szűcsök, szórkapcza-csinálók, csizmadiák, vargák, szíjgyártók, kovácsok, lakatosok, kádárok, asztalosok, kötélgyártók, fazekasok, molnárok, takácsok 1827 (ld. *Kuttyevo*). — Csizmadiák 1841 (o. l.).

KUNHEGYES (Jász-Nagykun-Szolnok vm.). — Együttes bőr-
ipar czéh 1817; vegyes czéh 1817 (n. m.). — Csizmadiák, tímárok, szíjgyártók 1817. —

Kerékgyártók (carpentarii), kovácsok stb. 1817. — Szabók, szűcsök, takácsok 1817 (o. l.).

KUN-SZT-MÁRTON (Jász-Nagykun-Szolnok vm.). — Csizmadiák, szabók stb. 1817. — Ácsok, kőművesek, kőfaragók (sculptor) és molnárok 1840 (o. l.).

KÚN-SZT-MIKLÓS (Pest vm.). — Lakatosok, asztalosok stb. 1818 (o. l.).

KUSZONYE, Alsó — (Verőcze vm.). — Szórkapcza-csinálók, kádárok, takácsok, szíjgyártók stb. 1819 (o. l.).

KÚTI (Fehér vm.). Kádárok, kovácsok, asztalosok, kerékgyártók 1843 (o. l.). Lásd *Isztimér*.

KUTINA (Pozsega vm.). Asztalosok, lakatosok, vargák, borbélyok, szabók, mészárosok, szórkapcza-csinálók, fazekasok 1843 (o. l.).

KUTYEVO (Pozsega vm.) és a hozzá tartozó uradalmi helyeken, *Mitrovácson*, *Kulán* és *Poreczen* lévő szabó, szűcs, szórkapcza-csináló, csizmadia, varga, szíjgyártók, kovács, lakatos, kádár, asztalos, kötélverő, fazekas, molnár és takács mesterek 1827 (o. l.).

L

LACZHÁZA (Pest vm. Kis-Kunság). — Kovácsok, lakato-

sok, szíjgyártók, kerékgyártók, asztalosok 1823 (o. l.).

LADÁNY (Jász-Nagykun-Szolnok vm.). Ld. *Jász-Ladány*.

LADÁNY, Nádas-Ladány (Fehér vm.). Ld. *Csösz*.

LAJOS-KOMÁROM (Veszprém vm.). — Takácsok 1725 (o. l.).

LAJTA-SZT-MIKLÓS (Sopron vm.). — Szabók 1618-ban kapják *Sárvártól*, a mely *Fehérvártól* kapta 1617-ben; **1666** Nádasdy Ferencztől (e. k.); Csizmadiák **1675** megerősítve **1709** (e. k.), **1718**. Esterházy Mihály hgtól. — Takácsok k. n. M. T. (e. k.). — M. takácsok **1646** Nádasdy Ferencztől.

LAK (Sopron vm.). — Kerégyártó, kovács és asztalos czéh 1827 (o. l.).

LAKOMPAK, *Lackenbach* (Sopron vm.). — Szabók 1636. a nyékiekkel együtt Esterházy Miklóstól (e. k.).

LAPINCS-VÖLGY (Vas vm.). — Vargák 1857 (o. l.).

LAPINCS *folyón* (Vas vm.) lévő molnárok 1844 (o. l.).

LÁZI (Veszprém vm.). — Takácsok 1825 (o. l.).

LÉBÉNY-SZT-MIKLÓS (Mosony vm.). — Kovácsok **1634** (e. k.). — Vargák **1713** III. Károlytól (e. k.).

LÉGRÁD (Zala vm.). — Csizmadia czéhtől felszabadító levél **1709** (cz. b. i.).

LEIBITZ (Szepes vm.). — Posztócsinálók, mészárosok, szabók és vargák czéhe **1551**

Zsigmond lengyel királytól (n. m.). — Mészárosok **1592**. III. Zsigmond lengyel királytól. — Takácsok a *lőcsei*ekkel együtt 1765 (n. m.). — Ácsok és molnárok 1835 (o. l.).

LÉKA, *Lockenhaus* (Vas vm.). — Kőművesek, kőfaragók és cserepesek 1662 gr. Nádasdy Ferencztől (e. k.); m. e. 1676 Lipóttól (e. k. és n. m.). — Mészárosok 1680 (n. m. és o. l.). — Asztalosok és kerégyártók 1682 gr. Esterházy Páltól (e. k.). — Kovácsok 1682 (n. m.). — Takácsok *Pozsony*tól veszik át a III. Károlyét (1712-ből) k. n. (o. l.).

LELÉD és más *faluban* (Hont-vm.) lévő molnárok 1844 (o. l.).
«LEOPOLDSDORF», *Loipersdorf?* (Vas vm.). — Vargák 1493-ból (a. l.).

LÉVA (Bars vm.). — Borbélyok **1700** (e. k.). — Gombkötők **1700** hg. Esterházy Páltól (e. k.). — Csiszárok és szíjgyártók **1741** hg. Esterházy Páltól (e. k.). — Kőművesek és építőmesterek **1755** hg. Esterházy Páltól (e. k.).

LIBETBÁNYA (Zólyom vm.). Fazekasok 1651 (n. m.).

LIPCSE. Ld. *Német-Lipcse*.

LIPOLD (Mosony vm.). — Molnárok 1847 (o. l.).

LIPÓTFALVA. Ld. *Leopoldsdorf*.

LIPPA (Temes vm.). — Fazekasok 1819. — Kádárok, kő-

művesek, ácsok, asztalosok és mások 1820. — Kádár, ács, kőműves, asztalos, lakatos, üveges, kőfaragó, esztergályos, órás, tímár, mészáros, varga, csizmadia, süveges, nyereggyártó, szíjgyártó, fésűs, kötélgyártó, szitakötő, rézműves, viaszöntő, kovács, kerékgyártó, bádogos. pék, molnár, kéményseprő, szabó, takács, gombkötő, szűcs, szappanos, puskaműves, arany- és ezüstműves mesterek 1841 (o. l.).

LIPTÓ-MEGYE. «Vegyes czéh» 1835 (n. m.). — Keleti részén és déli járásaiban lévő molnárok és ácsok 1835. — Nyugati részén lévő molnárok és ácsok 1835 (o. l.).

LIPTÓ-SZENT-MIKLÓS. Csizmadiák 1751-ben adják tótúl a czéhlevelet a trsztenaiak számára és 1830 (o. l.). — Festők 1820 (o. l.).

LOCSMÁND (Sopron vm.). — Vargák 1640-ben kapják *Kőszegtől*, Esterházy hg. megerősíti 1717-ben (e. k.). — Kovácsok 1702 (e. k.). — Mészárosok 1702 Esterházy Páltól (e. k.). — Molnárok 1702 Esterházy Páltól (e. k.). — Szabók 1717 (o. l.). — Asztalosok és lakatosok 1798 (e. k.). — Szíjgyártók 1798-ban kapják a *nyékiek* 1666-iki szabályait (e. k.). — Ácsok és kőművesek 1839 (o. l.).

LOVASBERÉNY (Fehér vm.). — Szabók, német vargák, kötélgyártók, lakatosok, kovácsok, kerékgyártók, asztalosok, kádárok és nyereggyártók 1846 (o. l.).

LOVRIN (Torontál vm.). — Asztalosok, kovácsok, lakatosok, ácsok, borbélyok, kádárok, mészárosok, tímárok, szörkapcza-csinálók, üvegesek, vargák, csizmadiák, kerékgyártók, szíjgyártók, m. és n. szabók, kötélgyártók, nyereggyártók, szűcsök, bádogosok, takácsok, gombkötők, szűrszabók, molnárok 1839 (o. l.).

LOSONCZ (Nógrád vm.). — Vargák 1656 a *fülekiekkel* együtt Wesselényi Ferencztől (e. k.). — Szabók 1713 III. Károlytól (e. k.). — N. tímárok (vulgo Lederer Rothgerber) 1818. — M. tímárok 1823. — Vargák és fésűsök 1839. — Szappanosok, festők, pékek 1840 (o. l.).

LOSONCZ-TUGÁR (Nógrád vm.). — Német tímárok (vulgo Lederer Rothgerber) 1818. — Csizmadiák 1830 és 1838 (o. l.).

LŐCSÉ (Szepes vm.). — Kötélverők 1579 (e. k.). — Posztócsinálók 1590 a várostól 1598 és 1617-iki pótlással és 1709-ből a várostól (e. k.). — Pékek az 1593-ikot adják a *Miskolcziaknak* 1749 (e. k.). — Asztalosok 1600 (e. k.). — Csiz-

madiák 1600 (n. m.), 1701 (e. k.). 1706 és 1722 (n. m.). — Szíjgyártók 1606 a várostól (e. k.). — Ácsok 1614 (e. k.). Nyeregyártók 1614 (e. k.) — Lakatosok 1625 (e. k.). — Mészárosok 1628 (o. l.). — Takácsok 1628 (o. l.). — Gombkötők 1634-ben veszik át az *eperjesit* (e. k.). — Tímárok 1641-ben adják a *kisszebenieknek* (o. l.). — Fazekasok 1649 a várostanácstól (e. k.) — Rézművesek 1658-ban kölcsönzik a *késmárkiaknak* (e. k.). — Vargák 1681 Lipóttól (e. k.). — Mészárosok 1691, 1699, 1702 (n. m.). — Szabók 1692, 1699, 1707, 1724 (n. m.), 1748 (e. k.), 1760 (n. m.), — Önművesek és kannagyártók «Zien und Kanngiesser» 1695 (e. k.) és a *bánya-városokkal* 1695 Lipóttól (n. m.). — Könyvárusok és könyvkötők 1700 (e. k.), — Festők, az *ig-lói, sz.-váraljai, kassai* és *késmárkiakkal* együtt 1715 III. Károlytól (e. k.). — Ötvösök

1748 (e. k.). — Takácsok 1765 *Leibitzczal* együtt (e. k.). — Kőművesek és kőfaragók 1785 a várostól, szép czímképpel, a mely házépítést ábrázol (e. k.), 1791 (e. k.). — Kalmár czéh a XVIII. sz. (e. k.). — Kéménysoprók 1819 (o. l.). — Molnárok k. n. (e. k.).

Lövő (Sopron vm.). — Takácsok, k. n. M. T. (e. k.).

LUBINA (Nyitra vm.). — Posztósok 1718 tót (n. m.).

LUBLÓ (Szepes vm.). — Molnárok és ácsok 1835 (o. l.).

LUGOS (Krassó vm.). — Ácsok, kőművesek, asztalosok és mások 1818. — Pékek, költélgártók, viaszöntők és mások 1818. — Szücsök, m. és n. szabók, csizmadiák és mások 1818. — Esztergályosok, fésűsök, arany- és ezüstművesek, festők, gombkötők, takácsok, bádgosok, puskaművesek, szíjgyártók, könyvkötők és fazekasok 1844 (o. l.).

M

MADARAS (Győr vm.). — Kerékgyártók, kovácsok, lakatosok és mások 1817. — Csizmadiák, szücsök, szabók és mások 1817 (o. l.). — Molnárok 1817 és 1847.

MÁGÓCZ (Baranya vm.). — Bodnárok, asztalosok, kerékgyártók, kovácsok, lakatosok,

esztergályosok, vargák, szabók szücsök, fazekasok, takácsok, molnárok 1830 (o. l.).

MAGYAR-GENCS (Vas vm.). Takácsok 1835 (o. l.).

MAGYAR GYULA és *Német-Gyula* (Békés vm.). Szücsök 1840 (o. l.). — Ld. *Békés-Gyula*.

MAGYAR-PÉCSKA és *Rác-*

Pécska városban (Arad vm.) levő takácsok 1816 (o. l.). — Magyar és rácz takácsok 1816. — Csizmadiák 1818. (n. m.). — Magyar szabók, szűrszabók és szücsök 1818 (n. m. és o. l.). — Kádárok, asztalosok, lakatosok, szücsök, kötélgyártók, üvegesek, ácsok, kőművesek, pékek 1839 (o. l.).

MAGYAR-ÓVÁR (Mosony vm.). Szabók 1638 a *győriek* mintájára III. Ferdinándtól és Óvár, Szolnok, Szentpéter, Szentivány, Tarcsa és Feltorony mosonymegyei községekben lévő szabók 1700 Lipóttól (e. k.). — Nyereggyártók, szijgyártók 1640-ből átveszik a *nagyszombatiakét* (o. l.) — Kádárok 1890 Lipóttól (e. k.). — Takácsok 1699 Lipóttól (e. k.). — Gombkötők 1710. Mosony vármegyétől (e. k.) — Asztalos, lakatos, puszkaműves és üveges czéh 1728 (e. k.). — Molnárok 1766 M. T. (e. k.). — Ácsok 1815. — Kovácsok és kerékgyártók 1816. — M. szabók, szűrszabók és szücsök 1818. — Timárok 1829. — Vargák 1831 (o. l.).

MAHOLÁNY (Bars vm.). Ld. *Aranyos-Maróth*.

MAJSA (Tolna vm.). — Csizmadiák, szücsök és mások 1817. — Takácsok 1819 (o. l.).

MAKLÁR. Ld. *Eger*.

MAKÓ (Csanád vm.). — Né-

met és magyar csizmadiák u. n. «cserző vargák» 1815., *Apátfalva* és *Földeák* községekkel I. Ferencztől. — M. és német szücsök 1815. I. Fer., *Nagylak* kamarai községekkel együtt. — Takácsok *Földeákkal* együtt 1815 I. Fer. — Szabó, szűrszabó és gombkötő egyesült czéh 1815 I. Ferencztől (cz. b. i. és o. l.). — Asztalosok, lakatosok, üvegesek, ácsok 1815 (o. l.). — Kovácsok és bognárok *Makó* püspöki városban és *Nagylak, Pulota, Apátfalva* kamarai helységekben 1817. I. Ferencztől (cz. b. i.).

MALACZKA (Pozsony vm.). — Csizmadiák 1739 tót (n. m.).

MÁRAMAROS-SZIGET. Csizmadiák 1654 (n. m.), 1776 (e. k.), 1749 és 1776 M. T. 1831 I. Fer. (cz. b. i.), 1830 (o. l.). — Szabók 1754 M. T. (e. k.) 1830 (o. l.). — Czipészek 1775 M. T. magyar és német (cz. b. i.). — Kovácsok, kerékgyártók 1833 (o. l.), 1834 I. Fer. (cz. b. i.). — Lakatos, asztalos, üveges, puszkaműves, esztergályos czéh 1833. — Fazekasok 1834 (o. l. és cz. b. i.). — Szücs, kötélverő, szijgyártó czéh 1844 (o. l.), 1845 V. Ferd. (cz. b. i.).

MARGITA (Bihar vm.). — Magyar timárok 1821. Gubások 1823. — Csizmadiák 1832. — Kalaposok 1838. — Asztalosok, lakatosok, kovácsok, ke-

rékgyártók, kádárok, kőművesek, ácsok, üvegesek, és n. csizmadiák 1847. — Fazekasok 1847 (o. l.).

MARTONYOS (Bács-Bodrog vm.) — Kovácsok, kerékgyártók, szabók, csizmadiák, kötélgyártók és fazekasok 1827. (o. l.).

MÁTÉ-SZALKA (Szatmár vm.). Asztalosok, lakatosok, kovácsok, szabók, szücsök, csizmadiák, timárok, vargák, kerékgyártók, kötélgyártók, szappanosok, takácsok és üvegesek 1827 (o. l.).

MATHEÓCZ (Szepes vm.). — Molnárok és ácsok 1835 (o. l.).

MATOLCS (Szatmár vm.). — Gubakészítők 1829 (o. l.).

MEDVE győrmegyei helységben lakó molnárok 1847 (o. l.).

MÉLYKÚT (Bács-Bodrog vm.). Takácsok, kovácsok és lakatosok, szabók, csizmadiák, szücsök, kerékgyártók, asztalosok, kötélgyártók 1829 (o. l.).

MÉNHARD (Szepes vm.). Molnárok és ácsok 1835 (o. l.).

MERÉNY. *Wagendrüssel* (Szepes vm.). Asztalosok és lakatosok 1832 (o. l. és cz. b. i.). — N. vargák, szabók, szücsök, kovácsok és kerékgyártók 1842 (o. l. és cz. b. i.).

MECZENZÉF (Abaúj vm.). Csizmadiák 1639 (n. m.) 1782 (e. k.). — Kádárok 1639 (e. k.). —

Kerékgyártók 1655 (e. k.) s a *jászaiakkal* együtt kerékgyártó, kovács és lakatos czéh 1749 a jászai préposttól (e. k.). Takácsok 1688 (o. l.).

MEZŐ-BERÉNY (Békés vm.). Kovácsok, kerékgyártók, asztalosok és mások 1819. — Csizmadiák 1819 (o. l.).

MEZŐ-KERESZTES (Borsod vm.). — Csizmadiák 1843 (o. l.).

MEZŐ-TÚR (Heves vm.). — Szücsök, szabók, szűrszabók 1817. — Csizmadiák 1817. — Fazekasok 1817. — Kovácsok, lakatosok, kerékgyártók 1817. — M. timárok, szíjgyártók 1818. — Kőművesek, molnárok és ácsok 1820 (o. l.).

MIAVA (Nyitra vm.). — Szücsök 1678-an kapják Lipóttól és adják *Ó-Turának* tótól (e. k.) — Csizmadiák 1716 (n. m.) — Takácsok 1719 tótól (n. m.) — Mészárosok 1726 tótól (n. m.) — Szita-kötők 1833 (o. l.).

MIHÁLYFA (Vas vm.). — Csizmadiák 1817 (o. l.).

MIHÁLYI (Sopron vm.). — Szabók, szűrszabók, szücsök, kádárok 1827. — Kerékgyártók, kovácsok, asztalosok 1827 (o. l.).

MIHÁLY-TELEK (Jász-Nagykún-Szolnok vm.) — Kovácsok, lakatosok, kerékgyártók, asztalosok 1823 (o. l.).

MIHOLÁCZ (Verőcze vm.). —

Szabók, szűcsök, csizmadiák és mások 1820 (o. l.). Ld. *Valpó*.

MIKLÓSFALVA, Nickelsdorf (Mosony vm.). — Csizmadiák 1820 (o. l.).

MINDSZENT (Csongrád vm.). Takácsok 1840 (o. l.).

MINDSZENT (Borsod vm.). Ld. Miskolcz.

MISKOLCZ (Borsod vm.). — Mészárosok 1508—1563 (a. l.). — Csizmadiák 1521 (a. l.) és a *mindszentiekkal* együtt 1754 (e. k.). — Tót és magyar vargák 1613, 1690, 1730 (e. k.). — Pékek 1749-ben kapják *Lőcsétől* az 1593-ikét (e. k.). — Fazekasok a *mindszentiekkal* együtt 1767 M. T. (e. k.). — Kőművesek, építőmesterek és kőfaragók 1773. M. T. (e. k.) — Kalaposok 1819. — Kéményseprők 1819. — Viaszöntők 1820. — Festők 1822. — Kőművesek, ácsok, kőfaragók 1822. — Asztalosok 1822. — Hentesek 1823. — Kádárok 1826. — Sarkantyúsok, bádógosok, rézöntők és tücsinálók 1928. — Szabók 1833. — Timárok 1833. — Kordovánkászítók (cordubisiarii) 1836. — Órásk. lakatosok, puska-művesek, ötvösök 1836. — Sarkantyúsok, kovácsok, lakatosok, vasabroncs-csinálók, fékesinálók, puska-művesek és órásk. 1837. — Szabók 1838. — Szűrszabók 1838 (o. l.).

MITROVÁCZ. Ld. *Kuttyevo*.

Mócs (Esztergom vm.). — Molnárok 1821 (o. l.).

MODOR (Pozsony vm.). — Kovácsok 1591 (e. k.). — Takácsok 1612-ben kapják Pest városától 1522-ből (e. k.). — Lakatosok 1620. 1651 (e. k.). Csizmadiák 1637 (a. l.) 1690 (n. m.). — Ácsok 1637 (n. m.). — Kádárok 1640 (e. k.) 1668 a város tanácsától (e. k. n. m.). — Fazekasok 1742. a város tanácsától (e. k.). — Mészárosok 1643 III. Ferdinándtól (e. k. n. m.). — Szűcsök 1644 a v. t., tótul (e. k.). — Vargák 1654 a v. t., tótul (e. k.). — Gombkötők 1656 v. t. (e. k.). — Posztócsinálók 1659 (n. m.). — Timárok 1690 (e. k. n. m.). — Kalaposok 1696 (n. m.). — Kerékgyártók k. n. (e. k.). — Szűrszabók 1709 a v. t. (e. k. n. m.). — Asztalosok, szijgyártók és üvegesek együtt 1755 (e. k.). — Molnárok 1780 II. Józseftől. — Ácsok, kőművesek együtt 1792 (e. k.).

MÓDOS (Torontál vm.). — Kőfaragók, ácsok, kőművesek, szűcsök, kötélgyártók, lakatosok, bocskorkészítők, kovácsok, rézművesek, kerékgyártók, asztalosok, szabók, borbélyok, gombkötők, csizmadiák, vargák, szűrszabók, pékek, kádárok, kalaposok, festők, takácsok, üvegesek, szappano-

sok, timárok, bádigosok, ötvösök, viaszöntők, kerékgyártók és fésűsök 1837 (o. l.).

MOKRIN (Torontál vm.). — Csizmadiák, szücsök, szabók, kovácsok, kerékgyártók, asztalosok, borbélyok, timárok, takácsok, bábsütők, kötélgyártók 1846 (o. l.).

MOHÁCS (Baranya vm.). — Szabók 1699-ben kapják *Pécs-től* (e. k.). — Magyar vargák 1754 M. T. (e. k.). — Vargák 1777 M. T. — Vargák, kerékgyártók, asztalosok, kádárok, kovácsok, lakatosok 1777 M. T. (o. l.). — Fazekasok és korszósok 1778 M. T. (e. k.). — Szücsök, szabók és mások 1815. — Takácsok 1819. — Molnárok 1830. — Halászok 1847 (o. l.).

MONOR (Pest vm.). — Kerékgyártók, kovácsok, takácsok 1841 (o. l.).

MONOSTORSZEG (Bács vm.). Kovácsok, lakatosok, kerékgyártók, molnárok, kádárok, halászok, szabók, szücsök, asztalosok, esztergályosok, takácsok, csizmadiák, kötélgyártók, szappanosok, vargák és fazekasok 1825 (n. m. és o. l.).

MONYORÓKERÉK (Vas vm.). Csizmadiák 1690-ben kapják *Érsekújvárral* együtt *Körmend-től* (o. l.).

MOÓR, sive *Csókakő* (Fehér vm.). — Kádárok 1763. M. T.

(e. k.). — Takácsok 1767. M. T. (e. k.). — Vargák **k. n.** (e. k.) — Kéményseprők 1819. — M. és n. vargák 1823. — M. csizmadiák 1823. — Bognárok (germ. Wagner) 1825. — Bognárok német czéhszabály tervezete k. n. a jelen század elejéről. — *Moóron* és a hozzá tartozó birtokon lévő szücsök 1828. — Fazekasok (*Pusztavám s Csóka* falvakkal együtt (l. o.).

MOSÓCZ (Nyitra vm.). — Csizmadiák 1614. kölcsönzik a kisucza-újhelyieknek tótúl, Trencsén v. levéltárában (cz. b. i.).

MOSONY VÁRMEGYE. Vargák 1688 Lipóttól (e. k.). — Szücsök 1697 Lipóttól (e. k.). — Szabók és vargák 1845 (o. l.).

Mosony mezővárosban lakó csizmadiák 1846 (o. l.).

MÓZS (Tolna vm.). — Takácsok, kádárok, asztalosok, szabók, kovácsok, csizmadiák, bodnárok és ácsok 1846 (o. l.).

MUNKÁCS (Bereg vm.). — Fazekasok 1592, 1645. — Csizmadiák 1707, 1828. — Csapó czéh 1817. — Timárok 1818. — Sütő czéh (pék) 1818. — «Ve-gyes czéh» 1818. (n. m.). — Kőművesek, molnárok, ácsok és pékek 1818. — Vargák 1818. — Kéményseprők 1819. — Ácsok, lakatosok, kovácsok, szijgyártók, üvegesek, kerék-

gyártók 1818. — Szűcsök, szabók, gombkötők 1818. — Kalaposok 1822. — Csizmadiák 1828 (o. l.).

N

NAGYBÁNYA (Szatmár vm.). — A városi levéltárban lévő XV—XVIII. sz. czéhlevelekről ld. a Századok 1889. évf. nov. füzetében a «*Nagybánya régi iparáról és czéheiről*» cz. a megjelent értekezésemet és a czéhbizottság iratai közt lévő kimutatást u. a. 13. czéhről — *A fővárosi levéltárakban ezek találhatóak: Fazekasok 1633—1743.* — Csizmadiák 1642—1742. — Késcsinálók 1649. — Fésűsök 1714. — Asztalosok k. n. csonka (a. l.). — Csizmadiák 1805. — Kéményseprők 1819. — Kovácsok, kerékgyártók és kötélgyártók 1826 (o. l.).

NAGY-BAJCS (Győr vm.). — Molnárok 1847 (o. l.).

NAGY-BECSKEREK (Torontál vm.). — Lakatosok, asztalosok, kerékgyártók és mások 1818. — Pékek, viaszöntők, molnárok, szappanosok és mások 1818. — Vargák, kötélgyártók és fésűsök 1818. — Kőművesek, ácsok, utczakövezők 1818. — Csizmadiák, timárok, szíjgyártók, bocskorkészítők 1818. — M. és n. szabók, szűrszabók és mások 1818. — M. és n. szűcsök, mézszárosok, serfőzők 1818. — Kovácsok, ácsok, nyergesek, kádárok 1818 (o. l.). — Egyesült

bőripar czéh. — Vegyes czéh 1818 (hat darab melléklettel n. m.). — Kalmárok 1822. — Bocskorkészítők 1826 (o. l.). — Timárok 1828 (o. l. és n. m.). — Kovácsok 1830 (o. l.). — Kovácsok 1830 (n. m.).

NAGY-BICSE (Trencsén vm.). — «Vegyes czéh» 1637., tótul (n. m.). — *Csizmadiák 1556*, 2 példány (a. l.), 1659-ben kölcsönzik a *vágbeszterczeieknek*; 1694. Esterházy Páltól, tótul, Trencsén v. levéltárában (cz. b. i.). — *Kovácsok* 1656-ban adják a *várnaiaknak*; ugyancsak a *bognárok* czéhlevelét tótul (n. m.). — *Szabók* 1668-ban kölcsönzik az *illavaiaknak* tótul; 1721-ben a *kisuczai-új-hegyieknek* tótul, Trencsén v. levéltárában (cz. b. i.). — *Takácsok* 1718, tótul (n. m.).

NAGYFALU (Árva vm.). — Szabók 1712. tótul (e. k.). — Csizmadiák 1713. tótul (e. k.). — Fazekasok 1713 tótul (e. k.). — Kovácsok 1713 tótul (e. k.). — Vargák 1750. gr. Erdődy György erősíti meg, tótul (e. k.).

NAGY-IVÁN (Heves vm.). — Csizmadia, szűcs, szabó czéh 1825 (o. l.).

NAGY-KÁLLÓ (Szabolcs vm.). — Asztalosok, üvegesek, ácsok

1821. — Timárok, vargák,
1822. — Szűrszabók 1827
(o. l.).

NAGY-KANIZSA (Zala vm.). —
«Az egybeállott szűcs, szabó,
csizmadia, takács, kovács, laka-
tos, kerékgyártó, kötélgyártó
és üveges czéhbeliék» 1777. M.
T. (e. k.). — Pécek 1831. —
Kőművesek, ácsok, 1842. (o. l.).

NAGY-KAPORNAK (Zala vm.). —
Szabók, csizmadiák 1815. Ta-
kácsok 1815 (o. l.).

NAGY-KÁROLY (Szatmár vm.).
Csizmadiák 1717 (e. k.) és 1819
(o. l.). — Szabók 1717. III. Ká-
roly (e. k.) — Szűcsök 1717.
III. Károlytól, megerősíti Ká-
rolyi Sándor 1721-ben (e. k.) és
1819 (o. l.). — Kőművesek és
ácsok 1763. M. T. (e. k.) és
1819 (o. l.) — Vargák 1763. M. T.
(e. k.), 1819 (o. l. német). —
Ácsok és lakatosok 1778. M. T.
(e. k.), 1793-iki másolat (e. k.).
— Kerékgyártók és kovácsok
1770 (e. k.), 1819 (o. l.). — Kötél-
verők 1770. M. T. (e. k.), 1819
(o. l.). — Takácsok 1770. M. T.
(e. k.) és 1819 (o. l.). — Faze-
kasok 1778. M. T. (e. k.), 1819
(o. l.). — Timárok 1781 (e. k.),
1819 (o. l.). — Szíjgyártók 1799.
veszik át a *debreczeniekét* 1738-
ból (e. k.). — Szíjgyártók, nye-
reggyártók 1819. — Kalapo-
sok, festők 1819. — Gubások
1818. — M. és n. szabók és
gombkötők 1819. — Kémény-

seprők 1819. — Asztalosok, la-
katosok, üvegesek 1821. —
Kádárok 1849 (o. l.).

NAGY-KÁTA (Pest vm.). —
Festő, asztalos, kalapos, ko-
vács, kötélgyártó, lakatos, ke-
rékgyártó, csizmadia, szabó,
szűcs, molnár, takács együttes
czéh 1839 (o. l.).

NAGY-KIKINDA (Torontál vm.).
— Szűcsök, kalaposok, kötél-
gyártók és mások 1819. —
Borbélyok, mészárosok, szíj-
gyártók, timárok és mások
1819. — Csizmadiák, vargák
1819. — M. és n. szabók, szűr-
szabók, gombkötők 1819. —
Kerékgyártók, kovácsok, laka-
tosok, puskamivesek (vulgo
Büchsenmacher) 1820 (o. l.).

NAGY-KÖCSK (Vas vm.). —
Takácsok 1829 (o. l.).

NAGY-KÖRÖS (Pest vm.). —
Szappanosok 1642-ben kapják
Debreczentől a kecskemétiakkal
együtt (e. k.). — Csizmadiák
1662 veszik Ó-Budától (n. m.),
1714 (n. m.), 1780 (e. k.). — Var-
gák 1667-ben kapják az *esz-
tergomi, komáromi, budai és vá-
czi* czéhek szabályait a XVI.
századból (o. l.). — Lakatosok,
órásk és ágyúöntők 1744-ben
kapják a *pestiek* 1701-iki sza-
bályait (e. k.). — Kovácsok
1750-ben veszik át a *budaiak*
1695-iki szabályzatát (e. k.). —
Asztalosok 1777, 1805-iki má-
solat (e. k.). — Kerékgyártók

1803-ban veszik át a pestiekét 1776-ból (e. k.). — Ácsok, molnárok, kőművesek 1817. — Lakatosok 1822. — Tímárok 1828. — Szabók 1828. — Takácsok 1831 (o. l.).

NAGY-LAK (Csanád vm.). — Szabók és szűrszabók. — M. szűcsök, asztalosok, lakatosok és mások. — Takácsok, csizmadiák és vargák czéhei külön-külön 1815-ből (o. l.). — Ld. *Makó*.

NAGY-LÉVÁRD (Pozsony vm.). — Csizmadiák 1835. — Vargák 1835. — Szabók 1835. — Mészárosok 1837 (o. l.).

NAGY-MAROS (Hont vm.). — Asztalos, kádár, ács, kovács, bádogos, üveges, pék, varga, csizmadia, takács, szűcs, szabó, kerékgyártó, kőműves, együttes czéh 1840. — Molnárok 1844 (o. l.).

NAGY-MARTON. *Mattersdorf*. (Sopron vm.). — Szabók 1595 (n. m.). — Kőművesek és kőfaragók 1646. II. Ferd. — Kerékgyártók 1658. Esterházy Páltól (n. m.). — Posztósok és pokróczcsinálók (centonifices) 1679. Esterházy Páltól, m. e. Est. Mihály 1717. és Est. Antal hg. 1755 (n. m.). — Fazekasok 1695 (n. m.). — Tímárok 1740 Esterházi Pál Antal hg-tól (n. m.). — Csizmadiák 1746 (e. k.). — Kádárok 1766 hg. Esterházy Mihálytól (n. m.). —

Pécek 1791-ben kapják *Pozsony*tól (e. k.).

NAGY-MEGYER (Komárom vm.). — Csizmadiák 1681 latin és magyar; 1691-ben adja az érsekujváriaknak (e. k. és n. m.). — Takácsok 1681 Lipóttól és 1713-ból (e. k.).

NAGY-MIHÁLY (Zemplén vm.). Kéményseprők 1819 (o. l.).

NAGY-OROSZI (Nógrád vm.). Kerékgyártók, kovácsok 1819. — Csizmadiák 1821 (o. l.).

NAGY-ÖLBŐ (Vas vm.). — Takácsok 1725 (n. m.).

NAGY-RÓCZE (Gömör vm.). — Szijgyártók 1833. — Csapók 1834. — Tímárok, vargák 1834. — Csizmadiák 1835. (o. l.).

NAGY-SALLÓ (Bars vm.). — Német varga, lakatos, festő, asztalos, pék, kerékgyártó, takács, szűcs, m. szabó, kötélgyártó, nyereggyártó együttes czéh 1839 (o. l.).

NAGY-SZALONTA (Bihar vm.). Tímárok 1834 (o. l.). — Csizmadiák 1820 (o. l.).

NAGY-SZÉKELY (Tolna vm.). Takács, varga, esztergályos, asztalos, kovács, lakatos, kádár, kerékgyártó együttes czéh 1832 (o. l.).

NAGY-SZENT-MIKLÓS (Torontál vm.). Szűcs. — Csizmadia. — Kerékgyártó, kádár és asztalos stb. — M. és n. szabó, szűrszabó, gombkötő. — Viasz-

öntő. pék, molnár, mészáros. — N. varga, timár és szíjgyártó stb. czéh külön-külön 1821 (o. l.).

NAGY-SZOMBAT. *Szűcsök* 1505 **1604** (e. k.) és **1679** (e. k. és n. m.). — *Szabók és posztócsinálók* **1540**. — *Szabók* külön **1622** magyar fordításban; *posztócsinálók* külön 1800 (e. k.). — *Szabók* 1558-ból tót; a *galgócziaknak* adják **1651** (o. l. és n. m.), **1593**-ban m. e. Rudolf (cz. b. i.) ezt adják *Sempte, Szered és Újváros* szabóinak **1636**-ban, m. és német másolatban (o. l.) — *Mészárosok* 1562-ben adják a *nyitrai megyeieknek*, tótul (n. m.). — *Csizmadiák* 1566 a várostanácstól, 1609-ben adják a *nagy-tapolcsányiaknak* (cz. b. i.) 1602-ben veszik át a *pozsonyit* és adják a *körmendieknek* (o. l.). *Csizmadiák* **1609** (n. m.) **1613** (e. k.). **1693**; 1711 tót (n. m.). — *Vargák* 1566, tótul, 1611-ben kiadva a *csepregieknek*, 1645. 1659-iki újabb megerősítéssel (4 példány, e. k.); 1631-ben kiadva *Sempte, Szered és Újváros* vargáinak; 1709-ben a *vittenczieknek* (n. m.); — *Fazekasok* az 1567-iki tót szabályokat adják 1635-ben a *galgócziaknak* (e. k.) 1653, 1678, 1724 (n. m.), 1771-iki másolat, mind tótul (e. k.). — *Szíjgyártók* 1577-ben nyerik a várostanácstól régebbiszabályaik megerősítését.

1578-ban m. e. Rudolf (n. m. és o. l.), 1622-ben adják a *nagy-tapolcsányiaknak* (n. m.), ugyancsak a *szeredieknek*, **1715**-ben m. e. az Esterházyak által (o. l.). *Nyereg- és paizsgyártók, csiszárok és szíjgyártók* 1578 Rudolftól (n. m.). — *Nyereg- és szíjgyártók k. n. és 1765* (e. k.). — 1640-ben adják a *m-óváriaknak* (o. l.). — *Paizsgyártók és csiszárok k. n. és 1765* (e. k.). — *Lakatosok* **1584**-ben a v. t. régebbiek megerősítése (cz. b. i.); adják a *veszprémiieknek*, latin és magyar; 1626. tót (e. k.). — *Takácsok* **1584.**, és *k. n.* (e. k.) **1651**-ben adják a *vittenczieknek*, és **1659** (n. m.). *Kovácsok* **1584** a v. t., régebbiek megerősítése (cz. b. i.) **1598** (e. k.). — *Ácsok* **1584** a v. t. régebbiek megerősítése (cz. b. i.). — *Gombkötők* az 1599-ikét adják az *érsekujváriaknak* **1635**-ben és a *szeredieknek* **1723** (e. k.). **1723** (n. m.). — *Kádárok* 1629. 1683-iki pótlással (e. k. n. m.). — *Kerékgyártó* 1629; 1679-iki másolat a várostanácstól (e. k.). — *Viaszöntők* **1697** (e. k.). — *Mézeskalácsosok* **1697** (n. m.). — *Szűrszabók* **1702** magyarul és latinul a v. t. (e. k.). — *Kömvészek és kőfaragók* 1726 (o. l.). — *Kömvészek* 1727 (n. m.) 1770 M. T. (e. k.). — *Timárok* 1752 (e. k.). — *Pékek* 1758 (n. m.).

1774, névsorral (e. k.). — *Kötélgyártók* 1766 M. T. (e. k.). — *Asztalosok* 1772 (e. k.). — *Borbélyok* 1779 (e. k.). — *Aranyművesek* 1790 (o. l.). — *Kalmárok* 1827 (o. l.).

NAGY-TAPOCSÁNY (Nyitra vm.). — Csizmadiák 1609-ben kapják a *nagyszombatiak* 1566-iki szabályait, 1635-ben átveszik az *újváriakét* (cz. b. i.) 1827 (o. l.). — Szijgyártók 1622-ben kapják *Nagyszombattól* az 1577 — 1578-ikit, 1623. megerősítéssel és tótól külön n. m.). — Szűcsök 1674-ben adják a *galgóczyinak* tótól, 1606-tól 1761-ig a mesterek névsorával. — Kalaposok 1711 tótól (n. m.). — Mészárosok 1727 (e. k.). — Lakatos, kerékgyártó és asztalos czéh 1757 M. T., német és tót másotatban (e. k.). — Szabók 1774 M. T. magyar és német (e. k.). — Varga, szabó, szűrszabó, szűcs, lakatos, kovács, szijgyártó együttes czéh 1825 (o. l.).

NAGY-TEREMIA Torontál megyében lakó mindennemű mestereberek 1846 (o. l.).

NAGY-TEVEL (Veszprém vm.). Takácsok 1829 (o. l.). Ld. *Tósok*.

NAGY-VÁRAD (Bihar vm.). — Kalmárok *k. n.* (e. k.). Kovácsok 1779 (e. k.). — Kéményseprők 1819. — Gubások. — Kötélgyártók és szitakötők. — Pékek. — Fazekasok. — Hentesek. — Kalaposok. — Szap-

panosok czéhe külön-külön 1820-ból. — Kovácsok, kerékgyártók 1823. Tímárok 1828. — Vargák 1832. — Német szabók 1835. — Kádárok 1839. — Szijgyártók 1839. — Csizmadiák 1840. — N. tímárok 1841 (o. l.). — Ld. *Várad-Olaszi, Várad-Váralja és Várad-Velence*.

NAGY-VÁSONY (Veszprém vm.). — Csizmadiák 1657. (a l.). — Csizmadiák 1770. — Pintér (kádár) czéh 1770. — Szabók 1768. — Takácsok 1769. — «Vegyes czéh» 1770 (n. m.).

NÁNÁS. Ld. *Hajdú-Nánás*.

NASSICZE (Verőcze vm.). — Szörkapcza-csináló, csizmadia, varga stb. czéh 1819. — Szörkapcza-csináló, csizmadia, varga, kovács, lakatos, asztalos, szűcs, kerékgyártó, szijgyártó, nyerges, fazekas, m. és n. szabó, kötélverő, kőműves, kőfaragó, ács, kádár, kalapos, szappanos és molnár czéh 1834 (o. l.).

NEMES DÖMÖLK (Vas vm.). — Csizmadiák 1817 (o. l.). — Szabó czéh **k. n.** a *kemenesaljaiakkal* együtt (o. l.).

NEMES-MAGASI (Vas vm.) és a szomszédos helységbeli takácsok 1826 (o. l.).

NEMES-MILITICS (Bács-Bodrog vm.). — Lakatosok, ácsok sté. 1815 (o. l.).

NÉMET-BOLY (Baranya vm.). — Molnárok, pékek 1822. —

Kádár, kovács, kerékgyártó stb. czéh 1822. — Varga, szücs, szijgyártó czéh 1822 (o. l.).

NÉMET-GYULA. Ld. *Magyar-Gyula és Békés-Gyula*.

NÉMETI (Sopron vm.). — Kerékgyártó, kovács, asztalos czéh 1827 (o. l.).

NÉMET-JÁRFALU. *Deutsch-Jarndorf*. (Mosony vm.). — Csizmadiák 1820 (o. l.).

NÉMET-KERESZTÚR (Sopron vm.). — A bognár, kovács és lakatos czéh 1657-ben kölcsönzi a *kapuváriaknak* szabályzatát (e. k.). — Takácsok 1712. hg. Esterházy Páltól (n. m.) 1829 (o. l.). — Szabók k. n. (n. m.). — Kovácsok és kerékgyártók 1780 M. T. (e. k.).

NÉMET-LIPCSE (Liptó vm.). — Késesek 1666 (n. m.). — Festők 1820. — Csizmadiák 1840 — Szücsök 1840 (o. l.).

NÉMET-PELSÓCZ (Zólyom vm.). — Csizmadiák, szabók, tímárok stb. 1824 (o. l.).

NÉMET-PRÓNA (Nyitra vm.). — Posztós czéh 1673 (n. m.). — Csizmadiák 1689 (n. m.).

NÉMET-SZENT-PÉTER (Temes vm.). — Kovácsok 1819 (o. l.).

NÉMET-ÚJVÁR (Vas vm.). — Kerékgyártók (bognárok) 1568 (o. l.). — Gombkötők a *Szombathelyről* 1642-ben hozott szabályokat (o. l. adják a rohonczinak 1701 (n. m.). — Molnárók 1669 g. Batthyánytól a

szalonaki, rohonczai és körmendi molnárokkal együtt (e. k.). — Szabók 1669 a gr. Batthyányiaktól (e. k.). — Kovácsok 1676 (e. k.). — Kovácsok és bognárok 1676 (n. m.). — Uradalmi molnárók k. n. XVII. sz.) Batthyányi Ádámtól (o. l.). — Mészárosok 1700 a *körmendiekkel* együtt (n. m.). — Kovácsok és kerékgyártók 1718. — Takácsok átvéve a *pozsonyit* 1712-ből 1714 és 1718 (o. l.). — Vargák 1766 M. T. (e. k.).

NEZSIDER (Sopron vm.). — Kádárok 1688 Lipóttól (e. k.). — Kovácsok és kerékgyártók 1688 (e. k.). — Takácsok 1757 M. T. (e. k.).

NÓGRÁDVÁRMEGYE területén lévő molnárók 1818. — Mészárosok 1829 (o. l.).

NYÉK (Sopron vm.). — Vargák 1636 gr. Esterházy Miklóstól és 1712 III. Károlytól (e. k.). — Szabók 1636 a *lékaiakkal* együtt Esterházy Miklóstól (e. k.). — Lakatosok 1643 Esterházy Miklóstól 1717-iki megerősítéssel. — Kádárok Esterházy Mihálytól 1648. — Molnárók 1659 Esterházy Páltól 1717-iki megerősítéssel. — Szijgyártók 1666 a város tanácstól (mind n. m.). 1798-ban adják a *locsmándiaknak* (e. k.). — Csizmadiák 1697. — Fazekasok 1700 Lipóttól (e. k.). — Asztalosok és üvegesek 1717

Esterházy Páltól (n. m.). — Asztalosok és lakatosok 1754 Pálffy Miklóstól (n. m.). — Ácsok 1755 (e. k.). — Kőművesek és kőfaragók 1805 (o. l.).

NYERGES-ÚJFALU (Esztergom vm.). — Molnárok 1836 (o. l.).

NYIR-BÁTOR (Szabolcs vm.). — Szabó, szűcs, takács, csizmadia, kovács, lakatos, asztalos, kerékgyártó, szíjgyártó, szappanos és ács egyesült czéh 1824 (o. l.).

NYIREGYHÁZA (Szabolcs vm.). — Kalmár, festő. — Molnár, ács, kőműves. — Szíjgyártó, kötélverő. — Asztalos, lakatos, üveges. — Szabó. — Varga. — Kalapos. — Csizmadia. — Kovács, kerékgyártó. — Szűcs czéh külön-külön mindenik 1818-ból. — Mészárosok 1825. — Gubások és takácsok 1839 (o. l.).

NYITRA VÁROS (Nyitra vm.). — Lakatosok és kovácsok 1585 a nyitrai püspöktől (e. k.). — Ugyanezek: lakatosok és kovácsok 1585 (cz. b. i.). — Kalaposok 1592, 1747-iki hiteles másolatban, (pergamén n. m.). — Csizmádiák 1618 a *nagyszombatiakkal* együtt 1796-ban magyarra fordítva (e. k.). — Gombkötők 1635-ben kölcsönzik az

érsekújváriaktól, a kik viszont a *nagyszombatiakét* vették át 1599-ből (e. k. és cz. b. i.). — Ujra leirattak 1725-ben (e. k.). — Molnárok 1638 és 1689 a *Bars és Trencsén vármegyeiekkel* együtt (n. m.). 1725 o. l.). — Szűcsök 1630. veszik át az újváriakét (cz. b. i.) 1638-ban az *érsekújvárit* 1513-ból, 1745-ben a püspöktől (e. k.). — Lakatosok 1642-ben erősítetik meg a magokét püspökük által (cz. b. i.). — Mészárosok 1693, 1745, 1697 (o. l.). — Borbélyok 1720 (n. m.). — M. szabók 1732—1745 (n. m.) és 1717 a püspök által megerősítve (cz. b. i.). — N. vargák 1759 (n. m.). — Vargák 1791 (e. k.). — Takácsok 1794. tót czéh-szabályok (e. k.). — Fazekasok 1804 tótól a mesterek névsorával (e. k.).

NYITRA VÁRMEGYE. Molnárok, a *Bars- és Trencsén megyeiekkel* 1550 I. F., megerősítve 1669. és 1691-ben L. (o. l.). — Mészárosok 1562 tótól Nagyszombat városától veszik át (n. m.). — Vargák és posztócsinálók «mind anabaptisták» az egész vármegyében 1771 (e. k.). — Kötélgyártók 1832 (o. l.).

NYUSTYA (Gömör vm.). — Csapók 1825 (o. l.).

O

Ó-BECSE (Bács-Bodrog vm.). — Szabók, szűcsök, m. vargák, tímárok, szijgyártók és nyereggyártók 1815. — Csizmadiák és n. vargák 1815. — Kovácsok és kerékgyártók 1815. — Takácsok 1815. — Kalmárok 1820. — Kőműves, ács, asztalos, kovács, lakatos, kádár, kötélverő, pék, kalapos, szappanos, bádogos mesterek 1859 I. F. (pergamenen, gyönyörű címképpel, a czéhszabályok nyomtatásban, németül. — Ugyanezek és még gombkötők, szitakötők és üvegesek 1837 (o. l.)

Ó-BESSENYŐ (Torontál vm.). — Csizmadiák, kovácsok, kerékgyártók, tímárok, szijgyártók, kötélverők, üvegesek, kádárok, asztalosok, szabók, szűrszabók, viaszöntők, mészárosok, vargák, fazekasok, szappanosok és borbélyok 1840 (o. l.).

Ó-BUDA (Pest vm.). — Vargák 1817. — Pékek 1824. — M. és n. szabók 1824. — Asztalosok 1825. — Molnárok 1825. — Kádárok 1831. — Szűcsök, tímárok 1832. — Csizmadiák 1841 (o. l. — Ld. *Buda*.)

Ó-FUTAK (Bács-Bodrog vm.). — Több iparból alakított u. n. «Ó-Futak községi czéh», 1818. másolatban, szerb nyelven. —

«Német czéh», ki adományozta? nem tudják, 1848-ban az iratok megsemmisültek (cz. b. i.). Ld. *Füttak*.

Ó-KANIZSA (Bács-Bodrog vm.). — Szűcsök, m. és n. szabók, csizmadiák 1815. — Takácsok 1815. — Kovács, lakatos, kerékgyártó, kötélgyártó és üveges czéh 1815. — Fazekas, n. és m. varga, asztalos és kalapos czéh 1826. — Kalaposok 1830 (o. l.).

Ó-MORAVICZA (Bács-Bodrog vm.). — Takács, kovács, lakatos, csizmadia, szabó, kerékgyártó, asztalos, kádár, szűcs, kötélverő, festő, szijgyártó, szappanos és ács czéh 1838 (o. l.).

Ó-PALÁNKA (Bács-Bodrog vm.). — Szűcs, bocskorkészítő, varga, szijgyártó, kovács, lakatos, szabó, szűrszabó, üveges, mézeskalácsos, pék, szappanos, kötélverő, kádár, mészáros molnár, asztalos, ács és csizmadia czéh 1840 (o. l.). — Ld. *Palánka* és *Új-Palánka*.

Ó-TURA (Nyitra vm.). — Vargák 1675 tót (o. l.). — Szűcsök 1678-ból kapják *Miavától* (e. k.).

ORAHOVICZA (Verőcze vm.). — N. és m. szabók, szijgyártók, fazekasok és mások 1819 (o. l.).

OROSHÁZA (Békés vm.). —

Csizmadiák 1818 (o. l. és cz. b. i.). — Szabók, szűrszabók, szűcsök 1818. — Takácsok 1819. — Kovácsok, kerékgyártók 1819 (o. l.).

OROSZVÁR (Mosony vm.). — Kovácsok, kerékgyártók, kádárok 1836 (o. l.).

OSTFI-ASSZONYFA (Vas vm.). — Csizmadiák 1818 (o. l.).

OSZLÁNY (Bars vm.). — Mészárosok 1706-ban veszik át az *érsekújváriakét* 1652-ből (e. k.). — Szitakötők 1718 (e. k.). — Sziígyártók 1718. III. Károlytól (e. k.).

OSZTRO (Nyitra vm.). — Csizmadiák 1714 (n. m.).

OTTENTHAL. Ld. *Ottóvölgy*.

OTTÓVÖLGY, *Ottenthal*. (Pozsony vm. a *szentgyörgyi* uradalomban.). — Mészárosok

1725. *Csesztével* együtt gr. Pálffy Miklóstól (e. k.). — Ld. *Bazin*.

OZORA (Tolna vm.). — Fazekasok 1747 a *dombóvári* és *kaposváriakkal* együtt gr. Esterházy Pál Antal jószágigazgatójától (e. k.). — Ugyancsak az *ozorai* és *dombóvári* uradalmi fazekasok 1748 hg. Esterházy Páltól (cz. b. i.). — Szabók és szűrszabók 1771 M. T. (e. k.).

ÖCSÖD (Békés vm.). — Egyes czéh 1830 (n. m.). — Csizmadia, szűcs, takács, kovács, bodnár, molnár és ács egyesült czéh 1830 (o. l.).

ÖRKÉNY, *Eörkény*. (Pest vm.). Csizmadiák 1716 (n. m.).

ÖTTEVÉNY-SZIGET (Győr vm.). Molnárok 1847 (o. l.).

P

PACSÉR (Bács vm.). — Kovács, lakatos, kerékgyártó, asztalos, ács, kádár, szűcs, szabó, sziígyártó, timár, csizmadia, takács, kötélgyártó, kőmiveses együttes czéh 1829 (o. l.).

PÁDRÁG (Veszprém vm.). — Kerékgyártó, kovácsok 1824 (o. l.).

PAKRÁCZ. (Pozsega vm.). — N. és m. szabók, szűcsök és mások 1818 (o. l.).

PAKS (Tolna vm.). — Kovácsok 1776 (e. k.). — Kádárok 1777 M. T. (e. k.). — Szűcsök

1777 M. T. (e. k.). — Lakatosok és ácsok 1777 M. T. (e. k.). — Csizmadiák 1778 (e. k.) és 1841 (o. l.). — Molnárok 1782 II. Józseftől e. k.). — Kőművesek, ácsok fazekasok 1838 (o. l.).

PALÁNKA (Bács-Bodrog vm.). Kötélverő, varga és asztalos stb. czéh 1815 (o. l.). — Ld. *Ó- és Uj-Palánka*.

PALÁNKA (Bereg vm.). — Kőmivesek, ácsok, molnárok, pékek stb. 1818 (o. l.).

PALÁST (Hont vm.). — Mé-

szárosok 1828 (o. l.). Ld. *Ipoly-Pásztó*.

PÁLI (Sopron vm.). — Takácsok 1827 (o. l.).

PALOTA (Csanád vm.). — Szücsök 1702 (n. m.). — Fazekasok 1768 M. T. (e. k.). — Csizmadiák 1770 (n. m.). — Fazekasok 1771 (n. m.). — Kovácsok 1779 (n. m.). — Vargák 1779 M. T. németül és magyarul. — Szabók és szűrszabók 1815. — Asztalosok, lakatosok 1815. — Takácsok 1815. — Csizmadiák és cserző vargák 1815. — Kovácsok és bognárok *Makó, Nagylak és Apátfulvával* együtt 1817 I. Ferencztől (cz. b. i.). — Kovács, bognár, szücs, szabó, csizmadia, m. timár és molnár czéh 1847 (o. l.).

PANCSOVA és a bánati határ-örvidék kézművesei 1794 I. Ferencztől (n. m.). — Kéményseprők 1819 (o. l.).

PANKOTA (Arad vm.). — Csizmadiák, vargák 1821 (o. l.). — Iparosok czéhe 1821 I. Ferencztől (cz. b. i.).

PÁPA (Veszprém vm.). — Vargák 1611-ben adják a *sárváriaknak* 73 cikkely a mesterek névsorával és esküformával (e. k.), 1699 (n. m.) és 1838 (o. l.). — Szücsök 1652 és 1767 (n. m.). 1843 (o. l.) — Gombkötők 1698-ban adják *Székesfehérvárnak* (e. k.). — Kádárok 1701 (n. m.), 1768 M. T. (e. k.) és

1844 (o. l.). — Fazekasok 1706 (n. m.). 1825 (o. l.). — Takácsok 1712-ben veszik át a *pozsonyit* (e. k.) és 1766 (n. m.), 1821 (o. l.) — Csizmadiák 1722 és 1770 (n. m.). — Szabók 1765 (n. m.), 1845 és 1846 (o. l.). — Csapó-mesterek 1767 (n. m.). — Szűrszabók 1767 M. T. (e. k.) és 1820 o. l.). — Kovácsok és lakatosok 1768 (e. k.). — «Bodnár czéh» 1770 és 1772 (e. k.). — Harisnyakötők 1782 (n. m.) és 1841 (o. l.). — M. kalaposok 1820. — Csapók 1820. — Halászkok 1825. — Asztalosok 1840. — Mészárosok és timárok 1842. — Kovácsok, bádgosok, szer-készítők (instrumentorum confectores) és késesek 1844. — M. timárok 1845, ácsok, kőművesek, fazekasok és kőfaragók 1847 (o. l.).

PÁPÓCZ (Vas vm.). — Takácsok 1846 (o. l.).

PARABUTY (Bács vm.). — Asztalos, lakatos, ács, kovács, szabó, takács, esztergályos kerékgyártó, kádár, molnár, szücs, csizmadia, varga, kalapos, festő, harisnyakötő, kőműves, kötélgyártó együttes czéh 1840. (o. l.).

PÁRDÁNY (Torontál vm.). — Kötélgyártó, timár, ács, szücs, szijgyártó, szűrszabó, csizmadia, mészáros, szappanos, szabó, asszony-sarukásztító, kovács, fazekas, takács, festő, üveges,

kádár, borbély, gombkötő czéh 1837 (o. l.).

PÁRKÁNY (Esztergom vm.)-
Csizmadiák 1817 (o. l.).

PÁSZTÓ. Heves vm.). — Szücsök és szabók 1666 Lipóttól (e. k.). — Lakatosok és kerégyártók. — Takácsok és szűrszabók. — Csizmadiák. — Szabók és szücsök. — Kádárok és timárok és n. vargák különkülön mind 1817-ből (o. l.).

PATAFALVA. «*Poppendorf.*»
(Vas vm.). — Vargák 1867 (o. l.).

PATAHÁZA. Ld. *Győr-Sziget.*

PATAJ (Pest vm.). — Takácsok 1755-ben veszik át *Budától* (a. l.), 1778 M. T. (e. k.) és 1828 (o. l.). — Csizmadiák 1779 (e. k. 1817 (o. l.).

PÉCS (Baranya vm.). — Ötvösök 1696 (n. m.) és k. n. Lipóttól, horvátul (e. k.). — Vegyes czéh 1696 (n. m.). — Szabók 1699 Lipóttól, a *mohácsiaknak* adják (e. k.) és 1699, 1747 (n. m.), k. n. I. Ferencztől (n. m.). — Magyar és horvát vargák 1699 Lipóttól és 1778-ban a *szekszárdi* vargák szabályait veszik át M. T. (e. k.). — Gombkötők 1699-ben adják a *péterváradinak* (e. k. és n. m.) és 1743 (e. k.). — Ácsok 1700 (n. m.). — Mészárosok 1707 és 1713 (n. m.) és külön 1713 III. Károlytól, 1724—42-iki másolatban (e. k.). — Borbé-

lyok 1701 (e. k.). — Molnárok 1702 (n. m.). — Asztalosok 1712 *Budától* (e. k.), 1721 (n. m.). — Kádárok 1713 (e. k.) III. Károlytól az *eszékieknek* adják 1720-ban (e. k.). — Korodován- és szattyánbőrkészítők 1715 (n. m.). — Kalmárok 1716 (n. m.) és k. n.). — Sziggyártók és szücsök *Eszékkel* és *Pozsegával* együtt Lipóttól k. n. és hozzá még *Vukovárral* 1717-ben kapják III. Károlytól (e. k. — Ugyanezek és nyereggyártók 1844 (o. l.) — Fizekasok 1718 III. Károlytól és u. az (a. l.). 1748-iki másolatban (e. k.) és 1845 (o. l.). — Kötélverők 1750 M. T., német és horvát fordításban is (e. k.). — Lakatosok 1750 M. T. (e. k.). Takácsok 1752 M. T. (e. k.). — Pécek 1756 M. T. (e. k.). — Pokróczcsinálók 1758 (e. k.). — Kalaposok 1771 M. T. (e. k.). — Kovácsok és lakatosok 1772 M. T. (o. l.). — Fésűsök 1818. — Kéményseprők 1819. — Nyereggyártók 1820. — Viaszöntők 1824. — Szappanosok 1824. — Halászok 1829. — Timárok 1829. — Asztalosok és esztergályosok 1842. — Lakatosok, órásook, késesek, puskaművesek, ráspoly-vésők és szerkészítők 1843. — Bádogosok 1846 (o. l.). — Csizmadiák k. n. I. Lipóttól (e. k.).

PÉCSKA. Ld. *Magyar-Pécska.*

PÉCSVÁRAD (Baranya vm.). — Lakatosok, kádárok 1821. — Takácsok, n. szabók 1821. — Asztalosok, ácsok 1821 (o. l.)

PELSÓCZ (Gömör vm.). — «Sor czéh» 1852-ből a megyéből (cz. b. i.).

PERJÁMOS (Torontál vm.). Festő, tímár, mézeskalácsos, esztorgályos, asztalos, kovács, lakatos, szücs, kötélgyártó, kerékgyártó, varga, szabó, molnár, kőműves, szitakötő, üveges, fésűs, gombkötő, kádár, bádogos, szűrszabó, borbély czéh 1845 (o. l.).

PERÖCSE (Hont vm.). — Mézszárosok 1828 (o. l.).

PERE-MÁRTON, *Csajág és Balatonfő-Kajár* (Veszprém vm.). — Csizmadiák 1770 M. T. (e. k.). — *Pere-Márton, Berhida és Kovácsi*. Takácsok 1765 M. T. (e. k.)

PESELICS (Verőcze vm.). — Szőrkapczacsinálók, kádárok, takácsok és mások 1819 (o. l.).

PEST. Szabók 1694 (n. m.), magyarok és németek 1725, 1727 (n. m.), 1727-ben adják a *czeglédieknek*; 1775 a magyaroké M. T., a mesterek névsorával; 1778-ból a németeké (e. k.), 1824 német (o. l.). — *Kádárok* 1696-ban adják a *vácziaknak*, 1776 M. T. (e. k.), 1837 (o. l.). — *Szücsök* 1696 Lipóttól, 1778 M. T. (e. k.), 1824 (o. l.). — *Csizmadiák*

1699-ben a *czeglédieknek* és 1714-ben adják a *vácziaknak*, 1724, 1731, 1759 (n. m.), 1763 (e. k.). — *Kőművesek* 1770 (n. m.), 1777 M. T. (e. k.) — *Kovácsok* 1701 (n. m.). 1832 (o. l.). — *Lakatosok, órássok, puska-művesek* Lipóttól 1701-ben s a *nagykőrösieknek* adják 1744 (e. k.), 1742 (n. m.). Ugyanezeket németül 1774 (M. T.) *Czeglédnek* adja Pest vármegye, hiteles másolat (e. k.). *Gombkötők* 1718-ban adják a *vácziaknak*, 1760 M. T. (e. k.). — *Kovácsok és kerékgyártók* 1725-ben adják a *vácziaknak*, 1766 M. T., 1776-ikét adják a *nagykőrösieknek* 1803-ban s 1782-ből a *czeglédieknek* e. k.). — *Asztalosok* 1742-ben adják a *kecskemétieknek* és 1777, 1795-iki másolatban (e. k.), 1824 (o. l.). — *Szappanosok* 1744-ből a régebbinek megerősítése (e. k.). — *Magyar borbélyok* 1745 (e. k.). — *Molnárok* 1753 M. T. (e. k.), 1831 (o. l.). — *Takácsok* 1763—1768 M. T. (e. k.). — *Üvegesek* 1756 M. T. (e. k.), 1826 (o. l.). — *Ötvösök* 1760 (e. k.). — *Tímárok* 1766 (e. k.), 1828, 1830 (o. l.). — *Cserepesek és utczakövezők*, «Ziegeldecker et Pfisterermeister» a *budaiakkal* együtt 1767 M. T. (e. k.), 1817 (o. l.). — *Magyar lakatosok és sarkantyúsok* 1768 (e. k.). —

Halászek 1775 M. T. (e. k.), 1826 (o. l.) — *Kalaposok* 1775 M. T. (e. k.), 1815 (o. l.) — *Pékek* 1876 M. T. (e. k.) — *Pokróczcsinálók* 1777 (e. k.) — *N. vargák* 1777, magyarok 1779 M. T. (e. k.), n. vargák 1824 (o. l.) — *Nyereggyártók* 1778 (e. k.) — *Esztergályosok* 1779 M. T. (e. k.), 1839 (o. l.) — *Kötélverők* 1779 M. T. (n. m.) — *Szűjgyártók* 1779 M. T. a cseglédieknek adják 1805 (e. k.) — *Rézművesek* 1780 (e. k.) — *Szattyán- és kordovánkészítők* 1780 II. Józseltől (e. k.) — *Szítakötők* 1782 (e. k.), 1821 (o. l.) — *Fésűsök* 1815. — *Paszománt-készítők* «limburarii» 1815. — *Sárgarézművesek* «auricalcharii (vulgo Gürtler)» 1815. — *Kesztyűsök* 1819. — *Kéményseprők* 1819. — *Sárgarézöntők* «auricalcharii seu flavi fusores (vulgo Gelbgiesser)» 1820. — *Paplanosok* 1823. — *Kefekötők* (vulgo Bürstenmacher) 1824. — *Bádogosok* 1824. — *Hentesek* 1825. — *Mészárosok* 1825. — *Kocsisok* (vulgo Fiacker) 1827. — *Mázolók* (lakirozók) «verniciarii (Wagen-, Leder- und Blechwaaren-Lakirer)» 1827. — *Festők* «incoloratores» 1828. — *Vidéki fuvarosok* 1828. — *Harisnyakötők* 1829. — *Körzőkészítők* «circinorum confectores» 1829. — *Politúrozók*

1830. — *Hajósok* 1830 és 1833. — *Tücsinálók* 1831 és 1845. — *Kordovánosok* 1831. — *Czinöntők* 1833. — *Viaszöntők* 1834. — *Pálinka- és eczetfőzők* 1835. — *Órások* 1835. — *Hangszerkészítők* 1836. — *Kosárfonók* 1837. — *Szegkovácsok* 1838. — *Kertészek* 1843. — *Rézművesek* 1843. — *Fazekások* 1845. — *Kereskedők és kalmárok* nagy kereskedői testületi kiváltságaik 1845. — *Serfőzők* 1845. — *Posztönyírók* 1847. — *Molnárok* czéhszabálytervezete k. n. e század elejéről (mind o. l.).

PESZEK, Ld. *Ipoly-Pásztó*.

PETERD (Veszprém vm.). — *Takácsok* 1825 (o. l.).

PÉTERVÁRADI sánczbéli gombkötő czéhnek 1749-ban adják a pécsiek az ő 1699-iki szabályaikat. — *Kéményseprők* 1819 (o. l.).

PETRIEVCZE, Verőcze megyei szűcsök, molnárok 1846 (o. l.).

PETROVÁ CZ (Bács-Bodrog vm.). — *Csizmadia, kovács, szabó, szűcs, kalapos, kerékgyártó, ács, kőműves, takács, könyvkötő, esztergályos, kötélgyártó* együttes czéh 1841 (o. l.).

PETROVOSZELLO (Bács-Bodrog vm.). — *Lakatosok, «bognárok»* 1815 (o. l.).

PINCZEHELY (Tolna vm.). — *Kerékgyártók* 1638 (o. l.).

PILIS (Pest vm.) — Csizmadiák 1817. — A pilisi kerületben lévő mészárosok 1817 (o. l.). — Mészárosok czéhe 1812-ben keletkezett, 1826-ból való a czéhszabály I. Ferencztől (cz. b. i.). — Szabók, szűcsök 1831 (o. l.).

PINKAFŐ (Vas vm.). — Kerékgyártók 1593—1594. a *borostyánkőiekkel* együtt veszik át a *bécsiekét* (n. m.). — Takácsok 1606-, és az 1643-iki megerősítve Lipóttól (n. m.). — Szabók 1612. — Kovácsok 1629 (o. l.). — Kőművesek, kőfaragók és cserepesek 1662. (m. e. 1676 L.) veszik át a *lékaiakét* (e. k.). — Mészárosok 1681 (n. m. és o. l.). — Fazekasok 1702 (e. k.). — Sztakötők 1716 III. Károlytól, 1766 gróf Batthyányi Páltól (e. k.). — Asztalosok 1727 (e. k. és n. m.). — Lakatosok 1727-ben veszik át *Bécs-Ujhelytől* (e. k.). — Molnárok a Pinka-folyón 1728 III. Károlytól (e. k.), 1738 (n. m.).

PINNYÉD. Ld. *Győr-Sziget*.

PLETERNICZA (Pozsega vm.). Kosárfonó, szűcs, kovács, lakatos, csizmadia, szabó, szíjgyártó, pék, kádár, puskaműves, szőrkapczakészítő, molnár, asztalos, kerékgyártó, fazekas, kőműves, sarukészítő együttes czéh 1835 (o. l.).

PODGORAČ (Verőcze vm.).

Szűcs, ács, lakatos stb. czéh 1819. — Szűcs, ács, kovács, kádár, szőrharisnyakészítő, kőműves, asztalos együttes czéh 1834 (o. l.).

PODOLIN (Szepes vm.). — Csizmadiák 1415 (n. m.) — Molnárok, ácsok 1835 (o. l.).

POLYÁN (Veszprém vm.). — Takácsok 1820 (o. l.).

POLYÁNA (Kőrös vm.). — Csizmadia, szabó, kovács, fazekas, kalapos, szíjgyártó, kádár és varga együttes czéh 1826 (o. l.).

POPENDORF. Ld. *Patafalva*.

POPRÁD (Szepes vm.). — Csizmadiák 1825 (n. m.). — Molnárok, ácsok 1835 (o. l.).

POREZ. Ld. *Kutyjevo*.

POTYOND (Sopron vm.). — Kerékgyártó, kovács, asztalos czéh 1827 (o. l.).

POZSEGA (Pozsega vm.). — Szűcsök és szíjgyártók k. n. Lipóttól és 1714 III. Károlytól, majd 1717 az *eszéki-, pécsi- és vukováriakkal* együtt (e. k.). — Csizmadiák 1758 (e. k.). — Kovácsok és fésűsök 1758 (e. k.). — Bocskorkészítők «sogenannte Kroatische-Schustermeister» 1761 M. T. (e. k.). — Ötvösök 1761 (e. k.). — Pékek, ácsok, kőművesek és viaszöntők 1773 M. T. (e. k.). — Vegyes czéh 1774 (n. m.). — Kéményseprők 1819. — Kalmárok 1840. —

Kovácsok, lakatosok, puska-művesek, kések, fésűsök, kerékgyártók, nyergesek 1841. — Szücsök, szijgyártók 1841. — Serfőző, bádogos, mészáros, varga, asztalos, kádár, borbély, szabó, keztűs, fazekas, kötélgyártó, üveges, takács, esztergályos, tímár együttes czéh 1842 (o. l.).

Pozsony *Takácsok* 1552 (e. k. és cz. b. i.) 1579, 1612—13-ban kiadva a *csepregieknek* s 1717-ben a *pályiaknak* és *körmendieknek* (e. k.); 1626, 1636, **1678**, **1692**, **1712** (3 db.), 1712 tótul, 1713, **1717** magyarul és németül, 1721, **1724**, **1735**, **1743**, **1750**, 1754 (n. m.); 1579-ből adják a *sümegeknek* **1682**-ben (a. l.), **1712**-ből régebbi magyar czéhszabályaik megerősítve III. Károly által (n. m.) és 1712 németül III. Károlytól, 1714 latinul (n. m.). — *Fazekasok* 1659-ből magyar másolatban adják a *győrieknek* **1633**-ban és ez a *váczinak* **1698**-ban (e. k.) 1670. 1694-iki pótlással; 1710 (n. m.). — *Mészárosok* pecsétje 1572-ből (cz. b. i.), 1693 tótul (n. m.), 1828 (o. l.). — *Kalaposok* pecsétje 1583-ból (cz. b. i.). — *Közművesek* 1600, 1700 (n. m.). — *Csizmadiák* 1602-ben adják a *rohonczinak* és *k. n.* (e. k.), 1602-ben adják a *nagyszombatiaknak* (o. l.), 1659-ben

az *illavaiaknak* (n. m.) és 1662-ben a *körmendieknek* (o. l.) «legények rendtartásai» **1659**, (n. m.). **1699** L. (cz. b. i.). — *Kovácsok* 1613 (n. m.). — *Ácsok* 1615 (n. m.), 1695 (e. k.). — *Csiszások, szijgyártók, paizsgyártók és nyergesek* 1637, megerősítve **1660** Lipót által (cz. b. i.). — *Borbélyok* 1659-ből (cz. b. i.). — *Szücsök* 1667 adják a *galgócziaknak* (n. m.). — «*Vegyes czéh*» 1687 tótul (n. m.). — *Harisnyakötők* 1714 (o. l.). — *Kádárok* 1745 (n. m.). — *Festők* 1764 M. T. (e. k.). — *Vargák* 1764 tótul M. T. (e. k.). — *Hálófonók és halászok* 1767 M. T. (e. k.). — *Kenyérsütők* («Schwarzbäcker») 1692-iki szabályukra hivatkozás. — *Üvegesek* 1752 M. T. — *Fehérsütők* («Weissbäcker») 1754 M. T. — *Német szabók* 1763 M. T. (cz. b. i.). — *Vidéki fuvarosok* 1818. — *Szegkovácsok* 1818. — *Tímárok* 1824. — *Hentesek, húsfüstölők és kolbász-készítők* 1826. — *Szőrseprőcsinálók* 1828. — *Kertészek* 1840. — *Festék- és szerkészítők* 1845 (o. l.). — *Esztergályosok* k. n. (e. k.). Ld. az értekezést.

POZSONY-VÁRALLYA. — Szücsök **1688** I. L. (cz. b. i.). — Pékek 1835 (o. l.).

POZSONY VÁRMEGYE. Ld. *Csalóköz*.

PRIGLEVICZA-SZENT-IVÁN —

(Bács-Bodrog vm.). — Lakatos, kovács, kerékgyártó, kádár, asztalos, varga, kalapos, borbély és más mesterekegyütt 1822 (n. m. és o. l.).

PRIVIGYE (Nyitra vm.). — Csizmadiák 1646-ban kölcsönzik a *zsolnaiaknak*, Trencsén v. ltárában (cz. b. i.). — Mészárosok 1693 tótul (n. m.).

PROMONTOR (Pest vm.). — Molnárok 1817. — Lakatos, szabó, kerékgyártó, varga, pék, takács, asztalos, kádár, esztergályos, nyerges, kötélgyártó, kovács együttes czéh 1839

PUCHÓ (Trencsén vm.). — Mészárosok 1637, *Trencsén városától* veszik át (cz. b. i.) 1719 (n. m.). — Posztócsinálók 1638 Zsolna városától veszik át, tótul (cz. b. i.) 1642, 1732 tótul (n. m.). — *Vargák* 1681 Lipóttól, latin és tót, m. e. a vármegye 1713 (cz. b. i.) — Csizmadiák 1681, 1732 (n.

m.). — Takácsok 1732 (n. m. és cz. b. i.). — NB. A cz. b. i. közltek Trencsén város levéltárában őriztetnek.

PUSZTA-MISKE (Veszprém vm.). — Kerékgyártók, kovácsok 1824 (o. l.).

PUSZTA-SZIKSZÓ. Ld. *Eger*.

PUSZTAVÁM. Ld. *Moór*.

PUTNOK (Gömör vm.). — Csizmadiák 1825 (o. l.).

PÜSPÖKI. Csallóköz. (Pozsony vm.) — Szabók 1671, lakatos és bognár czéh 1675, vargák 1675 (a. l.).

PÜSPÖK-LADÁNY (Szabolcs vm.). — Asztalos, lakatos, kovács, molnár, ács, kerékgyártó, szücs, szabó, csizmadia, kádár együttes czéh 1833 (o. l.). — «Keménymíves czéh» (ács, kovács, kőműves, molnár, kerékgyártó, asztalos, lakatos, üveges) 1833 I. Fer. (cz. b. i.)

R

RÁBA folyón levő molnárok 1844 (o. l.).

RÁBA-KOVÁCSI (Vas vm.). — Vargák és tímárok a *szombat-helyiektől* kapják III. Károly 1716-iki czéhszabályait (o. l.).

RÁBAKÖZ (Sopron vm.). — Mészárosok 1660 és 1830 (l. o.), k. n. gr. Esterházy Páltól (e. k.). — Szabók 1668 Nádasdy Ferencztől (e. k.).

RÁCZKEVE (Pest vm.). — Szücsök 1711-ben kapják *Budától* (e. k.) és 1817 o. l.). — Szappanosok 1716 (n. m.). — Csizmadiák 1721*-ben a *budaiaktól*; 1817* és 1818 (o. l.). — Molnárok 1728 III. Károlytól (e. k.), 1729*, 1817 (e. k. és o. l.). — Csizmadiák és szijgyártók együtt 1764. — Takácsok 1817* és 1817 (o.

l.). — Szűrszabók **1817*** és 1817 (o. l.). — Kovácsok és kádárok 1817. — Sziogyártók 1817 (o. l.). — (A csillaggal jelöltek *Magdics* István: Ráczkevei Okmánytárában vannak közölve.)

RÁ CZ-MILITICS (Bács-Bodrog vm.). — Vegyes czéh **1842** (n. m.). — Asztalos, ács, bádogos, csizmadia, esztergályos, festő, kalapos, kovács, lakatos, molnár, pék, harisnyakötő, rézműves, szabó, takács, varga, kőműves, fazekas, kádár és tímár együttes czéh 1842 (o. l.).

RÁ CZ-PÉCSKA (Arad vm.). — Takácsok 1816. — M. szabók, szűrszabók, szücsök 1818 (o. l.).

RADVÁNY (Zólyom vm.). — Kereskedők 1697 tót, a Radvánszkyaktól. — Csizmadiák 1701 tót, — Posztós czéh 1735 tótól (n. m.).

RADVÁNY. Ld. *Duna-Radvány*.

RAJECZ (Trencsén vm.). — Csizmadiák 1643 tót (2 példány). — Mészárosok 1669 tót (n. m.). — Posztócsinálók 1798-ból eredeti, tótól, Trencsén város levéltárában (cz. b. i.).

RAJKA (Mosony várm.). — Szabók és szűrszabók **1677** Lipóttól (e. k.). — Molnárok 1766 M. T. (e. k.). — Takácsok 1767 M. T. (e. k.). — Vargák

1779 M. T. (e. k.). — Csizmadiák 1820 (o. l.).

RAKONCZA (Hont vm.). — Mészárosok 1828 (o. l.).

RÁKOS (Sopron vm.). — Kádárok, asztalosok 1840 (o. l.).

REGÖLY (Tolna vm.). — Takácsok **1768** M. T. (e. k.).

REMETE (Szepes vm.). — Mészárosok 1837 (o. l.).

RÉPCZE-SZEMERE (Sopron vármegye). — Takácsok **1693** Lipóttól (e. k.). — Csizmadiák **1714** (1789). — Szabók **1717** (1789). — Kerékgyártók, kovácsok, asztalosok 1827 (o. l.). — Takácsok 1827 (o. l.).

RÉTI (Sopron vm.). — Kerékgyártók, kovácsok, asztalosok 1827 (o. l.).

RÉVFALU. Ld. *Győr-Sziget*.

REZOVÁ CZ (Verőcze vm.). — Szőrkapcza-csinálók, kádárok, takácsok és mások 1819 (o. l.).

RIMASZOMBAT (Gömör vm.). — Szücsök **1458** (er. perg.) és külön **1649**. — *Tímárok* 1520. — «Szent Mihály oltára körül» egyesült *aranyműves, kovács, lakatos, szij-, nyereggyártó* és *csizsár* czéh **1556**-ban nyeri szabályainak (melyeket **1516**-ban Guti Ország Lászlótól kapott, de időközben elégett) megerősítését I. Ferdinándtól. — *Mészárosok* **1585**-ben erősítették meg szabályukat Losonczi Zsigmond által; **1611**-ben II. Mátyás; **1632**-ben

Forgách Ádám, 1692-ben Lipót által (külön-külön czéhlevél). — *Szürccsapók* 1611 Szécsi Katától; «elsőbb vagy régibb articulások» 1748- és újabbak 1784-ből; majd «gubások és szürccsapók» 1820 I. Ferencztől. — *Ótvösök* k. n. a XVII. században kérnek a királytól újabb czéhszabályokat, mert a régít a «német ellenség» elpusztította. — *Takácsok* 1665-ben veszik át a *kassaiakét*. (Mind a n. muzeumban számos czéhirománnyal együtt.) — *Viaszöntők*. — *Kalaposok*. — *Vékony szabók*. — «Cserző és sarut varró vargák». — *Ácsok*, *molnárok* és *kőművesek*. — *Gubások* és *szürccsapók*. — *Tímárok* (vulgo Gerber) és n. vargák. — *Szürszabók* külön-külön 1820. — *Csizmadiák* 1822 (o. l.).

ROHONCZ, *Rechnitz*. (Vas vm.). — *Csizmadiák* 1602-ből veszik át *Pozsonytól* és adják 1671-ben a *dömölkieknek* (e. k.), 1661-ben veszik át *Körmentől* (o. l.). — *Kerékgyártók* 1622-ben kölcsönzik *Köszegtől* (1679-iki másolatban van meg az e. k.). — *Szabók* 1667-ben veszik át *Soprontól* az 1577-ikét (e. k. és a. l.) 1730 (n. m. és o. l.). — *Kovácsok* 1668-ban (o. l.). — *Molnárok* 1669-ben kapják a gróf Batthyányiaktól, a *német-ujváriakkal* és másokkal együtt

(e. k.). — *Gombkötők* 1676-ban veszik át a *szombathelyit* 1642-ből, magyar és német nyelven (e. k. és n. m.) és tovább adják a *németujváriaknak* (o. l.); ugyancsak a *gombkötők* k. n. adják a *körmentieknek* a *soproniaktól* átvett czéhszabályokat (o. l.) 1678 (o. l.). — *Asztalosok* 1681 (o. l.). — *Mészárosok* 1709 (n. m. és o. l.). — *Esztergályosok* 1722-ben kapják *Soprontól* 1724—1805 feljegyzésekkel (e. k.). — *Német posztócsinálók* 1741 (e. k.).

RÓZSAHEGY (Liptó vm.). — *Csizmadiák* 1838 (n. m. és o. l.). — *Festők* 1820. — *Szabók* 1830 (n. m.). — *Szabók* 1830 (o. l.).

ROZSNYÓ (Gömör vm.). — *Mészárosok* átveszik a *zólyomiaktól* az 1597-ikét, Pázmány Péter 1634-iki szabadalmával (n. m.). — *Kőművesek* és *ácsok* 1819. — *Viaszöntők* 1820. — *Csizmadiák* 1822. — *Kalaposok* 1825. — *Német vargák* 1825. — *Kalmárok* 1827. — *Német szabók* 1829. — *Magyar vékony-szabók* 1846 (o. l.).

RUMA (Szerém vm.). — *Takácsok* 1718, *töredék* (n. m.). — *Kézművesek* 1807, névsorral (o. l.). — *Kőművesek*, *ácsok*, *asztalosok* és *mások* 1818 (o. l.).

RUSZKINÓCZ (Szepes vm.). — *Molnárok*, *ácsok* 1835 (o. l.). — *Ld. Béla*.

Ruszt (Sopron vm.). — Kádárok 1691. — Szabók 1692. — Szücsök 1718. — Mészárosok

1726. — Gombkötők 1737 (n. m.).

S

SÁGH (Vas vm.). — Takácsok 1829. — Asztalos, kádár, esztergályos, üveges, kőműves, lakatos, ács együttes czéh a *simonyiakkal* együtt 1836 (o. l.).

SAJTÉNY (Csanád vm.). — Takácsok 1815 (o. l.).

SÁNDORF (Nyitra vm.). — Szücsök 1723 tót (n. m.).

SARENGRÁD (Szerém vm.). — Kádár, halász, csizmadia stb. czéh 1818 (o. l.).

SÁRMELLÉKE, a *szabadbattyániakkal* együtt (Zala vm.). — Takácsok 1767. M. T. (e. k.). — Molnárok, pékek 1817. — Takácsok 1817. — Kovácsok, lakatosok, kerékgyártók 1817 (o. l.).

SÁRVÁR (Vas vm.). — *Kovácsok, lakatosok és kerékgyártók* 1467 m. e. 1559. Nadasdytól, 1569. Miksától, 1677. a várositanácstól, latin és magyar (e. k. egy czéhlevélen). — *Csiszások* 1569. Miksától és 1677. a várositanácstól a *kemenesaljai* lakatosokkal (e. k.), «a czéhbeli inasoknak felszabadításokban való mód- és rendtartások»-kal (Ld. közölve a 215. l.). — *Vargák* 1611-ben kapják *Pápától*, 73. cikkely, névsorral és a mesterek eskü-

formáival (e. k. Ld. az értekezés 35., 40., 60. l.); *német vargák* 1798 (o. l.). — *Szücsök* 1613-ban kapják a *varasdiakét* 1480-ból, magyar fordításban (e. k.) 1799 (o. l.) 1823 (o. l.). — *Takácsok* 1613-ban veszik át a *pestiekét* 1552-ből, magyarra fordítva (e. k.). — *Szabók* 1617-ben veszik át *Székesfehérvártól* s adják a *csepregieknek* és *I. szt.-miklósiaknak* 1618-ban (e. k.); 1697. kapják Esterházy Páltól (e. k. és n. m.); *magyar szabók* 1830 (o. l.). — *Csizmadiák* 1635-ben veszik át *Soprontól* (e. k.). — *Gombkötők* 1678-ban veszik át a *szombat-helyiek* 1642-iki czéhszabályait (n. m.). — *Molnárok* 1637 (n. m.) 1817 (o. l.). — *Ácsok, lakatosok, üvegesek, puskaművesek* 1821 (o. l.).

SASSIN (Pozsony vm.). — Molnárok a *holicsiakkal* együtt 1676-ból, tótul, Lipóttól (e. k.). — *Csizmadiák* 1700 körül, tótul (e. k.). — Fazekasok, takácsok, harisnyakötők, fegyvercsinálók, késesek, zsákcsinálók, festéktörök a *Szobotist* és *Holics* városiakkal együtt 1700-ból M. T. (e. k.). — Szabók 1764 tótul, M. T. (e. k.). —

Német vargák és szabók 1765 (e. k.). — Takácsok külön 1791, németül és tótul (e. k.).

SCHATTMANSDORF. Ld. *Cseszte*.

SCHID (Szerém vm.). — Szűcsök, szűrszabók, szabók stb. 1818 (o. l.).

SCHÖNDORF. Ld. *Széptalu*.

SELYE (régebben Somogy, most Baranya vm.). — Kőműves, ács, szűrszabó, szűcs, magyar- és német-varga, csizmadia és asztalos czéh 1844 (o. l.).

SELMECZBÁNYA (Hont vm.). — Mészárosok 1609 II. Mátyástól, *Körmöczcel* stb. együtt, 1669-iki másolat, (e. k.). — Kalaposok 1630., 1703. tót, 1724. tót (n. m.) 1727-ben tótra fordítva az eredetileg német szabályok (o. l.). — Tímárok 1677 (n. m.). — Asztalosok 1688 (n. m.). — Kalmárok 1706, m. e. 1709. I. József által (e. k. n. m.). — Fürdősök és borbélyok 1732 (e. k.). — Kötélverők 1737 (n. m.). — Szabók 1738 III. Károlytól (e. k. n. m.). — Fazekasok 1775 (e. k.). — Takácsok 1805 I. Ferencztől, árshabás melléklettel (e. k.). — Kalmárok 1829 (o. l.). — Molnárok k. n. (e. k.).

SEMPTE (Nyitra vm.). — *Takácsok* 1597-ből kapják *Pozsonytól* s megvan Esterházy Ferencz megerősítésével magya-

rúl 1663-ból. — *Vargák* 1631-ben kölcsönzik *Nagyszombattól*, az *ujvárosi* és *szeredi* vargákkal együtt (n. m.). — *Csizmadiák a szerediekkal és ujjváriakkal* együtt 1644 (a. l.). Ugyancsak 1644-ből 1648. 57. 63—1725. 34-iki megerősítésekkel (e. k.). — Fazekasok 1662 gr. Esterházy Ferencztől *Szereddal* együtt (e. k.). — Szabók 1636-ban *Szereddal* és *Ujjvárossal* együtt nyerik *Nagyszombattól* az ő 1593-iki szabályokat (o. l.).

SEPSI (Abauj vm.). — Szabók 1574 Miksától (n. m.) és 1830 (o. l.).

SIKLÓS (Baranya vm.). — Szűrszabók 1716 (n. m.). — Szűcsök, szíjgyártók és kötélverők 1774 M. T. (e. k.) 1827 (o. l.). — Gombkötők 1775. M. T. (e. k.). — Asztalos, lakatos, kovács, csiszár és kerékgyártó czéh 1776 (e. k.); u. az, csiszár helyett késes különbséggel és más sorrendben 1825 (o. l.). — Kőművesek, ácsok és kádárok 1776 M. T. (e. k.) 1827 (o. l.). — Csizmadiák 1776 (e. k.). — Fazekasok 1776 M. T. (e. k.). — Szabó, n. varga, takács, üveges czéh 1825 (o. l.).

SIMONTORNYA (Tolna vm.). — Csizmadiák 1777 (e. k.). — Szabók, szűrszabók és szűcsök 1777 M. T. magyar és

német (e. k.). — Takácsok 1838 (o. l.).

SIMONYI (Vas vm.). *Sághgal* együtt. Asztalos, kádár, esztergályos, üveges, kőműves, lakatos, ács együttes czéh 1836. (o. l.).

SITTKE (Vas vm.). — Csizmadiák 1817 (o. l.).

SOLT (Pest vm.). — Szabók, szücsök, csizmadiák, szíjgyártók, kovácsok, kerékgyártók, asztalosok 1822. — Takácsok 1830 (o. l.).

SOMLYÓ - VÁSÁRHELY, NAGY- (Veszprém vm.). — Kádárok 1715, 1732. — Csizmadiák 1778 (n. m.). — Takácsok 1769 (n. m.). 1820 (o. l.).

SOMOGYVÁRMEGYE. — Mészárosok 1726 (n. m.).

SOMORJA, Csalóköz (Pozsony vm.). — Szücsök 1555. — Bognárok 1610. — Csizmadiák 1630. 1711 és 1719. — Kovácsok, lakatosok és bognárok 1689 (mind n. m.). — Molnárok 1823 (o. l.).

SOPRON város (Sopron vármegye). — Szabók az 1577-ikét adják 1667-ben a *rohoncziaknak* (e. k.). — Szücsök 1614. a várostanácstól (e. k.). — Csizmadiák 1635-ben adják a *sárváriaknak* m. és k. n. németül (e. k.) 1615, 1687. 1696. (n. m.). — Kovácsok 1668-ban adják a *szalonakiaknak* (o. l.). — *Esztergályosok* 1686 (o. l.) 1722-

ben adják a *rohoncziaknak* és 1748-ban a *körmendieknek* (e. k.). — Vargák 1687 Lipóttól (e. k.) új czéhszabály tervezetük e század elejéről, németül (n. m.). — *Timárok* 1696 (n. m.), új czéhszabály tervezetük k. n. a század elejéről (n. m.). — *Nyereggyártók* 1702 (e. k.). — *Gombkötők* 1718 (n. m.) k. n. adják a *rohoncziaknak* s ezek a *körmendieknek* (o. l.). — *Kalaposok* 1755 M. T. 1800-iki másolat (e. k.). — «*Mesteremberek*» 1767 M. T. (e. k.). — Kőművesek és kőfaragók k. n. M. T. (n. m.). — *Szitakötők* k. n. (e. k.). — *Fésűsök* k. n. (e. k.). — *Kalmárok* czéhe megvolt már a XVIII. században is, czéhszabályuk 1845-ből maradt fenn (o. l.).

SORKI-KISFALUD (Vas vm.). — Takácsok 1741, magyar fordításban (n. m.).

SOROKSÁR (Pest vm.). — Kovácsok, kerékgyártók 1817. — Molnárok, pékek 1818. — Csizmadiák, vargák 1840 (o. l.).

STEINBERG. I.d. *Kőhalom*.

STOMFA. — Vargák 1649 III. Ferdinándtól (tót, n. m.).

STOÓSZ (Abauj-Torna vm.). — «*Vegyes czéh*» a *szomolnokiakkal* együtt 1701 (n. m.).

SÜMEG (Zala vm.). — Takácsok átveszik a *Pozsony városit*

1579-ből 1682-ben (a. l.). — Molnárok 1824 (o. l.).

SÜTTŐ (Esztergom vm.). — Molnárok 1834 (o. l.).

SVEDLÉR (Szepes vm.). — Vargák 1835. — Mészárosok 1843. — Kovácsok, kerékgyártók, szabók, lakatosok, bányakovácsok, asztalosok, kádárok és festők 1845 (o. l.).

SZABAD-BATTYÁN (Fejér vármegye). — Kádárok 1638 (n. m.). — Takácsok a *sármellékiekkel* együtt 1767. M. T. (e. k.).

SZABADKA (Bács-Bodrog vármegye). — Kovácsok, kerékgyártók és lakatosok 1689 (e. k.). — Szabók és szűrszabók 1763 M. T. (e. k.). — Szíjgyártók, kötélverők és gombkötők «*Szent Mária*» név alatt 1777 M. T. (e. k.) és 1815 (o. l.). — Takácsok 1779 M. T. (e. k.) és 1815 (o. l.). — Kőművesek, ácsok, lakatosok, asztalosok és üvegesek együtt 1779 M. T. (e. k.). — Varga; mészáros; szűcs; kőműves és ács stb.; csizmadiák; kovács és kerékgyártó; szűrszabó; pokrócz-szövő («*peronarii vulgo Kotzenmacher*») czéh, különkülön 1815-ből. — N. szabók 1821. — Molnárok 1822. — Asztalosok 1827. — Kalaposok 1841 (o. l.).

SZABADSZÁLLÁS (Pest vm.). — Takácsok 1817. — Asztalosok, lakatosok, kalaposok 1817. —

Asztalosok, lakatosok 1823. — Csizmadiák 1823. — Szabók, szűcsök 1835 (o. l.).

SZAKÁLLOS, *Szete*, *Százd*, *Szántó* (Hont vm.). — Mészárosok 1828 (o. l.).

SZAKCS (Tolna vm.). — Szűcsök 1778, *Szekszárdtól* veszik át M. T. (e. k.). — Molnárok 1835 (o. l.).

SZAKOLCZA (Nyitra vm.). — Szappanosok és gyertyamártók 1660. Lipóttól (e. k.). — Csizmadiák 1615. tótól (e. k.). — Vegyes czéh 1745., 1758 (n. m.). — Posztónyírók 1839 (o. l.).

SZALK-SZENT-MÁRTON (Pest vm.). — Szabó; kovács és lakatos; molnár czéh különkülön 1817. — Takácsok 1824 (o. l.).

SZALONAK, *Schleining* (Vas vm.). — Szabók czéhlevele 1577-ben kelt s 1667-ben erősített meg (o. l.) és 1607. a várostól kapják (e. k. és n. m.). — Takácsok 1663., 1693. gróf Batthyányi Ádámtól (e. k.). — Molnárok 1669 gróf Batthyányitól a *németújvári, rohonczi és körmendiekkel* együtt (e. k.). — Kovácsok 1669-ben kapják Soprontól (n. m. és o. l.). — A *pozsonyi* takácsok czéhlevelét kapják 1712 (n. m.). — Csizmadiák 1715. — Esztergályosok 1736. — Ácsok 1761. — Kőművesek 1805. (o. l.).

SZAMOBOR (Zágráb vm.). — Kalaposok 1825. — Szabók, gombkötők 1827. — Lakatosok, kovácsok, nyereggyártók, kerékgyártók, kádárok és fazekasok 1827. — Tímárok 1827. — Csizmadiák és vargák 1828 (o. l.). — Takács, ács, kőműves, szijgyártó és tűcsináló együttes czéh 1831 (o. l.).

SZÁNTÓ (Abauj-Torna vm.). — Szabók, szücsök, gombkötők és mások 1818. — Asztalosok, ácsok, lakatosok és mások 1818 (o. l.).

SZÁNTÓ (Hont vm.). Ld. *Szakállos*.

SZÁNY (Sopron vm.). — Takácsok 1712., 1726. és 1753-iki pótlással; 1829 (o. l.).

SZAP. Ld. *Szent Pál*.

SZARVAS (Békés vm.). — Csizmadiák 1777 (e. k. és cz. b. i.). — Szücsök. — Csizmadiák 1817 (o. l.). — Kovácsok és kerékgyártók 1817 (o. l. és cz. b. i.). — Szabók és szűrszabók 1817 (o. l. és cz. b. i.). — «Cserző vargák» czéhe 1817. — Molnárok és ácsok 1821. — Festők 1842. — Asztalosok, kovácsok, kerékgyártók és üvegesek 1884 (o. l.).

SZARVKŐ. *Hornstein*. (Sopron vm.) — Szabók 1705 (o. l.).

SZARVASKŐ. Ld. *Eger*.

SZÁSZI (Zólyom várm.). —

Csizmadiák, szabók, tímárok és mások 1824 (o. l.).

SZÁSZ-PELSŐCZ (Zólyom vármegye). — Csizmadiák, szabók és mások 1824 (o. l.).

SZATMÁR - NÉMETI (Szatmár vm.). — Tímárok 1618 (n. m.) és 1825 (o. l.). — Fazekasok 1670 (a. l.). — Csizmadiák 1782 (e. k.). — Gubakészítők 1782 (e. k.). — Kádárok 1782 II. Józseftől (e. k.). — Kerékgyártók 1782 II. Józseftől (e. k.). és 1832 (o. l.). — Mészárosok 1782 II. Józseftől (e. k.) és 1826 (o. l.). — Szabók és gombkötők 1778 M. T. (e. k.). — Vargák 1782 II. József és 1843 (o. l.). — Szücsök 1783 M. T. (e. k.). — Takácsok 1815. — Kéményseprők 1819. — Kalaposok 1821. — Kőművesek és ácsok 1826. — Kovácsok 1830. — Szűrszabók 1831. — Kötélgyártók 1839. — Órások, puskművesek, lakatosok 1841. — Szappanosok 1846 (o. l.).

SZÁZD. Ld. *Szakállos*.

SZEBELÉB (Hont vm.). — Szabók 1682 (n. m.).

SZÉCSÉNY (Nógrád vm.). — Magyar tímárok 1817. — Csizmadiák 1818. — Szabók 1822 (o. l.). — Lakatosok, asztalosok, kerékgyártók, kovácsok, nyereggyártók, kőművesek, ácsok, kéményseprők, rézmű-

vesek, molnárok, pécek együttes czéhe 1838 (o. l.).

SZEGED (Csongrád vm.). — Szabók 1714, 1726 III. Károlytól (e. k.) és 1817 (o. l.). — Mészárosok 1719, 1721 (n. m.) és 1820 (o. l.). — Pécek 1731 III. Károlytól (e. k.) és 1846 (o. l.). — Kötélverők 1743 M. T., 1805-iki más., (e. k.). — Lakatos, sarkantyú- és puska-műves czéh 1766 M. T. (e. k.) és 1816 (o. l.). — Fazekasok 1770 M. T. (e. k.) és 1818 (o. l.). — Gombkötők 1771 M. T. (e. k.) és 1846 (o. l.). — Csizmadiák 1807 (e. k.) és 1835 (o. l.). — Szücsök 1807 I. Fer. és 1835 (o. l.). — Kőművesek, ácsok 1817. — Takácsok 1817. — Asztalosok 1818. — Magyar vargák 1818. — Kéményseprők 1819. — Sziígyártók 1819. — Kalmárok 1821. — Kovácsok 1821. — Kerékgyártók 1821. — Tímárok 1823. — Szűrszabók 1827. — Késesek 1834 (o. l.).

SZEGHALOM (Békés vm.). — Asztalos, kovács, kerékgyártó, szücs, tímár és csizmadiá együttes czéh 1831 (o. l.).

SZÉLESKÚT. *Breitenbrunn.* (Sopron vm.) — Kalaposok 1630 (o. l.). — Bognárok 1700 Esterházy Páltól (o. l.). — Szabók 1717 (o. l.). — Vargák 1717 (o. l.).

SZEGHEGY (Bács-Bodrog vár-

megye). — Kovácsok, kerékgyártók, lakatosok, asztalosok 1823 (o. l.).

SZEGSZÁRD (Tolna vm.). — Kádárok 1766 M. T. (e. k.). — Kovácsok 1775 (e. k.). — N. vargák 1776 (e. k.). — Kötélverők 1778 M. T. (e. k.). — Szabók és szűrszabók 1778 M. T. (e. k.). — Sziígyártók, vargák és nyereggyártók 1778 M. T. (e. k.). — Takácsok 1823. — Ácsok, kőművesek és cserepezők 1746. — Csizmadiák 1847. — Szücsök 1847 (o. l.).

SZÉKELYHÍD (Bihar vm.). — Tímárok, vargák 1840 (o. l.).

SZÉKES-FEHÉRVÁR (Fejér vármegye). — Sziígyártók és csi-szárók 1577 Rudolftól 1692-iki másolat (e. k.). — Kovácsok 1578 Rudolftól (n. m.). — Szabók 1617-ben adják *Sárvar-nak*, ez viszont *Csepregnek* és *L.-Szt.-Miklósnak*, 1752 M. T. (e. k.). — Mesteremberek 1643, 1698-iki másolat (e. k.). — Kovácsok és kerékgyártók 1643, 1695-iki másolat (e. k.). — Lakatosok 1692-ben kapják *Veszprémtől*, ezeknek a *nagyszombatiaktól* vett 1584-iki szabályait, magyar és latin (e. k.) 1711 (n. m.) és 1718 (e. k.). — Fazekasok 1692-ben kapják a *győrieiktől*, kihirdettetett 1698-ban, 1761. más. (e. k.) és 1700. (n. m.). — Gombkötők 1698.

kapják *Pápától* (e. k.). — Vargák **1701** Lipóttól (e. k.). — Póstócsinálók 1715, a városból (e. k.). — Szücsök **1732** III. Károlytól (e. k.). — Csizmadiák **1738** (e. k.). — Borbélyok **1754** (e. k.). — Kalmárok (mercatores et negotiatores) 1768 M. T. (e. k.). — M. és n. molnárok **1769** M. T. (o. l.).

SZELECZKE. Ld. *Eger*.

SZELNICZE (Liptó vm.). — Festők 1820 (o. l.).

SZEMELCZE (Verőcze vm.). — Ácsok, kőművesek, kéményseprők és mások 1819 (o. l.).

SZEMPCZ (Pozsony vm.). — Szabók a *berencsiakkal* 1701 (n. m.). — Fazekasok a csek-lésziakkal együtt **1745**-ben Esterházy Ferencztől nyerik a régi, háborúban elvesztett szabályok megújítását (o. l.). — Vegyes czéh 1746 (n. m.). — Kőművesek és építészek 1767 M. T. (e. k.).

SZENDRŐ. — Csizmadiák **1668** (a. l.).

SZENICZE (Nyitra vm.). — Csizmadiák **1626** (cz. b. i.). — Gombkötők **1559**-iki czéhszabályaikat megerősíti III. Károly **1720** (cz. b. i.). — Szücsök 1681, tót. — Kovácsok **1701** (n. m.).

SZENT-ANDRÁS (Sopron vármegye). — Kerégyártók, ko-

vácsok és asztalosok 1827 (o. l.).

SZENT-ANNA (Arad vm.). — Szabók, vargák és molnárok 1817. — Csizmadiák 1817 (o. l.).

SZENT-BENEDEK (Bars vármegye). — Csizmadiák **1659** (n. m.).

SZENT-ENDRE. Sziget. — (Pest vm.). — Tímárok **1698** (e. k.). — Paplancsinálók **1702** (n. m.). — Vargák az *ó-budaiakkal* együtt 1754 M. T. (e. k.) és 1817 (o. l.). — Kovácsok, lakatosok és szíjgyártók 1759. M. T. (e. k.). — Csizmadiák **1817** (e. k. és o. l.). — Kádárok **1817** (e. k.) és 1821 (o. l.). — Molnárok **1817** (n. m. és o. l.). — Szabók **1821** (n. m. és o. l.). — Lakatosok, kovácsok és kerégyártók 1822. — Kalmárok 1825. — Molnárok, pékek 1833 (o. l.).

SZENTES (Csongrád vm.). — Csizmadiák **1743** (n. m.), **1778** (e. k.), **1819** (n. m.) és 1819 (o. l.). — Takácsok **1767** M. T. (e. k. és m. n.) **1782**, **1819** (n. m.) és 1819 (o. l.). — Vegyes czéh **1777**, **1777**—**1814**, **1778**, **1778**—**1809**, **1807** (n. m.). — Szabók és szücsök **1777** M. T. (e. k.). — Szücsök külön **k. n.** (n. m.). — Szabók, **k. n.** 1803-iki limitatioval (n. m.). — Asztalosok, lakatosok 1818. — Cserző vargák

1818. — Ácsok, molnárok
1818. — Kovácsok, kerékgyártók 1818 (o. l.).

SZENT-GÁL (Veszprém vármegye). — Kerékgyártók 1770 M. T. (e. k.). — Fazekasok 1823. — Takácsok 1826 (o. l.).

SZENT-GRÓT (Zala vm.). — Kalaposok 1830 (o. l.).

SZENT-GYÖRGY (Pozsony vármegye). — Takácsok 1636 (n. m.). — Csizmadiák 1646 (n. m.), 1650 (a. l.). — Mészárosok 1647 (n. m.). — Kádárok 1648 (n. m.). — Kovácsok 1650 (n. m.). — Kőművesek 1651 (n. m.). — Vegyes czéh 1655 (n. m.). — Szűcsök 1693 (n. m.). — Kovácsok és kerékgyártók a *bazniakkal* együtt k. n. tót (n. m.).

SZENT-GYÖRGY-MEZEJE (Esztergom vm.). — Magyar és n. szabók 1817. — Csizmadiák 1817. — Molnárok 1817 (o. l.).

SZENT-ISTVÁN (Veszprém vm.). Ld. *Szent-Király-Szabadja*.

SZENT-JÁNOS (Mosony vm.). — Mészáros, esztergályos, szappanos, kádár, nyereggyártó, üveges, harisnyakötő, szabó, lakatos, kovács, asztalos, takács, varga, szűcs, kalapos, kötélgyártó együttes czéh 1841 (o. l.).

SZENT-KIRÁLY-SZABADJA, *Kis-Kovácsi, Szent-István, Csajág és Balatonfő-Kajár* (Veszprém vm.). — Ácsok és kerékgyár-

tók, «bodnár czéh» 1768 (e. k.). — Takácsok *Szent-Király-Szabadján* és *Vörösberényen* 1769, 1772-iki pótlással M. T. (e. k.).

SZENT-LÁSZLÓ (Zala vm.). — Vargák 1647-ben kapják a *zalaegerszegiek* czéhlevelét (n. m.).

SZENT-LÖRINCZ (Baranya vm.). — Molnárok 1821 (o. l.).

SZENT-LUKÁCS (Verőcze vm.). — Szörkacpca-csinálók, kádárok, szíjgyártók és mások 1819 (o. l.).

SZENT-MIHÁLY (Szabolcs vm.). — Kovács, lakatos, ács, asztalos, molnár, kerékgyártó, szabó, kalapos, kőműves, varga, csizmadia, szíjgyártó és szűcs czéh 1839 (n. m. és o. l.).

SZENT-MIKLÓSFÁ (Vas vm.). — Takácsok 1846 (o. l.).

SZENT-PÁL és *Szap* (Győr vm.). — Molnárok 1847 (o. l.).

SZENT-TAMÁS (Bács vm.). — Szabók, szűcsök és mások 1815 (o. l.).

SZENT-TAMÁS (Esztergom vm.). — Magyar és német szabók 1817. — Csizmadiák 1817. — Molnárok 1817 (o. l.).

SZEPESI 16 VÁROS. — Gombkötők «új resolútiója» a helytartó tanácstól 1767-ből (n. m.). — Asztalosok. — Csizmadiák. — Fazekasok. — Festők. — Kalaposok. — Kalmárok. — Kőművesek. — Kötélverők. — Rézművesek. — Szabók. — Szűcsök. — Takácsok külön-

külön 1777 M. T. (e. k.). — Pékek 1778 M. T. (e. k.). — Kovácsok 1778 (e. k.). — Órá-sok, puskaművesek, lakatosok és sarkantyúsok 1777 M. T. (e. k.). — Tímárok (Roth und Schwartzgerber) 1823. — Kő-műves és kőfaragó czéh 1828. — Kalmárok, posztócsinálók, kötélgyártók, festők, rézműve-sek, szabók, kovácsok, kádárok, mészárosok, asztalosok, szíj-gyártók, gombkötők, takácsok, szűcsök, külön-külön 1828-ból. Órások, puskaművesek «sclapothecarii», lakatos és sarkan-tyús czéh együtt 1828-ból. — Kalaposok, pékek, csizmadiák, kerékgyártók és vargák czéhe, külön külön 1828-ból (o. l.). — Kovácsok k. n. (n. m.). — Szíj-gyártók 1828 I. Fer. — Mé-szárosok 1828 I. F. — Kötél-gyártók 1828 I. F. — Az ősz-szes czéhek számára egy és ugyanazon czéhszabály adomá-nyoztatott I. Ferencztől (cz. b. i.).

SZÉPFALU, *Schöndorf* (Temes vm.). — Kovácsok, kerékgyár-tók 1819. — Asztalosok 1819 (o. l.).

SZEPES-OLASZI. — Acsok, mol-nárok 1825 (o. l.).

SZEPES-SZENT-GYÖRGY. — Mol-nárok és ácsok a jelen század elejéről (o. l.).

SZEPES-VÁRALJA. — Molná-rok és ácsok 1835. — Szíj-

gyártók és nyereggyártók 1839, együtt a XVI. szepesi város-sal (o. l.).

SZEPSI (Abauj vm.). — Csiz-madiák 161, újra kiadva 1631-ben (e. k.). — Fazekasok 1620 a várostanácstól (e. k.) — Szű-csök 1642 a várostól (e. k.).

SZERDAHELY, *Vág* — (Pozsony vm.). — Vargák 1492-iki sza-bályai átírása 1702-ben gróf Pálffy Miklós által a *csallóközi* s általában a *pozsonymegyei* vargákkal együtt (e. k.); tót vargák 1780 magyar czéhszabá-lyok II. Józseftől (e. k.). — Szabók 1722 Pálffy Miklóstól (n. m. és o. l.). — Csizmadiák 1722, 1772 (n. m.), 1776 (e. k.) és 1838 (o. l.). — Mészárosok 1766 M. T. (e. k.) — *Szerda-helyi és vágai* molnárok 1823. — Takácsok 1839 (o. l.).

SZERED (Pozsony vm.). — Szíjgyártók a XVI. századból (e. k.); a *nagyszombatiak* sza-bályait veszik át 1577–78-ból, megerősítve az Esterházyak által 1715-ben (n. m. o. l. és a. l.). — Szabók a *semp-teiekkal és újbárosiakkal* együtt veszik át a *nagyszombatiak* 1593-iki privilegiumát (R.) 1636-ban. — Vargák 1631-ben veszik át Nagyszombattól a *semp-teiekkal és újbárosiakkal* együtt (n. m.). — Csizmadiák a *semp-teiekkal és újbárosiakkal* együtt 1644 (a. l.). — Kovácsok 1661-

ben veszik át *Somorjától* (n. m.). — Fazekasok **1662.** gróf Esterházy Ferencztől a *semp-teiekkkel* együtt (e. k.). — Takácsok **1663**-ban veszik át a *poszonyiak* 1597-iki szabályait, a *semp-tei* és *újvárosiakkal* együtt és 1828 (o. l.). — Szűrszabók **1719** (e. k.). — Gombkötők **1723**-ban kapják a *nagyszombatiak* **1599**-iki szabályait (e. k.).

SZERÉM-ÚJLAK, «*Illok*». — Mesteremberek **1781** II. J. (e. k.). — Kézművesek általános czéhszabályai **1781.** II. Józseftől átírva a *vukováriakéban* 1801-ben (o. l.). — Kádárok, üvegesek, kőművesek és mások **1818** (o. l.).

SZETE. Ld. *Szakállós.*

SZIGET (Zala vm.). — Vargák **1597.** — Szabók **1685** (a. l.). — Csizmadiák **1701** (n. m.).

SZIGETVÁR (Somogy vm.). — Asztalos, takács, esztergályos, kerékgyártó, bognár, kovács, lakatos, ács, kötélgyártó, kőműves, nyereggyártó és puska-műves együttes czéh **1828.** — N. vargák, harisnyakötők és fésűsök **1840** (o. l.).

SZIKSZÓ (Abauj vm.). — *Szabók* az egriekkel és több másokkal együtt az egri püspökség területén **1455**-ből Héder-vary László egri püspöktől, m. e. **1524., 1550., 1634., 1723**-ból III. K. átíratában van meg (e. k.). — Lakatgyártók **1616.** —

Szűcsök **1639** II. Ferd. (1788-ból való jegyzőkönyvvel). — Varga czéh felől tanúkihallgatás, mely szerint már **30** év előtt is fennállott (o. l.).

SZILL (Sopron vm.). — Vargák **1632** (e. k.). — Szabók **1668** Nádasdy Ferencztől (e. k.) és **1832** (o. l.). — Takácsok **1693** Lipóttól (e. k.). — Kovácsok és kerékgyártók **1820** (o. l.).

SZIL-SÁRKÁNY (Sopron vm.). — Kerékgyártó, kovács és asztalos együttes czéh **1827** (o. l.).

SZIRÁK (Nógrád vm.). — Csizmadia, kalapos, szíjgyártó, szűcs, szűrszabó, szabó, tímár czéh **1840** (o. l.).

SZISZEK (Zágráb vm.). — Kovács, lakatos, kerékgyártó, asztalos, szabó, varga, ács, kőműves, puska-műves, lábpán-czél-csináló («*ocrearii*»), kötélgyártó, takács, szíjgyártó, nyerges, szűcs, pék, borbély, mészáros, szappanos és gombkötő együttes czéh **1838** (o. l.).

SZIVÁ CZ (Bács-Bodrog vm.). — Csizmadia, varga, bocskor-készítő, szűcs, szabó, szűrszabó, paplanos, takács, festő, kötélgyártó, szappanos, pék, kőfaragó, esztergályos, asztalos, kádár, ács, bádogos, kovács, lakatos és gombkötő együttes czéh **1827** (o. l.).

SZOB. Ld. *Szokola.*

SZOBOSZLÓ. Ld. *Hajdú-Szoboszló*.

SZOBOTIST (Nyitra vm.). — Fazekasok, fegyverkovácsok, késesek, zsákkészítők (saccorum molarium confectores), takácsok, harisnyakötők, festék-készítők (tersores colorum), «omnes anabaptistae», a *Holics* és *Sassin* városaikkal együtt 1770. M. T. (e. k.) — Vargák és posztómívesek, «anabaptistae», általában, a *nyitra-megyieikkel* együtt 1771. M. T. (e. k.).

SZOKOLA ZALABA, SZOB és más hontmegyei falvakban lévő molnárok 1844 (o. l.).

SZOLNOK (Heves vm.). — Szabók, szűrszabók és szűcsök 1766 M. T. (e. k. és n. m.) — Csizmadiák 1768 (e. k.) — Kovácsok, lakatosok és szíjgyártók 1769 M. T. (n. m.). Takácsok 1774 M. T. (e. k.). Kéményseprők 1819. — Kőműves, ács, asztalos, kádár és üveges: molnár; csizmadia; halász; takács; kovács, lakatos és kerékgyártó; varga; szűcs; szabó és szűrszabó; külön-külön 1820. — Csizmadiák 1820. I. Fer. nyomtatott cikkek (n. m.) — Kalaposok 1822 (o. l.) — NB. A czéhek jegyzőkönyvei és íratái felküldettek a Tört. Társ. czéhbizottságához, a n. m.-ban őriztetnek.

SZOMBATHELY (Vas vm.). — Lakatosok 1505, 1609 (n. m.), 1689-ben veszik át *Köröستől* és *Zágrábtól* az 1510-ikét Perényi Imre nádortól; 1793 (e. k.) — Vargák 1566-ban adják a *körmendieknek* (n. m.) — Ugyanők a *rábakovácsi* vargák és tímárok számára kiadják azon szabályokat, melyeket a «Magyar és Horvátországban lakozó tímárok és varga mesteremberek számára» III. Károly 1716-ban alkotott; 1731 (o. l.). — Szabók 1604 (o. l. perg., eredeti), ugyanazon 1604-iki szabályait adják 1719-ben a *vasváriaknak* (e. k.); 1632 latin és magyar (a. l.). — Csizmadiák 1625 (a. l.). — Gombkötők 1642-ből adják a *sárváriaknak* 1678-ban (n. m.) és a *rohonziaknak* 1676-ban, magyarul és német másolatban (e. k. és n. m.); a *rohonziak* adják a *németújváriaknak* 1642 (o. l.). — Asztalosok 1703 (e. k.). — Vegyes czéh 1703. — Takácsok 1714, 1757, 1809 (n. m.) — Molnárok 1779 (o. l.) — Kovácsok k. n. M. T. (e. k.) —

SZOMOLNOK (Abauj vm.) — Vegyes czéh Stoószszal együtt 1701 (n. m.). — Szabók, asztalosok, lakatosok 1839. — Vargák és tímárok 1839 (o. l.). SZOMOLYÁN most *Szomolány* (Pozsony vm.). — Vargák 1747 (a. l.). — Szabók a *felső-diósiak-*

kal együtt 1776 M. T. (e. k.).

SZŐLŐS (Bars vm.). — Ld. *Aranyos-Maróth*.

SZTANISICS (Bács-Bodrog vm.). — Kovácsok, ácsok, lakatosok és mások 1815 (o. l.).

SZTRÁZSA. — Ácsok és molnárok 1835 (o. l.).

SZUCSÁN (Túrócz vm.). — Vegyeczéh 1633 tót (n. m.).

SZUHA (Pozsony vm.). — Fazekasok 1801 gr. Pálffy Jánostól (e. k.). — Kovácsok 1801 (e. k.). — Vargák 1801 gróf Pálffy Jánostól (e. k.).

T

TAKÁCSI (Veszprém vm.). — Kerékgyártók és kovácsok 1780 M. T. (e. k.). Takácsok 1821. (o. l.).

TÁLYA. Nagy- és Kis- Ld. *Eger*.

TAMÁSI (Tolna vm.). — Kovácsok, kerékgyártók és szíjgyártók 1773 (e. k.). — Kovácsok és lakatosok 1830 (o. l.).

TAPOLCZA (Zala vm.). — Szabók 1744 (n. m.) és 1816 (cz. b. i.), a régi az 1743. tűzvész alkalmával elégett. — Csizmadiák és vargák 1744 (n. m.) és 1772 a püspöktől (cz. b. i.). — Takácsok 1756 a veszprémi püspöktől (n. m. és cz. b. i.).

TAPOLCZAFŐ (Zala vm.). — Szűr-csapók 1777 (n. m.).

TÁRKÁNY. Ld. *Eger*.

TARNÓCZ (Liptó vm.). — Festők 1820 (o. l.).

TATA (Komárom vm.). — Vargák 1753 M. T. és 1774: a *Tatán*, *Tón* és másutt a *tatai* uradalomban lévők (e. k.). — Posztósok 1757 M. T. (cz. b.

i.). — Német szabók 1770 (n. m.). — Kéményseprők 1819. — Csapók a *tóvárosiakkal* együtt 1827 (o. l.).

TÉCSŐ (Máramaros vm.). — Csizmadiák 1697 (n. m.).

TEMERIN (Bács-Bodrog vm.). — Kovácsok és ácsok 1815 (o. l.).

TEMESVÁR (Temes vm.). — Az egyesült lakatos, órás, sarkantyúmíves, puskamíves, fegyverkovács, ólomöntő, nyilkovács (Feilhauer) és harangöntő czéh (k. n.), Ferencz király idejéből (e. k.). — Üvegesek, esztergályosok, szitakötők és fésűsök czéhe 1813 Ferencz királytól (e. k.). — Üveges, esztergályos, szitakötő, fésűs; lakatos, órás, puskamíves és mások; kalapos; m. gombkötő; kötélgyártó, szíjgyártó, nyereggyártó; ötvös, rézműves és mások; n. szabó; kerékgyártó, kovács; ács, kőfaragó és mások; pék, molnár, viaszöntő; tímár (vulgo Rothgerber); ká-

dár; m. szabó; szűrszabó; asztalos, orgona- és hangszercsináló; n. szűcs és keztyűs czéh, külön-külön 1815-ből. — «Magyar tímárok, seu peronum confectores» 1816. — Csizmadiák 1817. — Szűcsök 1817. — Vargák 1817. — «*Alutarii (vulgo Kordovaner)*» 1817. — Halászok és mészárosok 1818. — Kéményseprők 1819. — Szappanosok 1828. — Fazekások 1829. — Hentesek 1835. — Harisnyakötők, vászonszövők, posztócsinálók, paszománt-készítők 1839. (o. l.)

TEPLA (Trencsén vm.) — «Theplabeli vargák» Trencsén városától 1589-ből veszik át, tót (n. m.).

TEREZOVÁČZ (Verőcze vm.) — Szőrkapcza-csinálók, kádárok, takácsok, szíjgyártók és mások 1819 (o. l.).

TERNAVA (Verőcze vm.) — Ácsok, kőművesek, kéményseprők és mások 1819 (o. l.).

TÉT (Győr vm.) — Takácsok 1832 (o. l.).

TEVEL. Ld. *Kis-Dorog*.

TIHAMÉR. Ld. *Eger*.

TIHANY (Zala vm.) — Vegyes czéh 1711 (n. m.).

TISZA-DOB (Szabolcs vm.) — Kovács, kerékgyártó, asztalos és más czéh 1821 (o. l.).

TISZA-FÜRED (Heves vm.) — Csizmadia, szabó, szűcs együt-

tes czéh 1817. — Asztalosok, lakatosok, festők 1841 (o. l.).

TISZA-UJLAK (Ugocsa vm.) — Asztalosok, lakatosok és mások 1816 (o. l.).

TISZOLCZ, «Taxovia» (Gömör vm.) — Csizmadiák; posztócsinálók és szűrszabók; kovácsok, lakatosok, kerékgyártók és asztalosok; szabók és szűcsök; kádárok, ácsok és molnárok, külön-külön 1828-ből. — Csizmadiák 1832. — Tímárok 1838 (o. l.).

TOKAJ (Zemplén vm.) — Kéményseprők 1819 (o. l.).

TOLCSVA (Zemplén vm.) — Gubások 1840 (o. l.).

TOLNAVÁRMEGYEI folyó-vízi molnárok 1833 (o. l.). — A megyei kőművesek, asztalosok, építésszek és cserepezők 1779 M. T. (e. k.). — Halászok 1781 II. Józseftől (e. k.).

MOLNA (Tolna vm.) — Vargák 1766 (o. l.). — Csizmadiák 1767 (e. k.). — Kádárok és megyei asztalosok 1777 (e. k.). — Szűcsök és szabók 1777 T. T. (e. k.) és 1844, német (o. l.). — Harisnyakötők, lakatosok és fazekasok 1782 II. Józseftől (e. k.). — Ácsok, kőművesek, cserepezők 1846 (o. l.).

TOMASANCZE (Verőcze vm.) — Ácsok, kőművesek és mások 1819 (o. l.).

TÓSOK, *Berénd, Polány, Nagy-Tevel* stb. (Veszprém vm.). —

Takácsok 1770 (n. m.) és 1820 (o. l.). — Kádárok, kovácsok, kerékgyártók 1825 (o. l.).

TOPOLOVECZ (Zágráb vm.). — Kovácsok, lakatosok, kerékgyártók, asztalosok, szabók, vargák 1838 (o. l.).

TOPOLYA (Bács vm.). — Kovácsok, szücsök és mások 1815 (o. l.).

TOPONÁR (Somogy vm.). — Pékek, szűrszabók, n. szabók, takácsok, kerékgyártók, kovácsok, n. vargák, csizmadiák, lakatosok, kádárok, asztalosok, cserepezők, festők, kalaposok, m. vargák 1840 (o. l.).

TORZSA (Bács-Bodrog vm.). — Kovácsok, lakatosok, kerékgyártók, kádárok és mások 1818 (n. m. o. l.).

TÓT-KERESZTÚR (Sopron vm.). — Kerékgyártók, kovácsok, asztalosok 1827 (o. l.).

TÓT-KOMLÓS (Békés vm.). — Csizmadiák 1828. — Szücsök 1828. — Kovácsok és kerékgyártók 1832 (o. l.).

TÓT-VÁZSONY (Veszprém vm.). — Takácsok 1770 (n. m.) 1823 (o. l.). — Ld. *Vöröstó*.

TÓVÁROS. Ld. *Tata*.

TÖLGYES (Hont vm.). — Mészárosok 1828 (o. l.).

TÖRÖK-SZENT-MIKLÓS (Heves vm.) — Molnár. — Kovács, kerékgyártó, asztalos. — Takács, szücs. — Csizmadia czéh. Mind 1816-ból (o. l.).

TÖRÖK- vagy ÚJ-BECSE (Tórontál vm.). — Szabók, csizmadiák, vargák, gombkötők és mások 1822 (o. l.).

TRENCSEN (Trencsén vm.). — Szabók 1562-ből adják a *vittenzieieknek* 1672. tót, 1641 tót (n. m.). *Vargák* 1579 tótól, 1666, 1694, 1724-iki megerősítésekkel és 1716-ból németül (e. k.) és 1589-ből adják a *«theplabelieknek»* tót (n. m.). — *Takácsok* 1607-ben kölcsönzik az *illavaiaknak*, tót, (cz. b. í. és n. m.). — *Kalaposok* 1612 tótól (n. m.). — *Molnárok* 1617-ben keletkezett, 1663-ban reformált czéhe, a várostól tótól (e. k.). 1638, 1689 (n. m.). — *Kádárok* 1633 a várostól tótól (e. k.). — *Mészárosok* 1637-ben kölcsönzik a *puchóiaknak* (cz. b. í.) 1689 (n. m.) 1767 tótól M. T. (e. k.). — *Csizmadiák* adják a *vágújhelyieknek* 1642 (a. l.). — *Ótvösök* 1662 (e. k.). — *Lakatos, puskaműves, órás, kardcsináló* (ensifaber) czéh 1663 tótól (e. k.). — *Lakatosok* és *kovácsok* 1666-ban adják a *vágújhelyieknek* tótól (n. m.). — *Szücsök* 1688 (n. m.) 1712-ből a czéh névrajstroma a *trsztenai* czéh-szabályok előtt, tótól (e. k.). — *Gombkötők* 1689-ben kölcsönzik a *zsolnaiaktól*, tótól (cz. b. í.). — *Asztalosok* 1691 (n. m.) és 1769, tótól (e. k.). — *Kovácsok* 1700 tótól (e. k.). — *Ka-*

laposok, 1718 tól (n. m.). — *Kőművesek, kőfaragók és ácsok* 1724 (e. k.). — *Pékek* 1819. (o. l.)

TRENCSEN VÁRMEGYEI molnárok, a *Bars* és *Nyitra* vármegyekkel együtt 1550 I. Ferd., megerősítve 1689 és 1691-ben I. Leopold által (o. l.)

TRSZTENA (Trencsén vm.). — Szücsök 1630, tótul (e. k.) és 1630 (o. l.). — Csizmadiák

1751-ben kapják *Liptó-Szt-Miklóstól*, tótul (o. l.).

TURKEVE (Jász-Nagy-Kun-Szolnok vm.). — Ácsok, molnárok, kőművesek stb. 1817. — Csizmadiák 1819. — Szabók, szücsök, lakatosok 1820. — Kovácsok 1820 (o. l.).

TURÓCZMEGYEI molnárok 1818. — Festők 1836 (o. l.).

TUZSINA (Nyitra vm.). — Kovácsok 1758 (n. m.).

U

ÚJ-ARAD (Temes vm.). — Kádárok, kerékgyártók, kovácsok, viaszöntők és mások 1819. — Kőművesek, ácsok, asztalosok 1819 (o. l.). — Kalaposok 1821 (n. m. és o. l.). — Molnárok, *Zsigmondházával* együtt 1843 (n. m. és o. l.).

ÚJ-BÁNYA (Bars vm.). — Csizmadiák 1607 (n. m.), 1680-ban adják az *aranyos-maróthiaknak* (o. l.). — Kádárok 1704 tótul, a *győriek* 1604-iki szabályait vették át (a. l.). — Ácsok 1706-ban adják a *bakabányaiaknak*, tótul (e. k.). — Kerékgyártók 1737 (n. m.). — Tímárok 1839 (o. l.).

ÚJ-BECSE. Lásd *Török-Becse*.

ÚJ-HARTYÁN (Pest vm.). — Kovácsok, bodnárok, csizmadiák, takácsok 1845. (o. l.).

ÚJ-JÓSAVA (Verőcze vm.). — Fazekasok 1819 (o. l.).

ÚJ-PALÁNKA. — Borbélyok k.

n. I. Ferencz királytól (e. k.). — Gombkötők k. n. I. Fer. (e. k.) — Görög nem-egyesült kalmárok *k. n.* (e. k.). — Szabók «et brachiarum» k. n. I. Fer. (e. k.). — Bocskorkészítők (peronarii) I. Fer. *k. n.* (e. k.). — Szücsök 1816. — Rézművesek és ónművesek 1817. — Pékek és g. n. e. török-süteménycsinálók (placentarii turcici) 1817. — G. n. e. bocskorkészítők 1822. — Mézeskalácsosok vagy viaszöntők és asztalosok 1822. — R. kath. kalmárok 1822. — Ácsok, kőművesek, kőfaragók 1822. — Borbélyok 1824. — Pékek 1826. G. n. e. szűrszabók 1827. — Kádárok 1830. — Kalaposok 1832. — Tímárok 1833. — Szappanosok 1834. — Asztalosok, lakatosok, üvegesek, szegkovácsok 1837. — Vargák 1839. — Halászkok 1839. — Német szabók

1841. — Magyar szabók 1843 (o. l.). — Görög n. e. szűcsök czéhtervezete k. n. — Viaszöntők, hábsütők és asztalosok új czéhszabály tervezete k. n. I. Fcr. — Vargák k. n. I. Ferencztől (n. m.) — Ld. *Palánka* és *Ó-Palánka*.

ÚJ-PÉCS (Torontál vm.) — Lakatos, asztalos, borbély, kovács, kötélgyártó, kerékgyártó, varga, nyeregyártó, ács, kádár, pék, fésűs, szabó, csizmadia, festő, kalapos, takács, üveges, esztergályos czéh 1840 (o. l.).

ÚJ-SZŐNY (Komárom vm.) — Asztalosok és lakatosok 1821 (o. l.).

ÚJVÁROS, *Szered - Újváros* (Nyitra vm.). — Vargák 1631-ben veszik át *Nagyszombattól* a *semptei* és *szeredi* vargákkal együtt (n. m.). — Csizmadiák a *szerediekkal* és *sempteiekkal* együtt 1644 (a. l.). — Szabók 1663-ban veszik át a *nagyszombatiak* Rudolftól 1593-ban kapott szabályait a *sempte* és *szerediekkal* együtt (magyar má-

solatban is megvan u. ott, o. ltr.) — Takácsok 1663-ban veszik át a *pozsonyiak* 1597-ben kelt szabályzatát, Esterházy Ferencz megerősítésében (o. ltr.).

ÚJ-VERBÁSZ (Bács vm.) — Kőművesek, ácsok, asztalosok, lakatosok, kovácsok, kerékgyártók 1821 (o. l.).

ÚJVIDÉK (Bács-Bodrog vm.) — Csizmadiák 1847 (o. l.).

UNGVÁR (Ung vm.). — «Ve-gyes czéh» 1620 (n. m.). — Különlőféle kézművesek 1784 (o. l.). — Fazekasok; — szabók és gombkötők; — n. vargák; — csizmadiák; — asztalosok, lakatosok, kádárok, üvegesek, ácsok; — m. timárok; — kovácsok, kerékgyártók és nyeregyártók; — kalaposok, külön-külön 1822-ből. — Timárok 1828. — Lakatosok, puska-művesek, ötvösök, órasok 1837. — Kőművesek, ácsok 1840. — Pécek 1842. (o. l.).

ÜRMÉNY (Nyitra vm.). — Csizmadiák 1716 (n. m.). — Szűcsök 1724 (n. m.).

V

VÁ CZ (Pest vm.). — Vargák 1607-ben veszik át a XVI. sz. *esztergomi*, *komáromi* és *budai* czéhszabályokat, m. e. 1728, 1767 M. T. (e. k.) 1795, 1829 (o. l.). — Csizmadiák 1664-ben veszik át a *komáromiakét* és

adják az *ó-budaiaknak* (n. m.), 1714 *Pesttől* (n. m.), 1847 (o. l.). — *Kádárok* 1696 *Pesttől* (e. k.). — *Fazekasok* 1698-ban kapják a püspöktől a *győriek* 1633-iki illetőleg a *pozsonyiak* 1596-iki szabályait, 1762-iki névsorral

(e. k.). — Szabók 1699 Lipóttól 1761-iki pótlással és 1781-ből magyarul és németül, másolat (e. k.) 1780 (cz. b. i.), a szűr-szabókkal együtt 1755 M. T. gr. Esterházy Károly váci püspök 1761-iki pótlásával (e. k.); szabók külön 1844 (o. l. és cz. b. i.). — Szíjgyártók 1714-ben veszik át a komáromi 1692-ből (e. k.). Gombkötők 1718-ban kapják a pesti gombkötő czéhtől (e. k.) — Kovácsok és kerékgyártók 1725 a pestiektől, 1762-ben megerősíti a váci püspök (e. k.) — Takácsok 1762 Budától m. e. Esterházy K. püspök (e. k.). — Asztalosok 1770-ben veszik át Budától az 1778-ikit (e. k.). — Kéményseprők 1819. — Hentesek 1828. — Molnárak 1838 (o. l.).

VADOSFA (Sopron vm.). — Kerékgyártók, kovácsok, asztalosok 1827. — Takácsok 1831 (o. l.).

VÁGA. Ld. Szerdahely.

VÁG-SZERDAHELY. Ld. Szerdahely.

VÁG-ÚJHELY. (Nyitra vm.) — Csizmadiák átveszik a trencsénieket 1642-ben (a. l.) 1771 (e. k.). — Lakatosok és kovácsok 1666 Trencséntől, tótul (n. m.) — Szűcsök 1689 (n. m.) — Fazekasok 1725 tótul (n. m.) — Molnár-czéh a tagok névsorával k. n. (n. m.) — Szabók 1758 M. T. (e. k.) — Német

vargák 1767 M. T. (e. k.) — Kalaposok 1835. — Szabók 1837. (o. l.)

VÁL, Vaál (Fehér vm.). — Takácsok 1767 a vérteszaljaiakkal együtt, M. T. (e. k.) — Csizmadiák 1817 (o. l.).

VALPÓ és Miholác (Verőcze vm.). — Szabó, szűcs, szűr-szabó, kovács, bocskor-készítő, lakatos, kötélverő, fazekas, gombkötő, szíjgyártó, varga, asztalos, kerékgyártó és kádár czéh (mind együtt) 1780 M. T. (e. k.) — Szabó, szűcs, csizmadiák stb. czéh 1820. — Kőműves, ács, pék, festő, kalapos, szappanos, üveges, molnár, esztergályos, halász, timár, viaszöntő, vasabroncs- és lánczkovács, kerékgyártó, kádár, kovács, szabó, szűcs, kötélgyártó, szíjgyártó, varga s takács, mésszáros, serfőző, bádogos, szita-kötő, fésűs, puskaműves, kéményseprő és kertész együttes czéh 1839. (o. l.)

VÁROS-HÍDVÉG (Somogy vm.) — Kádárok 1750 (n. m.).

VAMOS-MIKOLA (Hont vm.). — Molnárak 1844 (o. l.).

VÁRAD-OLASZI (Bihar vm.) — Kőműves, ács, kőfaragó és cserepes czéh 1769 M. T. (e. k.). — Magyar és német szabók 1769 M. T. (e. k.). — Üvegesek 1769 (o. l.). — Asztalos, esztergályos, lakatos és puskaműves czéh 1769 M. T. (e. k.) — Csizma-

diák 1772 (e. k.). — Kovácsok 1779 (e. k.). — Lakatosok, üvegesek, puskaművesek 1840. — Német tímárok 1840. (o. l.) — *Várad-Várallya és Várad-Velen-czével* együtt: Kötélverők és szitakötők 1820. — Pékek, kalaposok, fazekasok, hentesek, gubások, külön-külön 1820. — Kovácsok, kerékgyártók 1823. — Csizmadiák 1823. — Tímárok 1828. — Vargák 1832. — Német szabók 1835. — Kádárok (a váradiakkal együtt) 1839 (o. l.).

VARASD (Varasd vm.). — Szűcsök 1480 magyar fordításban adják a *sárváriaknak* 1613-ban (e. k.). — Szűcsök, fékcsinálók, dárda- és íjgyártók, csiszárok (politores), paizsgyártók és más kézművesek 1557 I. Ferdinándtól. — Szabók 1609 II. M. (n. m.) és m. szabók 1846 (o. l.). — Vargák 1611 (n. m.) 1822 horvátul, 1837 (o. l.). — Kovácsok 1625 horvátul II. Ferd. — Mészárosok 1625 horvátul II. Ferdinándtól. — Aranyművesek czéhszabályainak megerősítése 1628-ban II. Ferdinánd (n. m.) — Pékek 1697 Lipótól (e. k.). — Csizmadiák 1771 (e. k.). — Gombkötők, gyapjúöv-takácsok (cingulorum laneorum textores) I. Józseftől 1707 (o. l.). — Molnárok 1769 M. T. — Asztalosok és lakatosok 1770 M. T. — Takácsok,

festők (tinctores), vászonfestők (telae coloratores), M. T. 1771. — Szabók, szűrszabók 1771 M. T. (o. l.). — Kőművesek, ácsok, kőfaragók 1822. — Serfőző, lakatos, fazekas, kalapos czéh 1824. — Kalaposok 1837. — Pékek 1830. — Serfőző, fazekas, kovács, lakatos, kalapos, szűcs, kádár, tímár, asztalos, varga, takács, ács, pék, esztergályos, kerékgyártó, szíjgyártó, nyereggyártó és kőműves czéh 1833. — Kalmárok 1836. — Kádárok és fazekások 1844 (o. l.).

VARASDIN (Varasd vm.). — Asztalosok, lakatosok 1828. (o. l.)

VÁRI, *Mező* (Bereg vm.). — Csizmadiák 1833 (o. l.).

VÁRMELLYÉK (Vas vm.). — Asztalosok, lakatosok, üvegesek, puskaművesek 1821 (o. l.).

VÁRNA, *Varin* (Trencsén vm.). — Csizmadiák 1632 (a. l.) 1711. Szunyogh Gáspártól, tótul, a trencsényi ltrban (cz. b. i.). — Kovácsok 1656-ben kapják *Nagy-Bicsétől*, ugyancsak a bodnárok, tótul (n. m.). — Kovácsok és lakatosok 1669-ben adják a *kisucza-újhelyieknek*, tótul (a trencsényi v. ltrban, cz. b. i.). — Mészárosok 1710-ben veszik át a *zsolnaiakét* 1614-ből, a trencsényi ltrban (cz. b. i.).

VÁROS-LÖD (Veszprém vm.). — Takácsok 1755. 1767. (n.

m.). — Csizmadiák 1769 (n. m.). — Szabók 1772 M. T. (e. k.).

VARSÁNY (Veszprém vm.). — Takácsok 1825 (o. l.).

VÁSÁROSFALU (Sopron vm.). — Kerékgyártók, kovácsok, asztalosok 1827 (o. l.).

VASKÚT (Bács vm.). — Kovácsok, ácsok és mások 1818 (o. l.).

VASVÁRMEGYEI molnárok 1576 Miksától (o. l.), a *sopronmegyeiekkel* együtt 1613 Esterházy Miklóstól, m. e. 1671 Lipóttól (e. k.). — Timárok 1762-ből M. T. (o. l.).

VASVÁR (Vas vm.). — Szabók 1719-ben kapják a *szombat-helyiek* 1604-iki szabályait (e. k.); uradalmi szabók k. n. Esterházy Páltól (n. m.).

VASZAR (Baranya vm.). — Fazekasok 1824 (o. l.).

VÉP (Vas vm.). — Csizmadiák 1779 (n. m.).

VERBICZA (Verőcze vm.). — Ácsok, kőművesek, kéményseprők és mások 1819 (o. l.).

VERBÓ (Nyitra vm.). — Vargák 1598 (n. m.). — Csizmadiák 1598. 1724–25 és 1726 tótul (n. m.). — Posztó-csinálók 1624, 1712 (n. m.). — Molnárok az összes *nyitramegyeiekkel* együtt 1648, m. e. Lipóttól 1691-ben (e. k.). — Mészárosok 1724 III. K. tót (n. m.). — Csizmadiák 1724 III. K. (n. m.).

— Mesteremberek 1725 tótul (n. m.). — Szitakötők 1822 (o. l.).

VEREBÉLY (Bars vm.). — Szűcsök és szabók pecsétje 1730-ból (cz. b. i.). — Lásd *Aranyos-Maróth*.

VERŐCZE (Verőcze vm.). — Csizmadiák 1781 (e. k.) 1819 (o. l.). — Fazekasok 1781 II. Józseftől (e. k.) 1820 (o. l.). — Kovács, lakatos, asztalos, kerékgyártó és üveges czéh 1781 (e. k.). — Kötélverők 1781 II. József (e. k.) 1820 (o. l.). — Kádár, varga, kalapos, kőműves, ács, esztergályos és német szabó közös czéh 1782 II. József (e. k.). — Vargák, kupások és mások 1819. — Szörkapcza-készítők 1820 (o. l.).

VERSE CZ (Temes vm.). — Csizmadiák, bocskorkészítők («peronum confectores» vulgo Opankenmacher) és kordován-készítők 1817. — Patkó- és szegkovácsok és mások 1817. — Kádárok, esztergályosok, órásook, kötélgyártók 1817. — M. szabók és paplankészítők (vulgo Deckenmacher); szűr-szabók; n. szabók, posztó-nyírók, festők, süveg-gyártók, gombkötők és fésűsök; rézművesek, ötvösök, bádogosok és puskaművesek; pékek, viaszöntők, molnárok, serfőzők és kéményseprők; kőművesek, cse-repezők, ácsok és mások; m.

és n. szűcsök és papsüveg-készítők (mitrarum confectores); tímárok, mészárosok, szíjgyártók, nyereggyártók, vargák; nyírók és tarisznyacsínálók (tonsorores et perarum confectores, vulgo Tornistermacher); szappanosok — külön-külön 1817-ből. — Kalmárok 1825. (o. l.).

VÉRTESALJA (Fehér vm.). — Takácsok 1767 a *váliakkal* együtt M. T. (e. k.), 1821 (o. l.). — «Vegyes czéh» 1817 (n. m.). — Kovácsok, lakatosok, kerékgégyártók 1817. — Molnárok, pékek 1817 (o. l.).

VEZSPRÉM (Veszprém vm.). — Lakatosok 1584-ben kölcsönzik *Nagyszombat* városától, magyar és latin (e. k.). — Asztalosok 1677 és 1768 (n. m.). — Tímárok 1692 (e. k.). — Szabók 1688 és 1766 (n. m.) — Csizmadiák 1699, 1772 (n. m.) és 1846 (o. l.). — Kordován- és szatytyánbőr-készítők 1700 körül (n. m.). — «Vegyes czéh» 1713 (n. m.). — Csutorás czéh 1734 (n. m.). — Német vargák 1753 (e. k.). — Borbélyok 1760 (n. m.). — Molnárok az egész megyében 1763 (n. m.) és a városiak 1836 és 1845 (o. l.) — Kalaposok 1765 (n. m.) és 1820, német (o. l.). — Takácsok 1765 (n. m.) és 1846 (o. l.). — Szűcsök 1766 (n. m.). — Kovácsok 1766 (n. m.). — Kerékgégyártók

1768 (n. m.). — Fazekasok 1770 M. T. (e. k.). — Kéményseprők 1819. — Kőművesek, ácsok, kőfaragók 1824. — Esztergályosok 1824.

VÉSZTŐ (Békés vm.). — Csizmadiák, tímárok 1831 (o. l.).

VINGA, *Theresiopolis* (Temes vm.). — Asztalos, paplanos, ács, bádogos, kádár, borbély, gombkötő, sarkantyús, esztergályos, fazekas, festő, fésűs, kordovános, kéményseprő, kerékgégyártó, késes, könyvkötő, kovács, kötélgégyártó, kőműves, kalapos, lakatos, tímár, szabó, szűcs, viaszöntő, mészáros, molnár, varga, nyerges, órás, pék, pokróczcsináló, puskaműves, szita-kötő, rézműves, szappanos, szegkovács, szíjgyártó, szűrszabó, takács, tímár, csizmadia és üveges mester-emberek 1835 (o. l.).

VINKOVCSZE (Szerém vm.). — Kéményseprők 1819 (o. l.).

VISKOVCSZE (Verőcze vm.). — Ácsok, kőművesek, kéményseprők stb. 1819 (o. l.).

VITTENCZ (Nyitra vm.). — Szabók 1646; 1672. kapják *Trencséntől*, tót (n. m.). — Takácsok 1651-ben veszik át *Nagyszombattól* (1761-iki másolat) 1751, tótul (n. m.). — Csizmadiák 1693, 1709. — Vargák 1709 *Nagyszombattól* veszik át, tót (n. m.). — Posztó-

csinálók 1717 III. Károlytól, tótül (n. m.).

VÖNÖCZKE (Vas vm.). — Csizmadiák 1817 (o. l.).

VÖRÖSKŐ (Pozsony vm.). — Posztócsinálók 1730 tótül (n. m.).

VÖRÖSMART (Baranya vm.). — Asztalos, ács, csizmadia, esztergályos, festő, halász, kádár, kötélgyártó, kerékgyártó, mészáros, molnár, szabó, szűrszabó, szűcs, takács, üveges, bádogos, fésűs, gombkötő, fazekas, kalapos, harisnyakötő, szappanos, pokróczszövő, tímár, dohány-árús «tabacearii», m. és n. varga, bocskorkészítő, pék és mézeskalácsos együttes czéh 1843 (o. l.).

VÖRÖSTÓ, *Barnag, Tót-Vázsony* stb. (Veszprém vm.) — Takácsok 1770 (n. m.).

VÖRÖSBERÉNY. Ld. *Szent-Király-Szabadság*.

VUCHIN (Verőcze vm.). — Szörkapcza-készítők, kádárok, takácsok, szíjgyártók és mások 1819 (o. l.).

VUKOVÁR, Ó- és Új — (Szérem vm.). — Szíjgyártók és szűcsök 1728-ban kapják az *eszéki, pozsegai, pécsi* mestercek szabályait 1717-ből (e. k.). — Kézművesek 1801 (o. l.). — Kéményseprők 1819. — Kalmarok 1820. — Szíjgyártó, szűcs, szűrszabó, m. és n. szabó, cserepező, sárgaréz-míves, kordoványos, szörkapczacsináló, gombkötő, kötélgyártó, takács, festő, kerékgyártó, kovács, pokróczcsináló, kádár, fésűs, varga, ötvös, nyereggyártó, puskaműves, kalapos, kőműves, ács, esztergályos, asztalos, lakatos, üveges, szappanos, mészáros, pék, viaszöntő, fazekas, csizmadia, halász együttes czéh 1832 (o. l.).

WAGENDRÜSSEL, Ld. Merény.

Z

ZABRAG (Vas vm.). — Lakatosok 1661 (o. l.).

ZÁGRÁB (Zágráb vm.). — Vargák 1466. Mátyás királytól és 1582. Rudolftól. — Szűcsök, fék- és szíjgyártók 1466. Mátyástól. — Szűcsök, nyereg-, fék- és szíjgyártók 1480. Mátyástól nyernek czéhlevelet (ered. hártya oklevelek a n. m. ltr.). — Csizmadiák 1465. 1523. 1582. 1626 (n. m.) 1712 (e. k.).

— Ötvösök 1519 (n. m.). — Vegyes czéh 1521 (n. m.). — Gombkötők 1646 III. Ferdinándtól (e. k.). — Lakatosok 1689-ben adják a *szombat-helyieknek az Alsó-Kőröstől* átvett Perényi Imre nádor által ezeknek 1510-ben adott czéh-szabályokat (e. k.). — Szabók 1712 III. Károlytól (e. k.), 1825. 1842. (o. l.). — Asztalos, esztergályos, orgonakészítő és

üveges együttes czéh 1741 (e. k.). — Kádárok 1748. M. T. (e. k.). — Szűcs, ötvös, szíjgyártó, fékcsináló, lándsakészítő, kovács, lakatos, puskműves és nyeregyártó közös czéh a zágrábi püspökség területén 1781 M. T. (e. k.). — Borbélyok, fürdősök és parókacsinálók czéhe 1789 (e. k.). — Molnárok 1818. — Vargák 1818. — Asztalosok, üvegesek és mások 1818. — Kalaposok 1818. — Asztalosok, esztergályosok, üvegesek, lakatosok 1819. — Pékek 1825 (o. l.). — Takácsok 1827 és 1830. — Kőművesek, ácsok, kőfaragók 1827. — Borbélyok és kristályozók (crispatores) 1829. — Kovácsok, lakatosok, abroncskészítők (circinari), puskművesek, kerékgyártók, kádárok, fazekasok 1829. — Mészárosok 1834. — Kalmárok 1835. «Zágráb sz. kir. városban és mellette fekvő püspöki és káptalani telkeken lakó tímár és kordoványos mestereknek czéh kiváltságai 1846» (o. l.).

ZÁDORLAK, *Zaderlak* (Temes vm.). — Kovácsok, kerékgyártók, vargák és mások 1819. — Asztalosok 1819. — Molnárok 1843 (o. l.).

ZALABA. Ld. *Szokola*.

ZALA-BÉR (Zala vm.). — Takácsok 1838 (o. l.).

ZALA-EGERSZEG (Zala vm.). —

Vargák a *körmendiektől* kapják 1641-ben az ő czéhlevelőket (n. m.). — Szűcsök 1756 a veszprémi püspöktől (cz. b. í.). Kalaposok 1830 (o. l.).

ZARÁNDFALVA, *Hurndorf* (Mósony vm.). — Csizmadiák 1820 (o. l.). — Vargák, szabók, mészárosok, takácsok, szűcsök, kerékgyártók, asztalosok, ácsok, kovácsok, kádárok, pékek, kőművesek 1838 (o. l.).

ZAY-UGRÓCZ (Trencsén vm.). — Posztócsinálók 1820 (o. l.).

ZEBEGÉNY (Hont vm.) és más helyeken lakó molnárok 1844 (o. l.).

ZELINA-SZENTIVÁNY (Zágráb vm.). — Szabó, varga, csizmadiá, tímár, szörkapcza-készítő, asztalos, esztergályos, kádár, kovács, lakatos, kerékgyártó, pék, szűcs, takács, mészáros, fazekas együttes czéh 1838 (o. l.).

ZENTA (Bács-Bodrog vm.). — Csizmadiák 1815. — Szűcsök 1815. — Kovácsok, ácsok és mások 1815. — Lakatos, asztalos, üveges, esztergályos czéh 1823 (o. l.).

ZILAH (Szilágy vm.). — Szűcsök 1613. — Vegyes czéh 1807. (n. m.)

ZIRCZ (Veszprém vm.). — Csizmadiák 1775 (n. m.). — Takácsok 1775. M. T. (e. k.) — «Vegyes czéh» 1776 (n. m.) — Pékek és molnárok 1776 M. T.

(e. k.). — Kőműves, ács, kőfaragó és cserepes czéh 1781. II. Józseftől (e. k.) — Takács, kőműves, kőfaragó és cserepező. — Szabó. — Molnár és pék. — Kerékgyártó, kovács és kádár, varga külön-külön czéh 1820-ból (o. l.).

ZÓLYOM (Zólyom vm.). — Mészárosok 1597-iki czéhszabályait adják a *rozgonyiaknak* (n. m.). — Szűcsök 1677. a *körmöcziektől* kapják, a kik már 200 év óta éltek azokkal, tót (n. m.). — Késesek 1750 (n. m.). — Zólyom várában és a szomszédos helységekben lakó molnárok és ácsok 1819 (o. l.). — Ács, kádár, molnár czéh k. n. (e. k.). — Csizmadia, szűcs és fazekas czéh k. n. (e. k.). — Kalaposok k. n. (e. k.). — Kovácsok k. n. (e. k.). — Mészárosok k. n. (e. k.). — Szabók k. n. (e. k.). — Vargák k. n. (e. k.).

ZOMBOR (Bács-Bodrog vm.). — Kerékgyártó, kovács, lakatos és ács czéh 1765-ből 1777—1780-iki megerősítéssel (n. m.). — Bodnárok 1774 (o. l.). — Takácsok 1815. — Kalaposok 1816. — Mészárosok, szappanosok 1816. — Szabók, szűrszabók, g. n. e. derekasvagy mellénykészítők (exomifices) 1817. — Kéményseprők 1819. — Szíjgyártók és sarkantyúcsinálók 1820 (o. l.). —

Asztalosok, lakatosok, kovácsok, kerékgyártók és mások 1820 (o. l.) és 1765 (n. m.). — R. kath. szűcsök 1820. — R. kath. csizmadiák 1820, 1821. — G. n. e. csizmadiák 1821. — Kőművesek, ácsok, kádárok 1821. — Szűcsök 1822. — N. szabók 1824. — G. n. e. bocskorkészítők 1825. — Kötélgyártók 1827. — Kalmárok 1828. — R. kath. m. szabók és szűrszabók 1834. — M. szabók 1840. Harisnyakészítők 1841 (o. l.).

ZSÁMBÉK (Pest vm.). — Vargák 1725 (a. l.). — Csizmadiák k. n. (e. k.). Kovácsok és kerékgyártók 1839 (o. l.).

ZSARNÓCZA (Bars vm.). — Szűcsök 1695 (e. k.).

ZSEMBER *Alsó- és Felső* (Hont vm.). — Mészárosok 1828 (o. l.).

ZSIGMONDHÁZA (Temes vm.). — Molnárok az *új-aradiakkal* együtt 1843 (n. m. és o. l.).

ZSÓFIAFALVA (Bereg vm.). — Kőműves, ács, molnár, pék együttes czéh 1818 (o. l.).

ZSOLNA (Trencsén vm.). — *Kovácsok* 1559, m. e. 1573 és 1670 a v. t. tótól, a zsolnai és trencsényi ltrban; a jegyzőkönyvek megvannak 1580-tól (cz. b. í.) — *Szabók* 1563. az 1848-iki tűzvészkor elégett; a legények szabályai 1603-ból, tótól (cz. b. í.) — *Posztósok* 1569. régebbire hivatkozva;

1638-ban adják a puchóiaknak, tótul. — *Tímárok* 1580 a v. t. tótul. — *Fazekasok* 1589-ben a v. t., mikor elváltak a kovácsoktól, tótul (cz. b. i.), 1592-ből tótul, feljegyzésekkel 1736-ig könyvalakban (n. m.), — 1678-ból adják a *kisucza-új-helyieknek*, tótul. — *Mészárosok*. 1614-ben adják a *variniaknak*, 1693-ban a *bányavárosokét* veszik át, m. e. Esterházy Pál 1698-ban. — *Csizmadiák* 1646. veszik át Privigye városától (cz. b. í. a trencsényi ltrból), 1656 a zsolnaiban (cz. b. í.) a XVII. sz. végéről é. n. tótul (n. m.). — *Szücsök* 1658-ban veszik át a *trencsényiekét*, midőn a szabóktól elválnak. — *Lakatosok* 1664. a v. t., m. e. 1670-ben tótul. — *Asztalosok és hordócsinálók* 1670-ben tótul. — Asz-

talosok 1690-ben *Teschenből* kölcsönzik szabályait, lengyel nyelven (1848-ban megégett). — *Takácsok* 1685 a. v. t. — *Gombkötők* 1689-ben veszik át a *trencsényiek* 1635-iki czéhszabályait, tótul. — *Kőművesek* k. n. tótul. — A külön megjelöltek kivételével mindannyi a zsolnai és a trencsényi levéltárakban (cz. b. í.).

ZSOMBOLYA, *Haczfeld* (Torontál vm.). — *Kőművesek*, ácsok, asztalosok, lakatosok, üvegesek, puskaművesek 1823. — *Vargák*, kalaposok, tímárok, festők, viaszöntők és mészárosok 1823. — *Kovácsok*, kerékgyártók, lakatosok, szíjgyártók 1823. — *Szabók*, csizmadiák, szücsök, keztyűsök, fésűsök 1823. — *Kalmárok* 1844 (o. l.).

ERDÉLYI CZÉHEK.

Az alább elősorolt kiváltság- és czéhlevelek legnagyobb része az orsz. levéltár erdélyi főkormányzósági osztályában található (hat vaskos kötegekben) — és pedig túlnyomó részt a Mária Terézia alatt történt czéhszabály revisiók alkalmával vett hiteles másolatokban (1761—69. 1779 és 1787—88.). — Külön csak azoknak lehelyét tüntetjük fel (zárjelben, a jelzett rövidítéssel), melyeket vagy a czéhbizottság irataiból, vagy más fővárosi levél — vagy könyvtárból közlünk.

A

ABRUDBÁNYA (Alsó-Fehér vm.). — *Szücsök* k. n. (o. l.) 1806 I. Fer. (a forradalom alatt elpusztult) 1852-iki másolatban van meg (cz. b. í.). — *Asztalos, üve-*

— *Szabók* 1800 I. Fer. m. és n. (cz. b. í.). — *Szíjgyártók* 1801 m. és n. nyelven (cz. b. í.).

ges, lakatos és puskaműves czéh 1821. a főkormányszéktől (o. l.) és u. az más sorrendben (lak. a. üv. és pm.) 1851 (cz. b. í.). — *Csizmadiák* cz. sz. 1848/49-

ben elveszett, 1850-iki más. van meg.

ALVINCZ (Alsó-Fehér vm.). — A *csizmadiák* Apafi M.-tól nyert cz. szt. 1741-ben m. e. M. T., 1826-ból maradt fenn (cz. b. í.).

B

BAGOS (Szilágy vm.). Ld. *Zilah*.

BARCZASÁGI kerékgyártók 1617 és 1654 (1788-iki hit. másolat).

BÉRETHALOM, *Birthalm* (Nagy-Küküllő vm.). — *Kerékgyártók* 1539. sz. e. — *Fazekasok* 1539. — *Takácsok* 1541-ben kapták a szász egyetemtől, m. e. 1615 Bn.-G. 1589 és 1615. új szabályok sz. e. — *Ácsok* 1559. — *Szücsök* 1561. — *Vargák* 1570 J. Zs., 1589. m. e. B. Zs. — *Asztalosok* kiváltsága 1574. B. I. (német más.). — *Szücsök* 1589 B. Zs. 1615 Bn. G. — *Szabók, ácsok, kádárok, fazekasok, kerékgyártók, takácsok és vargák* priv. 1589. B. Zs. Ld. *Meggyes*.

BESZTERCZE, *Bistritz*, *Nösen* (Besztercze-Naszód vm.). — *Kerékgyártók* 1490; 1575 m. e. 1788. — *Szabók* 1489. védőlevele Mátyás királytól a moldovai ruhakereskedők ellen (n. más.); 1578 B. Kr. 1614 Bn. G. — *Timárok* 1513, 1515, 1520 II. L., 1533, 1548, 1577, 1579 B. Kr., 1636 jav. czéhsz.; m. e. 1691, 1692, 1714; (1769 h. más.). — *Timárok és vargák* kö-

zött 1513-ban Nagyszebenben kelt ítéletlevél és 1520. II. L. ítélete, II. Ulászló kiváltságára hivatkozással. — *Vargák* 1515. priv. II. Ulászlótól, m. e. 1520 II. L. — *Szücsök* 1513. II. U. m. e. 1519. II. L. 1558 Iz. és J. Zs., 1640 sz. e. — *Kovácsok* II. L.-tól nyert priv. m. e. 1574. 1588. 1599. 1617. sz. e. 1638 R. Gy. 1689. A. M. m. e. 1698. I. L. — *Nyereggyártók, csiszárok és kerékgyártók* (Bogner) 1545 v. t. — *Lakatosok* 1547 v. t. — *Asztalos* czéh (organista, csiszárok és festő mesterekkel) 1549 sz. e. m. e. a v. t.; új szabályok 1597. 1610. 1616. pótlással és 1631. sz. e. — *Takácsok* 1552. a v. t., 1589 pótlással sz. e. és 1615. sz. e. — *Kötélgyártók* 1552 és 1569-iki m. e. 1581 sz. e. és 1586. — *Kesztyűsök* 1577. sz. e. — *Molnárok* 1577. 1595. 1615. 1619 (1769. h. más.). — *Borbély legények* társaságot alkotnak 1580-ban, 20 pontból álló szabályzatuk van. — *Rézművesek* 1585 B. Zs. m. e. 1622. Bn. G. — *Fazekasok* 1589 sz. e. — *Kádá-*

rokat illetőleg 1596. B. Zs. priv., melyben a beszterczei papoknak donga- és hordó-készítési régi jogát megerősíti és a beszt. bírákat és pintéreket eltiltja attól, hogy őket a mesterség űzésében háborgassák (cz. b. í. kiadta *Teutsch*: Urk. b. der ev. Landeskirche A. B. in Sieb. N.-Szeben 1862 I. 247. l.) — *Késések* 1665 és külön 1747 sz. e. 1764. pótlással sz. e. — *Ácsok* 1775. — Ld. *Kolozsvár, Nagy-Szeben és Szász-egyetem*.

BRASSÓ. — *Timárok* 1478-ban alakítanak czéhet; 1673. A. M.; az 1689. tűz által elpusztult czéhszabályokat 1697-ben újítják meg (1769. h. más.). — «*Weissgerber*» 1657 és 1690. — *Szücsök* 1513. II. U. és 1519 II. L. priv. m. e. 1735 III. K. — 1586. priv. B. I. — 1614. — *Vargák* kiváltságai, melyet II. U. nyertek m. e. 1520 II. L., 1578. B. Zs. s az 1689-iki tűz után megújítva 1692. I. L. (egyben). — 1629 l. és n. — 1656. m. e. 1725. v. t. — 1665. A. M. — 1692. — 1701. — 1707. — 1754. M. T. — *Kádárok* 1523 II. L. priv. 1621. 1641. 1648—58—64—1695 (egyben); 1695 (1769. h. más.). — *Kovácsok* 1526 II. L., 1635 R. Gy. m. e. 1698. L.; 1628; 1725; és több, melyek a «szász egyetem» rovatában olvashatók. — *Asz-*

talosok 1532. 1621. 1641. 1655. 1716. és 1766-iki czéhszabályai (egyben); 1655—77. 1716—60—66. — *Fazekasok* 1564. 1589. 1619. 1753. 1761. — *Kerékgyártók* 1579 sz. e. magyar, m. e. 1620 sz. e. és 1641. R. Gy. által; 1579 a sz. e. német; 1617. v. t.; 1621. v. t.; 1654; 1679. sz. e. — *Ónművesek* (kannagyártók — Ziengisser) 1580. m. e. 1602. B. Zs. — *Szűgyártók* kiváltságai: 1590. 1610 B. G. 1624. 1629. 1654 R. Gy. 1715. 1753; (mind egyben). — külön: 1590; 1624; 1641. — (*Nyereggyártók* folyam. a k. sz.-hez 1653). — *Kötélggyártók* kiváltságai és szabályai: 1595. 1642. 1653. m. e. 1739 (1769. h. más.); 1662. A. M. — *Szabók* 1615 Bn. G., 1641 R. Gy. megerősítve 1736 III. K. által; az 1689. ápr. 21-iki tűzvész után kelt német szabályai 1751. más. — *Takácsok* 1615. 1713. 1764 (egyben); 1616. m. e. 1765. M. T.; az 1689-iki tűzvész által elpusztult megújítva 1693 a v. t. által; 1767 M. T. rendelete. — *Aranyművesek* (ötvösök) német czéhszabályai 1615. a sz. e. átírva és m. e.; legények rendtartása 1624-ből; Bethlen Gábor kiváltságlevele, hogy a hamis aranyból és ezüsből dolgozó mesterek műveit elkobozhatják (magyar); 1632. R. Gy. kiváltságlevele; 1656. német czéh-

levél a sz. e.-től. — *Üstművesek* «Kessler Zunft» 1615 sz. e. m. e. **1640** R. Gy. német és külön magyar példány. — *Esztergályosok* kiváltságlevele **1629** Bn. G., 1729 v. t. — 1710; 1721. a régiék megerősítése. — *Csontesztergályosok* (Bein-Drächsler) 1710 a v. t. — *Kőművesek* **1636**. R. Gy. kiváltságlevele; 1713 czéhszabályok a v. t. — *Posztósok* **1647** R. Gy. kiváltsága, **1651**. czéhszabályok m. e. **1702** (magyar) 1698 (német). — (A gombkötők, takácsok, vargák, posztósok, szabók, harisnyakötők, szűcsök panaszos feliratai és folyamodványai külön-külön a főkormányzékhez 1653-ból). *Kesztyűsök* 1657 és 1693 sz. e. — *Harisnya- és sál-* (Schallwaaren) *kötők* 1659. v. t. m. e. 1664 A. M. — *Késcsek* 1665.

1667. 1747. 1764-iki szabályai és határozatai a sz. e.-től (egyben). — *Fésűsök* az 1689-iki tűzvészkor elégett czéhszab. megúj. 1697. 1761-iki pótlással és h. más. — *Gombkötők* az 1689. tűzvésznel elégett helyébe 1716. — *Zsemlyések* (Weissbäcker) az 1689-iki tűzvészben elégettet megújítják 1721-ben. — *Lakatosok* 1690. v. t. — *Paszomántosok* 1694. 1697. és 1712. pótlással. — *Tölcséresek vagy bádogosok* (Trichtermacher oder Klampner) 1698. — *Mészárosok* 1699. *Pékek* 1714, 1735, m. e. 1750 a v. t. által. — *Könyvkötők* 1734. — *Parket-gyártók* (Perpeth oder Raschmacher) czéhe 1764. — *Festők* 1753 a v. t. — *Ácsok* 1768. — Ld. *Nagy-Szeben és Szász-egyetem*.

D

DICSŐ-SZENT-MÁRTON. (Kisküküllő vm.) — *Vargák* kiváltságlevele más városbeliek-

kel együtt 1573-ból és 1586-ból B. I.-tól — és 1667-ből. — Ld. *Gyulafejérvár és Meggyes*.

E

ECZEL, *Hetzeldorf*. (Nagyküküllő vm.) — Szabók, vargák, kádárok, fazekasok, ke-

rékgyártók, mészárosok, takácsok, kovácsok, ácsok szabadalom levele **1561**. J. Zs.

F

FEKETEHALOM, *Zeiden*. — (Brassó vm.) — *Takácsok* kiváltságlevele **1617** Bn. G. 1764

sz. e. — *Kerékgyártók* 1654 Brassó városától.

FOGARAS. — *Vargák* 1598.

Mária Krisztinától, m. e. 1730. III. K. — *Vargák és csizmadiák* 1605. 1607. R. Zs. m. e. Bn. G. által. — *Csizmadiák* 1622. magyar czéhszabályait m. e. Bn. G.; külön m. e. 1748. M. T. — *Fazekasok* 1614 Bn. G. — *Asztalosok és építészek* 1620

m.e. 1621. Bn. G. — *Szabók* 1634. R. Gy. — *Tímárok* 1643 R. Gy. m. e. 1730 III. K. — *Lakatosok és szíjgyártók* 1674 A. M. — *Nyeregyártók, szíjgyártók és tímárok* 1674 A. M. — *Kalaposok* 1683 a szász egyetemtől. — *Szücsök* 1703 I. Lipóttól.

G

GYULAFEJÉRVÁR. (Alsó-Fehér vm.) — *Szabók* 1568 a káptalantól, 1613-ban m. e. II. M. által, 1667-ben adják a *dicsőszentmártoniaknak* (e. k.) — 1596-ból névsorral (1718-iki más.); 1614 Bn. G.; 1641. R. Gy. (o. l.) — *Szabók és takácsok* czéhe 1594. B. Zs. 1641. R. Gy. és 1820. (cz. b. i.). — *Csizmadiák* 1602. B. Zs. m. e. 1624. Bn. G., 1634., 1654. R. Gy. (o. l. és cz. b. i.) 1715-ben adják a *szilágy-somlyaiaknak*. — *Aranyművesek* átveszik a *nagy-enyediek* B. Zs.-tól nyert cz. szt. m. e. 1607. B. Zs. — *Csiszárók és lakatosok* 1607 A. Zs. — *Szücsök* 1607 R. Zs. 1639 R. Gy. (cz. b. i.) 1639 R. Gy. (o. l.). — *Lakatosok, asztalosok, puskaművesek, sarkantyúsok* és a később csatlakozott *üvegesek* egyesült

czéhe 1607 R. Zs. ered., más. és n. ford. s 1806. a k. sz. kiadásában (cz. b. i.) — *Borbélyok* 1611. B. G. 1615. Bn. G. I. priv. és m. czéhszabályai (1769. h. más.). — *Mészárosok* 1628 Bn. G. 1651 R. Gy. 1673—76—78. A. M. (cz. b. i. és o. l. 1769-iki h. más.) — *Tímárok* Bn. G. és Bn. István által adományozott cz. szt. m. e. 1642. R. G. (cz. b. i.) — *Szíjgyártók* 1674 A. M. — *Gombkötők* 1675 m. e. A. M. — *Fazekasok* 1684 m. e. A. M. (o. l. és cz. b. i.) — *Pékek és molnárok* 1724-ben veszik át Buda városától (cz. b. i. és o. l.). — *N. vargák* 1752. M. T. (1779. más. o. l.) és 1762. 1823. I. Fer. (cz. b. i.). — *Kovács, kerekes és nyerges* egyesült czéh 1826. I. Fer. nevében a k. sz. (cz. b. i.).

K

KERESZTÉNYFALVA, *Neustadt* (Brassó vm.) — szász falubeli kovácsoknak 1585-ban Báthory

Zsigmond ad privilegiumot készítményeik bárhol szabadon való árulására (n. m.).

KÉZDI-VÁSÁRHELY. (Háromszék vm.) — *Mészárosokra* vonatkozó fő k. sz. rendelet **1810**.

KIS-SELYK, *Klein-Schelken*. (Nagy-Küküllő vm.) — *Takácsok* **1566**-ban, J. Zs. kiváltságlevele. — *Szücsök* **1579**. m. e. **1615** sz. e. — *Vargák* B. Kr. nyert kiváltságai m. e. **1589**. B. Zs. — *Kádárok* **1624**. Bn. G. — Ld. *Meggyes*.

KOLOZSVÁR. (Kolozs vm.) — *Tímárok* priv. **1464**. M. **1539**. Sz. J. **1558**. Iz. **1604** Bastától (egyben, **1787** h. más.); *Tímárok* dolgában hozott ítélet **1512—13**. Czéhszabályaik **1569**, **1597**, **1760**-iki pótlásokkal; **1680**. A. M. és **1745**. — *Báthory* Kr. ítéletlevele a *kolozsvári, brassai és besztercei* tímárokat illetőleg **1579**. — *Kovácsok* **1467**. v. t., kiadja a kolosmonostori convent **1468**-ban; **1477**-ben a v. t. nyert cz. szt. m. e. **1548**. Iz. **1568**. J. Zsigm. «A kovács czéhnek németről magyarra fordított articulussii» **1640**. (Az egész egyben **1769**-iki h. más.). — *Szabók* **1745**. a. v. t. **1561**. J. Zs. **1769**. (1788-iki más.) **1776**. — *Kádárok* **1507**. a v. t. m. e. **1609**. B. G.; **1561**. v. t. m. e. **1609**. B. G. — *Fazekasok* **1512**. **1517** v. t. **1523**. **1617**., **1727**., **1748**. (1769.más.) — *Szíjgyártók* **1515**. v. t. m. e. **1582**. és **1642**. R. Gy.; **1737**. a. v. t. m. e. a. szíjgyártók ma-

gyar szabályait. Függelékben **1743**-ból a szíjgyártók és tímárok között kelt, «a bőrök megvásárlására való compositió.» — *Esztergályosok* **1532**. v. t. — *Kerékgyártók* **1539** v. t. — **1839**. — *Mészárosok* **1559**. v. t. **1561**. v. t. m. e. **1569**. J. Zs. **1576** B. Kr., átírja és m. e. **1699** L., **1771**. pótlással. — **1755** M. T. — «*Hentellér mészárosok*» a kik czéhen kívül állottak **1726**-ban alakitanak társulatot s nyernek a v. t. szabályokat (1750. más. és m. e.) — *Aranyművesek* **1561**. m. e. **1609**. B. G. **1758**. pótlással (1769 és 1788-iki h. más.) — *Borbélyok és sebészek* **1586**. a v. t., m. e. **1590**. B. Zs. — *Takácsok* **1619**. v. t.; új czéhszabálytervezet az összes erdélyi takácsokkal együtt **1726—27**. — *Lakatosok* **1620** v. t. — *Költésgyártók* **1625** v. t., m. e. Bn. G. — *Szappanosok* **1637** a v. t. **1641**. R. Gy. — *Csizmadiák* **1560**. R. Gy. m. e. **1692**. Bánffy György kormányzó és **1699**. L. — *Asztalosok* az 1655-iki tűzvészkor elégett helyébe **1656**. R. Gy. m. e. **1703**. L.; ugyanczok kiadva **1714**. a kolosmonostori convent által — *Szücsök* **1628** L. **1753**. M. T. pótlásával — *Posztósok* **1701**. — «*Fésűsök*» **1711** v. t. — *Halászkok* **1721**. v. t. — *Gombkötők* az 1725-iki tűzvész által elpusztult helyébe

1758 M. T. — *Vargák* 1752 (1781. más.) — *Rézművesek* **1763** v.t. — *Nyereggyártók* **1776**-ban erősítették meg cz. szt. — *Zsemlyesütők* **1777**. — *Kalaposok* **1778** v. t. — *Kéményseprők* **1819** (o. l. k. o.). — (Ld. *Jakab Elek*: Kolosvár történetét. *Deák Farkas*: a kolosvári ötvös legények strike-ja 1573 és 1576-ban. Akad. Ért. XIII. k. — *Deák Farkas*: Rajzok a kolosvári ötvös czéh életéből 1550—1650. Századok 1886. évf. 563. l. — Ld. *Maros-Vásárhely* 2. jegyzet, *Nagy-Szeben* és *Szász-egyetem*.)

KÖHALOM. *Reps.* Nagy-Küküllő vm.) — *Kádárok* 1491. II. U., n. ford., 1752. — *Fazekasok* 1569 sz. e. 1580. pótlással. — *Mészárosok* 1570. J. Zs. 1757. — *Kerékgyártók* 1580. 1589. 1679. sz. e. — *Molnárok* 1582. — *Szabók* 1615. Bn. G. m. e. 1641. R. Gy., (1787. más.). — *Vargák* 1622 m. e. — *Szűcsök* 1649. R. Gy., n. ford. — *Szűgyártók* 1776.

KRASZNA. Ld. *Zilah*.

KÜKÜLLÖVÁR. (Kis-Küküllő vm.) Ld. *Meggyes*.

M.

MAROS-UJVÁR. Ld. *Meggyes*.

MAROS-VÁSÁRHELY. (Maros-Tordavm.) — *Mészárosok* 1493-ban nyerik Losonczy Bánffy László erdélyi vajdától kiváltóságlevelüket, Görgényből keltezve, m. e. 1538. Sz. J. (ered. perg. cz. b. í. és o. l.); ugyancsak m. e. 1717. Kornis Zs. gub. és 1781. III. K. által; régebbi magyar czéhszabályok m. e. 1720. 1858 és 1769-iki más. — (Jegyzőkönyvük 1680 óta van meg, a cz. b. í. szerint.) — *Szűcsök* 1520-ban veszik át Szebentől, 1608. m. e. B. G., átírja 1764. M. T. — Jegyzőkönyvük 1629-n kezdődik (cz. b. í.). — 1608 v.t., 1608. B. G., a báránypörökről való rendelet 1611.

1747-ben a szűcsök érdekében sz. az örmények ellen szóló rendelet. Mindezeket átírja és m. e. 1747. M. T. (1788-iki más. o. l.). A szűcsökre vonatkozó fok. sz. rendelet 1772 (o. l.). — *Szűgyártók* kiv. 1537. Sz. J., cz. sz. 1657. v. t. (cz. b. í.) — 1615. Bn. G. — A szűgyártók v. t. nyert cz. szt. m. e. 1676. A. M. (1788. más.). — *Kötélverők* 1579. B. Zs. m. e. a használt cz. szt.; 1684-ben összeállítva a czéhszabály a «régii iratokból» (cz. b. í.). — 1589. B. Kr. kiadva 1781; 1769. kiadás; 1788. más. (o. l.). *Lakatgyártó* czéh 1581. B. Zs. 1653. R. Gy. Jegyzőkönyvük 1649—1672 (cz. b. í.) — 1653. R. Gy. (o. l.). — *Sza-*

bók kiváltságlevele **1586**. B. Zs. m. e. régi czéhlevelöket, **1620—28**. pótlásokkal és feljegyzésekkel **1692**-ig. — **1632**-ből «a tárgylövésről» (t. i. czéllövésről) szóló articulusok» 17., (o. l.). — *Timárok és vargák* régi czéhszabályait m. e. B. Kr., azután **1584**-ben B. Zs. és **1716** III. K. **1744**-iki átíratban és újabb pótlásokkal **1788**-ig; — külön **1700**-ból is. — «A becsületes tímár és varga privilegizált czéhnek privilegiuma, patentálissai és constitutiójának copijája» összeíratlak **1788**-ban (o. l.) — *Vargák* (magyar tímárok) **1584**-ben az udvarhelyi vargákét veszik át B. Zs. átírásában, m. e. **1607**. R. Zs. és **1716** III. K. Pecsétjük **1623**-ból (cz. b. í.) — *Kérékgyártók* **1601.1651** s **1667**-ből **1768**-ig feljegyzésekkel; külön **1640. 1779**.

és **1788**.más. (o. l.). — **1609** B. G. Jegyzőkönyvük **1620—1784**-ig (cz. b. í.). — *Kádárok* **1607**-ben egy czéhet alkotnak a *kerekesekkel* és *asztalosokkal*;¹ **1633**-ban elegenden lévén magokban is, megengedetett nekik, hogy «egy kiváltképen való czéhet tarthassanak». Megvanak ez időből «a kádár czéh-mesterek regulái» és a «köz-kádárok regulái» (1769. kiadvány). — *Csiszár, lakatos, szíjgyártó, nyereg- és paizsgyártó* czéh m. szabályait m. e. **1615**. Bn. G. **1762** M. T. (1788. h. más. o. l.). — Csiszárók és paizsgyártók **1615** Bn. G. (a szíjgyártók leveles ládájában M.-Vhelytt. — cz. b. í.) — *Nyereggyártók* **1615** Bn. G. (1762. más. o. l.). — *Nyereg- és szíjgyártók* **1652** v. t. **1653**. m. e. R. Gy. — **1657** v. t. **1668** m. e. A. M. —

¹ «A. D. 1601. midőn országunknak hada Goroszlánál B. Zs.-fej. idejében Básta Györgytől és Mihály vajdától megveretett volna és országúl nagy veszedelemre jutottunk volna és mi is M.-Vásárhely városúl felprédáltattunk volna (kit isten büntetésül bocsátott vala ránk!) és a megmaradott városi nép ide s tova városokra, falukra, tanyákra, kik pedig erdőkre és idegen népek közé hanyattatunk volna és mindenkétől unásba, gyűlölségbe jutottunk volna, — kit látván városunk eleji és tanácsai és azt is meggondolván, hogy akármilyen kicsiny erősség is veszedelem üdőben mily igen jó volna: egy akaratból azért istennek segítségéből *kezdék építeni város közönséges költséggel az templom környül való törpe kerítést és falat in a. 1602 és az hazatelepedett népet, czéhokat bástyákra, vártákra czirkálásnak okájért elosztván, közönséges akaratból kerekesekeket és kádárokat és asztalosokat parancsolták volt, hogy egy czéhbe álljanak.*» (A czéhszabály bevezetéséből, o. l.)

Fazekasok 1616-ban veszik át az *udvarhelyiek* m. szabályait, melyeket ők a v. t. m. e. Bn. G. kaptak, m. e. és pótolva 1642 és 1765. M. T. — *Borbélyok* B. Zs. idejéből származó, de elveszett szabályaikat 1628-ban adja ki újra a v. t. és m. e. Bn. G. — *Késések* 1629. Bn. G. 1651. m. e. R. Gy. (1788. más.). — *Csizmadiák* 1629 Bn. G. 1651 m. e. R. Gy. (cz. b. í.) — Czéhszabály 1651-ből, «mely condáltattott a m.-vásárhelyi becsületes csizmadia czéh directiójára» (o. l.). — *Aranyművesek* 1632. v. t., 1632-ben m. e. R. Gy. (1788. más.). — *Kovácsok* 1641-ben újítják meg a v. t. által «az ország pusztulása idején (1601-ben) elveszett» czéhszabályukat, 1642-ben m. e. R. Gy., 1758. új szabályokkal pótolják. A cz. sz. után következnek «a czéh-mester reguláji,» «köz kovácsmesterek regulája,» «dékányok regulája,» végül «törvények,» a v. t. m. e. 1758-ban (1788. h. más.). — 1642 R. Gy. (cz. b.

í.). — *Gombkötők* «1670., m. e. 1676. A. M. cz. b. í.). — «*Vaginarii vulgo hüvelygyártók*» 1730. v. t. (1788. más.). — *Szappanosok* 1749. — «*Szántó czéh*» 1751. szabályait kiadta gr. Mikó Imre Erd. tört. adatok 114. l. (A czéhek érdekes panaszos levele és felterjesztése olvasható az o. l. íratái közt 1779-ből a várostanács ellen a főkormány-székhez, aláírva és megpecsételve 11 czéh előjárói és pecsétje által.) — «*Boldogaszony*» czéh (betegsegélyző, és temetkezési egyesület) 1782-ben. kap a v. t. 27. cikkben szabályokat (1788. h. más.). — *Fésűsök és esztergályosok* 1783. erősítetik meg a v. t. által régi szabályaikat, melyeket előmutattak. — *Asztalosok* régi cz. sz. 1788. hit. más. és 1819. más. (eredetileg, mint fennebb látható, 1602—1633. együtt voltak a kádárokkal és kerekesekkel.) *Kéményseprők* 1819 (o. l. k. o.). — *Kőművesek* 1824. (o. l.).¹

MEGGYES. — *Tímárok* és var-

¹ NB. A *kordoványos* (oláh tímár) czéh 1800-ig együtt volt a csizmadiákkal; ekkor vált meg s nyerte a k. sz. által 1805-ben kibocsátott 53 pontú rendszabályokat. Van a czéhnek egy régi «*legények szabályait*» tartalmazó könyve, a melyből kiténik az is, hogy Bethlen Gábortól privilegiuma volt.* — A *kalapos czéh* a kolozsvári süveggyártó czéhvel volt társaságban s annak törvényeivel élt emberemlékezet óta. Oda fizette czéhbe-állaskor pénzét, de mesterasztallal csakis helybeli társainak tartozott.* — *Kőművesek* 1832-ben hozatnak Nagyszebenből szabályokat, átírják saját szükségük szerint s kiadatják a k. sz. által. Innen kezdve

gák kiváltságlevele 1471-ből M. — *Timárok* külön 1520. II. L. 1579. B. Kr., 1584. sz. e. Nagy-Szebenből. — *Vargák* cz. sz. 1575. 1690. és 1692. külön-külön sz. e. A *Meggyes*, *Berethalom*, *Rihonfalva* (Riomfalva), *Musna*, és *Kis-Selyk* városokban levő *vargák* szabadságlevelét, melyet a sz. e.-től 1589-ben n. kaptak. 1591-ben m. e. B. Zs. — A *Meggyes*, *Küllővár*, *Dicső-Szent-Márton*, *Szent-Miklós* városokban és *(Maros)-Újvár* birtokán levő *vargák* kiváltságlevele Báthory Istvántól 1573-ból és 1586-ból Krakkóból. Mindezeket m. e. 1619. Bn. G. — *Kádárok* kiváltsága Megyesen és a hozzá tartozó két székben 1525. II. L. 1570. J. Zs. 1575. B. I.

1577. B. Kr. 1583 B. I. (1778. h. más.). — *Molnárok* (Megyesen és *Nagy-Selyken*) I. 1537 v. t. (latinul és németül), II. 1587. III. 1594. 1736-iki m. e. záradékkal kinyomtatva 1767-ben. — *Takácsok* 1536. sz. e. átírva és m. e. 1589. sz. e. és 1616. (1769. más.). — *Lakatosok* 1551. sz. e. — *Szűcsök* 1581 B. Zs. 1628. m. e. Bn. G. (1769. más.). — *Szabók* 1587 sz. e., 1593 Kolozvártól veszik át, 1731. sz. e. (1787. más.). — *Esztergályosok* 1590. — *Kézművesek* 1595. B. Zs. nyert kiváltságlevele. — *Asztalosok* 1601. — *Posztósok* 1631. R. Gy. — *Kalaposok* 1683 sz. e. — L. *Szász-egyetem*.

MUSNA. Ld. *Meggyes*.

a város senátorai, notabilitásai közül sokan beállottak a czéh tb. tagjaiul: fizettek féltaksát, adtak szerszámokat s ezért halálukkor a czéh tartott díszőrséget ravataluk körül s a czéh ásta meg sirjukat és temette el őket.* — A *pléhes és üveges* czéhek egyesülve voltak a lakatgyártókkal.* (Ld. fennebb.) — Az *aranyműves*, úgyszintén a *földművelő* czéhek írásai az 1876. évi tűzvészkor pusztultak el.* (Lásd fennebb).

A *-gal jelölt utóbbi feljegyzések ifj. *Petelei* Istvántól származnak a cz. b. í. között, a ki a cz. b.-nak a többi adatokat is szolgáltatva, mindössze 22 czéhet számítván M.-Vhely területén (a mi összeállításunk szerint 30-nál is több volt.) Ő, mint megjegyzi, az *asztalos* és *fazekas* czéhek írásaihoz a czéhmesterek féltékenykedése miatt nem tudott hozzá jutni. — Ld. ugyancsak *Petelei* István rövid értekezését «A m.-vásárhelyi czéhek házi szokásairól.» Századok 1878. 94. l.

N

- NAGY-DISZNÓD. Ld. *Nagy-rok* 1676., 1579. — *Kerékgyártók* 1538. sz. e. — Ld. *Meggyes*.
- NAGY-ENYED. (Alsó-Fehér vm.) — *Szabók* 1521. 1555. 1585 B. Zs. 1765. M. T. (1787. más.). — *Vargák* 1524 J. Zs. m. e. 1589. B. Zs. (1769. más.) 1543. a fejevári káptalan kiadványa; 1683. A. M. — *Tímárok* 1565. J. Zs., 1575 B. I. 1632. R. Gy. 1683. A. M. (1767-iki h. más.); külön 1643 R. Gy. — *Kerékgyártók* kiv. 1583. B. I. átírva és m. e. 1637. — *Csizmadiák* kiv. I. 1595. B. Zs. 1632. R. Gy., czéhlevelük 1703. L. a mesterek esküjével. — *Aranyművesek* B. Zs.-tól kapták czéhlevelüket, ugyanazt adja 1607-ben R. Zs. a *gyula-fejeváriaknak*. — *Borbélyok* 1602-ben szerezték a czéhet, melyet 1605. Bocskay I. és R. Zs. m. e.; a czéhszabályok megvannak 1613-ból is, «a legények articulussai»-val együtt; ismét «renováltatott» 1725. (1787. h. más.). — *Szűcsök* 1609. B. G. 1624 m. e. Bn. G., 1638. R. Gy. (egyben); 1640 sz. e.-féle; 1765 M. T. — *Fazekasok* 1648. R. Gy., 1684. A. M. — *Gombkötők* 1744. m. e. M. T.
- NAGY-SELYK, *Marckt-Schellen*. (Nagy-Küküllő vm.) — *Vargák* 1576 sz. e. — *Kádár*
- NAGY-SINK, *Gross-Schenk*. (Nagy-Küküllő vm.) — *Kerékgyártók* 1539 sz. e. (1787. más.), 1586. B. Zs., 1741. — *Vargák* 1564 (eredeti), 1580. B. Kr., m. e. 1624 Bn. G.; 1590 n. — *Varga, szabó, kádár, kovács, kerékgyártó és szűcs* mesteremberek kiv. I. 1590. B. Zs. — *Kézművesek czéhleveleit a szent-ágotiakkal* együtt, melyeket 1583. és 1615-ben a szász egyetemtől kaptak m. e. 1637 R. Gy. — *Szűcsök* 1669. kapják Nagy-Szebenből (1769. más.).
- NAGY-SZEBEN, *Hermannstadt*. (Szeben vm.) — *Vargák* (Schuhmacher) kiváltság levele és czéhszabály kivonata 1455-ből V. Lászlótól, 1491. II. U. (n. más.) 1515. 1518. 1520. II. L. 1539 sz. e. 1551. n. czéhszabályok. 1572 J. Zs., 1583. B. I. 1587 sz. e. 1588. B. Zs. m. e. a n. czéhszabályokat, és 1588. B. Zs. latinul, 1598. sz. e. 1606. 1649. sz. e. 1650. R. Gy., 1678. 1686. 1692. 1712. 1719. 1725. III. K. 1752. M. T. 1759. sz. e. — *A nagy-szebeni, brassai, besztercei és kolozsvári vargákat* illető ítéletével II. Ulászlóra hivatkozással 1520. II. L. —

Vargák, tímárok és szijgyártók II. L. és B. Kr. kiváltságaira hivatkozással 1619. — *Német vargák* czéhszabályait 1754. megerősíti M. T. — *Posztószövők* 1462. M. m. e. 1682. A. M. s 1753. M. T. — *Posztószövők* (panni grisei textores) a *brassai* és nagy-disznódiakkal együtt 1547. átírja és m. e. 1729. II. K. — *Posztószövők* 1566. J. Zs. 1575. 1657. — *Posztó-szövők és szijgyártók* Szebenben, Brassón és Nagy-Disznódon, régi n. czéhszabályaik más. 1769-ből. — *Szabók* 1485 (1714. más.) 1615. Bn. G. m. e. 1641. R. Gy. (1769. más.) — *Kerékgyártók* 1490. sz. e. 1539. 1579. 1633. 1674. sz. e. 1679. sz. e. (1769. más.). — *Aranyművesek* kiv. I. 1504. II. U. — *Szücsök* 1513. II. U. m. e. 1519. II. L. (későbbi más.), m. e. Izabella királyné is. — *Lakatosok* 1520 (n. más.). — *Takácsok* 1536. sz. e. 1580. sz. e. 1615. sz. e. 1619. sz. e. — *Ácsok* 1540. — *Kőművesek* 1552-re hivatkozva 1736. — *Kalaposok* az 1554-iki m. e. 1683. és 1765. — *Mészárosok* 1570. J. Zs. 1589. m. e. B. Zs. 1712—15. — *Kötélverők* 1578. sz. e. 1581. — A Nagy-szeben széki *molnárok* 1581. sz. e. 1615. sz. e. 1745. — *Eszter-*

gályosok 1582 a v. t. — *Csizmadiák* 1587. sz. e. m. e. 1588. B. Zs. 1619. Bn. G. — *Csizmadiák* folyamodványa a főkormányszékhez 1760-ban. — *Asztalosok* 1631. — *Szijgyártók* 1648. — 1653-ban a következő *czéhek vannak előszámlálva*: gyapjú-szövő, fehér-sütő, paszomántos, lakatos, fazekas, posztó-szövő, német varga, kötélverő, csizmadia, takács, szabó, hüvelygyártó, késes, rézműves, kerékgyártó, nyereggyártó, cserepes (Ziegler), ács, őnműves, szijgyártó, kovács, parchetgyártó (Parpetmacher) és szücs czéh. — *Fésűsök* 1663. v. t. 1665. sz. e. — *Szappanosok* 1666. sz. e. — *Cserepcsek* 1685. 1774. *Harisnyakötők* 1724 sz. e. — *Parchetkészítők* (Parpet- und Raschmacher) czéh Szebenben és Brassón 1746. sz. e. — *Késesek* 1747. 1767-iki pótlással sz. e. — *Nyereggyártók* k. n.; új czéhszabály tervezetüket 1761-ben mutatják be a főkormányszéknek, mely azt megerősíti, ugyancsak 1762. M. T. — *Pékek* 1764. sz. e. — *Kádárok* k. n., 1769-iki más és m. e. — *Parókacsinálók* 1788. más. — *Kéményseprők* 1819. (o. l. k. o.). — Ld. *Szász egyetem.*

P.

PRÁZSMÁR, *Tartlau*. (Brassó 1771. a sz. e. — *Takácsok* vm.) — *Kovácsok* 1631. és 1644. Brassótól veszik át.

R.

RIOMFALVA, «Ryhonfalva», *Reichsdorf*. (Nagy-Küküllő vm.) — *Kerékgyártók* 1561. J. Zs. — Ld. *Meggyes*.

ROZSNYÓ, *Rosenau* (Brassó vármegye). — *Takácsok* 1619. 1721. — *Kerékgyártók* 1620-iki cz. sz. 1718-ban elégvén, 1723-ban kölcsönöznek új szabályokat Brassótól.

S

SEGESVÁR, *Schässburg* (Nagy-Küküllő vm.). — *Vargák* Nagy Lajos királytól kapott kivált-ság levelének m. e. 1411. Zsigmond király által (1769-iki más.); 1520. II. L., 1666. — *Timárok* 1376. Nagy Lajostól a többi szászokkal együtt nyert kiv. l. m. e. 1496. II. U. által (1778-iki más.); 1640. sz. e. 1690. — *Vargák és timárok* között hozott ítéletével 1515. II. U. — *Kovácsok* 1478-ban alakúlnak czéhvé. cz. szt. 1614-ben renoválják. — *Kerékgyártók* 1490., 1539. sz. e. (1778-iki más.). — *Szijgyártók* 1510. l. bevezetéssel és záradékkal, 1706. (1788. más.). — *Nyereggyártók* cz. sz. 1510. latin bevezetéssel, németül, v. t. — új czéhszabály-tervezete 1760. — *Szücsök* kiv. l. 1513. II. U. és 1519. II. L. (1769. n. más.) 1634. R. Gy. 1640. sz. e. — *Takácsok* 1536. sz. e. 1589. sz. e. 1615. sz. e. — *Ácsok* 1540. — *Aranyművesek* 1561. sz. e. 1615. sz. e. — *Kötélgyártók* 1567. v. t.; 1624. Bn. G. átírja 1662. A. M, 1685. A. M. — *Kesztgyűsök* 1568. sz. e. 1770. = *Ónművesek* 1568. sz. e. — *Szabók* 1568. J. Zs. m. e. 1577. B. Kr. által. — *Molnárok* 1587. cz. szt. m. e. 1588. B. Zs., 1597. v. t. 1621. m. e., 1671. — *Fésűsök* 1589., 1614. kiv. l. v. t. 1619. cz. sz. — *Asztalosok* 1631. 1766. — *Lakatosok* 1643. sz. e. — *Szappanosok* 1663. 1712-iki m. e. — *Késesek* 1665 és külön 1747. sz. e. — *Kádárok* 1677. sz. e. 1752. sz. e. — *Paszomántosok* 1678. — *Kalaposok* 1688. 1740. sz. e., — *Posztósok* 1712. sz. e. — *Gombkötők* 1714-ben veszik át a szász egyetem 1709-iki cz. szt. — *Kőművesek* 1757. sz. e. — *Réz-művesek* «der Meister und Lehr-

jungen Gebühr» 1788. más. — Ld. Szász-egyetem.

SZAMOS-ÚJVÁR (Szolnok-Do-boka vm.). — *Kordoványosok* 1736. III. K. — *Asztalos, lakatos és üveges czéh* 1839. m. e. régi szabályait. — *Csizma-diák* cz. szt. mesterekről, legényekről, inasokról külön-külön 1840-ben terjesztik m. e. végett a kormányzékhez.

SZÁSZ-RÉGEN, *Sächsisch-Reen* (Maros-Torda vm.). — *Csizma-diák* 1560. sz. e., m. e. Bn. G. és 1675. A. M., 1728. III. K. 1730. pótlással. — *Szabók* 1580. B. Kr. 1585. sz. e. (1787. n. más.). — *Szűcsök* 1640. sz. e. — *Mészárosok* 1641. R. Gy. — *Szűgyártók* 1654. — *Takácsok* 1669. — *Fazekasok* 1670. sz. e. s a v. t. — *Kovácsok* 1699. m. e. 1730. — *Kádárok* 1713. sz. e. (m. e. 1787. más.). — *Kötélverők* 1725. (1787. pótlással és más.). — *Asztalosok* 1728. — *Fésűsök* 1730 v. t. (1787-iki más.). — *Lakatosok* 1731. — *Késesek* 1769. v. t.

A SZÁSZ-EGYETEM általános kiváltságai és czéh-szabályai a hét és két szász szék és az öt szász város (Szeben, Brassó, Besztercze, Meggyes, Segesvár) területén lévő czéhek számára. — A szász húsárúsok, pékek, tímárok, nyereggyártók, vargák, kovácsok, keztyűsök, ké-

sések, kalaposok, kötélgyártók, mészárosok, takácsok, szabók, kádárok, fazekasok czéh-szabályzata kelt Szebenben 1376-ban latinul (melyet Nagy Lajos király is megerősített), átírja és m. e. 1496. II. U. (kiadva a *segesváriaknak*, 1788-iki h. m.). — Nagy Lajos czéh-levéle a szász kézműveseknek 1376-ból, kiadja és m. e. a tímárok számára 1496. II. U., 1520. II. L., 1579. B. Kr., 1692. sz. e., 1730. III. K. (egyben). — *Tímárok* cz. sz. külön 1692. sz. e. — *Takácsok* 1487. 1568. 1615. 1619. sz. e. (egyben); 1536. sz. e. 1552—56—85—89. 1615. sz. e. (egyben); takácsok új czéh-szabály tervezete és különféle iratai, kimutatások a munka eredményéről stb. a kormányzékhez 1726—27. (Nem csak a szászok, de az összes erdélyi takácsokat illetőleg). — *Kovácsok és kézművesek* kiv. l. a hét és két szász székben 1489. Mátyástól Bécsből kelteve (1769. más.). Kovácsok és késesek II. U. és II. L.-tól nyert szabadalmait m. e. 1528. I. Ferd. 1638. R. Gy. — *Kovácsok* kiváltságai és cz. sz. 1489. M. 1507. II. U., 1526. II. L., 1528. I. Ferd., 1538. Sz. J., 1635. R. Gy. és 1651. (mind egyben). Kovácsok 1493-ban II. U.-tól nyernek szaba-

dalmat, hogy szabadon árulhatnak kaszákat, fejszékét és késeket. Kovácsok kiv. l. 1507. II. U., 1526. II. L., 1538. Sz. J., 1588. B. Zs., 1635. R. Gy. (egy példányon). — Kovácsok kiv. l. és cz. sz. 1526. II. L., 1627. sz. e. 1635. R. Gy., 1698. L. (egyben). — 1526. II. L. 1527. I. Ferd. — 1540. sz. e. — 1569. sz. e. — Kovácsok kiv. l. 1574. B. I., 1588. B. Zs., 1599. B. A., 1617. Bn. G., 1638. R. Gy., 1680, A. M. (m.-ről n.-re ford.) m. e. 1698. I. L. (Mind egyben). — *Késművesek* 1747. 1764-iki pótlással. — *Szűcsök* 1489. M., 1513. II. U., 1519. II. L., 1559. Iz., 1558. B. Zs. (l. és n.). — 1640. — 1643. R. Gy. — l. és n.) — 1772 M. T. — *Nyereggyártók* 1502. sz. e.; új czéhszabály tervezete 1760. — *Vargák között* (Szeben, Brassó, Besztercze és Kolozsvár városában) ítélet-levél 1518. II. L.-től. — *Vargák* 1560. — 1567. n. szabályait m. e. B. I. és 1588. B. Zs. — 1572. sz. e. — az 1587-ikét m. e. 1588 B. Zs. és 1619. Bn. G. 1579. — cz. sz. m. e. 1752. M. T. — *Esztergályosok* 1536. — 1590. — *Szűgyártók* 1536. (1787-iki más.); 1648. 1641. — *Kerékgyártók* 1539. — 1540. — 1620. m. e. 1641. R. Gy. 1679. — *Fazekasok* 1539. — 1564. — 1589. — «Topfferzunft» 1704. — *Szabók* 1039. — 1615. m. e. 1641. R. Gy. — 1587. m. e. 1736. III. K. — 1631. — 1769. Bécsből. — *Keztyűsök* 1540. 1568. 1598. 1760. M. T. rendelete. 1770. — *Lakatosok* 1540. 1582. B. Zs. 1580. 1640. — *Borbélyok* (az öt szász városban) cz. sz. 1550. Izab. m. e. 1583. B. Zs. — 1560. 1562. sz. e. 1615. 1616. — *Kalaposok* 1554. m. e. 1683; — 1740. — *Aranyművesek* cz. sz. 1560. sz. e. — 1561. — 1710. — 1728. az összes szász aranyművesek véleménye a k. sz. ama tervezetére, mely által őket a takács czéhvel egyöntetűvé akarták tenni. — *Önművesek* 1568. — 1580. cz. sz. m. e. B. Zs. — *Rézművesek* (az öt szász városban) 1582. sz. e. 1584. sz. e. — 1585. B. Zs. kiv. l.-ét m. e. 1622. Bn. G. 1681. A. M. (l. és n. péld.). — *Üstkovácsok* (Kässler-Schmied) 1582. sz. e. — 1615. sz. e. m. e. 1640. R. Gy. — *Molnások* 1587. — *Kádárok* 1587. cz. sz. m. e. 1588. B. Zs. — 1589. m. e. 1631—52. (1769-iki h. más.). — 1615. Bn. G. — 1713. — *Ácsok* 1589. — 1653. — *Asztalosok* 1630. és 1660. — *Posztószövők* 1634. 1657. — 1695. — 1757. — 1765-ben a sz. e. gyűlésén külön szabá-

lyokat alkotnak a mesterekről, legényekről, inasokról és külön a czéhről. — *Kömüvesek* iratai 1653-ból. — *Fésűsök* cz. sz. m. e. 1665. — *Hüvelygyártók* (Scheidemacher) 1678. sz. e. átírva 1691. 1772—75. pótlással. — *Gombkötők* 1709. — *Fehérsütő-pékek* új szabályai 1710. — 1760. — *Paszomántosok* (Fronsenmacher) 1714. — *Kötélverők* 1723.

SZÁSZ-SEBES, *Mühlbach* (Szeben vm.). — *Mészárosok* 1570 J. Zs. — *Takácsok* 1572. sz. e., új czéhszabály tervezete a m. sz. végéről (1788. más.). — *Kádárok* 1752. sz. e. — *Kovácsok* 1761. 1780. — *Fazekasok* 1762 v. t.

SZÁSZVÁROS, *Broos* (Hunyad vm.). — *Fazekasok* 1539. sz. e. 1704. 1740. — *Mészárosok* 1570. J. Zs. — *Szücsök* 1589. sz. e. 1769. sz. e. — *Szabók és nyírők* 1612. B. G. m. e. 1615. Bn. G. 1643. R. Gy. — *Takácsok* 1632. a v. t.-tól, 1728-ban iratnak le az elronyolott példányról újra (1787. h. más.). — *Csizmadiák* 1692. — *Kerékgyártók* 1717. 1732. sz. e.).

SZENT-ÁGOTA, *Agnetheln* (Nagy-Küküllő vm.). — *Szabók* 1539-iki czéhszabályait m. e. 1845. V. Ferd., külön 1631-ből. — *Keztyűsök* 1540. sz. e. —

Kerékgyártók 1569. sz. e. 1586. m. e. B. Zs. — *Kézművesek* a sz. e.-től nyert czéhleveleit 1583. 1615-ből m. e. 1637. R. Gy. — *Vargák* 1614. — *Kádárok* a sz. e.-től nyert 1624. Bn. G. által m. e. cz. szt. 1637. m. e. R. Gy. (1769. h. más.). — *Szücsök* 1640. sz. e.

SZÉKELY-UDVARHELY (Udvarhely vm.). — *Fazekasok* 1572. m. e. 1613. Bn. G. — 1642. R. Gy. — *Timárok és vargákét* m. e. B. Kr. 1584. B. Zs. 1744. M. T. — *Lakatosok és csiszárok* 1613. Bn. G. — *Szücsök* 1613. Bn. G., 1628. Bn. G., 1636. R. Gy. (külön-külön és 1787. h. más.). — *Mészárosok* 1630-ban alkotnak czéhet, cz. sz. megvan 1697-ből (1778-iki más.). — *Csizmadiák* 1635. R. Gy. m. e. 1743. M. T. (eredeti). — *Fazekasok* 1685. A. M. m. e. 1737-ben III. K. — Ld. *Marosvásárhely*.

SZENT-MIKLÓS (Káposztás? Maros-Torda vm.). Ld. *Meggyes*.

SZILÁGY-SOMLYÓ (Szilágy vármegye.). — *Szabók* 1696. Bánffy György kormányzótól, m. e. 1696. I. L. által. — *Fazekasok* 1764. — *Szücsök* 1769., kérényé a kormányzékhez 1804. — *Guba-takácsok, asztalosok és lakatosok* cz. sz. 1830—32-ből a v. t.

T

TASNÁD (Szilágy vár-
megye). — *Szücsök, kötélverők,
szíjgyártók* 1837. a közbirtokosok
beleegyezésével a szolgál-
bírótól nyernek czéhszabályo-
kat (er.).

TORDA (Torda-Aranyos vár-
megye). — *Szücsök* az 1555.
«országbeli szücsök constitu-
tioira» hivatkozva 1629. e. m.
Brandenburgi Katalin f. a.
által cz. szt. s 1640. R. Gy.
külön (és egy 1787. más). —
Vargák 1642. m. e. R. Gy. (a
gyulafehérvári káptalan 1722.
kiadványa). — *Timárok* czéh-
szabályait 1643. e. m. R. Gy.,
legújabbán 1847-ből. — *Timá-
rok és vargák* 1742. — *Mészá-*

rosok 1642. R. Gy. m. e. 1676.
A. M. 1717. III. K. (a fehérvári
káptalan 1771. kiadványa).
Mellette «A tordai mészáros
czéhnek a henteskedésről való
contractusa a várossal 1778.»
Czéhszabályaik 1788-ból. —
Szabók a régi magyar kirá-
lyoktól és erdélyi fejedelmek-
től kapott privilegiumait m.
e. 1643. R. Gy. — *Csizmadiák*
R. Gy.-tól nyert cz. szabá-
lyait 1718. m. e. III. K. 1753.
ó- és új-tordai csizmadiák
cz. sz. 1811. a k. sz.-tól. —
Szíjgyártók 1779. más. 1788.
pót. — «Kötélverő társaság»
1779.

U

ÚJEGYHÁZ, *Leschkirch* (Sze-
ben vm.). — *Vargák, szabók,
kádárok, kovácsok, kerékgyár-*

*tók, szücsök, kötél- és szíjgyár-
tók* 1589. B. Zs. m. e. és át-
írja 1627-ben Bn. G.

V

VIZAKNA (Szeben vm.). — *Csizmadiák* 1841 a k. sz. (cz. b. i.).

Z

ZILAH (Szilágy vm.). — *Szü-
csök* a krasznai- és bagosiak-
kal együtt 1511-ből nyernek
kiv. lev. Báthory István er-
délyi vajdától, 1594. B. Zs.
m. e. 1613. B. G. — *Vargák,
csizmadiák és szíjgyártók* a
v. t.-tól nyert czéhlevelét m.

e. 1639. R. Gy. 1748. M. T. —
Csizmadiák 1748. v. t. m. e.
1759. M. T. — *Szabók és
nyírők* 1701. I. L. m. e. 1759.
M. T.; új m. szabályok 1788-iki
kiadás. — *Fazekasok* 1788.
v. t.

NEGYEDIK RÉSZ

IPARTÖRTÉNELMI

ÉS

CZÉHIRODALMI

KÖNYVÉSZET

Ipartörténelmi és czéhirodalmi könyvészet

(Főtekintettel a czéhekre.)

Önálló művek és cikkek.¹

- A. Az erdélyi ötvösség. (Archæologiai Értesítő, 1887. 383. l.)
- Achim J.*: Békés-Csaba ipari szervezeteinek története. Czéhek, Ipartársulatok, Ipartestület. Békés-Csaba, 1896. A békés-csabai ipartest. tulajdona.
- Acsády Ignác dr.*: Közgazdasági állapotaink a XVI. és XVII. században. (Budapest, 1889. Athenæum r. társ.) Ism. Demkó Kálmán dr. (Századok, 1889. 655. l.)
- Bagyary Simon*: A magyar művelődés a XVI. és XVII. században. Szamosközi István történeti maradványai alapján. Esztergom, 1907. Buzárovics Gusztáv könyvny. Ism. Gálos Rezső (Századok, 1907. 851. l.)
- Ballagi Atadár dr.*: Kecskeméti W. Péter ötvöskönyve. Budapest, 1884. (Archæologiai Értesítő, 1883. 201. l.)
- Brassai ötvösök és ötvösművek 1526—1540. (Archæologiai Értesítő, 1890. 385. l.)
- Barabás Samu*: Egy kolozsvári képíró a középkorban. (Archæologiai Értesítő. 1898. 81. l.)
- Bardócz L.*: Vázlatok a ruházat történelméből. (M. Ember Könyvtára. II.)
- Baróti Lajos*: A bánági legrégibb német település története. (Tört. és Rég. Értesítő, 1892. 11. és 53. l.)
- Bocheim W.*: Mikó János bécsújhelyi festőművész. (Archæologiai Értesítő, 1889. 107. l.)
- Bruckner Győző dr.*: A szepesmegyei lövészczéhek élete. (Külön lenyomat a «Közlemények Szepes vármegye multjából» 1911. évfolyamából.)
- Bujdosó Valentinus*: A Caraffa által kivégeztetett Keczer Gábor és Véber Dániel elkobzott ingóságainak leltárai. (Századok, 1874. 137. l.)

¹ Írók szerint, betűrendben.

- Cornides, M. Dan.* — Beweis dass die *Kutschen* eine ungarische Erfindung und dass selbst in allen europäischen Sprachen beinahe ähnliche Benennung dieses Fahrzeuges in Ungarn zuerst entstanden sei. (Ung. Magazin 1781. I. 15.)
- Czakó Elemér:* Kolozsvári Márton és György XIV. századi szobrászok. Budapest, 1904.
- Czigler Ignác:* Művelődéstörténet, különös tekintettel a képzőművészetek történetére. Második javított kiadás. Budapest, 1903 Wodianer F. és Fiai könyvny.
- Czobor Béla dr.:* Két régi ötvösmű az erdélyi egyházmegyéből. Két képes táblával. (Archaeologiai Értesítő, 1892. 326. l.)
- Csaplovics János:* Czéhbeli régiségek. (Tud. Gyűjt. 1823. VI. 48. l.)
- Csánky Dezső:* Iparviszonyaink N. Lajos korában. (1879.)
- Császár Mihály:* A magyar művelődés a XV. században. Budapest 1902. Stephaneum.
- Csergheő Geza:* Czimerek régi hazai ötvösműveken. (Archaeologiai Értesítő, 1889. 223. l.)
- Családi czimerek régi hazai ötvösműveken. (Archaeologiai Értesítő, 1888. 130. l.)
- Ösmeretlen czimerek hazai ötvösműveken. Nyolcz ábrával (Archaeologiai Értesítő, 1891. 201. l.)
- Csete A.:* A veszprémi székesegyház ékszerei. (M. Sion I.)
- D. Gy.:* Nagy Lajos király ötvösművei. (Az aacheni magyar műkincsek.) (P. Napló, 1888. 209. sz.)
- Danninger József ifj.:* Pozsony szab. kir. város 1526/27. évi számadáskönyve művelődéstörténeti szempontból. Budapest, 1907. Stephaneum könyvny. Ism. Perepatits István (Századok, 1908. 747. l.)
- Deák Farkas:* Rajzok a kolozsvári ötvös czéh életéből. (Századok, 1886. 563. l.)
- A kolozsvári ötvös legények strikeja 1573 és 1576-ban. (M. Tud. Akad. Történelmi Értekezések. 13. k. III.)
- Zománcz és majcz. (Századok, 1880. 775. l.)
- A zománcz-kérdéshez. (Századok, 1880. 655. l.)
- A zománcz kérdéshez. (Archaeologiai Értesítő, 1880. 369. l.)
- [Czéhládák, serlegek és egyéb czéheszközök] Régészeti kalászok Pozsonyból és vidékéről. (Archaeologiai Értesítő, 1877. 259. l.)
- Erdélyi ötvösművek a XV—XVI. századból. (Archaeologiai Értesítő, 1877. 189. l.)
- Ipartörténeti adatok. (Történelmi Tár, 1879. 142. l.)
- Deil Jenő és L. Szabó Endre:* Az ipar és kereskedelem Kassán. (Ld.: Magyarország Vármegyéi és Városai Abauj-Torna vármegye és Kassa.)

- Demkó Kálmán dr.*: A felsőmagyarországi városok életéről a XV—XVIII. században. (Budapest, 1890. Athenæum r. társ.)
Ism. *Crescens*. (Századok, 1893. 687. l.)
- Polgári családélet és háztartás Lőcsén a XVI. és XVII. században. Lőcse, 1882. Ism.: K. I. (Századok, 1882. 509. l.)
- Párhuzam két régi árszabály közt. (Századok, 1879. 440. l.)
- Deutsch Tivadar, Kormos Pál, Szabó Endre*: Az ipar, kereskedelem s hitelügy Vas vármegyében. (Ld.: *Magyarország Vármegyéi és Városai*. Vas vármegye.)
- Divald József*: Adalékok a szepesi bányászat történetéhez a XVII. század elején. (Történelmi Tár, 1878. 667. l.)
- Szepes vármegye művészeti emlékei. Második rész. Szobrászat és festészet. Budapest, 1906. Stephaneum könyvny. Ism. Császár Elemér. (Századok 1906. 660. l.)
- Szepes vármegye művészeti emlékei. Harmadik rész: Iparművészeti emlékek. Budapest, Stephaneum kny. Ism. Császár Elemér. (Századok, 1907. 848. l.)
- Adatok Rombauer János eperjesi festőről. (Eperjesi templomai (Eperjesi Lapok 1904. 28. sz.)
- Művészettörténeti korrajzok. I. II. k. Budapest, 1900—1901. Stephaneum.
- Régi ötvösművek a besztercebányai ág. hit. templomban. (Archæologiai Értesítő, 1910. 15. l.)
- Régi ötvösművek a körmöczi ev. templomban. (Archæologiai Értesítő, 1910. 236. l.)
- A selmeczbányai ágost. hitv. evang. templom műkincsei. (Archæologiai Értesítő, 1910.)
- Divéky Adorján*: Felsőmagyarország kereskedelmi összeköttetése Lengyelországgal, főleg a XVI—XVII. században. (Művelődés-történeti Értekezések, 17. sz.)
- Dóczy Sámuel dr.*: Főnök és alkalmazott jogviszonyai. Budapest, 1907. Grill Károly.
- A kiállítások jogi szabályozása. Budapest, 1909. Benkő Gyula.
- Les Expositions borgnes. Paris, 1910. Giard et Brière.
- Uzsoraüldözés és ipar. Budapest, Európa r.-t. 1908.
- Ipari titok. Budapest, 1908. Benkő Gyula.
- Ipari ösztöndíjak. Budapest, 1908. Benkő Gyula.
- Ipari szervezkedés. Budapest, 1911. Benkő Gyula.
- Ipari pályamutató. Budapest, 1912. Benkő Gyula.
- Iparosok járadékbiztosítása. Budapest, 1912. Benkő Gyula.
- Iparoskáté, évkönyv, praktikus tudnivalók gyűjtésére. 1907—1912-ig, I—VII. évfolyam.

- Dux Adolf dr.*: Néhány adat Messerschmidt Ferencz Xavér szobrász életrajzához. (Századok, 1878. 670. 1.)
- Edvi Illés Pál*: Dékánmester-választás a mészárosoknál Szakolczában. (Tud. Gyűjt. 1822. VII. 119.)
- Eőr-Darmay Zsolt*: Ingóságok leltárai 1615. és 1635-ből. (Századok, 1871. 150. 1.) 1. Bothka Istvánné ládáiban való marhának inventariuma. — 2. Cziráki Évával adott ingó marhának Teőreök János urammal hagyott laistroma.
- Törökverő Thúry György ingóságai. (Századok, 1870. 721. 1.)
- XVI-ik századi leltár a Szelestey-család levéltárából. (Századok, 1871. 62. 1.)
- Erdélyi I.*: Nemzeti iparunk. Böv. és jegyz. kísérve kiadta Fényes E. II. kiad. Pest, 1846. Heckenast.
- Éber László dr.*: XVII. századi falfestmények Magyarországon. (Archæologiai Értesítő, 1910. 193. 1.)
- Fejérpataki László*: Magyarországi városok régi számadáskönyvei. Budapest, 1886. Ism. Mikulik József. (Századok, 1886. 163. 1.)
- Egy magyar festő (Gáspár) a XV. század első feléből. (Századok, 1880. 161. 1.)
- Fekete Lajos dr.*: Adalék a magyar sebészet történetéhez. (Történelmi Tár, 1878. 85. 1.)
- Ferencz Ágoston*: Közgazdasági viszonyok. (Ld. *Magyarország Vármegyéi és Városai*. Szatmár vármegye. Szatmár-Németi.)
- Ferenczi József*: A czéhek XVI. századbéli pecsétjeihez. (Történelmi Tár, 1878. 341. 1.)
- Finály Henrik*: Debreczeni László Aranyfinomító könyve. Járulék a hazai fémmivelés és pénzverés történelméhez. (Erd. Muz. Egylet Évkönyvei IV. 111. 1.)
- A kolozsvári ötvösczéh szabályai 1473-ban. (Erd. Muz. Egyl. Évk. 1861—63. 1. 1.)
- Adalék a kolozsvári lakatos és sarkantyús czéh történelméhez. (Erd. Muz. Egyl. Évk. V. 1868—70. 103. 1.)
- Findura Imre*: Magyar képzőművészet. (Bud. Hirl. 1886. 310. sz.)
- Fischer Elemér, Hegyeshalmi*: Ipar, kereskedelem stb. (Ld: *Magyarország Vármegyéi és Városai*. Komárom vármegye.)
- Ipar, kereskedelem, közlekedés. (Ld: *Magyarország Vármegyéi és Városai*. Győr vármegye.)
- Foltinyi János*: Adalékok a magy. képzőművészek sorozatához. (Századok, 1874. 424. 1.)
- Frankl V.*: A magyar nemzet művelt. állása az Árpádok alatt. Pest, 1861. Ny. Emich G.
- Frecskay J.*: A kádárság. Budapest, 1884. Athenæum.
- Mesterségek szótára. A Magyar Tudományos Akadémia meg-

bizásából. Budapest, 1899—1900. Hornyánszky Viktor. Ács-
mesterség 1899. (1. füz.) — Fametszés, formametszés és réz-
metszés. 1899. (2. füz.) — Asztalosmesterség. 1899. (3. füz.) —
Fésűsmesterség. 1899. (4. füz.) — Bodnár és kádármesterség.
1899. (5. füz.) — Bőrgyártás. 1899. (7. füz.) — Bádogos mes-
terség. 1899. (8. füz.) — Cszimadia-, czipész- és vargamesterség.
1899. (9. füz.) — Aranyozó és aranyverőmesterség. 1899. (10.
füz.) — Fazekasmesterség. 1899. (11. füz.) — Esztergályos-
mesterség. 1899. (12. füz.) — Gyertyamártás- és szappanos-
mesterség. 1899. (13. füz.) — Lakatosmesterség. 1899. (14.
füz.) — Kovácsmesterség. 1899. (15. füz.) — Kerékgyártómes-
terség. 1899. (16. füz.) — Kalaposmesterség. 1899. (17. füz.) —
Könyvkötőmesterség. 1900. (18. füz.) — Kárpitosmesterség.
1900. (19. füz.) — Kötélgyártó mesterseg. 1900. (21. füz.) —
Mázoló-, lakkozó- és szobafestőmesterség. 1900. (22. füz.) —
Kefekötőmesterség. 1900. (23. füz.)

Frey Imre ifj.: Zombori szerb ötvösökről a XVII. és XVIII. szá-
zadban. (Archæologiai Értesítő, 1907. 69. l.)

Galgóczy Károly: Az ipar fontossága Magyarországon, hátramara-
dásának eszközei. Budapest, 1880. Nemzetgazd. Egylet.

Gelléri Mór: Az iparügy napi kérdései. Budapest, 1880. Aigner
L. biz.

- A magyar házi-ipar jövő iránya. Budapest, 1883. Dobrowszky
és Franke.
- A fővárosi iparosok köre tíz évi működése 1873—1883.
- A kiállítások története, fejlődése és jövőbeli rendszeresi-
tése. Budapest, 1885. Dobrowszky és Franke.
- A magyar ipar úttörői. Élet és jellemrajzok. Budapest, 1887.
Dobrowszky és Franke.
- Ötven év a magyar ipar történetéből (81 folio ív) 1892.
- Az Országos Iparegyesület félszázados jubileuma. 1893.
- Szociális napikérdések (38 ív). 1903.
- Egy amerikai világkiállítás körül (22 ív) 1904.
- A selyemtenyésztés 25 éves eredményei. 1905.
- Ipartörténeti vázlatok (48 ív) 1906.
- Zsolnay Vilmos emlékezete. 1907.
- Matlekovics Sándor élete és működése. 1908.
- Újabb modern kiállítások. 1909.
- Régi írások és újak. 1909.
- Szociális problémák. 1909.
- Újdonságok az ipar terén. 1909.
- Az újabb ipari mozgalmak köréből. 1909.
- Hetven év a magyar ipar történetéből (60 ív). 1912.

- Gelléri Mór:** Az iparművészet modern fejlődésének irányai és eszközei. (Kiadja az Orsz. Iparegyesület.) Bpest, 1912. 32. l.
- Géresi Kálmán:** Úrvölgyi rézcsészék a XVI—XVII. századból Kissingenben. (Századok, 1874. 220. l.)
- Gömöri Miklós:** Bányászat és kohászat. (Ld: *Magyarország Vármegyéi és Városai*. Gömör-Kishont vármegye.)
- Gregorics Gábor:** Komáromi magyar és német szabó-czéh szabaldalma 1686. (Komáromm. Közlöny, 1888. 6. sz.)
- Gyárfás István:** Jászberényi deák-czéh (Századok, 1869. 741. l.)
- **Tihamér:** Nagyszebeni ötvösök mesterjegytáblája. (Archaeologiai Értesítő, 1910. 407. l.)
- Brassai ötvösművek a XVI. sz. közepén. (Archaeologiai Értesítő, 1908. 198. l.)
- Brassai ötvösök és ötvösművek a XV. és XVI. században. (Archaeologiai Értesítő, 1908. 8. l.)
- Brassai ötvösök a XVI. század közepén. (Archaeologiai Értesítő, 1908. 122. l.)
- Brassai ötvösművek. (Archaeologiai Értesítő, 1908. 315. l. 1909. 17., 293. l., 1910. 230. l. és 1911. 116. l.)
- Brassai ötvösművekről. (Archaeologiai Értesítő, 1911. 361. l.)
- György Aladár:** Ős-magyar nyomok középkori művészetünkben. (Vasárnapi Ujság, 1889. 24.)
- Művészetünk az Árpádok korában. (Koszorú, 1870.)
- H. I.:** Két régi magyar festész. (Archaeologiai Értesítő, 1878. 308. l.)
- h. j.:** Radecius István egri püspök ingóságainak magyar nyelven írt leltára. (Archaeologiai Értesítő, 1893. 93. l.)
- Hajnik Imre:** Adalékok a magyar kereskedelem történetéhez a vegyes házakbeli királyok alatt. (Századok, 1868. 145. l.)
- Hampel József:** Egy fejezet hazai ötvösségünk történetéből. (Archaeologiai Értesítő, 1887. 97. l.)
- Ötvösművek Nagy Lajos korából és az erdélyi ötvös-iskola. (Archaeologiai Értesítő, 1888. 193. l.)
- Hann, Fridrich:** Statistischer Beitrag zur siebenbürgischen Ungerwerb-Kunde mit vorzüglicher Rücksicht auf die Landwirtschaft. (Archiv d. v. für siebenbürg. Ladesk. III. Band. 1. Heft. 1.)
- Zur Geschichte des siebenbürgischen Handels vom Jahre 972 bis 1845. (Nach gedruckten und ungedruckten Quellen.) (Archiv d. V. siebenbürg. Laudesk. III. Band. 2. Heft, 139. 3. Heft. 267.)
- Haraszthy Lajos:** Ipar, kereskedelem, hitelügy, közlekedés. (Ld: *Magyarország Vármegyéi és Városai*. Bács-Bodrog vármegye.)
- Hatos Gusztáv:** Adalékok a magy. képzőművészek sorozatához. (Századok, 1874. 423. l.)

- Hermann Antal*: A debreczeni vőfély rendtartása. (Hazánk, 1901. febr. 22.)
- Herbert, Heinrich* —: Das Zunftwesen in Hermannstadt zur Zeit Karls VI. Mittheilungen aus den Hermannstädter Magistratsprotocollen. (Archiv d. V. siebenbürg. Landeskr. Neue Folge. XXVII. Band. 2. Heft. 451. 3. Heft. 531.)
- Horváth Jenő*: Az erdélyi szász városok közigazgatási viszonyai a nemzeti fejedelemség megalakulásáig. Gyula, 1905. Dobay János könyvny. (Művelődéstörténeti értekezések, 15. sz.) Ism. Szabó Dezső. (Századok, 1906. 361. l.)
- *Mihály*: Ipar és kereskedelem története Magyarországon a XVI. század elejéig. (Tört. Pályam. II. 1842. 1-ső része. Kossovich. ugyanannak 2-ik része.)
- Huszkó József*: Székely festőiskola a XV. században. (Archæologiai Értesítő, 1887. 331. l.)
- Hpl.*: Debreczeni ötvösség. (Archæologiai Értesítő, 1887. 382. l.)
- Illésy János dr.*: Magyarországi ötvösök 1732-ben. (Archæologiai Értesítő, 1904. 385. l.)
- I. A.* A magyar mű- és történeti emlékek kiállítása. (Századok, 1876. 486. l.)
- Ipolyi Arnold*: elnöki megnyitó beszéde az Orsz. magyar képzőművészeti társulat közgyűlésén. Nemzeti műéletünk. (Nemzet, 1884. 69. sz.)
- A magyar iparélet történeti fejlődése. Elnöki megnyitó beszéd a M. Történelmi Társulat Pozsonyban, 1877. tartott gyűlésén. (Századok, 1877. okt. f. 12. l.)
- Magyar mű- és történeti emlékek kiállítása. Műtörténeti tanulmány, különös tekintettel a magyar ötvös- és zománczműre. Különlenyomat a «Századok»-ból. Bpest, 1876. Tettei és Tsa biz.
- A magyar iparélet történeti fejlődése. Budapest, 1877. Athenæum ny.
- Besztercebánya városa műveltség-történeti vázlata. (Századok, 1874. 525, 597, 671. l.)
- Középkori magyar ötvösművek. (Műtörténelmi tanulmányok.) Budapest, 1873.
- I. M.*: Görög kereskedők hazánkban. (Egri Hiradó. 1904. 85. sz.)
- Jakab Elek*: II. Apafi Mihályné, Bethlen Kata hagyatéka. (Századok, 1883. 668, 786, 857. l.)
- A csáki-gorbói kastély történelmi ritkaságai. (Századok, 1887. 151. l.)
- Jendrolovics János és Kajdi János*: A csizmadiaság, különös figyelemmel az e mesterségben előforduló műszavakra. Pest, 1861. Bucsánszky A.

- Jurkovich Emil*: Egy régi orgonakészítő. (Podkoniczky Mihály.) Besztercebányán (Felvidék, 1904. 25. sz.)
- K. Skót* kereskedők kibérlik az erdélyi higanyt és viaszt 1624-ben. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1898. 46. 1.)
- K. Kartovszky Endre*: Erdély ipara a XVIII. század végén. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1896. 217. 1.)
- Erdély iparosai az 1702-iki védvámokról. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1897. 419. 1.)
- A magyar gyár- és kézműipar 1771—74-ben. Budapest, 1896. «Pátria».
- Magyarország kereskedelmi viszonyai 1755-ben. Gróf Haugwitz és Prokop egykorú jelentése nyomán. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1897. 201. 1.)
- Kárász Leo*: Az aacheni magyar kápolna ötvösművei. (Archæologiai Értesítő, 1892. 193. 1.)
- Kolozsvári Márton és György. (Archæologiai Ért., 1905. 125. 1.)
- Károly Gy. Hugó*: Abaujmegye XVI. századbeli műveltségtörténelméből. Bölcsészeti-szaktud. értek. Budapest, 1875. Tettey N. és T.
- Kemény Lajos*: A renaissance és roccoco Kassán. (Archæologiai Értesítő, 1899. 110. 1.)
- Adatok Kassa műtörténetéhez. (Archæologiai Értesítő. 1910.)
- Műtörténeti adatok Kassa város levéltárából. (Archæologiai Értesítő, 1910. 263. 1.)
- Műtörténeti adatok Kassa multjához. (Archæologiai Értesítő, 1910. 96. 1.)
- Műtörténeti adatok Kassa multjából. (Archæologiai Értesítő, 1910. 347. 1.)
- Újabb adatok Kassa műtörténetéhez. (Archæologiai Értesítő, 1900. 72. 1.)
- Adatok az ötvösség történetéhez. (Archæologiai Értesítő, 1902. 69. 1.)
- Adatok az ötvösség és pénzverés történetéhez. (Archæologiai Értesítő, 1903. 70. 1.)
- Hitelesítő jegyek ötvösműveken. (Archæologiai Értesítő, 1908. 377. 1.)
- Samarjai Dániel [ötvös mester]. (Archæologiai Értesítő, 1906. 192. 1.)
- Szilassy János XVIII. századi ötvös. (Archæologiai Értesítő, 1906. 289. 1.)
- A Kolozsvári testvérek kronológiájához. (Archæologiai Értesítő, 1907. 188. 1.)
- A képzőművészet Kassán. (Ld: *Magyarország Vármegyéi és Városai*. Abauj-Torna vármegye és Kassa.)

- Kemény Lajos**: Magyarországi ágyú- és harangöntők, (Archæologiai Értesítő, 1903. 215. l.)
- A régi kassai csiszárokról. (Archæologiai Értesítő, 1900. 171. l.)
- Kassai építőmesterek. (Archæologiai Értesítő, 1909. 384. l.)
- Kassai fegyvergyártókról. (Archæologiai Értesítő, 1905. 270. l.)
- A kassai fegyvergyártó czéhekről. (Archæologiai Értesítő, 1901. 78. l.)
- Kassai kardcsiszárok a XV. században. (Archæologiai Értesítő, 1911. 383. l.)
- Gyöngyfűzők és hímvarrók. (Archæologiai Értesítő, 1904. 446. l.)
- A kassai képipró czéhről. (Archæologiai Értesítő, 1902. 410. l.)
- Felsőmagyarországi képfaragókról. (Archæologiai Értesítő, 1902. 332. l.)
- Magyarországi képiprók. (Archæologiai Értesítő, 1903. 302. l.)
- Hazai pecsétmetszők. (Archæologiai Értesítő, 1904. 447. l.)
- Kassai óragyártók. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1904. 68. l.)
- A kassai varró- és erszénygyártó czéh. (Archæologiai Értesítő, 1895. 282. l.)
- Üveggyártás és fegyvergyártás a XVI. században. (Archæologiai Értesítő, 1906. 188. l.)
- Kassai kereskedelmi társaság 1518-ban. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1897. 482. l.)
- Kerekes György**: A kassai kereskedő-czéh (Bruderschaft) könyve. 1446—1553. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1903. 342. l.)
- Műipari adatok Kassa régi jegyzőkönyvéből. (Archæologiai Értesítő, 1908. 448. l.)
- Nemes Almássy István kassai kereskedő és bíró üzleti, köz- és családi élete, 1573—1635. Budapest, 1902. Pátria könyvny. Ism.: Takács Sándor. (Századok, 1903. 838. l.)
- Kiss Endre**: A hazai ipar mint társadalmi és nemzetgazdasági szükséglet. Nyiregyháza, 1881. «Szabolcsmegyei Közlöny» ny.
- **Kálmán**: A szathmári csizmadia czéh régi jegyzőkönyveiből. (Történelmi Tár, 1878. 705. l.)
- Kmetty Béla**: A magyar ötvösök helyzete a XVI. században. Budapest, 1912. 103.
- Knauz Nándor**: Olcsóság a középkorban. (M. Sion I. 1863. 221. l.)
- Régi egyházi ékszerek. (M. Sion. I.)
- Komáromy András**: Kolozsvári képiprók. A czéhszabályzat nyomán. (M. Hírlap, 1898. ápr. 5.)
- Egy hamis pénzverő a XVI. században. (Századok, 1893. 648., 748. l.)
- Koncsek Gy. József**: Az iparfejlődés története. A Békés vármegye *Kornfeld-könyvtár*. VII.

- gyei közművelődési egyesület kiadványa. Gyula, 1899. Dobai János könyvny.
- Kopp Tibor*: Erdély művelődése I. és II. Rákóczy György korában. Az «Erdélyi Országgyűlési Emlékek» alapján. Nyitra, 1903. Huszár István könyvny. Ism. Perepatits István. (Századok, 1905. 371. l.)
- Kossuth Lajos*: Jelentés az első magyar iparmű-kiállításról 1842. Pest. 1843 8-adr.
- Kovács Zoltán*: A kereskedelem fejlődése és hanyatlása okairól Mátyás királytól a jelen századig. (Máramarosi Lapok, 1889. 50. és köv. sz.)
- Kovács Ferencz*: Nyugatmagyarország áruforgalma a XV. században, a pozsonyi harminczad-könyv alapján. Budapest, 1902. Politzer Zsigmond és Fia. Ism. M. L. (Századok, 1902. 941. l.)
- Kereskedő-társaság Pozsonyban a XV. század elején. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1903. 95. l.)
- Körömy Árpád*: Iparviszonyaink a czéhek szabályozásától a mohácsi vészig 1376—1526. Budapest, 1883.
- Köszeghy Winkler Elemér*: A kutatás némely módja az ötvösség történetében. (Archæologiai Értesítő, 1911. 33. l.)
- Soproni ötvösök hivatalos jegye. (Archæologiai Értesítő, 1911. 308. l.)
- Némely mesterjegyekről a nagyszebeni ólomtáblán. (Archæologiai Értesítő, 1910. 419. l.)
- Kövári L.*: Magyar családi és közéleti viseletek s szobrászok a nemzeti fejedelmek korából. Kolozsvár, 1861. Stein J.
- Kövér Béla*: Az «erdélyi» zománczról. (Arch. Értesítő, 1895. 289. l.)
- Kövér Béla*: A középkori sodrony-zománcz kérdéséhez, két ábrával és két képes táblával. (Archæologiai Értesítő, 1892. 18. l.)
- Régi ötvösművek jelző bélyegeinek megfejtése. (Archæologiai Értesítő, 1890. 17. l.)
- Újabb adatok az ötvösség történetéhez hazánkban. (Archæologiai Értesítő, 1897. 226. l.)
- Krizskó Pál*: Egy körmöczbányai nagykereskedő a XV. században. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1898. 193. l.)
- Kropf Lajos*: Hamburg és a magyar kereskedők 1365-ben. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1899. 49. l.)
- Magyar kereskedő angol fogságban 1388-ban. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1899. 49. l.)
- Magyar szabók Flórenzből 1373-ban. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1899. 49. l.)
- Magyar ezüst-művek Angliában 1436. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1899. 50. l.)

- Kropf Lajos**: Magyar bőr Angliában a XIV. század végén. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1898. 237. l.)
- Magyar viasz, arany és ezüst Flandriában a XIII. század végén. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1898. 237. l.)
- Kutschen**, Über die Erfindung der — AbH. (Ung. Magaz. 1781. I. 460.)
- Lehoczky Tivadar**: Turbulya, magyarképiró a XVI. században. (Századok, 1880. 834. l.)
- Lendvai Jenő**: Ipar, kereskedelem, hitelügy és forgalom. (Lásd: Magyarország Vármegyéi és Városai. Temes vármegye és Temesvár.)
- Lepsi Lénárd**: A magyar sodronyos zománcz Lengyelországban. Függelék: Magyar ötvösök krónikája Lengyelországban. (Archæologiai Értesítő, 1890. 46. l.)
- Lipp Vilmos dr.**: Ötvösműipar Pannoniában a népvándorlás korában. (Nemzet, 1884. 108. sz.)
- A magyar művészet.* Thiébauld Sissonnak a Temps-ban megjelent cikke után. (Hazánk, 1900 okt. 14.)
- Magyarország Vármegyéi és Városai.** Abauj-Torna vármegye és Kassa.
- Kemény Lajos ifj.*: A képzőművészet Kassán. (155—171. l.)
- Mihalik József*: A kassai ötvösművészet. (165—171. l.)
- Deil Jenő és L. Szabó Endre*: Az ipar és kereskedelem Kassán. (126—247. l.)
- Bács-Bodrog vármegye.
- Haraszthy Lajos*: Ipar, kereskedelem, hitelügy, közlekedés. (436—475. l.)
- Bars vármegye.
- Szabó Endre*: Bányászat, ipar, kereskedelem és hitelügy. (252—277. l.)
- Bihar vármegye és Nagyvárad.
- Sarkadi Lajos dr.*: Bányászat, ipar, kereskedelem és hitelügy.
- Esztergom vármegye.
- Osváth Andor*: Esztergom. (Czéhek 64—66. l.)
- Gömör-Kishont vármegye.
- Szabó Endre*: Ipar, kereskedelem és hitelügy. (251—272. l.)
- Gömöri Miklós*: Bányászat és kohászat. (273—290. l.)
- Győr vármegye.
- Fischer Elemér*: Ipar, kereskedelem, közlekedés.
- Hont vmegye.
- Richter Ede és Király Ernő*: Selmeczbánya. (Czéhek, ipar, kereskedelem 384—386. l.)
- Komárom vmegye.

- Magyarország Vármegyéi és Városai: Komárom vmegye. Fischer Elemér, Hegyeshalmi—: Ipar, kereskedelem, közlekedés, bányászat.*
- Nyitra vármegye.
Szabó Endre. Ipar és kereskedelem.
  - Pozsony vármegye és Pozsony.
Wolf Gerő dr.: Ipar, kereskedelem és közlekedés (308—335. l.)
  - Szabolcs vármegye.
Szabó Endre és Ferenczi Miksa: Ipar, kereskedelem és hitelügy.
  - Szatmár vármegye. Szatmár-Németi.
Ferencz Ágoston: Közgazdasági viszonyok.
  - Temes vármegye és Temesvár.
Lendvai Jenő: Ipar, kereskedelem, hitelügy és forgalom.
  - Vas vármegye.
Deutsch Tivadar, Kormos Pál, Szabó Endre: Az ipar, kereskedelem és hitelügy Vas vármegyében.
  - Zemplén vármegye.
Ifj. Reiszig Ede dr.: Zemplén vármegye története. (Czéhok, ipar, kereskedelem. (435—437. l.)
  - Margó Károly:* Az ötvös-műkiállítás. (Zalamegye, 1884. 21., 22. sz.)
  - Mayer Gyula:* Salétromfőzés Erdélyben 1707-ben. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1898. 418. l.)
  - Meltzl Oszkár:* Az erdélyi szászok ipara és kereskedelme a XIV. és XV. században. (Századok, 1892. 633, 720. l.)
  - Mihalik József.* Kassa város ötvösségének története. (Archæologiai Közlemények, 21. k.)
  - A kassai ötvösművészet. (Ld. *Magyarország Vármegyéi és Városai.* Abauj-Torna vmegye és Kassa.)
  - Kassai ötvösművek a miskolci ev. ref. eklézsia kincstárában. (Archæologiai Értesítő, 1894. 331. l.)
  - Kassai származású ötvösművek. (Archæologiai Ért. 1898. 14. l.)
  - Egy kassai rézöntő a XVII. századból. (Archæologiai Értesítő, 1895. 239. l.)
  - Felső-magyarországi régi harangok és harangöntők. (Archæologiai Értesítő, 1897. 342. l.)
  - Régi bártfai ötvösök. (Archæologiai Értesítő, 1896. 423. l.)
  - Régi brassai ötvösség. (Archæologiai Értesítő, 1900. 17. l.)
  - Lőcsei ötvösökről a XVIII. században. 1906. 59. l.)
  - Selmezbányai ötvösművek a XVII. századból. (Archæologiai Értesítő, 1890. 348. l.)
  - A verseczi ötvöslemezről. (Archæologiai Értesítő, 1899. 33. l.)
  - Hann Sebestyén két ismeretlen ötvösművéről. (Archæologiai Értesítő, 1900. 253. l.)

- Mihalik József*: Kecskeméti Ötvös Péter. (Archæologiai Értesítő, 1894. 148. 1.)
- Nonnert Ötvös Pál. (Archæologiai Értesítő, 1894. 234. 1.)
- Szilasy János ötvösművei. (Archæologiai Értesítő, 1895. 448. 1.)
- Hazai ötvösségünk történetéhez. (Archæologiai Értesítő, 1898. 381. 1.)
- Adalékok hazai ötvösségünk történetéhez. (Archæologiai Értesítő, 1893. 327, 433. 1. és 1896. 142. 1.)
- Tanulmányok a régi hazai ötvösség köréből. (Archæologiai Értesítő, 1901. 104. 1.)
- Régi hazai ötvösműveink az ezredéves országos kiállításon. (Archæologiai Értesítő, 1896. 328. 1.)
- Régi magyar műkincsek. (Archæologiai Értesítő, 1905. 45. 1.)
- A bor hatásainak allegoriái régi ötvösműveken. (Archæologiai Értesítő, 1899. 196. 1.)
- A zománcz. Pozsony, 1910.
- Mihalik József*: Magyar kisvárosi élet 1526—1717. Rozsnyó, 1885. Kovács Mihály könyvny. Ism.: Demkó Kálmán dr. (Századok, 1886. 169. 1.)
- A bánya és vasipar története Dobsinán. (Történelmi Tár, 1880. 609. 1.)
- A bánya- és vasipar története Dobsinán. Budapest, 1881. Athenæum.
- Milhoffer Sándor*: Magyarország közigazdasága. I. II. III. köt. Budapest, 1904. Franklin-Társ. könyvny. Ism. Takáts Sándor. (Századok, 1905. 548. 1.)
- Molnár Béla és Kotzmann János*: Régi magyar borjegyzékek 1515-ből. (Kereskedelmi Szakoktatás, XII. évf. (1903/4.) 9. sz.)
- Mudrony Soma*: Iparpolitikai tanulmányok a hazai ipar emelése tárgyában. Az országos magyar iparegyesület kutatásai és tanácskozásai nyomán az egyesület megbízásából. Budapest, 1877. Orsz. iparegyesület kiad.
- Myskovszky Ernő*: Nagybányai ötvösművekről. (Archæologiai Értesítő, 1908. 78. 1.)
- Myskovszky V.*: Harangjaink ismeretéhez. (Archæologiai Közlem. VIII. 3.)
- Nachtrag einiger Bemerkungen vom ungrischen Ursprunge des Kutschen.* (Ung. Magaz. 1782. II. 412. 1783. III. 221.)
- Nagy Géza*: Pozsonyi puskművesek s a régi magyar puskművesség. (Archæologiai Értesítő, 1911. 209. 1.)
- A magyarok fegyverei a középkorban. (Archæologiai Értesítő, 1890—92.)
- A magyar viseletek. (Ld. Nemes Mihály.)

- Nagy Iván*: Magyarországi képzőművészek a legrégebb időktől 1850-ig. (Századok, 1874. 25, 84, 185. és 285. l.)
- Ötvösségről a XVII. században. (Archæologiai Értesítő 1870—71. 63. l.)
- Ötvöskifejezések. (Archæologiai Értesítő, 1870. 178. l.)
- Naményi Lajos*: Egy elfelejtett magyar szobrász. (Guttman Jakab.) (Művészet, 1904. 16. l.)
- Nemes Mihály és Nagy Géza*: A magyar viseletek története. Budapest, 40 színes és 71 fekete táblával. Bpest, 1900. 2-edr. 240. l.
- Németh János*: Kereskedés története Magyarországon, Árpád fejedelemtől fogva I. Ferdinánd császár- és királyig. (Tudományos Gyűjtemény, 1839. IV. 3.)
- Némethy Lajos*: Adatok a festés történetéhez Budapesten a XVII. és XVIII. században. (Archæologiai Ért. 1881. 256. és 1883. 99. l.)
- Nyárádvölgyi*: Magyar ötvös-szerződés a XVII. századból. (Századok, 1876. 664. l.)
- Nyáry Albert br.*: Magyarországi kőművesek a XV. és XVI. században. (Századok, 1875. 134. l.)
- Registrum omnium rerum existentium in dominio episcop. Agriens. (Arch. Közlem. XVII. 2.)
- Odescalchi Arthur hg.*: Gersei Petthó Sára ingóságainak jegyzéke 1580-ból. (Századok, 1873. 63. l.)
- Ismét úrvölgyi rézcsészék. (Századok, 1874. 359. l.)
- Osváth Andor*: Esztergom. (Czéhek 64—66. l.) (Ld. *Magyarország Vármegyéi és Városai*. Esztergom vármegye.)
- Pajdussák Máté*: Szepesmege középkori ércöntvényei és azok mesterei. Lőcsén, 1909.
- Pap Károly dr.*: Szilassy János ötvös életrajzához. (Archæologiai Értesítő, 1902. 283. l.)
- Péchy Antal*: Alsó-Magyarország bányaművelésének története. Budapest, 1884. Ism. —*i-gy-a*. (Századok, 1885. 354. l.)
- A selmeczi bányavállalatok története. Selmeczbánya, 1884. Ism. —*i-gy-a*. (Századok, 1885. 354. l.)
- Pest Aladár*: Fiume kereskedelme a középkorban. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1895. 1, 81. l.)
- Pesty Frigyes*: Míveltségi állapotok Temesváron a XVIII. században. (Századok, 1877. 49. l.)
- Petelei István*: A maros-vásárhelyi czéhek házi szokásairól. (Századok, 1878. 94. l.)
- Petri Pekár Károly dr.*: János harangöntőmester Iglón 1426-ban. (Archæologiai Értesítő, 1911. 287. l.)
- Jörge kőfaragómester Szepesszombatból 1466-ban. (Archæologiai Értesítő, 1911. 287. l.)

- Petrik L.*: Az üveg-, agyag-, zománc- és vegyipar. Budapesti f. iparisk. ért. 1882, 1883/4.
- Perepatis István*: A magyar művelődés I. Ferdinánd korában. A «Magyar országgyűlési Emlékek» alapján. Budapest, 1902. Pátria könyvny. Ism. *Takáts Sándor*. (Századok, 1903. 749. l.)
- Pólya Jakab dr.*: Gazdasági viszonyaink a XVII. század első felében. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1895. 201. l.)
- Pór Antal*: Külkereskedelmünk fellendülése a XIV. században. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1903. 433. l.)
- Magyar asztalosok Rómában 1368-ban. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1900. 40. l.)
- Magyar iparosok Krakóban a XIV. század első felében. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1900. 40. l.)
- Magyar festő és műhímző Párisban (1384—1417.) (Archæologiai Értesítő, 1901. 35. l.)
- Hongroyeurs, vagyis magyar tímárok Párisban. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1900. 378. l.)
- A karlsteini várban levő magyar vonatkozású műkincsek. (Archæologiai Értesítő, 1896.)
- Az aacheni magyar kápolna XIV. századi magyar ötvösműveiről. (Archæologiai Értesítő, 1892. 432. l.)
- Malmok és malombérletek 1328—29-ben. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1900. 39. l.)
- Propper N. János*: Magyar szokások és erkölcsök a XVII. században. Debreczen, 1877. Ism. *D. E.* (Századok, 1878. 356. l.)
- Pulszky Ferencz*: Adalék a magyar ötvösipar történelméhez. (Nemzet, 1884. 93. sz.)
- A magyar ötvösművészetről (Ung. Revue, 1884.)
- Rekeszes ötvösség Magyarországon. (Arch. Ért. 1881. 146. l.)
- A régi magyarok fegyvere és öltözete (H. K. 1890.)
- Pulszky Károly dr.*: XVI. és XVII. századbéli szövetszítésekéről. (Századok, 1878. 460. l.)
- A magyar agyagművesség történetére vonatkozó kérdések. (Archæologiai Értesítő, 1882. 254. l.)
- Magyarhoni sodronyzománczos kelyhek. (Archæologiai Értesítő, 1880. 11. l.)
- Helyreigazítás a sodronyzománczos kelyhekhez. (Archæologiai Értesítő, 1880. 100. l.)
- Az esztergomi főegyház kincstára. (Archæologiai Értesítő, 1880.)
- Radács Jenő*: Régi egyházi ötvösművek. Hat ábrával. (Archæologiai Értesítő, 1891. 31. l.)
- Radvánszky Béla*: Magyar családélet és háztartás a XVI. és XVII. században. I—III. k. Budapest, 1879—1896.

- Radvánszky Béla*: Lakás és bútortzat a XVI. és XVII. században. Budapest, 1879. Knoll K. biz.
- A magyar ötvösművészetről (Ak. Ért. 1882.)
- Rakovszky István*: [Pozsonyi czéhek ismertetése.] (Pressburger Zeitung, 1876. és köv. évfolyamaiban.)
- Rannicher J.*: Ueber die Gewerbefreiheit. Rede. Pest, 1872. Druck. Athenæum.
- Ráth György*: Az iparművészet könyve. A magyar iparművészeti társulat megbízásából. Második kötet. Budapest, 1905. Athenæum könyvny. Ism. —i —s. (Századok, 1905. 363. l.)
- Resch Adolf*: A brassai ötvösczéh bemondó táblája 1556-ból. (Archæologiai Értesítő, 1887. 289. l.)
- Réső E. J.*: A vizahalászatról a XVI. században. (Győri füzetek. I.)
- Ifj. Reiszig Ede dr.*: Zemplén vármegye története. (Czéhek, ipar, kereskedelem.) (Ld. *Magyarország Vármegyéi és Városai*. Zemplén vármegye.)
- Richter Ede és Király Ernő*: Selmeczbánya. (Czéhek, ipar, kereskedelem.) (Ld. *Magyarország Vármegyéi és Városai*. Hont vmegye.)
- Rómer Flóris*: Ősrégi agyagművesség viszonya a történelemhez. (Századok, 1868. 413. l.)
- Egy pár szó a magyarországi halászatról. (Győri füzetek. I.)
- Magyar viselet-képek. (Arch. Közlem. VIII. 3.)
- A czéhládákkal való körmenetek. (Századok, 1877. 563. l.)
- Adalék a magyar ötvösség történetéhez. (Századok, 1877. 222, 407. l.)
- A hazai ötvös-czéhek szabályai. Harmadik közlem. (Századok, 1877. 795. l.)
- Ezüstművek és drágaságok összeírásai a XVI. századból. (Századok, 1877., 546. l.)
- A pozsonyi káptalan újabban talált egyházi ékszerei. (Századok, 1868. 95. l.)
- Roth, Johann*—. Aus der Zunftzeit Agnethelns. Ein Beitrag zur Geschichte des sächsischen Handwerkerlebens. (Archiv. d. V. siebenbürg. Landesk. Neue Folge, XXI. Band. 1 Heft, 87.)
- Róth Viktor dr.*: Franckensteini Franck Bálint epitaphiuma — Hann Sebestyén műve. (Archæologiai Értesítő, 1911. 107. l.)
- Rupp J.*: Adalék az egyházi kincsek történetéhez. Arch. Közl. VII.)
- Sándor István*: Bóza nevű italról. (Sokféle, 1808. X. 124. l.)
- Mesterségeknek s holminek feltalálásáról s kezdetéről. (Sokféle, III. 1795. 36. VI. 1799. 35. VII. 1801. 116.)
- Sarkadi Lajos dr.*: Bányászat, ipar, kereskedelem és hitelügy. (Ld. *Magyarország Vármegyéi és Városai*. Bihar vármegye és Nagyvárad.)

- Selyemszövés* Nagyváradon 1794—97. (Bpesti Hirlap, 1900. jan. 18.)
- Streitmann József*: Néhány szó az iparállapot és ipartörvény érdekében. Pest, 1869. Ny. Bucsánszky A.
- Az ipar érdekei. Eger, 1874. Ny. az érseki lyceumi nyomda.
- Soltész Adolf dr.*: Magyar Rochdale, a magyar szabóiparosok hitel- és termelő szövetkezetének 10 éves története. (Budapest, 1911.)
- Supka Géza dr.*: Újabb tanulmányok a vésettalljú zománcz történetéből. (Archæologiai Értesítő, 1910. 289. l.)
- Sváby Frigyes*: A Szepesség lakosságának sociologiai viszonyai a XVIII. és XIX. században. (Lőcse, 1901. Reiss József T. könyvny.)
- M. Schindler Gyula*: A selmeczbányai czéhek élete. (Művelődéstörténeti Értekezések. 31. sz.)
- Sz. V.* Élelmi és házi cikkek árai 1848. (Hazánk, 1884. 240. l.)
- Szabó Károly*: Ezüstművek és drádaságok összeírásai a XVI. századból. (Századok, 1877. 546. l.)
- Szabó Endre*: Bányászat, ipar stb. (Ld. *Magyarország Vármegyéi és Városai*. Bars vármegye. Gömör-Kishont vármegye. Nyitra vármegye.)
- Szabó Endre és Ferenczi Miksa*: Ipar, kereskedelem és hitelügy. (Ld. *Magyarország Vármegyéi és Városai*. Szabolcs vármegye.)
- Szadeczky Lajos dr.*: A czéhek történetéről Magyarországon. Akadémiai I. tagsági székfoglaló értekezés. Bpest, 1899. 152. l.
- Nagybánya régi iparáról és czéheiről. (Századok, 1889. 673. l.)
- Magyar ötvösök Krakkóban. (Archæologiai Értesítő, 1889. 242. l.)
- Észrevételek Meltzl Oszkár «Az erd. szászok iparáról» írt értekezésére. (Századok, 1892. 781, 855. l.)
- Szalay Imre*: A XIV. és XV. századbéli ötvösség két remeke. (Archæologiai Értesítő, 1894. 80. l.)
- Szalay Ágoston régiség-gyűjteményének ismertetése. (Századok, 1877. 586. l.)
- Szalay József*: Városaink nemzetiségi viszonyai a XIII. században. (Századok, 1880. 533. l.)
- Szana Tamás*: Száz év a magyar művészet történetéből. 1800—1900. Budapest, 1900. Athenæum.
- Ismeretlen magyar művészek. (Budapesti Hirlap, 1901. jan. 11.)
- Szendrei János*: Megyei élet, adózási és árviszonyok Borsodban a XVI. és XVII. sz. (Századok 1883. 804, 867. l.)
- A magyar viselet történeti fejlődése, 174 képpel és 51 ábr. A M. T. Akadémia rég. biz. megbíz. Bpest 4-edr. 1905, 223 l.
- Adatok az erdélyi férfiviselet történetéhez a XVII. században. (Archæologiai Értesítő, 1908. 97. l.)

- Szendrei János*: Adatok az erdélyi női viselet történetéhez a XVII. században. (Archæologiai Értesítő, 1907. 193. 1.)
- Köpcsényi viselet a XVII. században. (Archæologiai Értesítő, 1907. 341. 1.)
- Az országos ötvösműkiállítás. (Vasárnapi Ujság, 1884. 9. 10. sz.)
- Országos magyar történeti ötvösműkiállítási emlék. 16 fényképnyomatú táblával, készítette és kiadja Divald Károly. Eperjes, 1884.
- A Károlyiak kincsei a XVI. és XVII. században. (Archæologiai Értesítő, 1887. 255. 1.)
- Szentkláray Jenő*: Társadalmi és közműveltségi állapotok Torontálban a múlt században. (Hazánk, 1887. 1. 1.)
- Szerémi*: Ismét úrvölgyi rézcsészék. (Századok, 1874. 359. 1.)
- Szilágyi István*: Adalék a magyarországi képzőművészet történetéhez. (Történelmi Tár, 1880. 156. 1.)
- *Sándor*: Adatok az ipar és kereskedelem történetéhez Rimaszombatban a XVI. és XVII. sz. (Századok, 1876. okt. f. 27.)
- Az ötvösség történetéhez Erdélyben. (Archæologiai Értesítő, 1889. 173. 1.)
- A magyar árak történetéhez. (Történelmi Tár. 1878. 359. 1.)
- Szürbek J.*: Az ipar fejlődésének története hazánkban. Székesfehérvári ipar. tanoncz-isk. ért. 1895/9.
- Szitnyai József*: A selmeczi bányászat állapota a 14. ik században. (Bányászati és Kohászati Lapok, 1884. 3—4. sz.)
- Szokolay J.*: Czéhek és iparszabadság. Pest, 1846. Emich.
- T. Morva* posztócsinálók letelepedése Puchon. (Magyar Gazdaságtörténeti Szemle. 1897. 536. 1.)
- Borkivitelünk Angliában. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1897. 372. 1.)
- A körmőczbányai aranybánya-üzem mérlege 1676—1698-ig. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1898. 45. 1.)
- T. K.*: Lőcse, Késmárk, Eperjes és Kassa városok vámmentes áru-behozatala 1610-ben. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1899. 284. 1.)
- T. K.*: Rákóczyak regéczi üveghutája. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, VII. 1900. 142. 1.)
- Faggyú ára 1582-ben. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, VII. 1900. 282. 1.)
- Bajor sörbehozatal 1599-ben. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1900. 334. 1.)
- Önbehozatal 1552-ben. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1900. 282. 1.)

- Tragányi Károly*: Nyitramegye német telepeinek eredete. (Századok, 1880. 64. l.)
- Styl és történelem, jegyzetek az ötvösműkiállításról. (Századok, 1884. 493. l.)
- Takács Sándor dr.*: Kereskedelmi utak Magyarország s az örökös tartományok között a XVII. században. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1:00. 380. l.)
- Erdélyi görög kereskedők 1701-iki szabadalom levele. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1899. 286. l.)
- Posztóbehozatal Morvából 1619. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1899. 195. l.)
- Kasza-behozatal Bécsből 1629-ben. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, VI. 1899. 287. l.)
- Méz- és viasz kivitelünk a XVI—XVIII. században. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1900. 473. l.)
- Réz-, vas- és aczélikivitelünk 1607—1611-ig. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1898. 603. l.)
- Hajóépítők telepítése Magyarországra a 16, 17, és 18. században. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1904. 81. l.)
- A legrégebb magyar üveghuták. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1900. 478. l.)
- Az újbányai üveghuta fölállítása 1630-ban. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1899. 242. l.)
- Sör- és pálinkafőzés Besztercebányán 1652—55-ben. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1900. 381. l.)
- Az alsó dunamenti halászat, továbbá a desmarit és tutunerit bérbeadása 1720-ban. (Magyar Gazdaságtört. Szemle, 1903. 46. l.)
- A komáromi vizahalászat a XVI. században. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1897. 425, 485. l.)
- Vizafogó Vác és Buda között 1528-ban. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, VII. 1900. 92. l.)
- Donner szobrászról és a süttöi márványról. (Archæologiai Értesítő, 1902. 414. l.)
- Takács Sándor dr.*: Augsburgi ötvösök munkái törökök és magyarok részére. (Archæologiai Értesítő, 1900. 93. l.)
- Régi kincsekről. Magyar műkincsek elkallódása és elidegenítése I. Ferdinánd és I. Miksa idejében. (Egyetértés, 1903. máj. 3.)
- Nádasdy Ferencz gr. sárvári kincstára. (Archæologiai Értesítő, 1902. 122. l.)
- Tarczai György*: Régi magyar művészet és mesteremberek. (Budapest, 1900. Wodianer F. és fiai.)
- Magy. kir. udvari muzeum. Idegenben levő magyar műkincsek. (Egyetértés, 1897. okt. 31.)

- Tárczy Károly*: A czéhrendszer Munkácson. (Századok, 1909. 16. 1.)
- Téglás Gábor*: Bányavidékeink történetéhez. (Nemzet, 1886. 62. sz.)
- A nagybányai kerület bányatörténetéből. Századok, 1897. 344. 1.)
Ism. Woditska István.
- Nemes fémbányászatunk. (Századok, 1889. 385. 1.)
- Adatok hazánk legrégibb kereskedelméhez. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1898. 481. 1.)
- Terény János*: A magyar ipar vázlatos története a legrégibb idők-től a nagy olvasztók korszakáig. (Bányászati és Koh. Lapok, 1887. 12. és köv. sz.)
- Thallóczy Lajos*: Egy eperjesi kereskedő (Zimmermann Zsigmond) a XVII. században. (Századok, 1881. kiránd. 62. 1.)
- Bornemisza Anna és az erdélyi ötvösök. (Archaeologiai Értesítő, 1877. 306. 1.)
- Zászlók ára a XVII. században. (Századok, 1877. 457. 1.)
- Magyar fegyverekről. (Archaeologiai Értesítő, 1881. 178. 1.)
- Ötvös-remek a nagyszombati városi levéltárban. (Archaeologiai Értesítő, 1877. 264. 1.)
- Apaffi Mihály fogarasi kincstára. (Archaeologiai Értesítő. 1878. 137. 1.)
- Budavári főtemplom kincseinek történetéhez. (Archaeologiai Értesítő, 1878. 219. 1.)
- Thaly Kálmán*: Adalék a magyar háziipar történetéhez 1552-ből. (Századok, 1874. 513. 1.)
- Adalékok hazai pecsétvéseteink történetéhez. (Archaeologiai Értesítő, 1886. 242. 1.)
- A hazai képzőművészet, műipar, nemzeti viselet, fegyvergyártás és háztartás történetéhez II. Rákóczy Ferencz udvarában s korában. (Történelmi Tár, 1882. 555, 745. 1. és 1883. 184, 375. 1.)
- Könyvtári és képzőművészeti adalékok a XVII. századból. Századok, 1886. 912. 1.)
- Művészeti és pénzverési adatok a Rákóczi-korból. (Archaeologiai Értesítő, 1878. 241. 1.)
- Éremtani adalék a rézpolturák és libertások éremanyagához. (Századok, 1881. 770. 1.)
- Ötvösművészeti és skófiium-himzési adatok 1709. és 1710-ből. (Archaeologiai Értesítő, 1878. 161. 1.)
- Gróf Rákóczi Erzsébetnek a kis-tapolcsányi kastélyban hátrahagyott ingóságai. (Századok 1888. 156. 1.)
- Szőnyegek, gobelinek, zászlók, fegyverek és egyéb ritkaságok Ecsed várában 1669-ben. (Archaeologiai Értesítő, 1886. 134. 1.)
- Tóth Béla*: A hintó és a koci. (Pesti Hirlap, 1900. márcz. 4.)
- óth Lőrincz dr.*: Adalékok az ipar és kereskedelem történetéhez Kassán. (A kassai főgymn. 1886. évi jelentésében, 13. 1.)

- Történeti* ötvösműkiállítás megnyitása 1884. febr. 17. (Századok, 1884. 265. 1.)
- Ürmössy Lajos, muzsnai*: Kolozsvár kereskedelme és ipara története. (Kolozsvár, 1898.)
- Üvegipar*. Az — meghonosítása Magyarországon. Budapest, 1880. Schlesinger és Wohlauser ny. k. I. az Egyetértésből.
- Varga István*: Eszmetörések a czéh-rendszerről és a korlátlan szabad iparról. Székesfehérvár, 1866. Ny. özv. Szammer Pálné.
- Varga T.*: Szeged városának viszonyáról Délmagyarország szőlőművelése és borkereskedelméhez a XIV. és XV. századokban. (Tört. Adattár, III. 1873. 111.)
- Varjú János*: Kétszáz év a magyar művelődés történetéből. (1526—1726.) Vác, 1903. Mayer Sándor könyvny. Ism. T. S. (Századok, 1903. 855. 1.)
- Valentényi Gáspár*: A somogy megyei czéhek. (Művelődéstörténeti Értekezések, 36. sz. Szegszárd 1909, 144. 1.)
- Waltherr Imre*: Adalék Pest város történetéhez. (Századok, 1873. 511. 1.)
- Vámossy István dr.*: Adatok a gyógyászat történetéhez Pozsonyban. Pozsony, 1901. Angermayer Károly könyvny. Ism. Györy Tibor. (Századok, 1901. 637. 1.)
- Vojnovics Koszta*: A raguzai köztársaság czéhei és ipartestületei a XIII-ik századtól a XVIII-ik század végéig. Bevezetéssel és a czéhek szervezeti szabályaival. Zágráb, 1900.
- Wartha Vincze*: Der alte Töpfermeister von Pécs (Zsolnai) (Pester Lloyd, 1900. ápr. 1.)
- Weber Samu*: A szepességi szász bevándorlók megszűnt egyleteiről. (Történelmi Tár, 1885. 27. 1.)
- Adalék a XIII. szepesi város történetéhez. (Századok, 1881. 587. 1.)
- Wenzel Gusztáv*: Kassa város parkettkészítése a XV. század kezdetén. (M. tud. akad. Társadalmi Értekezések II. köt. III. sz.)
- Wenrich, W.*— Künstlernamen aus siebenb.-sächsischer Vergangenheit. (Archiv. d. V. siebenbürg. Landesk. Neue Folge, XXII. Band I Heft. 42.)
- Villányi Szaniszló*: Gömör megye és város anyagi műveltség-története, kiváló tekintettel a szorgalmi néposztály társadalmi helyzetére. Győr, 1881. Ism. — k — s. (Századok, 1881. 671. 1.)
- Wittstoch, Heinrich*— Aelteres Zunft- und Gewerwesen in Bistritz bis ins XVI. Jahrhundert. (Progr. des Gymnas. zu Bistritz 1864. 3—46.)
- Woditska István*: A nagybányai kerület bányatörténetéből. Nagybánya, 1896. Molnár Mihály könyvny.

- Wolf Gerő dr.*: Ipar, kereskedelem és közlekedés. (Ld. *Magyarország Vármegyéi és Városai*. Pozsony vmegye és Pozsony.)
- Wosinszky Mór*: Adatok az őskor mészbetétes anyagművességhez. (Archaeologiai Értesítő, 1904. 211. l.)
- Wörös István*: A mezőtúri czéhek élete. Szentgotthárd, 1912. Wellisch Béla könyvny. Ism. Dr. Perepatits István. (Századok, 1912. 463. l.)
- Zoványi Jenő*: Magyarországi szövetkezett ötvösczéhek a XVII. században.
- Zsilinszky Mihály*: Egy ismeretlen magyar festő. Metzner képíró. (Hazánk, 1904. jun. 5.)
- X. Y. A középkori magyar sodronyos zománcz. (Archaeologiai Értesítő, 1892. 445. l.)

Adalékok a czéhek történetéhez.¹

- Abauj*-, zemplén-, borsod-, torna- és gömörvármegyei molnárok közös czéhszabályai (1670). Magyarul (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1897. 349. l. Közli: K.)
- Adalék* a magyar fegyvergyártás történetéhez. (Archaeologiai Értesítő, 1878. 182. l. Közli: *Thallóczy Lajos*.)
- Adatok* a felsőmagyarországi czéhek történetéhez 1632—1701 közt. Magyar gazdaságtörténelmi Szemle, 1903. 156. l. Közli: *Lukinich Imre dr.*)
- Allgemeine* Artikeln für Innungen und Zünfte des Königreichs Ungarn. Ofen: Gedr. mit kgl. ung. Universitäts-Schrift 1826.
- Alsó-Lindva* város rendtartása és árszabása 1558-ból. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1899. 136 l.)
- Alsó-Meczenzéfi* sörfőzők 1664-iki egyezsége. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1897. 362. l. Közli: *Dr. K.*)
- [*Árjegyzék* 1563-ból] Hajdan és most. R. F. (Századok, 1867, 425. l.)
- Árszabályzat*. A tavaszi országgyűlésen elrendelt—. 1609. jun. 23. (Erdélyi országgy. emlékek, VI. köt., 132. l.)
- Árszabályzat*. Az 1591-ik évi nov. 1—20-iki országgyűlésen elrendelt —. (Erdélyi Országgy. Emlékek V. köt., 575. l.)
- Árszabályzat*. Ld. Limitatók.
- Árszabályzatunk* történetéhez, Adatok —. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1894. 345. l. Közli: *Lehoczky Tivadár*.)
- Árszabás*, Az 1744. évi erdélyi —. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1895. 186. l. Közli: *Koncz Jósef*.)

¹ Helynevek és tárgyak szerint, betűrendben.

- Árszabás*, Az 1735-iki székesfehérvári —. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1896. 342. 1. Közli: K. S.)
- Árszabása*, Marhabúsnak —. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1895. 248. 1.)
- Árviszonyok*, Régi —. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1894. 88. 1. Közli: *Acsády Ignác*.)
- Árucikk*ek szabályzata 1627. és 1706. évekből. Adalékul a XVII. és XVIII. század ipar- és erkölcstörténetéhez. (Magyar Történelmi Tár, XVIII. köt. 199. 1. Közli: *Nagy Iván*.)
- Árusok* regulája 1598-ból. Magyarul. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1904. 61. 1. Közli: dr. *Kiss Ernő*.)
- Asztali fenyítés*, dobzódás és költséges lakozások. (M. Hazai Vándor, I. 1831. 41. 1.)
- Bajai* czéhek, «lakozás» szokása. (Budapesti Napló, 1901. decz. 25.)
- Bánya* csereszereződések 1619—21-ből. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1898. 93. 1.)
- [*Bányász-segélyegylet*.] Egy tizenhatodik századbéli bányász-segélyegyletnek magyar szövegű alapszabályai. (Bányászati és Kohászati Lapok 1868. 22. 1. Közli: *Szmik N. Ignác*.)
- Bártfai* vargák czéhszabályai 1499-ből. (Győri tört. és rég. Füz. II. 1863. 171. Közli: *Aigner Lajos*.)
- Bethlen Gábor* szerződése egy török kereskedővel (1625). (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle. 1898. 105. 1.)
- Bécsi* kereskedők panaszai 1680 és 1688-ból. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1897. 398. 1. Közli: *Dr. K.*)
- Bőrkereskedő* örmények szabadalma 1684-ből. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1896. 327. 1. Közli: —*án*.)
- Brassai* posztókereskedés szabályozása 1651-ben. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1897. 66. 1. Közli: —*e*.)
- rézművesek kiváltságlevele. (Ld: *I. Rákóczi György* kiváltságlevele.)
- Buda* város árszabása II. Lajos korában. Latinul. (Történelmi Tár, 1889. 372. 1. Közli: *iff. Kemény Lajos*.)
- Budai* bérkocsisok 1700-iki czéhszabályzata. Németül. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle. 1900. 33. 1.)
- hajósok 1715-iki czéhszabályai. Németül. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1899. 184. 1.)
- ötvös hagyatéka 1505-ben. (Archæologiai Értesítő, 1897. 454. 1. Közli: *Dr. Jiriček Konstantin*.)
- Bibich János* részére kiállított és a heti vásárookra vonatkozó pátens. Németül. (Tört. és Rég. Ért. 1891. 52. 1. Közli: *Baróti Lajos*.)
- A czéhek* történetéhez. (Történelmi Tár, 1893. 187. 1. Közli: *iff. Kemény Lajos*.)

- Czéhbeli* szabályok 1552-ből. (Győri tört. és rég. Füz. I. 1861. 50., 154, 216. II. 1863. 68, 170. III. 1865. 272, 347. Közlik: *Ráth Károly, Aigner Lajos* és *Mersits Miklós.*)
- szabályok kivonatban 1473—1521. (Győri tört. és rég. Füz. II. 1863. 281.)
- [*Czéhlevelek.*] 26 elavult eredeti czéhkiváltságlevél a magyar nemzeti muzeumban. (Tud. Tár 1839. Érték. VI. 271.)
- Csallóközi* juhászok czéhszabályai (1/25). Magyarúl. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1897. 253. I. Közli: *K. E.*)
- Csepregi* szabóczéh csalafintasága. Egy okmány 1672-ből. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1904. 299. I. Közli: *Munkás László.*)
- Debreczeni* aranyművesczéh szabályai. Magyarúl. (Történelmi Tár, 1897. 553. I. Közli: *Széll Farkas.*)
- ötvösczéh rendszabályai 1598—1600. Magyarúl. (Történelmi Tár, 1887. 595. Közli: *Révész Kálmán.*)
- szücsök czéhlevele 1449-ből. Latinúl. (Történelmi Tár, 1900. 296. I. Közli: *Dr. Illéssy János.*)
- szücsök rendszabályai a XVI. század végéről. Magyarúl. (Történelmi Tár, 1884. 758. I. Közli: *Imre Lajos.*)
- mézeskalácsosok 1713. évi czéhszabályai. Magyarúl. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, VIII. 1901. 294. I. Közli: *Dr. Kárffy Ödön*)
- régi polgárok háztartásához, Adatok —, 1567—1638. Magyarúl. (Történelmi Tár, 1903. 266. I. Közli: *Zoltai Lajos.*)
- Dévényi* halászok 1679-iki czéhszabályai. Németül. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, VII. 1900. 177. I.)
- Emlékirat* posztócsinálásról 1680—87 közt. Magyarúl. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1899. 325. I.)
- Eperjesi*, Az— ötvösczéh történetéhez. (Történelmi Tár, 1882. 586. I. Közli: —r.)
- kereskedők 1615-iki czéhszabályai. Németül. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1899. 133. I.)
- Erdély* áruforgalma 1701-ben. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1897. 383. I. Közli: *T. K.*)
- ipari, kereskedelmi és foglalkozási statisztikája 1839-ből. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1897. 365. I. Közli: *Sz.*)
- Erdélyi* görög kereskedők szabadalomlevelei (1643—78). (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1898. 402. I.)
- higanyvételi szerződések 1701—1703-ban. Németül. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, VI. 1899. 277. I.)
- Esztergomi* csizmadiaczéh szabályzata 1473. Latinúl. (Történelmi Tár, 1896. 175. I. Közli: *Récsey Viktor.*)
- molnárczéh 1699—1799. (Esztergomi Közl., 1887. 103. és köv. sz.)

- Eszterházi János gr.* győri vicegeneralisnak és fiának Ferencz-
nek fegyverei, hadi felszerelései és ládabeli egyéb portékái.
(Történelmi Tár, 1886. 181. l. Közli: *Thaly Kálmán.*)
- III. *Ferdinánd* czéhszabályzata és czímeres levele a magyarországi
posztönyírók részére. (1650. körül.) Németül. (Magyar Gazdaság-
történelmi Szemle, VI. 1899. 231. l. Közli: *Dr. Könyöki Alajos.*)
- Festőnek* adott útasítás, mikép ábrázolja a Perényieket. (Archæo-
logiai Értesítő, 1894. 190. l. Közli: *íjf. Perényi Zsigmond.*)
- Gnezdá* város kézműveseinek a'apszabályai. Németül. (Történelmi
Tár, 1898. 699. l. Közli: *Wéber Samu.*)
- Győr* város egyezsége a kamarával az alföldi marhakereskedők
felől (1647). (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1898. 256. l.)
- Győri* kovács czéh szabályai. 1611-ből. Magyarul. (Történelmi Tár,
1907. 444. l. Közli: *Thury Etele.*)
- Halászat*, A— történetéhez. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle,
1895. 74. l. Közli: *J. E.*)
- Halászó* gyalom. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle. 1895. 79. l.)
- Hámorbéli* szerszámok összeírása. Magyarul. (Történelmi Tár, 1897.
771. l. Közli: *íjf. Kemény Lajos.*)
- Hölgyruhák*, XVI. századbéli magyar —. (Történelmi Tár, 1883.
594. l. Közli: *Mednyánszky Dénes.*)
- Ingóságok*, XVII. századbéli —. (Archæologiai Értesítő, 1870. 266. l.
Közli: *Nagy Iván.*)
- Iparadó*, Vidéki — a XVII. században. (Történelmi Tár, 1884. 783. l.
Közli: *br. Mednyánszky Dénes.*)
- Istvánffy Theodora*: Ingóságai 1546-ban. (Archæologiai Értesítő,
1878. 389. l. Közli: Szerémi.)
- Italmérés* és borvám Zsigmond király idejében. (Magyar Hirlap,
1904. szept. 28.)
- János király* kincseinek s ruháinak összeírása. (Történelmi Tár,
1888. 566. l. Közli: *Kemény L.*)
- Kalmár Gergely* deák regestumja kereskedéséről 1574—82. Magyar.
(Magy Gazdaságtörténelmi Szemle, 1903. 71. l. Közli: *Kerekes
György.*)
- Károlyi Sándor* gróf kurucz generalis útasításai a tiszai halászat-
ról 1725—30-ból. Magyarul. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle,
1899. 373. l.)
- Kassa város levéltárából*. A hazai ipar történetéhez. (Történelmi Tár,
1890. 385. l. Közli: *íjf. Kemény Lajos.*)
- Az ipar történetéhez. (Történelmi Tár, 1893. 191. l. Közli: *íjf.
Kemény Lajos.*)
- A festészet történetéhez. (Történelmi Tár, 1899. 191, 384. l.
Közli: *íjf. Kemény Lajos.*)

- Kassa város levéltárából.* Spilenberger Sámuel festőművész 1647. (Történelmi Tár, 1899. 725. 1. Közli: *Kemény Lajos.*)
- Egy XVI-ik századi árjegyzék. (Történelmi Tár, 1892. 186. 1. Közli: *ifj. Kemény Lajos.*)
- Erszénygyártóczh szabályzata 1561-ből. Magyarúl. (Történelmi Tár, 1890. 771. 1. Közli: *ifj. Kemény Lajos.*)
- Kőművesek árszabálya. Magyarúl. (Történelmi Tár, 1896. 187. 1. Közli: *ifj. Kemény Lajos.*)
- középkori ipara és kereskedelme történetéhez. (Történelmi Tár, 1887. 781. 1. Közli: *ifj. Kemény Lajos.*)
- középkori ipara és kereskedelme történetéhez. Német. (Történelmi Tár, 1889. 181. 1. Közli: *ifj. Kemény Lajos.*)
- város 1731-iki vásárpénztarifája. Magyarúl. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1900. 87. 1. Közli: *Kemény Lajos.*)
- székesegyházának kincsei 1516-ból és 1552-ből. (Történelmi Tár, 1882. 717. 1. közli: *Pettkó Béla.*)
- Kassai* czéhek történetéhez. Adatok a — a középkorban. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1904. 390. 1. Közli: *Kemény Lajos.*)
- szíjgyártóczh 1627-iki árszabása. Magyarúl. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1900. 367. 1.)
- egyesült lakatos-, sarkantyús-, pánczélgártó- és csiszárczh szabályzata (1461). Németül. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1903. 426. 1. Közli: *Kemény Lajos.*)
- fazekasczh. (Archæologiai Értesítő, 1898. 379. 1. Közli *M. J.*)
- csizmadiamesterek szabályzata, 1598. április 4. Magyarúl, a város tanácsától. (Századok, 1875. 736. 1. Közli: *Thaly Kálmán.*)
- csizmadiák pörirata 1642-ből. Magyarúl. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1901. 424. 1. Közli: *Kemény Lajos.*)
- szabók 1461. évbéli czéhszabályzata. Németül. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1903. 429. 1. Közli: *Kemény Lajos.*)
- kereskedők 1446. évi czéhszabályai. Németül. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1898. 31. 1. Közli: *Kemény Lajos.*)
- kereskedők czéhszabályzata 1475-ből. Németül. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1897. 190. 1. Közli: *Kemény Lajos.*)
- kereskedők czéhszabályai 1686-ból. Magyarúl. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1897. 42. 1. Közli: — e — e.)
- posztókereskedők 1461. évbéli szabályzata. Németül. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1903. 428. 1. Közli: *Kemény Lajos.*)
- czéhek árszabása 1635. Magyarúl. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, VIII. 1901. 472. 1. Közli: *Kerekes György*)
- czéhek árszabásai a XVII. századból. Magyarúl. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, VIII. 1901. Közli: *Kemény Lajos.*)

- Kassai* csiszárok árszabásai (XVII. század első fele) I—II. (Magyar Gazdaságtört. Szemle, VII. 1900. 276. l. Közli: *Kemény Lajos*.)
 — kereskedők kiváltságai 1378. Latinúl. (Történelmi Tár, 1897. 768. l. Közli: *ifj. Kemény Lajos*.)
 — Egy— képiró térítvénye, (Történelmi Tár, 1889. 608. l. Közli: *ifj. Kemény Lajos*.)
Kecskeméti csizmadiaák czéhphara. (Archæologiai Értesítő, 1894. 445. l. *Hollós László*.)
Kézmárk város kereskedelmi szabályzata a XV. század elejéről. Német. (Történelmi Tár, 1886. 137. l. Közli: *Demkó K. dr.*)
 — város szabályzata a vászonfestés és vászonkereskedésről (1737). Németül. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1898. 342. l.)
Kolozsvári czéhszabályok *Jakab Elek*: Kolozsvár történetében.
 — képirók czéhszabályai (1618—53.) (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1898. 107. l. Közli: *Barabás Samu*.)
 — ötvös czéhszabályok. Magyarúl. (Történelmi Tár, 1897. 384. l. Közli: *Veress Endre*.)
 — ötvöslegények strikeja 1573-ban és 1576-ban, *Deák Farkas* akad. r. tagtól, székkfoglaló értekezés. Budapest 1886. (Értekezések a Történelmi Tudományok köréből, XIII. k.) (Ld: *Sztrájkok, Régi magyar* —.)
Komáromi szíjgyártó-, nyerges- és csizárczéh alapszabályai, 1692. (Komáromm. Közlöny, 1888. 36. és köv. sz.)
Légrádi sajkások czéhszabályai (1717). Magyarúl. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1897, 466. l. Közli: *Ó*.)
 [Limitatio.] *Articuli rectificationis artificum manuariorum, in die Catharinæ in congregatione Colosvariensi conclusi Anno Domini 1556.* (Erdélyi országgy. emlékek. II. köt. 65. l.)
 — Gyulafehérvári — 1625. (Erd. országgy. emlékek. VIII. köt. 273. l.)
 — Szászok limitatioja 1642. október 24. (Erdélyi országgy. emlékek. X. köt. 341. l.)
 [Limitatio.] *Vízkeresztnapban Székelyvásárhelyen rész szerint való országgyűlésében az mives mesterek míveiről ily rendelet végeztetett. 1571.* (Erdélyi országgy. emlékek. II. köt. 379. l.)
Limitációk, kassa városi —. (Történelmi Tár, 1889. 773. l. Közli: *ifj. Kemény Lajos*.)
 — 1602-, 1675- és 1686-ból. Magyarúl. (Történelmi Tár, 1898. 556. l. Közli: *Jászai Rezső dr.*)
 — 1706. (Történelmi Tár, 1888. 187. l. Közli: *Demkó Kálmán*.)
Lőcsei posztócsináló-czéh 1590. évi szabályai. Németül. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1899. 327. l.)
 — kereskedők 1686-iki czéhszabályzata. Németül. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1899. 273. l.)

- Lubinai* tányércsinálók 1643-ban. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1900. 141. l. Közli: T. K.)
- Magyarország* ki- és beviteli forgalma az 1741. évben. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1897. 356. l. Közli: Sz.)
- Magyarországi* szövetkezett ötvös céhek. (Történelmi Tár, 1893. 368. l. Közli: *Mihalik József*.)
- Magyaróvári* lövészegyesület 1753-iki szabályai. Németül. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1900. 376. l.)
- Máramaros-Sziget* városának slatutuma, 1569. febr. 17. Magyarúl. (Századok, 1870. 259. l. Közli: *Székely Sándor*.)
- Máramarosi* öt koronaváros 1629-iki árszabása. Magyarúl. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1899. 222. l.)
- Mátyás király* udvarának borfogyasztása. (Magyar Hirlap, 1904. nov. 5.)
- Nádasdy Ferencz gr.* útasítása hollandi vásárlásai felől 1665-ben. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1898. 459. l.)
- Nagybányai* bányászati és pénzverő útasítás 1680-ból. Németül. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1903. 179. l. Közli: *Kárffy Ödön dr.*)
- Nagybányai* esztergályosok czéhszabályai 1716. Magyarúl. (Magyar Gazdaságtört. Szemle, VIII. 1901. 213. l. Közli: *Dr. Kárffy Ödön.*)
- Nagyvárad* szabók czéhszabályzata 1614-ből. Magyarúl. (Történelmi Tár, 1901. 127. l. Közli: *Komáromy András.*)
- Nagybányai* szekeresek széhszabályai (1695 körül). Magyarúl. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1897. 314. l. Közli: —re.)
- Nagyszombati* csizmadia-mesterlegények rendtartása 1674 és 1705-ből. Magyarúl. (Történelmi Tár, 1885. 184. l. Közli: *Pór Antal*.)
- Nagyszombati* kalmárczéh szabályai stb. (Történelmi Tár, 1883. 170. l. Közli: *Békesi Emil*.)
- Nagyszombati* szőlőművesek czéhszabályai (1773.) Magyarúl. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1897. 479. l. Közli: *E.*)
- szücs-czéhnek 1505. és 1604. évi rendtartása. Magyarúl. (Történelmi Tár, 1886. 369. l. Közli: *Békesi Emil*.)
- Nagyszombati* szücs-czéh szervezete. Magyarúl. (Történelmi Tár, 1899. 362. l. Közli: *Stüllfried dr.*)
- Németújvár* város husvágási rendtartása 1648-ban. Magyarúl. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1900. 38. l. Közli: *Borovszky Samu.*)
- Női* ruhaérték a XVI. században. (Történelmi Tár, 1887. 791. l. Közli: *Pettkó Béla*.)
- Oklevelek* az ipar és kereskedés történetéhez Magyarországon a XVI. és XVII. században. (Magyar Történelmi Tár, XXII. köt. 237. l. Közli: *Szilágyi Sándor*.)

- Örmény** keleti társaság szabadalomlevele 1703-ból. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1897. 344. l. Közli: Ö.)
- Órmezei** celleristák szabályzata 1587. Magyarúl. (Történelmi Tár, 1887. 806. l.)
- Pápai** molnárczéh leveleiből. (1774—78.) I—IV. Magyarúl. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1900. 325. l. Közli: *Sörös Pongrácz.*)
- Pesti** kertészek czéhszabályzata (1766). Németül. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1898. 264. l.)
- Pozsonyban**, Élelmiszerek ára — 1563-ban. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1898. 465. l. Közli: Dr. *Könyöki Atajos.*)
- Pozsonyi** csizmadiák magyar czéhszabályai 1602-ből. (Győri tört és rég. Füz. III. 1865. 272, 347. l. Közli: *Mersits Miklós.*)
- Ráczevei** czéhlevelek. «Ráczevei Okmánytár». Közli: *Magdics István.*)
- I. Rákóczy György** kiváltságlevele a brassai rézművesek javára. Magyarúl. (Történelmi Tár, 1898. 724. l. Közli: *Kováts László.*)
- A Rákóczi-árvák** 1688 Munkács várában maradt és Patakra vitt ingó értékeinek lajstroma. (Történelmi Tár, 1886. 769. l. Közli: *Thaly Kálmán.*)
- Rectificatio** artificum manuarium per dominos Saxones ad commissionem dominorum regnicolarum expedita. 1560. (Erdélyi országgyűlési emlékek. II. köt., 178. l.)
- Register**, Das — der Johannes-Bruderschaft und die Artikel der Hermanstädter Schusterzunft aus dem 16. und 17. Jahrhundert. (Archiv. d. V. siebenbürg. Landesk. Neue Folge. XVI. Band. 2 Heft. 355. Herausg.: *Franz Zimmermann.*)
- Rozsnyai**, A— bányászat a XVII. sz. közepén. (Történelmi Tár, 1882. 399. l. Közli: *Divald J.*)
- Sárospataki** lakatosok, bádogosok, óráskok stb. czéhlevele 1608-ból. Magyarúl. (Történelmi Tár, 1893. 373. l. Közli: *Zoványi Jenő.*)
- Sárospataki** malomkőbányászok szabályai (1740 körül. 1771.) Magyarúl. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1898. 11. l.)
- Sedgewick Zakariás** angol-perzsa kereskedőtársaságának szabadalomlevele 1699-ből. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1897. 305. l. Közli: dr. *K.*)
- Selmezbányai** levéltár legrégibb czéhlevele 1487-ből. Németül. (Történelmi Tár, 1905. 147. l. Közli: *Richter Ede.*)
- Sempthei** molnárok 1646-iki czéhszabályai. Magyarúl. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1900. 123. l.)
- Soproni** kereskedők 1690. évi czéhszabályzata. Németül. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1899. 318. l.)
- Sztrájkok**, Régi magyar —. A kolozsvári ötvöslegények 1573. évi sztrájkja. (Pesti Napló, 1893. febr. 5. száma.)

- Számla** szilgyártó munkákról 1609-ből. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle 1900. 280. 1.)
- Szatmári** kereskedők czéhszabályai (1705.) Magyarul. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1898. 79. 1.)
- Szegedi** czéhládák, Régi —. (Pesti Napló, 1905. márcz. 3.)
- Székeljudvarhelyi** czéhrendszabályok. Magyarul. (Történelmi Tár, 1887. 366. 1. Közli: *Barabás Damonkos.*)
- Szepességi** árszabály 1610-ből. Németül. (Történelmi Tár, 1890. 773. 1. Közli: *Weber Samu.*)
- Tatai** czéhekről. VII., VIII. Gömbkötők vagy paszománykészítők czéhe. XVII. század. (Tatatóvárosi Híradó, 1888. 34, 35. sz.)
- Temesvári** kereskedelmi társaság alapítólevelei 1723—25-ből. Németül. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1897. 446. 1. Közli: *K.*)
- Temesvárott** és a Temesi Bánságban, Mibe került az élet a múlt század első felében — általában. Magyarul. (Tört. és Rég. Értesítő, 1891. 53. 1. Közli: *Baróti Lajos.*)
- Tokaji** halászszerrendtartás (1745). Magyarul (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1898. 213. 1.)
- Tököly Imre** szerződése Efraim zsidóval a sör- és pálinkafőzésről. (1678.) (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1898. 216. 1.)
- Utasítások** a podheringi sör- és pálinkafőzésről 1701. Németül. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1899. 313. 1.)
- Utasítás** a mádi korcsmáról és mészárszékről 1635-ben. Magyarul. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1899. 47. 1.)
- Vasmegyei** malmos gazdák kartellje 1698-ból. (Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1895. 128. 1. Közli: *J. E.*)
- A veszprémi** káptalan kincseinek összeírása 1429—1437. évekből. (Történelmi Tár, 1886. 553. 1. Közli: *Fejérfataky László.*)
- Vöföty-czéh**, Egy régi — Debreczenben a XVII. században. (Pesti Napló, 1901. jan. 19.)

Czéhpecsétokról szóló közlemények.

- Beregszászi** szücs-czéh pecsétje. (Ld. Magyar köziratú pecsétek.)
- Besztercebányai** ötvösök pecsétje. (Archæologiai Értesítő. 1892. 77. 1. Közli: Mihalik József.)
- Brassói** ötvösczéh pecsétje. (Ld. Hazai ötvösczéh pecsétjei.)
- Czéhpecsétek** (Archæologiai Értesítő, 1878. 158. 1.)
- Czéhpecsétek**. Régi magyar — (Századok 1873. 361. 1. Közli: *Thaly Kálmán.*)
- Debreczeni** ötvösczéh pecsétje. (Ld. Hazai ötvösczéh pecsétjei.)
- Eperjesi** ötvösczéh pecsétje. (Ld. Hazai ötvösczéh pecsétjei.)

- Földvári* kovács- és bognár-czéh pecsétje. (Ld. Magyar közíratú pecsétek.)
- Hazai* ötvösczéhek pecsétjei a XVII. és XVIII. századból. (Archæologiai Értesítő, 1892. 426. l.)
- Jászberényi* deák-czéh pecsétje. (Ld. Pecsétnyomó. Régi —. stb.)
- Kanizsai* varga-czéh pecsétje. (Ld. Magyar köríratú pecsétek.)
- Kassai* mészárosczéh régi pecsétje. (Archæologiai Értesítő, 1889. 444. l. Közli: Myskovszky Viktor.)
- Kolozsvári* ötvösczéh pecsétje. (Archæologiai Értesítő, 1895. 445. l. Közli: Mihalik József.)
- Korponai* csizmadia-czéh pecsétlője 1631-ből. (Archæologiai Értesítő, 1892. 288. l. Közli: Mihalik József.)
- Köszegi* magyar czéhpecsét 1629-ből. (Századok, 1872. 648. l. Közli: Nagy Imre.)
- Lőcsei* ötvösczéh pecsétje. (Ld. Hazai ötvösczéhek pecsétjei.)
- Magyar* pecsét, Régi —. [N-kőrösi czabó-czéh pecsétje, 1659.] (Századok, 1875. 655.)
- Magyar* köríratú pecsétek. (Századok, 1877. 678. l. Közli: Szalay Imre.)
- Nagy-lévai* csizmadia és szabó czéhek pecsétei. (Ld. Czéhpecsétek.)
- Nagyszebeni* ötvösczéh pecsétje. (Archæologiai Értesítő, 1897. 191. l. közli: Mihalik József.)
- N-kőrösi* szabó-czéh pecsétje, 1659. (Ld. Magyar pecsét.)
- Nagyvárad*i ötvösczéh pecsétje. (Ld. Hazai ötvösczéhek pecsétjei.)
- Pápai* takács-czéh pecsétje. (Ld. Magyar köríratú pecsétek.)
- Pecsét*, Néhány hazai —. (Archæologiai Értesítő, 1878. 68. l. Közli: Deák Farkas.)
- Pecsétnyomó*, Régi —. [Sigillum Cehae Literatorum De Jazberin] (Századok, 1867. 314. l.)
- Pesti* ötvösczéhek pecsétje. (Ld. Hazai ötvösczéhek pecsétjei.)
- Pesti* ötvösök czéhpecsétje. (Archæologiai Értesítő, 1898. 184. l. Közli: Mihalik József.)
- Pozsonyi* gombkötők pecsétje. (Ld. Pecsét, Néhány hazai —.)
- Rimaszombati* ötvösczéh pecsétje. (Ld. Hazai ötvösczéhek pecsétjei.)
- Rozsnyói* ötvösczéh pecsétje. (Ld. Hazai ötvösczéhek pecsétjei.)
- Samarjai* gombkötőczéh pecsétje. (Archæologiai Értesítő, 1878. 304. l. Közli: Deák Farkas.)
- Sárospataki* ötvösczéh pecsétje. (Ld. Hazai ötvösczéhek pecsétjei.)
- Szatmári* ötvösczéh pecsétje 1590-ből. (Archæologiai Értesítő, 1893. 188. l. Közli: Mihalik József.)
- Székesfehérvári* cipészczéh pecsétje. (Ld. Czéhpecsétek.)
- csizmadiaczéh pecsétje. (Ld. Czéhpecsétek.)
- vargaczéh pecsétje. (Ld. Czéhpecsétek.)

Ungvári ötvösczéh pecsétje. (Ld. Hazai ötvösczéhek pecsétjei.)

Vásárhelyi lakatosok pecsétje. (Ld. Pecsét, Néhány hazai —.)

— mészárosok pecsétje. (Ld. Pecsét, Néhány hazai —.)

— ötvösök pecsétje. (Ld. Pecsét, Néhány hazai —.)

— szűcsök pecsétje. (Ld. Pecsét, Néhány hazai —.)

— vargák pecsétje. (Ld. Pecsét, Néhány hazai —.)

Veszprémi mészárosczéh pecsétje. (Ld. Magyar köríratú pecsétek.)

